✖ chumbawamba ✖ zuhal olcay & vedat sakman ✖ page & plant ✖ embryo ✖

ROLL

300 000 TL
KDV dahil

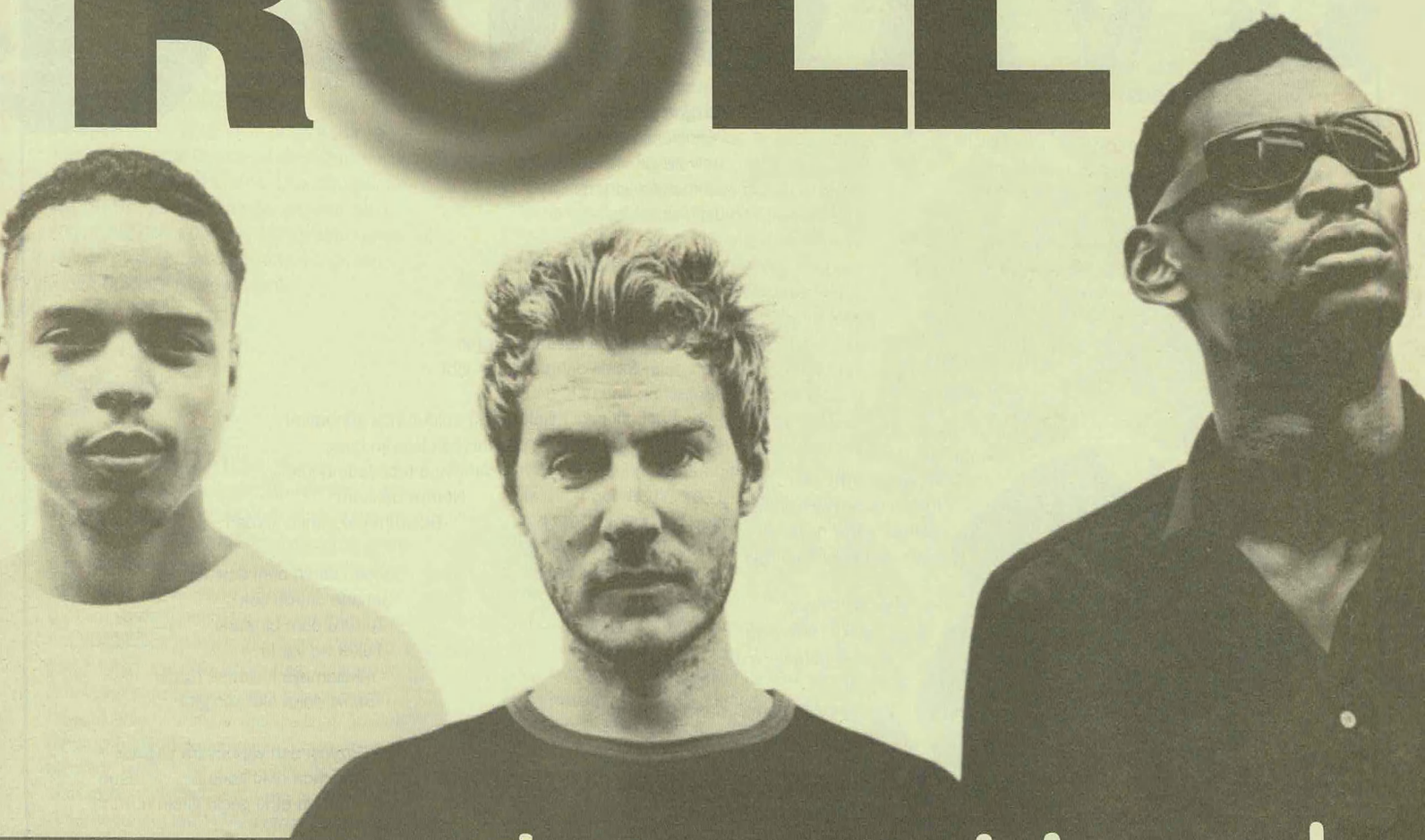

massive attack

erkan oğur

pearl jam

sayı 20 haziran '98

✪frank sinatra ✪ sean lennon ✪ nihat örerel ✪ keith richards

DONOVAN

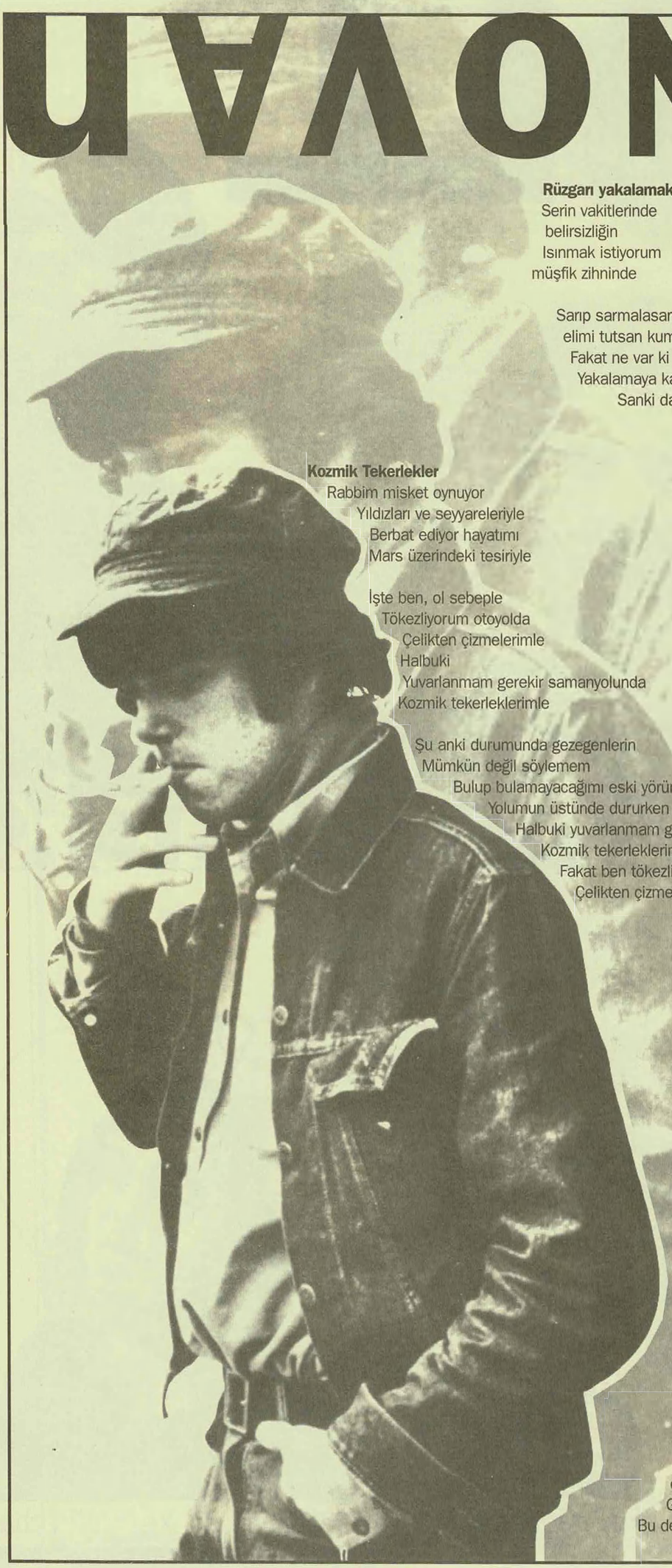

Rüzgarı yakalamak
Serin vakitlerinde
belirsizliğin
Isınmak istiyorum
müşfik zihninde

Sarıp sarmalasan beni
elimi tutsan kumsalda
Fakat ne var ki
Yakalamaya kalkmak rüzgarı
Sanki daha akıl kârı gibi

Gökyüzünü soldurunca günbatımı
Saklanmak isterim biraz
Arkasına tebessümünün
Nereye baksam
Bulurum gözlerini o zaman

Şahsen senin beni sevmen
Şahane olurdu çok
Tuttururdum bir şarkı
Fakat ne var ki
Yakalamaya kalkmak rüzgarı
Sanki daha akıl kârı gibi

Gözyaşı astı yapraklara yağmur
Yanımda ol ki korkular yok olsun
Yardım et ki geçip gitsin hüzün

Kalbinin tam ortası
Olmak istediğim yer orası
İşte ona hasretim
Fakat ne var ki
Yakalamaya kalkmak rüzgarı
Daha akıl kârı sanki

Kozmik Tekerlekler
Rabbim misket oynuyor
Yıldızları ve seyyareleriyle
Berbat ediyor hayatımı
Mars üzerindeki tesiriyle

İşte ben, ol sebeple
Tökezliyorum otoyolda
Çelikten çizmelerimle
Halbuki
Yuvarlanmam gerekir samanyolunda
Kozmik tekerleklerimle

Şu anki durumunda gezegenlerin
Mümkün değil söylemem
Bulup bulamayacağımı eski yörüngemi
Yolumun üstünde dururken o koskoca kaya
Halbuki yuvarlanmam gerekir samanyolunda
Kozmik tekerleklerimle
Fakat ben tökezliyorum otoyolda
Çelikten çizmelerimle

Evrensel piyade
Belki bir altmışbeş, belki bir seksenaltı
Elinde füzeleri ve mızrakları
Belki 31'inde, belki 17 sadece
Bin yıldır cephede
Katolik, Hindu, ateist
Budist, Baptist, musevi
Biliyor öldürmemesi gerektiğini
ve biliyor hep öldüreceğini
benim için seni, senin için beni
Çarpışıyor Kanada için, çarpışıyor Fransa için
Çarpışıyor ABD için
Çarpışıyor Rusya için ve çarpışıyor Japonya için
Savaştığını sanıyor barış için
Çarpışıyor demokrasi için, çarpışıyor kızıllar için
Savaştığını sanıyor savaşa son vermek için
O karar veriyor
Kimin yaşayıp kimin öleceğine
Meçhul asker o değilmiş gibi

Hitler onsuz nasıl yok edecekti Dachau'da onu
Sezar yapayalnız kalacaktı o olmasaydı
Başkası değil silah haline getiren onu
Onsuz olmaz, katliamlar onsuz olmaz
O evrensel piyade, ondan başkası değil suçlu
Uzaklardan gelmiyor, aldığı emirler
ordan burdan, senden benden ondan
Görmüyor musunuz arkadaşlar
Bu değil savaşlara son vermenin yolu

Türkçesi: Hapavko Kazım

sayı 20 haziran '98

4 Ajans
9 Chumbawamba
12 Pearl Jam
14 Page & Plant
16 Massive Attack
19 Erkan Oğur & İsmail Demircioğlu
24 Embryo
28 Mercan Dede
31 Derya
32 Reşo
34 Zuhal Olcay & Vedat Sakman
36 Frank Sinatra
39 Tindersticks
40 Post rock
42 Tortoise
44 Come
46 Morphine
48 Gayd
50 Albümler
56 Liste
57 Nihat Örerel
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Erol Babaoğlu, Fatih Özgüven, Gökhan Pamuk, Halil Turhanlı, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, İlker Aksoy, Kazım Hapavko, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Rebecca Thompson, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Film hazırlık:** Çağdaş Grafik **Baskı:** Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 0 212 245 29 13 (bozuk) **Yıl** 2 **SAYI 20 - Haziran '98 İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi
Web: http://abone.turk.net/meram/homepage.html
AYDA BİR YAYINLANIR

Tim Buckley hayranıyım. Love'ı çok severim. Love'ı öven bir okuyucu mektubu yazmıştım. Siz filme inanıyor musunuz? 1969 ya da 70'te Melody Maker'a

Sömürge ahalisinin sömürgeciye duyduğu cinsel hazla karışık hayranlık... Sömürgecinin ülkesinde çıkan yerel ve parlak bir ürün perferide daha da farklı, daha da parlak bir ışığa bürünür. Diyelim bizim Samatya gibi bir yer olan New Jersey, Hoboken doğumlu Francis Albert Sinatra...

İstanbul'da üç-beş milyonluk Kürt halkının kendi diliyle eğlenme hakkı yok mu? Ben de Kürtçe müzik yapıyorum.

İnsanların kendilerini heryerde bu kadar çok tekrarlamalarını, suratlarını çoğaltmalarını sevmiyorum.

Çok içgüdüsel bir şey, "bana bir Birinci alın aşağıdan" dedim. Öyle geldi içimden. Canım o anda Birinci tutmak istedi.

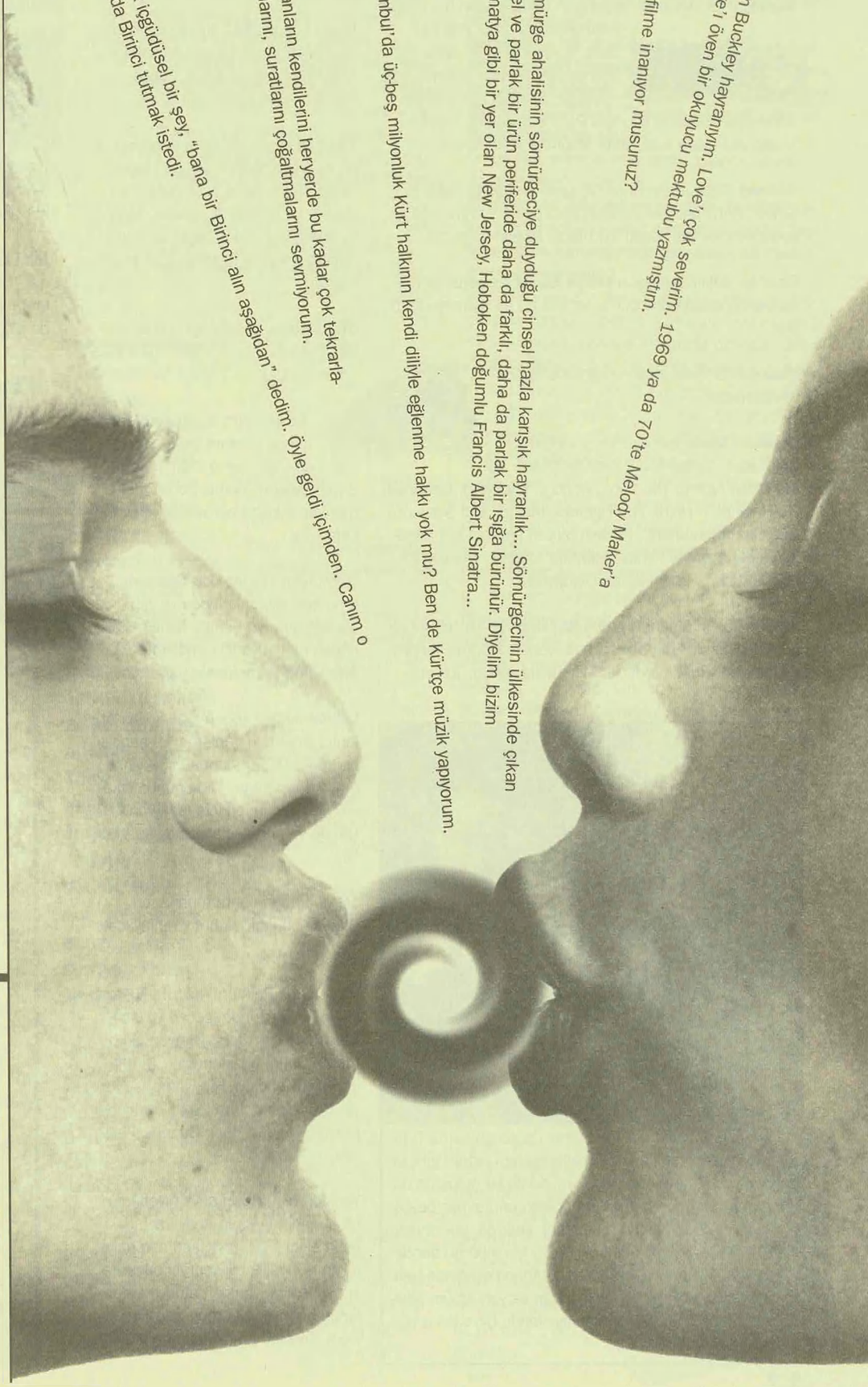

AJANS

Samanlık dolu saman / Uyan nazlı yâr uyan / Eller düğün yapıyor / Bizim düğün ne zaman

Manzara bir ruh halidir.
AHMET HAMDİ TANPINAR

– Asker su ver asker – Ben asker değilim, nişanlıyım
CEMAL SÜREYA

Herkes başka türlü / Serenad söyler / Bir arkadaşımın / Söylediği serenad./ Uzun bir yolculuğa / Çıkmak oldu
SABAHATTİN KUDRET AKSAL

Cem Özer, Çelik'e soruyor: "Eee, şey, peki, şeye ne diyorsun? Yani, evet, şarkının içinin bir felsefesi, bir bilmemnesi falan olabilmeli fikri, eee, şusu busu da yani, insanlar sürekli de, yani benim de çok zaman zaman yaptığım hata, yani bizden sürekli de bir mesaj vermemiz esasında beklenmiyor aslında, yani eğlendirmemiz de gerekmiyor mu? Yani toplumun eğlenmeye, deşarj olmaya da şeyi yok mu, ihtiyacı yok mu?.." *(Cem Özer Show'dan)*

MC Solaar yeni albümünü haziran sonunda çıkarıyor. Basitçe "MC Solaar" adını taşıyacak albümde, bir evvelki albüm "Paradisiaque" döneminde kaydedilip yayınlanmayan parçalar yer alacak.

Amerikan müziğindeki "şizofreni" vakalarından biri haline gelen yeni-country'ci **Will Oldham**, Bonnie "Prince" Billie takma ismiyle yeni bir albüm yayınlayacak. Bilindiği gibi Oldham, daha önce kendine sırasıyla Palace Brothers, Palace Music ve Palace süsü verip albümler yayınlamıştı.

Michael Stipe, daha önce hiç yayınlanmamış "Why Not Smile" isimli parçasını Mississippi'deki bir üniversite gazetesine hibe etti. Şarkı CD olarak basılıp satılacak.

Efsanevi politik reggae'ci **Linton Kwesi Johnson**, bütün kariyerini özetleyen 4 CD'lik bir seti bu ay piyasaya sürüyor.

Placebo'nun yeni albümü ağustos ayında yayınlanacak.

Depeche Mode için bir tribute albüm yayınlanacak. Smashing Pumpkins (Never Let Me Down Again), The Cure (World In My Eyes), Deftones (To Have & To Hold), Foo Fighters (Master and Servant), Gus Gus (Monument), Smash Mouth (People Are People) ve daha kimler kimler: Monster Magnet, Hooverphonic, God Lives Underwater, Dishwalla.

Alex Chilton'ın efsanevi grubu **Big Star** için bir tribute albüm hazırlandı: "Big Star, Small World". Albüme Teenage Funclub, REM'in basçısı Mike Mills, Wilco, Juliana Hatfield, Afghan Whigs ve Gin Blossoms birer şarkıyla iştirak ettiler.

Japon çellist Yo Yo Ma (onu biraz da son Sinema Günleri'ndeki Bach süitleri dolayısıyla bir film aktörü gibi tanıyoruz) çok enteresan ve çok münasip bir buluşma daha gerçekleştirdi, en güzel tangoların unutulmaz bestekarı Astor Piazzola'nın eserlerini çelloyla yorumladı. "Soul Of The Tango" adındaki Yo Yo Ma albümü bandoneonların, piyanonun, kemanın, gitarların eşliğinde tadına erişilmez bir tango yemeği ikram ediyor. Albüm ülkemizde kaset formatında bile yayınlandı, bir dakika bile düşünmeyin, alın...

Brian Wilson'ın yeni albümü "Imagination" haziran ayında yayınlanacak.

Grant Lee Buffalo'nun yeni albümü bugünlerde yayınlanıyor. Misafirler arasında Michael Stipe, Robyn Hitchcock, ve Eeels'den E var.

The Fall küçük bir sarsıntı geçirdi ve üç eski üye Mark E. Smith'i kastederek "bu adamla artık çalışılmaz" dediler ve istifalarını verdiler. Mark E. Smith'in bundan böyle en iyi yardımcısı sevgilisi klavyeci Julia Nagle olacak.

Strangelove'ın dağıldığı açıklandı. Ülkemizdeki –varsa şayet– hayranlarına duyurulur.

Dr. John'un muhteşem dönüşünde doktora eşlik edenler arasında Portishead, Spiritualized, Supergrass ve Primal Scream elemanları, ayrıca Paul Weller ve Beth Orton var.

Güzel kemancı kız **Lisa Germano** (onu solo albümlerinden ve John Mellencamp ve Simple Minds kliplerinden hatırlarsınız) turnelerinde **Smashing Pumpkins**'e eşlik edecek.

Lemonheads'i kapı önüne koyan Atlantic şirketi şu günlerde 19 şarkılık bir "Best Of Lemonheads" yayınlamaya hazırlanıyor. Yıl sonunda çıkacak yeni albümleri için ise Evan Dando ve arkadaşları stüdyoya girdiler.

16 yıl aradan sonra toparlanan **Blondie** yeni bir albüm yayınlayacak: "No Exit".

Red House Painters'dan Mark Kozelek'in öncülüğünde, geçen yıl uçak kazasında ölen **John Danver** için bir tribute-albüm hazırlanacak. Tarnation, Sparklehorse, His Name Is Alive, Bob Mould, Kim Deal, Primus ve Mazzy Star'dan Hope Sandoval iştirakçiler arasında.

Yeniden albüm yapmaya niyetlenip bir senedir uğraşan Andy Partridge'in ekibi **XTC**, şarkıların son halleri için 40 kişilik bir senfoni orkestrası ayarladı ve yeniden stüdyo seferlerine başladı. Albümün adı "Firework" olacak. Ama bu arada gitarist Dave Gregory gruptan ayrıldığını açıkladı.

Radiohead'in solisti **Thom Yorke** Amerikan çizgi filmi "Space Ghost"un bir bölümünde "oynayacak".

Genellikle gayet ketum olan **PJ Harvey**, müstakbel yeni albümünün adını bir Amerikan dergisiyle söyleşi yaparken ağzından kaçırıvermiş: "Is This Desire?"

Bu ay içinde **Janis Joplin**'in 68'deki bir konser kaydı yayınlanacak. Albümün adı "Janis Joplin with Big Brother and the Holding Company, Live at Winterland 68".

John Lurie grubu Lounge Lizards'la birlikte yeni albümü "Queen Of All Tears"ı yayınladı. Ayrıca Lurie'nin televizyon dizisi "Fishing With John" için yaptığı müzikler de albüm olarak yayınlanacak. Lounge Lizards bu yazı

Spin dergisine göre bugünün müziğine hayat veren 40 sanatçı

SPIN 40

1. Beck
2. Radiohead
3. Missy "Misdemeanor" Elliott and Timbaland
4. Nine Inch Nails
5. Puff Daddy
6. Hole
7. Prodigy
8. Fugees
9. Ani DiFranco
10. Marilyn Manson
11. Pearl Jam
12. Cornershop
13. Beastie Boys
14. PJ Harvey
15. Chemical Brothers
16. Wu-Tang Clan
17. Tori Amos
18. The Smashing Pumpkins
19. Tricky
20. Fiona Apple
21. Bob Dylan
22. Rancid
23. Björk
24. Rage Against The Machine
25. Lil' Kim
26. DJ Shadow
27. Sleater-Kenny
28. Erykah Badu
29. Elliott Smith
30. Roni Size
31. Belle and Sebastian
32. Alec Empire
33. Pulp
34. Garbage
35. Busta Rhymes
36. The Verve
37. Phish
38. Air
39. Korn
40. Ben Folds Five

4→

Ruhunu kemiren kin, ihtiras ve kıskançlık hislerini mağlup edebilmek için muhakkak birini öldürmen lazım geliyorsa beni öldür. Pelin'in bu hikayede hiçbir günahı yok.
TAMER YİĞİT (Neriman Köksal'a), *Son Tren*

İnsan ne zaman bir hayvana dikkatlice baksa, bu hayvanın içinde oturan bir insanın başkalarıyla alay ettiği duygusuna kapılır.
ELIAS CANETTI, İnsanın Sılası

Bu senfonimde Atatürk'ü obua olarak düşünüyorum. **TULUYHAN UĞURLU**

Ders yılı erdi sona / Başlıyoruz oyuna / Tatil bitince tekrar / Geleceğiz okula / Verilecek karnemiz / Neşeliyiz hepimiz / Sınıfı geçtik diye / Sevinecek annemiz / Yazın dinleneceğiz / Yaylaya gideceğiz / Havalar ısınınca / Denize gireceğiz / Sıcaktan korunalım / Gölge yerde duralım / Daha çok öğreniriz / Durmadan okuyalım **İBRAHİM ŞİMŞEK**

büyük bir Amerika turnesi için yollarda geçirecek.

Amerikan protest-folkçusu **Pete Seeger**'ın şarkıları, aralarında Donovan ve Bruce Springsteen'in de olduğu ünlüler tarafından yorumlanacak. "Where Have All The Flowers" ismindeki tribute albümün diğer konukları Ani DiFranco, Jackson Browne, Roger McGuinn ve Tim Robbins. (Evet, Tim Robbins, oyunculuk ve film yönetmenliğinden sonra ilk kez bu albümde şarkı söyleyecek.)

Clash'ın 82'de verdiği konserin kayıtlarından oluşan albümün çıkış tarihi önümüzdeki eylül ayı. Ancak ağustosta Clash fanlarını başka güzel bir sürpriz bekliyor. Bir Clash-tribute-albüm. Örneğin Korn, Ice Cube ve Mack 10 bir araya gelip "Should I Stay or Should I Go" yu yorumlayacaklar. Moby ve Heather Nova'nın seçtiği şarkı "Straight To Hell". Ayrıca 311 "White Man In Hammersmith"i, Ranid "heat"i, Mighty Mighty Bosstones "Rudie Can't Fail"i ve Silverhair "London's Burning"i cover'layacak.

Hole'un yeni albümünün yayınlanması ağustos ayına kaldı. Nick Broomfield

SEAN LENNON Babamı mı andırıyorum?

John Lennon-Yoko Ono çiftinin oğlu Sean Lennon ilk albümünü çıkardı. Daha önce duyurduğumuz gibi "Photosynthesis" değil, "Into The Sun" adıyla yayınlanan albüme Sean'ın Japon asıllı sevgilisi (Cibo Matto grubu üyesi) Yuka da konuk olmuş. "Üvey abi" Julian Lennon'ın da bugünlerde yeni bir albüm yayınlayacağını duyuralım ve en genç Lennon'ın söylediklerine bağlanalım.

İlk albümünü Beastie Boys'un plak şirketinden çıkardın. Beastie Boys hakkında ne düşünüyorsun?

Gezegenin en cool grubu olduklarını düşünüyorum. Her albümlerinde inanılmaz biçimde başkalaşmayı nasıl becerebiliyorlar, hayret ediyorum. Bir taraftan sanatsal açıdan kılı kırk yarıyorlar, hem de tam bir piç kurusu gibi davranabiliyorlar. Her zaman herkesin önünde gittiler, ama başlarını alıp çekip gittiler demek istemiyorum. Aradaki mesafeyi o kadar güzel idare etmeyi bildiler ki, sonuçta herkes onlara göre hareket etti, insanların zevklerini şekillendirdiler. Sürekli yeni bir şeyler deniyorlar, kimsenin onları beklediği yerde olmuyorlar, aynı zamanda da çok plak satıyorlar. Önce yüzeysel olarak dikkatleri üzerlerine çekip hemen yumuşak bir biçimde radikal bir söyleme kayıyorlar. Onların, toplumsal ilerlemenin önemli aktörleri olduklarını düşünüyorum. Müzikleriyle, davranışlarıyla benim de gözümü açtılar. Bence onlardan evvel sadece Beatles bu denli çok şeyi başarmıştı.

Albüm yapmaya karar verdiğinde doğrudan onlarla mı temasa geçtin?

Er ya da geç profesyonel bir müzisyen olacağımı biliyordum. Genlerimde var. *(gülümsüyor)* Grand Royal'la kontrat imzalarken bunun sebeninin ne olduğundan emindim. Adam (Yauch) ve Mike (D.) benim şarkılarımı sevdiler, nokta. Lennon'ın oğlunun albümünü çıkarıyoruz gibilerinden medyatik hesaplar yapmadılar. Zaten Beastie Boys'a takılan kuşağın Beatles'dan pek etkilenmediğini biliyorum, bütün bunlar geçmişte kaldı. Eğer yetenekli olduğuma inanmasaydım, şarkılarımın kıymeti harbiyesinin olmadığını düşünseydim, kariyer yapmak için babamın şöhretini sömürdüğümü hissedip utanacaktım, ama maksadım bu değil. Yaptığıma itimadım tam ve başıma gelebileceklere karşı meydan okumaya kendimi hazır hissediyorum. Herkes bunun çok zor olduğunu bana söyletmeye çalışıyor ama, inanın bana, gayet iyiyim ben.

Kimler etkiledi seni?

Antonio Carlos Jobim'in şarkılarını ilk dinlediğimde, bunun dünyada yazılmış en iyi müzik olduğunu söylemiştim kendi kendime. Brian Wilson'ı da çok seviyorum. O bütün songwriter'ların ulaşmak istediği zirveye kurulmuş oturuyor bence. Onun albümlerini yüzlerce kere de dinlesem, her dinleyişimde hâlâ yeni yeni manzaralar keşfediyorum. Bach'ın klasik müzikte yaptığını popüler müzikte yaptı Wilson. Bana şarkı yazma arzusunu kazandıran insandır.

Halbuki Brian Wilson kim bilir kaç kere Beatles'ın dehasını kıskandığını itiraf etmişti...

Evet ama, Beatles dört tane korkunç yetenekli adamdan oluşuyordu. O ise Beach Boys'da tek başınaydı.

Baban hayattayken onun toplumsal konumunu nasıl algılıyordun?

Altı-yedi yaşında, ufacık bir çocukken hiçbir şeyin farkında değildim. Herkes böyle yaşar zannediyordum, etrafında fotoğrafçılarla kuşatılmış vaziyette... 84 senesinde ilk defa Liverpool'a gittiğim zamanlardan aklımda sadece tek bir şey kalmış: Her yerde bizi izleyen flaşlar, kameralar, bağırıp çağıran insanlar, koca bir kalabalık. Sonra gençliğimde ciddi bir huzursuzluk hissetmeye başladım. Benden ne istendiğini anlayamıyordum. Babamın anısını bir kenara bırakıp gerçekten benimle ilgilenecekleri bir çağa adım atmaya sabırsızlanıyordum. Sanıyorum şimdi iyi dönemler geçiriyorum. Ama Julian o gençlik yıllarında ailemizin etrafını kuşatan çılgınlıktan epey nasibini aldı, çok ezildi.

Annenle ilişkilerini de etkiledi mi bu durum?

Kimse ikimizin yakalandığı fırtınanın şiddetini ölçemiyor. Rüzgarların içinde, o ve ben, kendimizi bütün bir dünyaya karşı, iki yalnız suratmışız gibi hissediyoruz. Geç de olsa annemle birbirimizi karşılıklı korumak, kollamak gibi bir yükümlülüğümün olduğunun farkına vardım. Babamın hatırasını yüceltmekten çok daha güçlü bir duygu bu. Babam benim gözümde birlikte Muppet Şov'u seyrettiğimiz cool bir adam. Annem sayesindeyse cazı, çağdaş sanatları keşfettim, insanı zenginleştiren bir çevrede yetiştim. Amcalarım, dayılarım David Bowie, Andy Warhol oldu, kendimi Keith Harring'e çok yakın hissediyordum. Hepsinin üzerimde büyük emekleri oldu. Tabii ki babamın albümlerini çok sık dinliyordum, özellikle de sesini duymak için. İlk zamanlar Beatles'ın en incelikli albümlerine vakit ayırıyordum. Bugünse daha kaçık, daha radikal olanları tercih ediyorum.

"Free As A Bird"ü dinlemek nasıl geldi sana?

Başlangıçta bir ölüyle şarkı söyleme fikri hiç de iyi gelmedi. Ama sonunda bu şarkıyı, biraz da kendime ters düşme pahasına, sevdim. Paul'ün ve babamın yeni bir ekip kurarak şarkı söylemeleri sihirli bir şeydi sanki.

Albümünde sevgilin Yuka'yla birlikte çalışmışsınız. John & Yoko'dan hareketle hemen Sean & Yuka yakıştırması yapılıyor...

Annem ve babam, birlikte plak dolduran dünyadaki ilk çift değildi. Dahası "Into The Sun" her şeyden önce bir solo albüm, bir tür "Double Fantasy" cover'ı değil. Yuka'nın bu albümdeki rolü çok merkezde, çünkü son iki senenin ürünü şarkılar yer alıyor. Ama Yuka'nınkileri değil, benim kendi takıntılarımı anlattığım bir albüm oldu. İstedim ki, şimdiki zamanın bir fotoğrafı gibi olsun, bu yüzden de, şarkıların son hallerine getirilmeleri de dahil, sadece iki ayda kaydettik albümü. Sesim ve şarkı yazma tekniğim bazen babamı mı andırıyor dersiniz? İyi de, bunda büyütüp mesele yapacak bir şey yok, hiç şaşırtıcı olmayan, sıradan bir durum.

→5

AJANS

Hayvan terbiyecileri de tutunamayanlarla uzun süre uğraşmış ve bunları sirklerde çalıştırmak istemişlerdir. Fakat bu hayvanların, beceriksizlikleri nedeniyle hiçbir hüner öğrenemediklerini görünce vazgeçmişlerdir. Ayrıca birkaç sirkte halkın karşısına çıkarılan tutunamayanlar, onları güldürmek yerine mahzun etmişlerdir. (Halk gişelere saldırarak paralarını geri istemiştir) **OĞUZ ATAY**, Tutunamayanlar

Tavuk gibisin. Ne yesen hiç doymuyorsun. Her dakika yiyorsun. Ne kadar fazlan var Emel, doğru söyle... **KENAN ERÇETİNGÖZ** *(Emel'e)*

İlan edecek bunu / Kasabanın davulu / Koskoca bir bavulu / Beş kuruşa taşıdı **SAİT FAİK**

Veresiye uzar, dostluğu bozar
Dakik saatçi Muhterem

Vakt-i istibdâdda söz söylemek memnû idi / Ağlatırdı ağzını açsan hükümet mananı! / Devr-i hürriyyetteyiz şimdi, değişti kaide / Söyletirler evvelâ, sonra s.kerler ananı! **ŞAİR EŞREF**

Sarı çorap giysene / Bugün bize gelsene / Yâr seni sevdiğimi / Gözlerimden bilsene

ismindeki İngiliz yönetmenin belgesel filmi "Kurt & Courtney" ise şu sıralar Amerika ve Avrupa sinemalarında gösteriliyor. Hole'un yeni albümünün de bu yüzden biraz geciktirildiği söyleniyor.

Yalnız adam Neil Hannon, yeni **Divine Comedy** albümü "Fin The Siècle"i yaz sonu yayınlıyor. Ayrıca Hannon şu günlerde prodüktörlüğe soyunuyor. Elvis DaCosta ismindeki genç reggae'cinin single'ını Hannon yayınlayacak.

İngiliz pub-rock'unun en az Costello kadar ünlü siması **Ian Dury**, üç seneden beri bağırsak kanserinden muzdarip olduğunu geçenlerde açıkladı. Şarkıcı, bu açıklamayı 56. yaşgününde yaptı.

Neil Young'ın 29. albümü bu ayın sonunda yayınlanıyor. Albüm "Harvest Moon" ayarında olacakmış.

Ünlü DJ **Talvin Singh**, **Garbage**'a turnesinde altıncı eleman olarak eşlik edecek. "Version 2.0" albümünü yeni yayınlayan grup Pretenders'ı taklit etmekle suçlanmaları karşısın-

PERRY BLAKE

O Avrupalı duruş!

"Crooner" tabir edilen "duyarak" okuyan tok sesli şarkıcılar ordusuna İrlanda'dan yeni bir nefer katıldı: Perry Blake. Kendi adını taşıyan ilk albümünü memleketimizde de CD olarak bulabilirsiniz. Ama ilk evvela neler söylüyor, bir okuyalım...

27 yaşındasın ve uzun süredir müziğin içindesin. Daha önce neden bir şeyler yapmadın?
Sabredip beklediğim için, tutup 21 yaşında bir albüm çıkarmadığım için çok memnunum. O sıralar hatalı işler yapıyordum, müziğimde hiçbir derinlik yoktu, aklım bir karış havadaydı. 13 senedir müzik yapıyorum ama son iki senedir hayrını görüyorum. Şarkılarımda bahsettiğim şeyleri çocukluğumdan beri peşimsıra sürüklüyorum. Ama hiçbir zaman bugünkü kadar onları sahneleme becerisine sahip olamadım. Her şarkım çocukluğa, o mutlu zamanlara alıp götürüyor beni –ama o günkü tonlar değişmiş tabii. Deniz kıyısında yaşıyorduk, zamanımı hep yalnız başıma geçirirdim, arpacı kumrusu gibi düşün düşün dur!.. Beni dünyaya getirdiğinde annem 45 yaşındaymış, babamsa 50'sine yakın. Bir de benden 16 yaş büyük bir ablam vardı. Ben de çevremde bu kadar yetişkin varken, hiç ergenlik filan yaşamadım. Kendimi çok egzantrik biri gibi görüyordum, ki bu İrlanda gibi katı bir ülkede yabana atılmaz bir özelliktir. Kasabada, akıl almaz sakinlikte bir çocukluk yaşadım. Annemler, babamlar her zaman çok yorgun olurlardı, ben de başımın çaresine bakmayı bilirdim. Sonunda çok romantik ve melankolik biri oldum çıktım, ama öyle kendimi bir halt sandığım filan yoktu: Sadece insanı ezen bir tabiatla yüzleştiğinde, kendini mevsimlerin akışına bıraktığında başına gelebilecek şeylerden söz ediyorum...

Müzik bu tablonun içinde nerede duruyordu?
Ailemin bir minibüsü vardı, ilk müzikli hatıralarım da o minibüsteki radyodan dinlediğim şarkılar oldu. Bir gün tatil için yollara düşmüştük, her zamanki gibi evden 20 km. uzaklıktaki plaja gidiyorduk, radyoda duyduğum bir şarkı çarptı beni: Burt Bacharach'ın Dionne Warwick için yazdığı "Do You Know The Way To San Jose?" Daha sonraları ablamın arkadaşları sayesinde Bowie, T-Rex filan dinlemeye başladım. 15 yaşımdayken beni Nick Drake'e alıştırmaya kalkıştılar ama korktum, kaldıramadım. Birkaç sene sonra artık bu yoğun hüzne hazırdım, Tim Buckley'nin, Scott Walker'ın bazı şarkılarıyla allak bullak olmuştum. Müzik benim için çok ciddi bir şey haline geldi. Ama ben öyle değildim: İçe dönük, acı çeken sanatçı mitini kabul etmiyorum. Müzikten arta kalan zamanlarda kafa çekmeyi seviyorum, hayatı seviyorum –yani pek nadiren... Özel hayatıma gelince; Cohen'in tam tersine kadınlar konusunda dikiş tutturamamış bir adamım.

Şarkı söyleme tekniğin hakkında neler söylersin?
Günümüz müziğinde, sesin, vokalin bu derece ihmal edilmiş olması beni kızdırıyor. Yıllar boyunca kendi sesimi sevmedim, ama sonraları çekingenliğimi attım. Asıl sesimi zaptetmeye kalkarsam hilebazın biri olurdum. Sese, vokale bu kadar önem vermek, hiç şüphesiz daha eski dönemlerin bir alışkanlığı. Biraz da bu yüzden kayıtları bir kasaba kilisesinde, çiçeklerin, mumların, mavi kadifelerin arasında yaptık: Stüdyoların buyurgan havasından kaçmak, serbest kalmak için. İyi dinlerseniz çan kulesine dadanan yarasaların seslerini bile duyabilirsiniz. En ince ayrıntılara kadar her şeye dikkat ettiğim için, albümü doldurmak bir senemi aldı.

İrlanda'da Neil Hannon'ın kapı komşusuymuşsun.
Evet, fazla uzak değiliz. Dead Can Dance'den Brendan'la da iyi arkadaşız. 53 yaşında, inanılmaz bir adam, korkunç güzel şeyler yazıyor ve yayınlamayı hep reddediyor. O benim ruhani rehberim, bana kelimelere olan aşkını bulaştıran adam. Bana derdi ki, "Eğer bir sanatçı olmak istiyorsan büyük bir sanatçı olmalısın, onca müzisyenin arasına bir müzisyen daha katılsa ne olur, katılmasa ne olur. Her şeyi feda edebilmelisin..." Onun etkisi altında Fas'a kadar bir seyahat yaptım, 17 yaşımda Londra'ya yerleştim. Amacımı gerçekleştirememekten, kontrolümü kaybetmekten çok korkuyordum, öyle ki 22 yaşıma kadar bir damla alkol koymadım ağzıma.

Etki kaynakların hakkında neler söylersin? Hâlâ Scott Walker'ları falan mı dinliyorsun?
Benim etkilendiğim insanlar tamamıyla Avrupalılar, özellikle de Jacques Brel gibiler... Beni Scott Walker'da da ilgilendiren şey, o Avrupalı duruşu. Yalnız müzik değil, sinema ve edebiyat da büyülüyor beni. Baudelaire'den Kieslowski'ye, Buñuel'e kadar herkes... Mesela benim müziğimdeki zayıf Kelt etkileri bile İrlanda'dan değil, İngiltere'den geliyor. Ama her şeyi bir tarafa bırakın, benim en büyük etki kaynağım Kate Bush olarak kalacak. Benim için o dokunulmaz biri. Hani o çift camlar vardır ya, onların arasındaki boşlukta duruyor gibi. Herkes onu görüyor ama kimse erişemiyor.

6→

Çetin, değerli bir halk otobüsümüzde görevli bir şoför kardeşimiz. **ÖZDEMİR ERDOĞAN**, *TRT*

Saadetin bu kadarı bana daima hüzün verir. **ZEKİ MÜREN**

Önceki akşam Patricia Kaas konseri vardı. Böyle şık konser, gala ve yarışma gecelerinde davetiyelerde bir not vardır. "Koyu renk elbise" diyen... Bir grup zırzop bu davetlere blucinle gelirler. Elbiseleri olmadığı için değil. Kendilerince protest takıldıkları fakat aslında "Hıyar" oldukları için. Şık beyefendilerin, hanımefendilerin yanında mavi renkli "Hıyarlar". Tabii kabahat davet sahibinde. Kapıya koyacaksın iki adam. Bu kılıkta geleni almayacaksın içeri. Bakalım bir daha gelebiliyorlar mı! **FATİH ALTAYLI**, Hürriyet

Burası dukkan. Buraya çöp veya işenmez. İnsan kapiya işemez.

Bunların konuşulması lazım Pınar, konuşulmadığı zaman dedikodu olarak kalıyor. **KENAN ERÇETİNGÖZ** *(Pınar Eliçe'ye)*

Ağlayacak sandım, tam sırasıydı, ama tersine güldü. Belki de ağlaması böyledir. **SAMUEL BECKETT**, Molloy

Döner kebap dönmez olsun **ARİF DİNO**

da **Chrissie Hynde**'dan gelen faksı basına gösterdi: "Ben Chrisse Hynde. Garbage grubu benim şarkılarımı, sesimi, hatta kıçımı da sample'layabilir. Benden onlara müsaade."

David Bowie, "Il Mio West" isimli bir spaghetti-western'de **Harvey Keitel**'la birlikte oynayacak. Bu arada Bowie'nin kadın şarkıcılarla düetler yapıp bir albüm yayınlamak gibi bir fikri de var. Şimdilik kesinleşen tek isim Siouxsie Sioux. (Freddy Mercury'yi anma konserinde Annie Lennox'la yaptığı "Under Pressure" düetini çok seven bizler, bu albümde Lennox'u da görmek isteriz).

Bu yaz çıkacak "Mermaid Avenue" isimli albümde Billy Bragg'le birlikte Woody Guthrie'nin sözlerini besteleyen Amerikalı grup **Wilco**, eylül ayında yeni albümlerini yayınlıyor.

Afghan Whigs yeni albümlerinde kendi kuşaklarına selam yollayacak. "1965" albümü adını şarkıcı Greg Dulli ve basçı John Curley'in doğum tarihinden alıyor.

Festival yakındır

Temmuz ayı, caz festivaliyle geçecek. İstanbul Caz Festivali'nin beşincisi, evvelkiler gibi, yine unutulmaz konserler vaat ediyor. Haberiniz vardır, bu seneki caz festivali "caz ağırlıklı" bir caz festivali olacak! Şimdilik, programa kısaca bir göz atalım. 7-18 Temmuz tarihleri arasında Açıkhava Tiyatrosu, Cemal Reşit Rey, Gramofon, Roxy ve Esma Sultan Yalısı'nda şu isimleri izleyebileceğiz: Blues Brothers Band, Paco de Lucia /Jazz Flamenco All Stars Band ve Laço Tayfa / Brooklyn Funk Essentials, Steve Winwood, Chick Corea, Deep Forest, John McLaughlin, Cyrius ve Septeto Turquino, Cubanismo ve McCoy Tyner All Star Band, Björk, Kenny Werner Trio, Lee Konitz-Paul Bley-Charlie Haden, Dave Holland Quintet, Ritmistanbul, Jack De Johnette ve Yarkın Türk Ritmleri Topluluğu, Mavis Staples-Lucky Peterson, Medeski-Martin-Wood üçlüsü, Burhan Öcal-Peter Waters, Prysm ve Orchestra National da Jazz... Ayrıntılara gelecek ay gireriz...

İçli blues'lar

1930'larda, babasıyla birlikte Kongre Kütüphanesi'nin folk müziği arşivini oluşturmak üzere Amerika'nın güneyine yolculuklarına başlar Alan Lomax. Yanında bulunan her biri dört dakikalık kayıt alan alüminyum disklere, Teksas eyalet hapishanesindeki mahkumlardan demiryolu işinde çalışan işçilere kadar pek çok siyahın sesini kaydeder. Irkçılığın tırmandığı 40'larda bile zenciler arasında dolaşmaya ve blues'un "içli" şarkılarını kaydetmeye devam eder. Bu arada 14 yaşında tanıdığı ve sesini kaydettiği Muddy Waters gibi sonradan ünlü olacak birçok kişiden derlemeler yapar. Lomax'ın bu derlemeleri yurtdışında yıllar önce yayınlanmıştı. Geçtiğimiz günlerde de Ada Müzik tarafından Türkiye'de yayınlandı. Albümün adı "Demiryolu ve Hapishane İş Şarkıları". "Early Morning", "Rosie" gibi birçok grubun repertuarına girmiş şarkılar ve "Tangle Eye Blues", "Whoa Blues" gibi pek bilinmeyen ama muhteşem olan şarkılar var albümde. Hepsi de ilk elden sesler ve hepsinde de siyah müziğin tüm acısı duyuluyor...

ROLL ÖZEL SAYI NO: 3

►EPEY ZAMANDIR BAYİLERDE◄

tom waits, the who, elvis costello mazhar fuat özkan, iggy pop, ceylan, léo ferré, ben harper, özdemir erdoğan, mirkelam, sex pistols, beck, georges moustaki, sting, björk, paul weller, azer bülbül, marianne faithfull...

express sayfalarından gelip geçenler...

ROLL ÖZEL SAYI 3'de

sayı 21 temmuz '98

jeff buckley, sonic youth, nick cave, istanbul caz festivali ve kim bilir daha neler...

temmuz roll'unda

ROLL

KEITH RICHARDS'IN PLAKLARI

Yeryüzünün en güzel, en kıymetli "rock'n'roll animal"ı Keith Richards, gözlüklerini takıp plaklarını şöyle bir gözden geçiriyor. Tarihin derinliklerinde sallan, yuvarlan...

Hayatımı değiştiren adamsın sen

Little Richard (Lucille) Beni ilk allak bullak eden, "rock'n'roll işte burda" dedirten şeydi bu. Hiç ummadığım bir anda dünyamı siyah-beyazdan "Technicolor"a döndürüverdi. Tıpkı bir sarsıntı gibiydi, "hadi bir daha" dedirtecek cinsten.

Chuck Berry (Back In The USA) Benim esas adamım. Grubumuzun Chuck'a ilk rastladığı şarkı bu. Gerçek bir rock klasiği. İster "Back In The USA", ister "Johnny B Goode" olsun, böyle bir şeyi yazabilmek için ruhumu bile satarım dedirtmişti bana. Eh, satmadığımız da söylenemez hani. İşler ne zaman sarpa sarıyor, farkında bile olmuyorsun. Biz starlık triplerinden ziyade, müziğin içinde kalmayı tercih ettik hep. Stones'un yaptığı onca şey de, aslında bir "anti-şöhret" hadisesidir. Pek safdillik olacak ama, aniden kendimizi bu işin içinde buluvermiştik ve nasıl uyanık olacağımızı öğrenmek zorunda kaldık.

Elvis Presley (Mystery Train) Zamanında bir dünya şarkı vardı bunun gibi; hepsi de "kapıyı kim açtı, kim salıverdi bu insanları?" gibi şeylerdi. Çünkü İngiltere'de, gaipten geliyormuş gibiydiler. Zamanında ben de topluma uymayan bir adamdım ve uzanıp "hadi artık iyi bir şeyler çalsanıza" deyip dururdum. Onlar da bu şarkıları çalarlardı. Herhalde hayatımızdaki ilk dönemeçlerin tesirini üzerimizden atmak pek mümkün değil; hele Elvis Presley gibi devlerin, hiç. Peki ya ben kendimi bir aziz gibi hissediyor muyum? Deniyorum ve kendimle uzlaşmaya çalışıyorum; ama bu duyguyla yaşamak da oldukça keyifli. Özellikle bana bakıp "hayatımı değiştiren adamsın sen" dedikleri zaman. Neticede mezartaşınıza yazabilecekleri en çok "göçtü, gitti" gibi bir şey olacaktır ama, en azından ben işimi iyi yapmış sayılırım, değil mi?

Otis Redding (Pain In My Heart) Ölümü çok üzmüştü bizi. Ölmeden önce son bir kez bir araya gelebilseydik ne iyi olurdu. Birisinin bu kadar genç gidebileceği aklının ucundan geçmiyor insanın. Kendimi de hiç gitmeyecek gibi mi hissediyorum? Hayır! Adımı ölüm listelerinin başında gördüğüm zaman, hep çarpık bir gülümseme oluyor yüzümde. Çünkü kendimi bildim bileli, tehlike limitlerine yaklaşan bir şey yapmadığımı düşünüyorum. Tabii ölüme, kendime itiraf ettiğimden daha yakın olduğumu da biliyorum. Sanki hep kontrol altındaymış gibiyim. Lanet olsun ki, hep uyuşturucu belasının işi bu. Kendini bir anda rock'n'roll yıldızı olarak bulduğunda, saklanacak bir yer arıyorsun. Ben de bir deneme için sığınmıştım ona. Ama ileri giden bir deneme oldu. Buna rağmen pişman da değilim. Ayağımı yerde tutmamı sağladı. Daha doğrusu yeraltında!

Billie Holiday (Strange Fruit) Billie'yi dinleyerek büyüdüm ben. Daha blues'un farkında bile değilken, kulaklarımı blues'la doldurmuştu. Takdir ettiğim insanların çoğu, kendini tahrip edenler oluyor nedense. Charlie Parker, Jimi Hendrix...

Jimi Hendrix (Crosstown Traffic) Çok tatlı bir adamdı. O da benim gibi, saklanacak kendine ait bir yer bulma çabası içindeydi hep. Yalnızca biraz fazla derine saklandı, hepsi bu. İlk tanıştığımızda, utangaç ve sıkılgandı. Adamakıllı iyi bir şeyler yapmak istiyorsan, risk almadan çalamayacağını fark etmen gerekiyor. Sınırları zorlamak zorundasın çünkü. Bu da ister istemez yaşamına damgasını vuruyor.

John Lennon (Imagine) Büyük adamdı John. Büyük bir şarkı yazarı ve gerçekten yüce bir ruh. Hep özlediğim adamları mı seçiyorum ne? Bazen piyanonun başına oturmuş, "Imagine"i tıngırdatırken buluyorum kendimi. John'la birlikte olduğumuz anlar gözümün önüne geliyor. Heyhat! Geliyoruz ve geçip gidiyoruz bu dünyadan. Ama hiç kimse John'u, Jimi'yi, Otis'i unutmuyor. 60'lar gerçekten çok garip zamanlardı, bilirsiniz işte, her şey bir arada ve patlamak üzereymiş gibi gelirdi. 20-25 yaşlarındayken, 30'lara gelme fikri korkunç görünürdü. Sonra ansızın oraiarda buluverdim kendimi. Bu defa da 30'un yerini 40 aldı. Bir gün oralan da görüverdik. Şimdi daha felsefi sayılırım...

Toots And The Maytals (Pressure Drop) 1972'de bir süre Jamaika'da yaşamıştım. Bu adadaki yetenek beni her zaman büyülemiştir. Bob Marley'in "Catch A Fire"ının çıktığı ve "The Harder They Come"ın gösterime girdiği zamanlardı. Bu da, 60'ların başında daha somut, gerçekçi bir havanın estiği "Beatles ve Stones" dönemlerini hatırlatır bana. O zamanlar kimsenin durdurama yacağı şeyler oluyordu ve Jamaika'da olduğum için kendimi çok şanslı sayıyordum. Peki, rock'un hâlâ devrimci ruha sahip olduğunu söyleyebilir miyiz? Evet, kesinlikle! Biliyorsunuz, Stones'un, dünyanın kafasına silah dayadığı zamanlar vardı. Diğer zamanlarda da, ters tarafa!

Bob Dylan (Visions Of Johanna) Bob, 60'lar boyunca farklı bakış açılarını ve şarkı yazmanın yepyeni yollarını gösterdi bize. Gelişme ihtimali nispeten düşük bir folk geleneğinden geliyordu. Buna rağmen, rock-'n'roll'un mısra - koro - mısra kalıplarını koruma altına almak gerekmediğini ortaya koydu. O günlerde zıt kutuplardaydık onunla. Bob, iğrenç herifin tekiydi. Hatta "Satisfaction'ı yazan ben olabilirdim Keith; ama sen hiçbir zaman 'Desolation Row'u yazamazdın" demişti bana. "Evet" dedim ben de, "tam üzerine bastın!"

Little Walter Jacobs / Muddy Waters (Long Distance Call) Stones, idealist bir blues grubu olarak çıktı yola. Gerçek blues şarkılarının dehşet verici yorumlarını yapacaktık; insanlar bizi dinlemeye geldiklerinde, menşeini öğrenmek isteyeceklerdi. Biz de onları kendi müziğimize çekebilecektik. Tabii hemen bir kenara attık bu fikri; biz rock'n'roll yıldızlarıydık. Ondan sonra herkes birbirinin gözünün içine bakıp "neler oluyor" demeye başlamıştı. Şayet iyi bir rock gitaristi olmak istiyorsan, kendi blues'unu bileceksin!

Aretha Franklin (Satisfaction) Bunu ilk duyduğumuzda bir de baktık ki, Mick ve ben bir şarkı yazarıyız! Şarkılarımızın yeni versiyonlarını yapmak isteyenlere karşı hep bir sıcaklık duymuşumdur. Gerçekten büyük bir lütufta bulunuyorlar. Tabii yeni yorumları dinlemek de çok ilginç geliyor. Devo And The Residents yorumlarını bile.

Gram Parsons (1000 Dollar Wedding) Gözümde tüten bir insan daha. Oldum olası country müzikten hoşlanmışımdır. Rock'n'roll'da country'nin önemini asla küçümseyemezsiniz. Gram, çok iyi dostumdu. Country müziğin hem içini hem de dışını göstermişti bana. Bu nedenle Stones miti ve maceraları konusunda, tuhaf, ikili bir hissiyat içindeyim şimdi. Çünkü dış dünyadakilerin nasıl algıladıklarını daha iyi anlıyorum. Fakat ben olup bitenlerin tam ortasındayım. Bunları insanlara anlatınca, hayrete düşüveriyorlar hemen. Ama her allahın günü kara kara düşünemem bunun için. Bazen kazanan sen olursun, bazen de kitabevlerinde adını görüp "ne işim var burda" dersin! Genç adamlarla konuşmak, hiç de tekin değil. Stones bütün hayatı boyunca, herkesin odalarında oldu. Bana kalırsa bu, bir şekilde herkesi tanımak demek. Fakat özel bir şahıs olduğumu da sanmıyorum. Sadık bir rock'n'roll efsanesi mi? Belki. İşte hepsi bu!

Çeviren: **Gökhan Pamuk**

Ho! Chumbawamba

Haber eskidi eskimesine ama, olay manidarlığını koruyor. Hem hafıza tazeleyelim, hem de bir "fantazya" yapalım: Farz edelim, Kral TV'nin ödül töreni, davetlilerden biri de Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit. Ve ülkenin ünlü pop gruplarından "Şikişikibaba"nın üyelerinden biri, "umudumuz"un başından aşağı bir kova su boca ediyor. Hayali bile cihana bedel, gelgelelim, olay mahalli ve kahramanlar başka. Tören Brit Awards, başbakan yardımcısının adı John Prescot, pop grubunun adı Chumbawamba ve olay aynıyle vaki... Peki sonra? DGM filan?.. Yo, yalnızca bir özür, o da plak şirketinden. Demokrasinin burjuvası bile nelere kadir... Aynı Chumbawamba, Dünya Kupası için Sony'nin derlediği albümde İngiltere'yi temsil ediyor. Şarkılarının adı "Top Of The World", "ole ole" tezahüratıyla başlıyor, belediye şoförlerine, postacılara, dok işçilerine, inşaat amelelerine, madencilere, bekar annelere ve tutuklulara selam duruyor... Dünya Kupası dedik, bu satırlar, yüzyılın son kupasının açılış maçına bir-iki saat kala yazılıyor. Herkesin favorisi Brezilya, fakat aramızda "Braveheart"tan beri İskoçya taraftarı olanlar da var. Kimin şampiyon olacağına dair fikir yürütmenin pek bir manası yok, ama kimi tuttuğumuzu söyleyelim: Tabii ki Jamaika. Kazansalar da, kaybetseler de şarkı belli: "Get Up, Stand Up For Your Rights"... Lafı uzattık, derhal Chumbawamba'nın liberosu Paul Greco'ya bağlanıyoruz... Alo...

Tramplene çıkmak gibi

Brit ödüllerinde Başbakan Yardımcısı John Prescot'ın başından aşağı bir kova su döktünüz. Nereden icap etti?

Sitüasyonist bir tavırdı bu. New Labour'a, Yeni İşçi Partisi'ne karşı bir tavır. Onlara tahammül edemiyorum. Yalaka herifler... Ken Livingston ve Tony Benn gibi istisnalar var ama, çoğunluğu yavşak. Hem de çifte kavrulmuş yavşak... Başbakanlık konutuna, pop yıldızlarını –Noel Gallagher'ı falan– Tony Blair'le sherry içmeye davet edince kendilerini bir bok zannetmeye başladılar. Brit Ödülleri'nde de boy gösterip pop dünyasına açtıkları tezgahı sürdüreceklerini zannediyorlardı. Biz de onlara mesajımızı verdik: Bırakın bu işleri, devlet su işleri...

Aslında ödül törenine gittiğimizde onların geleceğini bilmiyorduk. Yalnızca Bayan Blair'in törene katılma ihtimalinin olduğu kulağımıza çalınmıştı. Önceden planladığımız bir şey yoktu, her şey orada, o anda olup bitiverdi, kendiliğinden... Bir şey yapmamız gerekir diye düşündük... Bir saik, bir maksat vardı elbette. Bir olay çıkarıp medyanın dikkatini çekmek istedik; kendi üzerimize değil, İşçi Partisi'ni sevmeyişimizin nedenleri üzerine... Böyle bir olaydan sonra medyanın gelip bize İşçi Partisi hakkında sorular soracağını ve dolayısıyla ciddi bir tartışmanın pimini çekmiş olacağımızı düşünmüştük. Yani, önce "sudan bir gösteri", sonra da ciddi bir tartışma....

Farzedin bir yüzme havuzundasınız, oradaki kalabalığa hitap etmek istiyorsunuz. Kenarda durursanız, dediklerinizi dinlemek bir yana, insanlar sizi göremez bile. Ama tramplene çıkarsanız...

Sizin Blair hükümetiyle, "yeni" İşçi Partisi'yle alıp veremediğiniz ne?

Sosyal devleti parçalıyorlar. Bekar annelere ve özürlülere ayrılan fonları kırpmakla işe başladılar, şimdi sıra öğrencilere geldi. Muhafazakarların cüret bile edemeyecekleri yasalar hazırlıyorlar ve sanıyorlar ki bunun hesabı sorulmayacak. Üstelik, toplumu, bütün bunları ülke çıkarı için yaptıklarına inandırıyorlar. Bu daha da uğursuz bir şey. Bütün bunları tartışmaya açmak için yaptık o eylemi, zannettik ki, medya ne düşündüğümüzü merak eder ve bize sorular sorar. Ama ne gezer, onların derdi başkaydı. Bu eylemi gruba reklam olsun diye yaptığımızı yazıp çizdiler ve bizi madara etmek için ellerinden geleni yaptılar. Hatta Danbert'e bir tuzak kurdular. Olayın ertesi günü, tam Japonya turnesi için yola çıkmak üzereyken, Londra'da kaldığımız otelin önünde Danbert'in üzerine bir kova su döktüler, aportta bekleyen bir foto muhabiri de olayı "görüntüledi" ve buyrun size sansasyonal bir haber. Bize yöneltilen eleştirilerden biri de, "madem karşıydınız, niye oradaydınız", "madem onlara karşıydınız, oraya hiç gitmeseydiniz"... Halbuki o tören, bize göre bir fırsattı, kendimizi ifade etmek, tepki göstermek, toplumun söylemek isteyip de söyleme imkanı bulamadığı şeyleri söylemek için bir platformdu... Başarıya ulaştığımızdan, ünlendiğimizden beri, ne tür şantajlara maruz kaldığımızı tahmin edemezsi-

Chumbawamba topluluğu esasen sekiz kişiden oluşuyor. Ancak basçı Paul Greco o esnada bizimle telefon görüşmesi yaptığı için fotoğraf çekimine katılamadı.

→9

niz. Ama manipüle edilmedik, birçok şeye hayır dedik. Ne yapmak istediğimizi çok iyi biliyoruz. Listelerde yükselmenin, piyasada yer edinmenin bizim için manası şu: Farzedin bir yüzme havuzundasınız, oradaki kalabalığa hitap etmek istiyorsunuz. Eğer kenarda durursanız, dediklerinizi dinlemek bir yana, insanlar sizi göremez bile. Ama tramplene çıkarsanız, insanlar size kulak verir. Ne kadar yükseğe çıkarsanız, o kadar çok insan sizi görür ve söylediklerini duyabilir. Bizim yapmak istediğimiz de bu: Tramplene çıkmak ve konuşmak. Vaaz vermek değil, sadece konuşmak, düşüncelerimizi anlatmak. "Bakın" demek, "bütün bu olup bitenler çok boktan şeyler değil mi, bunların değiştirilmesi gerekmez mi?" demek... Çeşitli şeyler önermek –ama sadece önermek–, her şeyin doğrusunu biz biliyoruz diye bir iddiamız yok çünkü.

Temelde karşı olduğunuz ne?

Yeni İşçi Partisi, Margaret Thatcher'ın yapmak isteyip de yapamadığını gerçekleştirmeye soyundu: Britanya'yı ABD'ye benzetmek, ABD'nin bir kopyası, bir taklidi haline getirmek. Amerika, paranın Tanrı olduğu, insanların kapitalizm kilisesine taptığı bir yer. Amerika'ya baktığınızda gördüğünüz ne? Toplumun, insanların s.kilmiş olduğu... Peki, niye onları örnek alalım ve s.kilmiş bir toplum olalım?

Sizin idealinizdeki nasıl bir toplum?

Tarihsel olarak ideal toplum diye bir şey yok. Çünkü her zaman, toplumu sömürmek isteyen, manipüle etmek isteyen, kendi çıkarları doğrultusunda zaafa uğratmak, çökertmek isteyen birileri olmuştur. Dolayısıyla, ideal bir toplum örneği bulmak çok zor. Ancak, mesela İspanya'da, iç savaş sırasında çok önemli bir girişimde bulunulmuştu. Komünal bir toplumun oluşması; hiyerarşik olmayan, karar alma mekanizmalarında katılımın gerçekleştiği, insanların istedikleri biçimde yaşayacakları özgür bir toplum yönünde adımlar atılmıştı. Herkesin eşit haklara sahip olduğu... Cinsiyet, ırk, din ayrımcılığının yapılmadığı... Toplumun tolerans sahibi olduğu... İnsanların rekabet etmeyip işbirliği yaptığı... Herkesin birbirinden sorumlu olduğu bir toplum... Çok ütopik ve idealist gelebilir bunlar, ama prensip hiç de fena bir prensip değil. Temel fikir şu: Hiyerarşik olmayan, tepede birilerinin oturup aşağıdakilere nasıl yaşamaları gerektiğini dikte etmeyen bir toplum... Bir manifestomuz yok. Söylemek istediğimiz şundan ibaret:

Dünyanın hali kötü; daha iyi olabilir, daha iyi yollar bulunabilir.

Bizim görevimiz hangi yolun daha iyi olduğunu söylemek değil. Görevimiz, şimdiki istikametin doğru bir istikamet olmadığını söylemek. Ve önemli bulduğumuz konuları tartışmaya açmak. İnsanların bu konularda fikir yürütmesine, çözüm önermesine önayak olmak. Her toplumun bir sürü sorunu var ve bu sorunların büyük bölümünün kökleri çok derinlere uzanıyor. Dolayısıyla, ha deyince hallolabilecek şeyler değil. Ama bir yerlerden başlamak gerekiyor; kendi haline bırakılırsa bu sorunlar çok daha büyüyecek, iyice içinden çıkılmaz bir hale gelecek ve toplumlar çözülecek.

Chumbawamba ekibi komün halinde yaşıyordu, hâlâ öyle mi?

Anarşist bir komün halinde yaşıyorduk. Kendi ekmeğimizi pişiriyorduk, ortak bir mutfağımız vardı, dönüşümlü olarak çeşitli işlerde çalışıyorduk, ortak bir bütçemiz vardı. O dönemde, bu, mükemmel bir şeydi. Herkes parasızdı ve bu şekilde geçinip gidiyorduk. Zamanla insanlar birilerine aşık oldular ve sevgilileriyle birlikte yuvadan uçtular. Şimdi daha ziyade bir lonca gibiyiz. Herkes evinde çalışıyor. Dunstan, turneler ve konserler için gereken ofis işleriyle ilgileniyor, Lou muhasebeye bakıyor, ayrıca tişört hazırlıyor. Boff resim yapıyor, Harry bilgisayarın başında müzikle uğraşıyor. Ben mektuplarla, postayla meşgul oluyordum, ama turnelerin yoğunluğu yüzünden bu işi Alice'in erkek arkadaşına devrettim...

"Pop starları değiliz, devrimciyiz" demiştiniz, "devrimci" olmakla neyi kastediyorsunuz?

Devrimciyiz derken, olup bitenlere kayıtsız kalmadığımızı, kalamayacağımızı, olup bitenleri oturup seyretmek ve kabullenmek yerine itiraz etmeyi, "böyle gelmiş böyle gider" zihniyetine karşı çıkmayı, dünyanın değişmesi, değiştirilmesi gerektiğini kastediyoruz. Ama kimseye "doğrusu budur" demiyoruz. Geçmişteki devrimci hareketlerin, ister Leninist, ister Stalinist, ister Maocu olsun, temel hatası buydu. Sağda da aynı şey mevcut. Her şeyin en doğrusunu bildiklerini iddia ettiler ve onların siyasi idealleri yüzünden insanlar acı çektiler, eziyet gördüler. Bizim temel felsefemizin en önemli noktalarından biri, kimsenin acı çekmemesi.

Bir cura aldım. Onunla Beatles'ın "Norwegian Woods" şarkısını çalıyorum. İstanbul'dayken curayla klasik bir Türk melodisi çalmışlardı, "Norwegian Woods"u andırıyor gibi gelmişti. Dolayısıyla, ben de curayla "Norwegian Woods"u çalıyorum.

Öte yandan, kendi çıkarları için başkalarını kurban eden insanlar var. İşadamları, politikacılar, savaş manyağı generaller, ırz düşmanları... Bu insanların yaptıkları yanlarına kâr kalmamalı. Bütün politikacıları, iş adamlarını, savaş manyağı generalleri, ırz düşmanlarını kurşuna dizelim demiyoruz. Adalet istiyoruz yalnızca.

Hem böyle düşüncelere sahip olmak, hem de listelerde "bir numara" olmak nasıl mümkün olabiliyor?

Hiç bir numara olmadık. Az kalsın oluyorduk, ama Men In Black yolumuzu kesti. Sorunuzu anlıyorum, evet, tuhaf bir durum. Müzik endüstrisi bizim sevimli anarşistler olduğumuzu düşünüyor. Portföylerinde devrimci, radikal politik fikirleri savunan bir grup bulundurmaları hoşlarına gidiyor.

Fan'lar açısından durum ne?

Yeni fan'larımızın sadece yaptığımız müzikle ilgilendiklerini sanıyorum. Ama, zamanla fikirlerimizle de ilgileneceklerini, dünyaya başka bir gözle bakacaklarını düşünüyorum. Eski fan'larımıza gelince... Popüler olmamızı yadırgamakla birlikte, duygudaşlıklarını sürdürüyorlar, bize güveniyorlar.

Peki başarıya nasıl ulaştınız? Tarzınızı, polikanızı mı değiştirdiniz, yoksa kamuoyunun zevki ve ilgileri mi değişti?

Plak şirketimizi değiştirdik. Sanırım temel sebep bu. Hayatta her merhalede insan bir şeyler öğreniyor. Ayrıca, bu albümümüz bugüne kadar yaptığımız en iyi albüm.

Zamanla ticari olmayı mı öğrendiniz yoksa?

Eskisinden daha ticari değiliz. Epey bir zamandır "radyo dostu", "radyosempatik" şarkılar yazıyoruz.

Bir bakıma siz de pop yıldızları değil misiniz?

Dunstan için pop yıldızı denebilir, çünkü o Chumbawamba'nın yüzü. Alice için de aynı şey söylenebilir, çünkü o da Chumbawamba'nın sözcüsü, genellikle onun söyledikleri alıntılanıyor, referans gösteriliyor. Geri kalanımız pek fark edilmiyor, Lou hariç. Zira, grubun en önemli özelliği onun sesi.

Peki, yaptığınız müziğe pop denilebilir mi?

Denilebilir herhalde. Popüler kültürün bir parçasıysanız ve şarkılarınız listelerde yer alıyorsa, o zaman yaptığınız müziğe de pop müzik denebilir.

Şarkılarınızda popüler kültürün unsurlarını kullandığınızı söylemiştiniz, hatta popüler kültürle bir sevgi-nefret ilişkisi içinde olduğunuzdan bahsetmiştiniz... Nasıl bir ilişki bu?

Son albümüzde, "Brassed Off"dan unsurlar kullandık. Zaten, "Brassed Off" filmindeki maden kasabasının "Selamsız Bandosu" ile Chumbawamba arasında paralellik var. Belediye bandoları kuzeydeki kentlerin popüler kültürünün bir

parçası. Ve biz, "Brassed Off" filminde konu edilen insanlara siyasi yakınlık duyuyoruz. "Brassed Off" filmi, belediye bandosu gibi popüler bir öge vasıtasıyla o kentlerde olup bitenler hakkında politik bir mesaj veriyor, tıpkı "Full Monty"de (Anadan Doğma) de olduğu gibi... Biz de aşağı yukarı aynı şeyi yapıyoruz. Filmler popüler kültürün ögelerinden, dolayısıyla bizim esin kaynaklarımızdan. Kitaplar, gazeteler de öyle... Hepimiz popüler kültürün –şu andaki popüler kültürün– etkisi altındayız, herkes popüler kültürle besleniyor. Önemli olan onu nasıl filtre ettiğin, nasıl işlediğin. Biz, popüler kültürle ziyadesiyle haşır-neşir oluyoruz ve şarkılarımızda kullanıyoruz.... Mesela Harry, her gün DAT'ıyla geziyor, ne duyarsa cihaza kaydediyor. Yani, bir bakıma popüler kültürü kaydediyor... İnsan dünyanın çeşitli yerlerinde, çeşitli seslerle karşılaşıyor. Las Vegas'ta her yerde kumar makinelerinin sesi duyuluyor. Tokyo'da ise yiyecek-içecek satan sokak satıcılarının sesleri geliyor her yerde... Gerçi henüz kesin bir karar vermiş değiliz. Bundan sonraki albümümüzün temeli, sokaktaki popüler kültür olacak...

Japonya turnesinden bahsettiniz, bu yıl başka nerelere gittiniz?

Almanya'ya ve birkaç sefer de Amerika'ya...

Popülariteniz globalleşiyor yani...

Evet ama, şöyle tuhaf bir durum var: Dünyanın dört bir yanında dinleniyoruz, gelgelelim, İngiltere'de Chumbawamba diye bir şey yokmuş gibi davranılıyor. Çünkü "in" değiliz, "moda" değiliz. Hiçbir zaman da olamayız, zira Melody Maker ve NME bizden hoşlanmıyor; insanlara ne dinlemeleri gerektiğini dikte eden de onlar...

Dünya Kupası için hazırlanan albümde sizin de bir şarkınız var, nasıl oldu bu?

Sony böyle bir albüm derledi, biz de "Top Of The World, Ole Ole" adlı şarkımızla yer aldık. Şarkımız bir futbol kutsaması. Ama, sadece bundan ibaret değil. Bizden tribünlerdeki tezahüratları yansıtan bir futbol şarkısı yapmamız istendi, ancak bizim şarkımız sadece futbol üzerine değil. Ole tezahüratını aldık ve enternasyonal bir şarkı haline getirmeye çalıştık. Dünyanın dört bir yanındaki emekçilerin ve dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için mücadele eden insanların şarkısı olsun istedik. Meksika'da grev yapan işçilerden insan hakları savaşçılarına... Bizimkisi politik bir şarkı ama, basın, her zamanki gibi, bu noktayı görmezden geldi.

Hangi takımı tutuyorsunuz?

Aslında Plymouth'u tutmam gerekir, çünkü ben Plymouth'luyum. Fakat nedense Liverpool taraftarı oldum. Keagan'lı günlerde... Hâlâ da onları tutuyorum.

Türkiye'den tanıdığınız takım var mı?

Galatasaray. Manchester United'ı fena benzetmişlerdi. Duyduğuma göre, taraftarları çok ateşliymiş.

Bugünlerde neler dinliyorsunuz?

Bugün neler aldığıma bir bakayım... Thelonious Monk.... Woody Guthrie... Money Mark....

Son zamanlarda seyrettiğiniz filmler, okuduğunuz kitaplar neler?

Dönem anlatan filmleri seviyorum. Mesela "Boogie Nights"... Bir klasik o! Bir de hâlâ "The Graduate"i seyrediyorum. En gözde filmim o. Sık sık videoma takıyorum. Kitaplara gelince...

Steinbeck okuyorum bu sıralar, "Travels With Charlie"... Aslında yıllardır onu okuyorum...

Tanıdığınız Türkiyeli müzisyen var mı?

Kemal adlı birini biliyorum, protest şarkılar söylüyor. İstanbul'da dinlemiştim kendisini ve çok beğenmiştim. Türkçe söylediği için sözlerini anlamamıştım, ama onun verdiği ilhamla bir Türk müziği enstrümanı satın aldım, "cura" adlı bir şey, saza benziyor.

Çalabiliyor musun?

Onunla Beatles'ın "Norwegian Woods"unu çalıyorum. Curayla klasik bir Türk melodisi çalmışlardı, "Norwegian Woods"u andırıyor gibime geldi. Dolayısıyla, ben de curayla bu şarkıyı çalıyorum. İstanbul'dayken çok güzel bir şarkı duymuştum, adını unuttum, "diday diday day" diye giden bir şeydi.

Söyleşi: ***Rebecca Thompson - Yücel Göktürk***

YAGMUR

Yağmur'da
- Bilgisayar kullanılır. Yazı yazılır. Scanner ile fotoğraf taranır. Lazer yazıcıyla çıkış alınır. Faks çekilir. Oyun oynanır.
- Internet kullanılır. Her konuda çalışma yapılır. E-mail ile dünyanın her tarafındaki arkadaşlarla mektuplaşılır. Chat odalarında yeni arkadaşlar edinilir. Aşık bile olunur(muş).
- Kafe'nin mutfağından ve ortamından faydalanılır. Mis gibi kahve içilir. Yeni yiyeceklerin tadına bakılır. Yan masadakilerle muhabbet edilir. Kitap ve dergi okunur.
- Bilgisayar kullanmayı bilmek gerekmez. Güler yüzlü garsonlar istendiğinde bilgisayar ve internet konusunda yardımcı olur. Yoldan geçenlere bakılır. Yağmur seyredilir.
- Internet dersleri alınır.
- Fiyatlar makul ve mantıklıdır.
- Panik düğmesine basılır.

Yağmur Siber Kafe'ye şimdilik adıyla hitap ediyorsunuz; ama burası yakında sizin için de "Kafe" olacak.

Şeyh Bender Sokak No:18
Asmalımescit Tünel
Tel: (0212) 292 30 20

Öğrencilere %10 indirim yapılır.

Yağmur Cybercafe cafe@citlembik.com.tr Bilgi için: (0212) 292 30 20

Pearl Jam Amerika'nın saygıdeğer "anti-medya" grubu Pearl Jam, "Yield" isimli yeni albümlerini çıkardı çıkarmasına ama, elemanlar sağda solda, gazetede, televizyonda pek gözükmediler her zamanki gibi. Ama Eddie Vedder geleneksel suskunluğunu CMJ New Music dergisi sempatizanı bir kızcağız için bozmakta bir sakınca görmemiş. Biz de bu muhabbeti kısaltarak aktarıyoruz. Diğer elemanlar da boş durmayıp grup hakkında görüş bildiriyorlar...

Herkesin biraz yavaşlamasını diliyorum

Merhaba. İlk sorum, soru değil. Benimle röportaj yapmayı kabul ettiğin için teşekkür etmek istiyorum, çünkü senin röportaj yapmaktan hoşlanmadığını bütün alem biliyor. Müzik yazarı olmadığım için gayet rahatlıkla söyleyebilirim ki, sana katılıyorum. Müzik yazarlarının tavrı bana anlamsız geliyor. Bu herifler den biri geçenlerde Video Music Awards'ı sunuyordu. Şaka niyetine şunu söyleyip durdu: "İyi bakın etrafınıza, gelecek yıl bu sanatçıların hiçbiri ortada olmayacak." Sence müzik yazarları niye bindikleri dalı kesmeye bu kadar meraklı?

Eddie Vedder: Valla, buna bir yanıtım yok, çünkü ben böyle davranmıyorum. Birini sevmesem ve ortadan siktirip kaybolmasını dilesem dahi, biraz olsun destek ve sırt sıvazlamayla daha iyi işler yapabileceklerine inanırım.

Geçenlerde Jamiroquai da, Hanson kardeşleri kollayan bir açıklama yaptı. Gerçekten de müzik piyasasının içindekiler, kendilerince müzik yapan bir grup çocuğu alaşağı etmek için niye bu kadar uğraşıyorlar, dersin.

Hiçbir fikrim yok, çünkü böyle duygular beslemiyorum. Hanson'lar velet daha. Belki bulundukları yere biraz erken geldiler, sorun bu. Bense kendini her yerde gösteren bir gruba dahil olmamak gibi bilinçli bir karar aldım. İnsanların da kendilerini her yerde bu kadar çok tekrarlamalarını, suratlarını çoğaltmalarını sevmiyorum. Belki de insanları rahatsız eden bu tekrarlamadır. İlk soruna dönersek, röportaj yapmaktan nefret ettiğim falan yok. Ama rutin olarak arka arkaya bir dizi röportaj yaptığında eğlenceli olmaktan çıkıyor. Arada sırada bir tane röportaj gayet neşeli geçiyor. Müzikle ilgili iyi bir muhabbet yapmanın vesilesi oluyor. Basın için arka arkaya röportajlar yaptığında ise aynı soruları sorup duruyorlar sana. Birkaç röportajın ardından canın sıkılıyor ve cevapları sallamaya başlıyorsun.

Peki basın her zaman söylediklerini doğru yorumlayarak mı basıyor?

Seattle'daki müzik olayı patladığında hayatlarımız birden değişmişti. Çok hızlı bir biçimde... Henüz büyümeye çalışan çocuklar olarak hepimizin dilekleri ve beklentileri vardı. Ama ortalık kızıştı ve garip şeyler dönmeye başladı. Her yanda berbat şeyler olup bitiyordu. O zaman ben çıkıp "Ya bu olup bitenler pek de hoş değil. Müziği seviyorum ama müzik dünyasıyla ilgili garip ve boktan şeyler var" dediğimde, tek yazdıkları "Eddie Vedder Nefret Ediyor" olmuştu. Hâlâ nasıl doğru iletişim kurabileceğimi bilmiyorum. Tek taraflı bir konuşma oluyor. Sen konuşuyorsun, onlarsa senin konuştuklarını kendilerince okuyor. Diğer yandan, kolej radyolarıyla ilgileniyorum ve ne zaman kolej radyosunda çalışan birine rastlasam, ben onu soru yağmuruna tutuyorum. Neler çaldıkları, üniversite tarafından mı finanse edildikleri yoksa kendi başlarının çaresine mi baktıkları, çaldıkları müzik konusunda ne kadar bağımsız oldukları... Bu ilgimin nedeni üniversite değil, hayatımda bir üniversiteye adım atmadım. Ama müzikal olarak, yeni ve çığır açıcı işlerin bu radyolardan yayıldığına inanıyorum. Oradaki atmosferi merak ediyorum. Kolej radyoları bizim müziğimizi fazla çalmıyor. Bence bizim müziğimizin çalınmadığı bir radyo formatı mükemmel bir şey. Ticari radyolarda yeterince çalınıyoruz. Bizim yerimize Built To Spill, Shellac, Stereolab, Nusrat Fateh Ali Khan çalıyorlar. Şunu da unutmamak lazım, kolej radyolarının çaldığı müzik temelde genç folk müziktir, ama ben gençlerden bahsedilmesinden bıktım usandım artık.

Hadi ya, 60 yaşındaki annem ve babamla yaz tatili geçirmeye ne dersin?

Gençler... Ne demek bu? X Kuşağı falan gibi bir şey de değil bu. Saatlerce genç insanlarla bir masanın etrafında oturduğumu ve saçmalıktan

Albümdeki adam, hasbelkader birkaç gözlemi olan ve "hey, sizin de hiç başınıza geldi mi?" demek için bunları ortalığa döken birisi... Hâlâ aynı boktan herifim belki ama yine de büyüdüğümü hissediyorum.

başka bir şey konuşmadığım zamanları bilirim. Hepsi gençtir, bir şeyleri değiştirmek için enerjileri vardır, ama tek yaptıkları olumsuz sorular sormak ve asla tek bir yanıt üretmemek. Son bir yıl içinde kurtuldum bu gençlik saplantısından. Daha yaşlı insanlarla tanıştım. Hele New York'ta 50 yaşlarında bir çift var ki, inanılmaz. Sanki 13 yaşındaki bir çocuğun gözlerindeki kıvılcımları görebiliyorsunuz. Bu insanlarla her şey mümkün, ortalıkta boktan bir şey varsa, iyi ya da en azından komik bir hale getirmeyi beceriyorlar. Zamanında bu insanlar bir şeyleri değiştirmeyi denediler ve belki de ufak çaplı becerdiler. Ama sorun sürmekte, sürdürmekte... Bu yüzden de sorunlarla ilgili belli bir perspektif oturtacak kadar geniş görüşlü hale gelmişler. Onlarla birlikteyken dünya o kadar da boktan görünmüyor. Yaşlanmayı dört gözle bekler oldum.

Sana baktığımda sakin, yumuşak sesli, kibar bir adam görüyorum. Ama insan vokalini dinlediğinde ürperiyor, çünkü şarkı söylerken fazlaca erkeksi ve hatta saldırgansın. Bu vokal senin fiziğine uymuyor. Sanırım buna verecek cevabın yoktur.

Şarkı söylerken yorumlamak için elimde bir şans var. Şarkıyı yazan üçüncü şahıs ve ben onu birinci şahıs olarak söylüyorum. Mesela "Evolution" şarkısı... Bu şarkıyı söylerken kendim söylüyormuş gibi hissetmiyorum. Teknolojiyle sarhoş olmuş bir adam gibi söylemeye çalışıyorum... Ben bir erkekler çetesiyle dolaşan bir avcıyım ya da buldozerinin başında ağaçları söken ve toprağa nasıl hükmettiğine bakıp kendinden geçen bir herif. Sesimin bir karakter olduğunu söylemek fazla abartı sayılabilir, ama ses şarkının içindeki enerjiyi iletmek istiyor. Bu karınla konuştuğun ses tonu olamaz.

Kendinle ilgili mi yazıyorsun, gözlemlerinle mi ilgili... Ne güzel soru ama değil mi?

Etrafımın ilgisi benim üzerime toplandıkça, daha çok üçüncü şahıslarla ilgili yazmaya başladım. Benimle de ilgili olsa, üçüncü şahsın ağzından yazmayı tercih ederim. Dahası yazdığım her şeyin benimle ilgili olmasını da istemem. Bu hislerini iletebileceğin bir sanat biçimi. Hayranı olduğum Gaudi'nin bir-iki fotoğrafını görmüşlüğüm var. Kurt Vonnegut'un da neye benzediğini biliyorum, ama onun suratı hatırına okumuyorum kitapları. Neden ve ne tür insanlardan bahsettiğini merak ettiğim için okuyorum. Bir adamın beğendiğim bir sanat ürününü yaratmış olması harika bir şey ama, yapıtın ardındaki adama karşı bir saplantım olmadı hiç.

Peki şöhret yazdığın şeylere karşı hissini değiştirmiyor mu? Şöhretli insanlar artık sıradan insanlar gibi aşklar yaşayamıyorlar ki?

Birine daha benzer bir soru sormuşlardı. Bonnie Raitt olabilir. "Nasıl hâlâ blues söyleyebiliyorsun? Grammy ödülü kazandın, konserlerin dolup taşıyor" türünden bir soruydu. Şöyle cevaplamıştı: "Unutmadığım şeyler hakkında yazıyorum". Bence çok güzel bir cevap.

Peki insanlar sanatçıları niye izliyor?

"Alem eğlenmek ister" lafı herhalde Edward Albee'nin ağzından çıkma değil. Geçenlerde onun yeni oyununa gittim. Perde kalktı ve salondaki bir ailenin bütün gerilimleriyle baş başa kaldık. "Bunu niye seviyorum? Bunu seyretmekten ne zevk alıyorum" diye sordum kendime. Çünkü insanların aile düzeyinde, kişisel anlamda çatışmalarını izlemek için para veriyorum. Bu da bir tür eğlence ama bildiğimiz anlamda değil. Ama yine de zevk alıyorum. Broadway'de "Güzel ve Çirkin", "Starlight Express" ya da "Evita" türünden saçmalıklara gitmekten farklı bir şey bu. "Paramı verdim, güzel efektler gördüm" gibi bir şey değil. Albee'nin oyunu belki elli yaşıma geldiğimde, hiç beklenmedik bir anda bana yardım eli uzatacak. Sonuç olarak, önemli sanat bir şeyler söylemeye devam ediyor.

Peki Tanrı'yla ilgili ne düşünüyorsun?

Sanırım bir zamanlar acayip meşhur olan bir filmdi Tanrı. O kadar çok anlatıldı ki, artık hiçbir anlam ifade etmiyor. İnsanoğlu dünya üzerinde

12→

çok uzun zamandır yaşıyor. Ölçülebilen tarih ise 5000 yıl öncesine kadar gidiyor ancak. İsa ve İncil ise bu sürenin ortasında, 2000 yıl sonra filan ortaya çıkıyor. İnsanoğlu şu ya da bu şekilde bu dünyada üç milyon yıldır yaşıyor ve o kadar süre boyunca Tanrısız idare etmeyi becermiş. Tanrı yok, hikaye yok, mit yok. Gezegen tehdit altında değilmiş. Tanrıya inanmadan nasıl ayakta kalabilmişler? Kendini Hıristiyanlık konusunda bilgili sayan birine bunu sormak isterdim. Son elli yıla baksana, ortalağı sikip geçiyoruz. Bence tek bir kurtuluş yolumuz var, o da insanların kendilerini teknoloji ve olup bitenler konusunda eğitmesi... Çünkü resim gitgide büyüyor ve bizim geleceğimizi planlayan insanların kafa yapıları çok sakat. Ortalıkta çok fazla para dönüyor. Nereye gittiğimizi bilmiyorum. Ve ortalığı saracak bu teknoloji dalgası her şeyi alt üst edecek. Sanırım öyle bir noktaya geleceğiz ki, hazzın nerede yattığını bilemeyeceğiz. Aşkı tecrübe etmek mümkün olmayacak. İşler öylesine hızlı değişiyor ki, haklı olduğuma eminim. Herkesin biraz daha yavaşlamasını dilerdim. Radyoyu bu yüzden seviyorum, hâlâ hayalgücüne yer bırakıyor. Görsel hiçbir şey yok ve kolej radyoları söz konusuysa, ticari bir müdahale de yok. Plak dükkanları ise bu değişimden kurtulamayacak. 15 yıl sonra plak dükkanı filan kalmayacak. Aynı deneyim yaşanmayacak en azından. Biri elinizdeki plağa bakıp "ah, geçenlerde onları izledim, çok iyiydiler" demeyecek. Çok yakında müziğe o kadar hızlı ulaşacaksınız ki, bir anlamı kalmayacak. Beş dakika içinde bir şarkı siparişi vereceksiniz ve size sadece 50 cent'e patlayacak. Daha şimdiden albüm almak anlamsızlaştı. Bilgisayarınızdan istediğiniz albümü indirebiliyorsunuz, CD'nize çekebiliyorsunuz. Ve çoğunlukla da bilgisayarınızın o kötü hoparlörlerinden dinliyorsunuz müziği.

Peki müzik senin için hâlâ anlam ifade ediyor mu?

Müziği seviyorum ve mutluyum. Biz sıkı çalışırız. Eğer 16 yaşından 26 ya da 36 yaşına kadar sıkı çalışmayacaksan ne zaman çalışacaksın? Öte yakaya geçip kendini güvende hissetmek iyi bir şey. Bu galiba anne-babanın olmamasından, kredi kartının olmamasından kaynaklanan bir şey. Karşılaştığın herhangi bir şey, başını sokacak bir yerinin olmayabileceğini hatırlatıyor sana.

Ama yıldız üretmenin başlıca iş olduğu bir mekanizma içinde müzik yapıyorsun...

Daha baştan itibaren ben bu mekanizmaya takılmadan müzik yapmanın mümkün olduğuna inandım. Yaptığım işi seviyorum. Televizyonda olmamak çok güzel. Suratımın her yerde görünmemesi çok hoş. Müzisyenle pop star arasındaki fark da bu zaten. Müzisyen değilim belki, ama olmaya çalışıyorum, oysa pop star olmayı hiç istemedim. Kendimi bir polis gibi hissetmeye başlamıştım. Kiminle karşılaşsam, bana karşı dürüst olup olmadığını anlamaya çalışıyor, onu yargılıyordum. Bu hiç de sağlıklı bir şey değil.

Ama dinleyiciyle kurduğun bir ilişki var bir de?

Albümler ne iş yarar ki? Bizden size... Albümdeki adam, hasbelkader birkaç gözlemi olan ve "hey, sizin de hiç başınıza geldi mi?" demek için bunları ortalığa döken bir herif... Kendimi artık daha büyümüş gibi hissediyorum. Hâlâ aynı boktan herifim belki ama, yine de büyüdüğümü hissediyorum. Gittikçe daha akıllı oluyorum. Üniversiteye gitmedim. Liseyi bile bitiremedim. Ama küçük yaştan itibaren çalışmaya ve öğrenmeye başladım. Benim eğitimimin büyük bölümü müzik aracılığıyla oldu. Öğrenmeye de devam ediyorum. Öğrendikçe bunlar şarkılara da giriyor.

Biraz da senden çıkıp Pearl Jam'e gelelim. Diğerleriyle ilişkilerin nasıl?

Bir nokta geldi ve baktık ki, kişisel olarak neler yaşadığımızı anlayabilecek, bize destek çıkacak insanlar içinde kendimizi en yakın hissettiklerimiz yine grubun diğer üyeleriydi. Birbirimizden başka kimsemiz olmadığını fark ettik. Köşeyi döndük. Artık önümüzdeki amaç hareket etmek, bir grup olmak ve yaptığımız işi yapmaya devam etmek. Yaptığımız işi bir şekilde oturttuk. Eğer beğenmeyen varsa, siktirip gider. Bunlarla uğraşacak vaktim yok. "No Code"un iki milyondan az satmasını beğenmiyorlar ve ne hissettiğimizi soruyorlar. "Yield" tutup da yirmi bin satarsa, "ne oluyoruz" diye sorarız kendimize, ama 1.5 milyonluk satış, normal bir satış. "Independence Day II" filminden bahsetmiyoruz, bir albümden bahsediyoruz. Satışlarla bir derdimiz yok. Elbette çıkıp daha bol para vurabilirdik, ama Neil Young'la çalmak, bize başımızı öne eğip yaptığımız işe yoğunlaşmayı öğretti. Biz de bunu yapıyoruz.

Ticketmaster'a karşı giriştiğiniz mücadele hakkında neler söylersin?

Bir savaş değildi. En azından biz savaş başlatmak falan istemedik ve devam etmesini de istemiyoruz. Ama şunu anlamaları gerekiyor: Biz ahlakı olan bir grubuz. Tişört ve bilet fiyatlarıyla ilgili fikrimizi beyan ettik. Boktan bir tişört niye 35 dolara satılsın ki? Ama sonuçta, bütün bunların amacı müzik yapmak. Nihai amaç müzik yapmak.

Transandantal grup ruhu

Jeff Ament

Neil Young'la çalıştığımızda bizim için bir şey demişti. Bizim bilge olduğumuzu söylemişti. İlk önce anlamadık niye böyle dediğini. Sahnedeyken, sadece ikimiz ya da üçümüzün çaldığı ya da hiçbirimizin çalmadığı çok anlar oluyor. Neil Young "ne zaman çalmayacağınızı bildiğiniz için bilgesiniz" demişti. Sanırım hak ettiğimizden fazla bir övgüydü. Ama birinin böyle demesi garibimize gitti. Yaptığımız şeyin farkına vardık ve "Evet, işte yapmamız gereken şey" dedik. Hâlâ birlikte olduğumuz ve beraber müzik yaptığımız için mutluyum. Bir albüm yapıyorsun, birlikte turlamaya başlayıp üç ya da dört ay boyunca konser veriyorsun, muhabbet ediyorsun. Sonra dağılıyorsun, herkes kendini toparlıyor, yeni şarkılar yazıyor ve tekrar bir araya geliyoruz. Sanırım bizi taze ve heyecanlı tutan bu esnek ritm.

Mike McCready

En çok beste yaptığım albüm bu oldu. Bir sürü fikirle çıkageldim ve bu fikirler Ed'in hoşuna gitti. Üstüne vokal yapmaya başladı... Süreç bir kere başladı mı, eninde sonunda şarkı ortaya çıkıyor. Kar yağıp da dört gün boyunca evde tıkalı kalınca bu şarkıları yazdım. Rock dünyasında uzun bir süre grup olarak direnmek çok zor. REM gibi bir grubun 17 yıldır bir arada olduğunu düşünürsen, inanılmaz bir şey. Bunun sırrını Peter Buck'a sordum. "Eğlenmeyi başardığın sürece bir arada duruyorsun" dedi. Bu zaman boyunca biz de çok değiştik. Eskisi kadar manik değiliz. Kendimiz ve müziğimiz konusunda daha rahatız. Bu albüm bana nedense ilk albümün hissini veriyor. Sanırım değişmeyen bir şey var. Bir ara turne vermeyi kesin olarak bırakmayı ve Steely Dan ya da Beatles gibi kendimizi tamamen albüm yapmayla sınırlamayı düşündük. Ama sahneye çıkmayı da seviyoruz. Sadece stüdyoda çalmak bizi boğardı.

Jack Irons

Pearl Jam'e ilk dahil olduğumda, belli bir bakış açım vardı. Bu albümün iyi olmasının en büyük nedeni, kimsenin tek başına müziği sırtlanmaya kalkmaması. Biz bir aradayken neysek oyuz. Pearl Jam'de ilginç olan transandantal bir grup ruhunu korumaları. "Tamam dışarda bir sürü bokluk var ve bu boka bulaşırsak asla bir grup olarak varolamayız" diyebilme yeteneği... Herkes kişisel olarak belli bir düzey gelmeye ve bunu gruba yansıtmaya çalışıyor.

Stone Gossard

Basınla görüşmeyi, klip yapmayı bıraktıktan sonra işler biraz yoluna girdi gibi... O zaman "bütün bu boktan işleri yapmıyoruz, yine de hayat iyi gidiyor" dedik kendi kendimize. Hâlâ albüm yapıyoruz. Belki eskisi kadar çok satmıyoruz, ama bu da bize yetiyor. Biz beş büyük müzisyen miyiz? Hayır. Beraber iyi çalan ortalama beyaz bireylerden kurulma bir grubuz. Şarkılar konusunda hepimizin az çok bir fikri var. Tek özel yanımız, çok iyi bir solistimiz olması, yine de uzun süre çok fazla plak satmanın getirdiği bir tekinsizlik ortamında yaşadık.

Çeviren: **Ogan Güner**

[Page & Plant]

Jimmy Page ve Robert Plant (tıpkı Massive Attack gibi onların da yakında Türkiye'ye bir daha geleceklerine dair dedikodular dolaşıyor) yeni albümleri (hatta bir nevi debut albümleri) "Walking Into Clarksdale"i tatlı tatlı anlatıyor... Söyleşi müddetince "Led Zep'le ilgili soru sorma yasağı"na mümkün olduğu kadar uyulduğunu önceden belirtelim ve **Page & Plant**'i Roll'a bir kez daha misafir edelim. Onlar misafir değil, her günkü kafir...

Jimmy'nin çalışını öylesine özlemiştim ki!

"No Quarter" albümüyle birlikte bir turneye çıktınız, ama ikiniz de, bu birlikteliğin gereğinden fazla sürmemesi gerektiği konusunda temkinli davranıyordunuz. Aradan dört yıl geçti ve hâlâ berabersiniz. Üstelik yeni bir albüm ve yeni bir turneyle... Hangi noktada "işler iyi gidiyor, hadi devam edelim" dediniz?

Page: "Unledded" konseri için kayıt yapmaya başladığımızda, bunun kendi başına bile bir başarı olduğunu hissetmiştik. Bütün malzemeyi bir araya getirmeyi, iyi çalmayı ve turneye çıkmayı başarmak... Daha turnedeyken, öyle bir ruh halimiz vardı ki, turneyi kısa kesip yeni bir albüm için stüdyoya girmeyi bile düşündük.

Plant: Etrafımızda çok fazla şey vardı, bunların çoğu da, benim bir tür Led Zeppelin geri dönüşü fikrine şiddetle karşı olmamdan kaynaklanıyordu. Oysa Jimmy'nin çalışını öylesine özlemiştim ki, beraber provalara başladığımız anda, boşuna zaman yitirdiğimi fark ettim. Jimmy'nin gitarını, onun yaptığı o atakları çok seviyorum. Birdenbire sana öyle bir kıvılcım iletir ki, aklın şaşar. Bu hissi yaşadığımda, Led Zeppelin birleşmesine gösterdiğim biraz da gereksiz tepkiden arındığımı hissettim, çünkü aslında ikiyüzlü bir tavır içindeydim. Konserlerimde Led Zeppelin şarkılarını çalıyordum, ama bunlar her zaman bir cover grubunun yorumları gibi duruyor, hiçbir zaman sırtımıza tam oturmuyordu. Ama geçmişe dayandığınız gibi, geleceğe de dayandığınız zaman ortaya başka bir şey çıkıyor. King's Cross'taki o eski prova odasında çalmaya başladığımızda aramızda yeni kıvılcımlar çıktığını fark ettik. Yeniden bir araya gelen ama sıradan ürünler ortaya çıkaran o kadar çok sanatçı gördüm ki, böyle olmak istemedik. Eğer bir arada bir şeyler yapacaksak, bunun istekli ve pozitif kıvılcımlar saçması gerekiyordu.

"No Quarter" turnesi, Led Zeppelin'in 70'lerdeki turnelerinden farklı mıydı sizin için?

Plant: Led Zeppelin bir rock'n'roll grubuydu. Kente gelir, sahneye çıkar, çalar ve gider. Mükemmel konserlerimiz de oldu, sıradan konserlerimiz de... Ama "No Quarter" turnesinde belli bir standardı korumak zorundaydık. Konserin "Four Sticks" ve "Kashmir" bölümlerine geldiğimizde ikimizden de duman çıkıyordu. Jimmy ritm ve tempoları idare ediyor, bense Mısırlı müzisyenler arasında koşturup duruyordum. İkimiz de çok heyecanlıydık.

Page: Yaptığımız inanılmaz bir müzikti. Bir tarafta klasik bir Batı orkestrası, diğer taraftaysa Mısırlıların o olağanüstü sesleri. Gerçekten inanılmaz bir atmosferdi. Tutturmak zorunda olduğumuz standart bir hayli yüksekti anlayacağın, ama başardık.

Plant: Eğer bu işi bir dörtlü olarak yapsaydık, bugün burada olmazdık. Kendi imalatımız olan ama bizi çoktan aşan bu yaratığa karşı kendi karakterimizi ve beklentilerimizi törpülememiz gerekiyordu. Bu eski şaşaalı günlere bir dönüş değildi. Çoğu eski şarkılar olsa da, müziğin ruhu yeniydi ve bir hayalimizi gerçekleştiriyorduk. İkimiz de bu işi kendi başımıza kotaramazdık, bir arada olmamız gerekiyordu.

Dinleyicilerinizin tutturduğunuz bu yeni yoldan rahatsız olabileceğini düşündünüz mü hiç?

Page: İlk konser Pensacola'daydı ve o konser öncesi çok gergin olduğumu kabul etmem lazım. Yaptığımız işin bizim için büyük bir başarı olduğunu bilsek de, bizi seyretmek için para ödeyen bir seyirci kitlesinin karşısına çıkmak farklı. Beğenmeyebilirlerdi... Batılı bir orkestrayla Mısırlı bir orkestranın bir arada çalması onlara çok yabancı gelebilirdi. Fakat bunun başlı başına tahrik edici bir şey olduğunu düşünüyorduk. Ama seyircinin tepkisi o kadar olumlu ve sıcak oldu ki, turne boyunca da böyle sürüp gitti.

Plant: Başarı kendi sorunlarını da beraberinde getiriyor, bunu biliyoruz. Hâlâ bizim 1970'teki gibi olmamızı, "Stairway To Heaven" türü şarkılar yapmamızı isteyen insanlar var. Jerry Lewis'ten Marc Almond'a kadar herkesin başına geliyor bu. Biz bu sorunun bir şekilde üstesinden gelmeyi başardık. Bizi Led Zeppelin döneminden tanıyanlar da şunu bilir ki, bir sonra yaptıklarımız hiçbir zaman bir öncekine benzemedi. "No Quarter"ı yaparken bütün bunların farkındaydık. Bu işi kendimiz için yaptığımızı söyleyen şarkılar yapmaktı niyet.

Hâlâ "Stairway To Heaven" türü şarkılar yapmamızı isteyen insanlar var. Jerry Lewis'ten Marc Almond'a kadar herkesin başına geliyor bu. Biz bu sorunun bir şekilde üstesinden gelmeyi başardık. Bizi Led Zeppelin döneminden tanıyanlar şunu bilir ki, yaptıklarımız hiçbir zaman bir öncekine benzemedi.

Yeni albümden bahsedelim: "Walking Into Clarksdale"... "Most High" şarkısından başlayalım...

Plant: Orijinal ritmi kullanarak bu şarkının birçok çeşitlemesini yaptık. İlk halinde Ed Shearmur klavye çalıyordu. Bir gün şarkının yaklaşımını değiştirmeye karar verdik ve en üste bir gitar riff'i ekledik. Transglobal Underground'dan Tim'i çağırdık klavye çalmaya. Tim tam bir oryantal klavye ustası. Onun katkısıyla şarkı son haline ulaştı. Bazı şarkıların nasıl tekrar tekrar uğraşılarak ortaya çıktığının iyi bir göstergesi bu şarkı...

Doğaçlama çıkan şarkılar oldu mu?

Plant: "Heart In Your Hand", "Burning Up", "House Of Love", "When The World

Foto: Melih Katıkol, fotoşop: Hkn Krths

Was Young", "Shining In The Light"...

Page: "Sons of Freedom"...

Plant: "Walking Into Clarksdale" de doğaçlamaydı.

Page: Evet ama üstünde sonradan biraz çalıştık. Örneğin "Burning Up" bir performans parçası. Baştan sona tek gitar gidiyor ve bir seferde kaydedildi. Ama "Clarksdale"in düzenlemeleri üzerinde biraz uğraştık. Bazı yerlerini değiştirdik falan.

Plant: Ama bunlar büyük değişiklikler değildi. "Tamam bu oldu" dedik, sonra şuraya ve buraya bir şeyler eklemek lazım dedik, o kadar... Albümdeki parçaların yüzde ellisi, ilk yarım saatin sonunda ortaya çıkan halleriyle albüme girdi diyebilirim. Onları yeniden çalmak istemedik, çünkü tekrar tekrar çalsaydık, orijinal hallerindeki nüanslar kaybolacaktı. Bir kere çaldık, bir kenara koyduk, aylarca dokunmadık. Sonra dinledik ve "hmm, fena değil ama... mükemmel" dedik.

Şarkı sözleri ne zaman ortaya çıktı?

Plant: Kimi başta, kimi çok uğraşarak, kimi de Dylan okulunun öğretisiyle –şarkıyı söylemeden önceki son saniyelerde... Kurşun kalemimi ve okuma gözlüğümü sürekli yanımda taşıyorum... Ne acı, değil mi? Bir zamanlar sadece eski blues standartları vardı, şimdiyse kalem ve gözlük.

Her ikiniz de müzik tutkunusunuz. Şu anda dinlediğiniz müzikler yaptığınız müziği etkiliyor mu?

Page: Etrafımda olup bitenlerin müziğimi fazla etkilememesi için uğraşırım, ama şüphesiz içeri sızıyorlardır. "Burning Up"ın son bölümünün belli bir dönemden gelme olduğunu söyleyebilirim, ama şarkının bütününde bu etki yok.

Plant: Ben de duygusal olarak aynı döneme bağlıyım. Biraz önce aramızda Jeff Buckley'den bahsediyorduk, ama ben aynı zamanda sıkı bir Tim Buckley hayranıydım. Love'ı çok severim. 1969 ya da 70'de Melody Maker'a, Love'ı öven bir okuyucu mektubu yazmıştım. İlham kaynağımın büyük bölümü hâlâ daha o dev icatlar döneminden geliyor. Cold Sweat ve James Brown'u da severim ama, Buffalo Springfield'in ilk dönemindeki hissiyat bir başkadır.

Page: Bunlar senin köklerin. Müzikal mirasın... İlla da bu müzikleri oturup çalışman ve nota nota taklit etmen gerekmez. O senin içinde bir yerde duruyor ve fırsat buldukça su yüzüne çıkıyor. Sonra yaptığın müziğe bakıyor ve "o tür müziği andırıyor" diyorsun.

Kayıt teknolojisindeki gelişmelerle yarışmak sizin için bir dert mi? Yoksa 20 yıl önce sorun olan efektleri bugün rahatça elde etmek bir konfor mu?

Page: Organik olarak çalan bir grup için en büyük sorun, bu organikliği mümkün olduğunca dürüst bir şekilde teybe aktarmak. Bunun için de işini bilen bir adama ihtiyaç var. Steve Albini ile çalışmak bir şans oldu, çünkü eski kayıt bilimine uygun bir şekilde, mikrofonları nereye yerleştireceğini ve nasıl kayıt yapacağını çok iyi biliyor. Onun varlığı kayıt sürecini çok kolaylaştırdı. Ayrıca EMI'da çalıştığımız oda da mükemmeldi. Sesler harika çıkıyor o odada.

Birçok insan Albini'yle çalıştığınızı duyduğunda çok şaşırdı, iki ayrı kültürün çatışması gibi görünüyordu.

Plant: Bence iki ayrı kültürün çatışması gibi bir şey yoktu ortada. Nirvana ve Bush'u hariç tutarsan, Albini'nin çalıştığı gruplar birbirinden çok farklı: Chicago, Scotland, The Auteurs falan... Ama bütün bu gruplar müziğin sınırlarını zorlayan, bir adım öteye geçmeye çalışan isimler.

Page: Ve ayrıca hepsi gitar merkezli gruplar.

Plant: Evet, doğru. Hepsi gitar merkezli... Ayrıca Steve'in eskiden Big Black ve Rapeman'le yaptığı işleri Led Zeppelin zamanında biz de satın alıp dinlerdik. Onun beğenisiyle bizimki arasında her zaman bir paralellik vardı. Ne bugün ne de Zeppelin zamanında radyo yayınlarına uygun bir şekilde cicili bicili kayıtlar yapmak gibi niyetimiz olmadı. Steve'in de bir gitarist olması işleri daha da kolaylaştırdı. Jimmy'nin çalışını ve yaptıklarını seviyor. Jimmy, her havayı yaratabilen bir gitarist. Steve de bunları yakalayıp doğru şekilde kaydediyor. Sanırım iki kültürün çatışması hikayesi daha çok, Steve'in açıksözlü bir adam olması ve bazı tür müziklerden hazzetmediğini söylemesinden kaynaklanıyor.

Albini kendi fikirlerini sonuna kadar savunan bir adam. Size kendi fikirlerini empoze etmeye kalkması bir risk değil miydi?

Plant: Bu iyi bir şey. Onunla vokal konusunda çok tartışmalara girdik ama yararı da olmadı değil.

Transglobal'ı izlemeye gittiğimizde, açılışı Dhol Foundation yapmıştı. 15 kadar Sih, o kıyafetleri ve devasa davullarıyla sahneye çıktı. O ne ses öyle! Alan Lomax'ın 40'lı yıllarda pamuk tarlalarında yaptığı kayıtları andıran ritmler. Heddon Street'teki bir barda dans müziğine uyarlanmış rai yapıyorlar, Mısır yaylılarını drum'n'bass'a ekliyorlar. İnsan bütün bunları görünce Brit pop'un hayalgücünün çok zayıf kaldığını anlıyor.

Page: Ne elde etmek istediğimizi biliyoruz. Kimi zaman benim nereye ulaşmak istediğimi başta anlamıyordu, ama sonradan "tamam, ne yapmaya çalıştığını şimdi anladım" diyordu. Robert da kendi sesini nasıl duymak istediğinden emin. Ben de gitarımla ne yapmaya çalıştığımdan... Steve de bunları kaydetmeyi ve bir araya getirmeyi iyi biliyor.

Drum'n'bass'den etkilenmiş olabilir misiniz?

Plant: Kesinlikle. Bütün o James Brown ritmlerinin delice bir hıza çıkartıldığı müzikleri düşünsenize. Londra'daki bazı radyo istasyonları son bir buçuk senedir filan, drum'n'bass'a bir müzik formu olarak yaklaşmakta. Normalde Londra'da yaşamadığım için, Londra'nın 30 mil yakınına geldiğim anda bu radyoları aramaya başlıyorum, çünkü her gün yeni bir istasyon türüyor. Muhteşem müzikler çalıyorlar. Transglobal Underground'dan Tim'le çalıştığımızdan bahsediyorduk. Diğer yanda da Asyalı dub'çılar var. Perşembe geceleri Nothing Hill Gate kulüplerinde Asyalı sanatçılarla drum'n'bass'çılar birlikte müzik yapıyorlar. Birkaç sene sonra bu sıradan bir birleşim olacak ama şu anda heyecan verici... Mesela Dhol Foundation, şu Sih davulcuları. Natacha Atlas ve Transglobal'ı izlemeye gittiğimizde, açılışı Dhol Foundation yapmıştı. 15 kadar Sih, o kıyafetleri ve devasa davullarıyla sahneye çıktı. Liderleri mikrofona geldi ve "sıkı tutunun" dedi. Sonrası korkunçtu. O ne ses öyle! Alan Lomax'ın 40'lı yıllarda pamuk tarlalarında yaptığı kayıtları andıran ritmler. Bunların bazılarını albümde kullanmak istedim, çünkü tıpkı Bonzo'nun yaptığı şeylere benziyorlardı. Wardour Street'teki kulüplerde ilk dönem ska'sı ve reggae yapan harbi gruplar var. Heddon Street'teki bir barda dans müziğine uyarlanmış çağdaş rai yapıyorlar, bazı yerlerde Mısır yaylılarını drum'n'bass'a ekliyorlar. İnsan bütün bunları görünce Brit pop'un hayalgücünün çok zayıf kaldığını anlıyor.

Kendinize yakın hissettiğiniz bir grup sanatçı var mı? Bob Dylan'la ya da Rolling Stones'la ortak hangi noktalarınız var?

Plant: Bob Dylan'ın Dainel Lanois ile yaptığı son albümü takdir ediyorum. Estetik ya da ticari başarısı değil benim için önemli olan, bu yeni albümü için gösterdiği çaba. Bob Dylan'ın kariyeri boyunca yaptığı şarkılar hem sosyolojik olarak, hem de müzikal olarak yeterince tatmin ediciydi. Ama bunca yıldan sonra saygı duyulacak yeni bir mood yaratmaya soyunuyor. Rolling Stones'la ilgili fazla bir şey bilmiyorum. Tek bildiğim sürekli devam ettikleri. Konforlu bir kuruma dönmüş durumdalar, onlar Rolling Stones! Bizim yaş grubumuzdan olanların çoğu sanırım artık eskiden oldukları kadar cesur değil ve yaptıkları müzikten eskiden oldukları kadar tatmin olmuyorlar. Sürekli olarak genç bir dinleyici kitlesini korumak imkansız, ancak genel dinleyici kitlesi içindeki bir grup dinleyiciyle iletişim kurmayı başarabiliyorsunuz. Önemli olan tutkunun kaybolmaması. Bizim için kaybolmadı, kanıtı da bu albümdeki şarkılar.

Çeviren: **O.G.**

→15

Massive Attack

Massive Attack, dünyayı yumuşakça sallamaya devam ediyor. Çetenin iki üyesi 3D ve Daddy G. yeni yayınlanan üçüncü albümleri "Mezzanine"in şerefine Les Inrockuptibles'e uzun uzun konuşmuşlar, aralarındaki sallantılı ilişkilere açıklık getirmişler. 90'lar müziğinin en büyük etki kaynağı Massive Attack'ın sonbaharda yeniden bir konser için Türkiye'ye geleceğine dair dedikodular duyuyoruz, haber verelim.

Beni Clash yoldan çıkardı

Massive Attack'in hâlâ bir grup olduğu söylenebilir mi?

3D: Hayır, çünkü artık hiç beraber çalışmıyoruz: Herkes kendi temposunda, kendi bildiği gibi çalışıyor. Şarkılar bu şekilde bir kere ortaya çıktıktan sonra, her birimiz katılmak isteyip istemediğimize karar veriyoruz. Albümü de böyle yaptık zaten, herkes kafasına göre takıldı. Uzun bir süre albüm sadece kağıt üstünde kaldı, gerçekten karşı karşıya gelmeden. Bu geldiğimiz noktada, temel bir hat, bir bel kemiği göremiyorum, her şey parça parça. Yaşlandıkça, daha da karman çorman oluyor. Bu paranoya üzerinde yükselen bir albüm.

Daddy G: Veletken ve Wild Bunch'a *(Bristollü DJ'lerin ünlü kollektifi)* katılıyorken, sanki aynı dalga boyundaymışız gibi davranıyorduk. Ama yaşlandıkça, insan hoşgörü göstermek için daha az çaba harcıyor. Her an kavga dövüş patlak veriyor, incir çekirdeğini doldurmayacak bir konu ya da on yıl önce sarfedilmiş bir cümle yüzünden gürültü patırtı kopuyor. "Mezzanine"in iki senelik kayıtları sırasında herkes kendi fikrini dayatmaya çalıştı; stüdyodaki ortam cehennem gibiydi, tartışmalar kavgaya kadar varıyordu. Bu stres beni fiziksel olarak da fena etkiledi: Dertlenmekten saçlarım döküldü. Konser için çalışmak imkansızdı: çok fazla ego, çok fazla takıntı... Örneğin 3D, içimizde en üretken hayal gücüne sahip olan o, ama aynı zamanda en "dediğim dedik" olan da o. Dolayısıyla onun sözü ötekilerinkinden daha çok geçiyor. Yaptığı işin, eserinin arkasında birbirine sıkı sıkıya bağlı bir grup imajına yazık: bizim müziğimiz gerilimlerle, kavgalarla beslendi. Rahat bizi öldürürdü, hakikaten bütün bu kafaya taktığımız şeyler olmasaydı, hemen birbirimize yaltaklana yaltaklana kaybolup giderdik. Bir sürü grup ikinci albümlerinde de birinci albümlerindeki formülü tekrar ediyor. Kendimizi tehlikeye atmak bizim için bir görev gibi. Bu yolda giderken, içerde de dışarda da insanları kaybetme pahasına... Beş yıl sonra hâlâ aynada yüzüme bakabilmek istiyorum. Oasis olmak istemiyorum.

Her şeyi kağıt üzerine döktükten sonra, stüdyoda bir araya gelmek sizi azdırmadı mı?

3D: Stüdyo dışında nispeten iyi anlaşıyoruz. Ama şarkılarımız, müziğimiz, hayal gücü söz konusu olduğu anda fikirler birbiriyle kapışıyor, çünkü çıtayı çok yüksek tutuyoruz. Albümlerimizde bugüne kadar ağırlığı hissedilen ruh hali –daha bir 'sound-system' oluştururken içinde olduğumuz bu melankoli- hiçbir zaman işleri kolaylaştıran bir yol olmadı. Biz müzisyen olmadığımız için, şarkıları kurmamızda sadece hayal gücümüz bize yardım edebilir: Hep yeni bir şeyler bulmak, hep deneysel çalışmalara girmek gerekiyor. Böyle olunca da soluklanacak zaman olmuyor. Sık sık, yapayalnız kaldığım, tamamen kaybolup gittiğim hissine kapılıyorum. Ama bu korkuya rağmen, ilerlemeye, araştırıp taraştırıp karıştırmaya devam ediyorum. Bazen de, içimizden biri fazla uzağa gidiyor, ötekilerin kendisini izlemek istemediklerini anlamıyor, bu da ona kafayı yediriyor. İşte bu nedenle bu kadar çok didişip duruyoruz.

Peki bunca zahmete değer mi?

3D: Ben de bu soruyu sık sık kendime soruyorum. Çok acılı, zahmetli, tüketici, insanın hayatını yiyip bitiren, mahveden bir stres. Fiziksel olarak, grup beni harap ediyor. Albümün kayıtları sırasında defalarca ortadan kaybolup Cornouailles'a sığınmak, orada birkaç gün sadece dalgaları seyredip kalmak ihtiyacı duydum... Ama derhal iç sıkıntısı gelip buluyor beni: Uzun bir süreliğine gevşeyip rahatlamam mümkün değil, böyle bir şey için fazla asabiyim. Her an panik halinde olmanın sıkıntısını yaşıyorum. Bir yıl boyunca yollarda olmak, o otel odasından bu otel odasına sürüklenmek fikri bile karnıma ağrılar girmesine sebep oluyor. Bu son aylarda, her şeyi bırakıp çekip gitme, huzura kavuşma, bahçıvanlık yapma arzusunu o kadar sık hissettim ki! Ama bu iç sıkıntısının, nereye gitsem eninde sonunda gelip beni yakalayacağından eminim. Katlanılması çok zor bir şizofreni bu. Massive Attack'ın elemanı 3D olmaktansa, orda burda kafayı çeken, arkadaşlarıyla futbol oynayan Robert olmayı tercih ettiğim zamanlar çok oluyor. Yeniden Robert, hatta Robertino olmak, bir lokantada iş bulmak için Napoli'den kalkıp Brighton'a gelen genç adamın oğlu Robertino... 3D'yi unutmak. Ama şimdi bile, bu söyleşi esnasında bu ikisi birbiriyle çarpışıyor. Zaman zaman birbirleriyle karşılaşıyor, kaynaşıyor ve tek bir adam oluyorlar –bu da beni korkutuyor. Normal bir duygusal ilişki kurmam imkansız hale geldi: Evdeyken, müzikten başka bir şey düşünmüyorum. Kafasıyla gövdesi nerdeyse hiç bir arada yürümeyen yabancı bir herifle beraber yaşamak bir kız için mümkün değil. Bir şişe şarap açıyorum, kendime ufak bir kayıntı hazırlıyorum, video kaset kiralıyorum ve bütün bunlara rağmen, orada değilim. Bu da bir ihanet: Kızı kullandığım, benim rahatım için orada olduğu, yumuşak tüylü oyuncak ayıcık ya da çok sıkıntılı, huzursuz olduğum zamanlarda anne rolünü oynamak üzere benimle bulunduğu hissine kapılıyorum... Bu, albümde de duyuluyor: Liz Fraser, Tracey Thorn ya da Horace Andy şarkı söylüyorlar, oradalar, bizimle, ama tehlike içindeler, tamamen yitikler. Onları rahatlatacak, teselli edecek kimse yok. Albümün karanlıklığını bu açıklıyor: Bu harabe halinde bir albüm, paramparça.

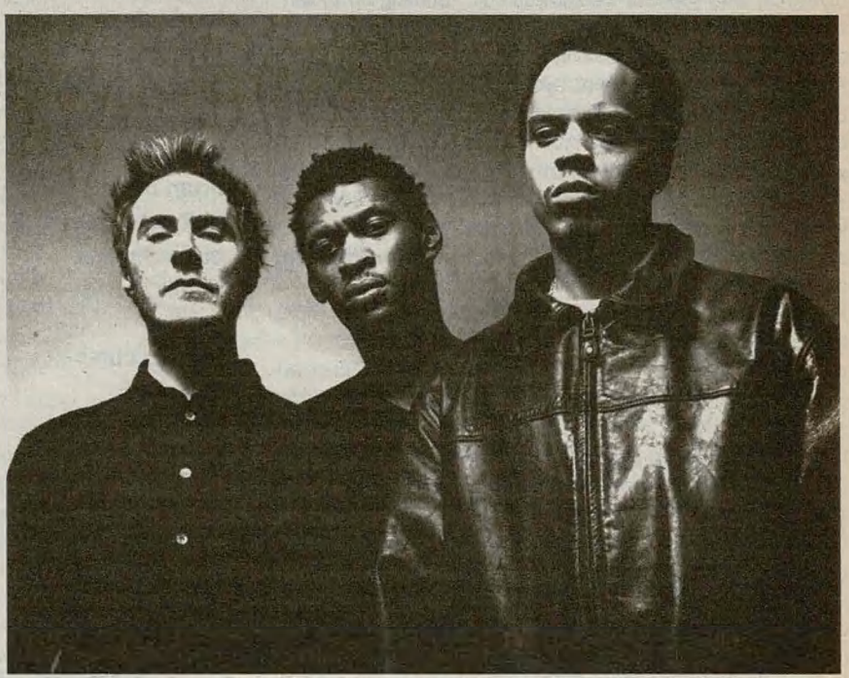

Bize ikide birde, "Portishead'e ya da Tricky'ye göre kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz" diye soruyorlar. Önlerinde, nokta. Satırbaşı. Onlar bizim beş yıl önce yaptıklarımızı yapıyorlar.

Bu şizofreniyi sağaltıyor musun, yoksa tam tersine, Massive Attack'ın ateşleyicisi bu mu?

3D: Bundan sıyrılmayı samimi olarak umuyorum. İlelebet böyle süremez –ya da sahnede geberip giderim. Bütün umudum, insanların bir gün Massive Attack'tan bıkıp usanmaları ve benim de yaratıcılık derdinden uzak, kendi halinde, sakin, huzurlu bir hayat sürebilmem. Yıllardan beri bu olay beni mahvediyor. 16 yaşındayken bana uyku ilacı yazsın diye doktora gittiğimi hatırlıyorum. Dört yıl sonra, bana bunun bir placebo olduğunu, verdiğinin şeker drajesinden başka bir şey olmadığını, meselenin tamamen benim kafamın içinde olduğunu itiraf etmişti. Meditasyon yapmayı da denedim, ama bir türlü beynimi fişten çekemiyordum. Sakinleşmek, gevşemek için kendime çeşit çeşit ritüeller yapıyorum: yemek yemek, içmek, film seyretmek, futbol oynamak... Bu şart, yoksa bunlar olmadan güne başlarsam, deli

16→

gibi oluyorum. Yabancı birisi beni anında paniğe sürüklüyor.

Bu durum, tuhaf bir şekilde, hiçbir şeye kulak asmayan, kural tanımayan müziğinize pek de uymuyor gibi...

3D: Ama orada bile, bu ritüelleri kendi kendime uyguluyorum: Stüdyo böyle bir şey için yeterince katı bir yer. İşe ana hatlarıyla, temel fikirlerimiz üzerinde grubun çalmasıyla başlıyoruz, her şeyi kaydediyoruz ve sonra sampler'da kesme biçme işini yapıyoruz, bunun sadece birkaç saniyelik kısmını alıyoruz ve işin yeni temeli bu oluyor. Ama son noktada, başka müziğe ait olan sözler bu müziğin üstünde uymayabiliyor. Örneğin, "Inertia Creeps"de Türk müziklerinin gücünü ve yakalayıcılığını kullanmak istiyordum, ama meğerse sözler bir duygusal ilişkideki ölgünlükten, ataletten söz ediyormuş sadece. Bu durum "Mezzanine"in nasıl bir kaos ortamında kuralsızlık içinde kaydedildiğini oldukça iyi yansıtıyor. Başlangıçtaki fikirler devre dışı kaldı, ortaya çıkan kazalar bize yeni yollar açtı, biz de bunları izledik. Sonunda, başlangıç noktamızı tamamen unutmuştuk, kaybolmuştuk, ama hoşumuza giden bir yere gelmiştik. Ve bütün kariyerimizde de bu böyle: Hiçbir zaman bir hedefimiz, bir niyetimiz olmadı. Massive Attack'ın çevresinde hep bir sır, bir esrar var, çünkü biz bile yarın neye benzeyeceğini bilmiyoruz. Neler olup biteceğini merak etmek bizi bir arada tutuyor. Bunu görmek için de kendimizi tehlikeye atıyoruz, sahnede gülünç durumlara düştüğümüz oldu.

Bütün albüm çelişki kokuyor: sözlerle müzik arasında, hatta enstrümanlar arasında. Stüdyoda sanki hiç tekrar yapılmamış gibi...

3D: Mushroom daha çok soul ve hip-hop'tan hoşlanıyor, bense hip-hop ve new-wave'den. Grubun bir numaralı kuralı birisinin kontrolü ele almasına izin vermemek olduğu için de kavgalar kaçınılmaz. Fikirler çarpışıyor, sonra bir yerde anlaşmaya varılıyor: İnsanların böyle davranmaları normal.

İlk başlarda uyuşturucu meselesi aranızda sorun olmuş muydu?

3D: Bu mevzu hiçbir zaman mesele değil... *(gülüyor)* Bizi sarmalayan paranoyada bunların payı yoktu. Zaman zaman, kendimizi fazlasıyla iyi, mutlu hissetmemize, hakikaten başarılı emprovizasyonlara girişmemize katkıları oldu. Sorun ertesi gün ortaya çıkıyordu, tekrar yere indiğimizde, iç sıkıntısıyla, gündelik klişelerle boğuşmaya çalıştığımızda. İnsanın kendisini bedensel ve de zihinsel olarak saldırıya uğramış, kurcalanmış hissetmesi çok korkunç bir şey.

Daddy G: En büyük mesele, özellikle de 3D'yle ilgili mesele alkoldü. Stüdyomuzun hemen yanında insanı yere seren elma şarapları konusunda "uzmanlaşmış" bir pub vardı: Müzisyenler neredeyse bütün vakitlerini stüdyo yerine orada geçiriyorlardı. Ben stüdyoda işlerin uzayıp sarkmasından nefret ederim. Stüdyoda işimi yapıyordum ve eve dönüyordum. Massive Attack'la çalışmanın beni hakikaten etkileyen kısmı bu: Plakları platine yerleştirip istediğin sound'ları, sample'ları ayıklamak. Ben tatminsiz bir DJ olup çıktım.

Zaman zaman daha bir basitlik, belli bir tarife uymak gibi bir şeyin hayalini kurduğunuz olmuyor mu?

3D: Böyle bir huzur duygusundan başka özlediğim bir şey yok. İşte bu nedenle plak şirketimiz Melankolic'in üstünde bu kadar duruyorum. Ancak yemek kitabımdaki bütün tarifleri yapmayı bir kere denedikten sonra başka birisinin benim yerime yemeği yapmasına izin veririm. Ve işte o zaman yemek yemenin keyfini çıkarırım. Çünkü artık müziğin keyfini çıkarmanın ne demek olduğunu bilemez oldum. Ne zaman bir albüm dinlesem, onun ıcığını cıcığını çıkarmaktan, kendi müziğimizle karşılaştırmaktan kendimi alamıyorum. Müzik, beni artık tıfılkenki gibi mutlu etmiyor.

Müzikten önce bu enerjiyi nereye, nasıl kanalize ediyordun?

3D: Ben zamanla, yaşım ilerledikçe asabileştim, çünkü çocukken bütün vaktini resim yapmakla, desenler çizmekle geçiren sakin, sorunsuz bir velettim. Grafitiler yaparken kendimi Wild Bunch'ın içinde buldum. Hepimiz yeniyetmeydik, bize ait olan bir şeyi elimizde tutmaya çalışıyorduk... Ve sıkıntılarım o zaman, orada başladı. Ben küçük bir işim, karım ve çocuklarımla sakin, kendi halinde bir hayat sürmeye hazır mutlu bir çocuktum, ama reggae ve hip-hop'u keşfetmeme yol açarak Clash beni yoldan çıkardı.

Plak şirketinizin adı Melankolic: Bu, müziğinizi tarif ederken kullandığınız bir kelime.

3D: Plak şirketi ismi olarak bu kelimeyi ve asıl bu "Glad To Be Sad" (kederli olmaktan memnun) sloganını kendi kendimizle, insana tebelleş olan, bir türlü yakasını bırakmayan sound'umuzla alay etmek için seçtik. Plak şirketi bir ihtiyaçtı: Canımıza tak demişti artık, özellikle de Bristol'da; kimsenin finanse etmek istemediği, onlardaki potansiyeli görmediği bir sürü müzisyenle karşılaşıyorduk.

Daddy G: Bu durum hâlâ da sürüyor: Daha geçenlerde Bristol'da PHD adında bir grubu ortaya çıkardık, Beastie Boys'la Fun Lovin' Criminals arası bir grup. Sonra, film müziklerinden başka neredeyse hiçbir şey kullanmayan rapçi Lewis Parker var... Son sıralarda bu plak şirketi ayakta durmamıza çok yardımcı oldu: Massive Attack'ta her şey kötü gittiğinde, bu plak şirketi moralimizi düzeltmemize, "en azından buna değer" dememize yarıyor. Paris'e bir önceki gelişimizde, arkadaşlar bizim

plak şirketiyle anlaşma yapmak isteyen bir grubun kasetini vermişlerdi. İlk başta, dinlediğimizde hiç hoşumuza gitmemişti, daha sonraysa, artık çok geç olmuştu. Bu grubun adı Air... *(gülüyor)*

Eğer "Blue Lines" zihinlere damgasını vurduysa, bunun nedeni, 90'ların başında, insanların patlayıp parçalanmaktan başka bir şey düşünmedikleri, "rave" zamanında ortaya çıkmasıdır. Kimse bu denli melankolik bir "soul"un geri döneceğini düşünmemişti.

Massive Attack'ın şarkı sözlerinden hiç bahsedilmiyor; sanki sözler sadece dekoratif unsurmuş gibi...

3D: Halbuki onları yazmak ne kadar zahmetli; ama aynı zamanda eşsiz bir özgürleşme de... Ama maalesef sözcüklerle ya da fırçamla uğraşırken giderek daha sabırsız oluyorum. Beynimde çöreklenen küçük küçük fikir parçalarını boşaltıyorum, yapılacak şeylerin listesini çıkarıyorum, ama bir türlü doğru dürüst bir noktaya varamıyorum. Bir takım cümleler, parça parça sözler çıkıyor ortaya. Uzun uzun yazmayı hiç beceremiyorum. Kitap okurken, insanların nasıl da yoğunlaşabildiklerini, tutarlılıklarını koruduklarını gördüğümde kıskançlıktan deliye dönüyorum. Ben hemen, mecazen değil, kelimenin gerçek anlamıyla, ipin ucunu kaçırıyorum –zaten yeni albümde de bu fark ediliyor. Bizim kariyerimizde hiçbir mantık yok: Müziğimize birdenbire bütün bu new-wave albümlerini, bu Wire, Gang Of Four, Cure, Siouxie, Joy Division sound'larını sokmamız çok saçmaydı... Bristol'da bir anda benimsediğimiz Public Image da öyle: Tıpkı takıldığımız kulüpler gibi, onlar da kendi kendilerine hiçbir soru sormadan dub ve punk'ı birbiriyle harmanlar, karıştırırlardı. "Mezzanine"in dub-new-wave tonu buradan geliyor.

Daddy G: Anılarımızda gittikçe daha gerilere gidiyoruz. "Blue Lines" 80'li yıllara uzanıyordu, bu seferki 70'lerin sonlarına gidiyor, rock'un klasik şemalardan kurtulmaya başladığı Slits dönemine; oysa Chelsea ya da Sham 69 gibi punk grupları en beter konformizm içinde kapılarını kapatıyorlardı. Punk'ın yıkıntıları üzerinde yükselen bu yeni şeyi müthiş seviyorduk.

Başka şarkı yazarlarını kıskandığınız oluyor mu hiç?

3D: Meslektaşlarımın bu fikirleri nereden bulduklarını hakikaten kendi kendime soruyorum. Mesela, "OK Computer" gibi bir albüm nasıl tasarlanabilir? Hele o sözler... Radiohead'in sözlerini okuduğum zaman, sözlerin güzelliği ve açıklığı beni allak bullak etti. Görünüşe bakılırsa, Thom Yorke da benim gibi, listeler yaparak yazıyormuş: reklam sloganları, gazetelerden cümleler...

Benim hayatım sürekli hayal kurmakla geçiyor –bu nedenle de araba kullanamıyorum. Ama bundan şikayetçi değilim: Bu hayal gücüne, bu kaçıp uzaklaşma imkanına sahip olmasaydım, kesin hasta olurdum.

Massive Attack İngiliz müziğinde yeni bir yol açtı. Rekabetin olmadığı koşullarda mı müziğinizi yapmayı isterdiniz, yoksa bu sizin için bir motivasyon mu?

3D: Bugün bir sürü insan kendilerini riske atıyorlarmış hissini uyandırmaya çalışıyor, ama onlar deneme uçuşu pilotları değildi. Bir remiks yapmak için gözde bir DJ'i işe alarak ilerleme milerleme gerçekleştirilmez. Sonuçta çok az kendi kendini sınırlamayan grup görüyorum, kim olduğunu, ne olduğunu bilmeyen, kimliğini arayan çok az grup var. Bizim yaptıklarımızın benzerlerini dinlemek gibi bir arzu duymuyorum, öyle olunca, kendi new-wave albümlerime, reggae koleksiyonuma gömülüyorum. Ben hiç trip-hop dinlemedim.

Daddy G: Bize ikide birde, "Portishead'e ya da Tricky'ye göre kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz?" diye soruyorlar. Önlerinde, nokta. Satırbaşı. Onlar bizim beş yıl önce yaptıklarımızı yapıyorlar ve üstelik biz bu arada ilerledik. Onların bizi takip etmesi gerek, tersi değil. Ayrıca, Tricky ya da Portishead doğru yapıyorlar: Bizim hareket noktamızdan yola çıkıyorlar ve oradan kendi yollarında ilerliyorlar. Oysa daha kötüleri var: Bütün bu Moloko'lar, Morcheeba'lar... Sanki hiç kimse bunların ne kadar bayağı kopyalar olduğunu fark etmeyecekmiş gibi. Massive Attack'ın resmi sloganı şu: "İpimde değil." Ama bu bayağı kopyalar şahsen beni öfkeden deliye döndürüyor. Geçen hafta, lokantada Morcheeba'nın yanındaki masada oturmuştum. Yemek boyunca tek bir kelime etmedim, beni ispiyonlamalarından, fikirlerimi araklamalarından korkuyordum... *(gülüyor)*

Nasıl oluyor da Massive Attack hem canlı hem de aynı zamanda efsane olabiliyor?

3D: Üç albümümüzü dinlediğimde, insanların nasıl bizi bu kadar önemsediklerini anlayamıyorum. Üçüncü albümümüzden bile, ben ancak yarı yarıya memnunum. Henüz bir şey ispatlamış değiliz. "Blue Lines" zamanında dahi, sadece hazzedilir bir albüm yaptığımızı düşünüyorduk. Plak şirketlerine dinletmeye başladığımızda, onların o coşkulu tepkileri bizi çok şaşırttı, çünkü Wild Bunch'ın işini sürdürmek bize yetiyordu: Başkalarının müziğini seçip eleyen ve bir 'sound-system'e göre bunları çalan fan'lardık. Tek ilerleme şu: İlk albümümüzde, bu plakları çalacağımıza, onları sample'lıyorduk. Yoksa hammadde aynı, "Mezzanine"de bile: 70'lerin sonlarının, 80'lerin başlarının müziği; genç, taze ve duyarlı olduğumuz zamanların müziği... İnsani bakımdan, bu dönem hayatımızın kilit dönemi.

Daddy G: "Blue Lines"ı kaydederken tek derdimiz, albümü bitirmeden dağılmamayı becermekti, çünkü daha o zamanlardan birbirimizle çok dalaşıyorduk. Her birimizin üstünde, zihninde o güne kadar dinlediğimiz binlerce albüm vardı ve bu aşırı düşkünlüğü, bu fanatizmi boşaltmamız, kanalize etmemiz gerekiyordu. Esas devrim "Blue Lines" değil, 80'li yılların ortalarında Wild Bunch'la yaptıklarımız: İnsanın yakasına yapışan bir ritmle ruh daraltıcı müzikler çalmak... Halbuki o dönemde her yerde hızlı, eğlenceli, şenlikli bir müzik vardı. Eğer "Blue Lines" zihinlere damgasını vurduysa, bunun nedeni, 90'ların başında, insanların patlayıp parçalanmaktan başka bir şey düşünmedikleri, rave zamanında ortaya çıkmasıdır. Kimse bu denli melankolik bir soul'un geri döneceğini düşünmemişti. Bu, Shara Nelson'ın sesine çok uyuyordu. Ama ilk zamanları feciydi. Neyse ki hemen, 80'li yılların başından beri hayranlık duyduğumuz Tracey Thorn'u ve sonra da Liz Fraser'ı bulduk. Soul müzik yapmak için pop şarkıcılara başvurmak, hiçbir zaman kesinlikle ortodoks olmayan Wild Bunch'ın tarzına çok uyuyor. Çünkü hepimiz başka başka kültürlerden geliyorduk: punk, reggae, new-wave, ska, film müzikleri, Burt Bacharach... Ortak paydamız hip-hop'tu: Kurtis Blow'u sahnede gördüğümüz andan beri varolan bir tutku. O zamana kadar, esas olarak rock gruplarının konserlerine giderdik. Ama orada önde elinde mikrofonla bir herif, sahnenin gerisinde bir DJ görünce şaşıp kaldık, büyülendik: Demek ki grupsuz da müzik yapılabilirdi!.. Bristol'da, Wild Bunch'ı kurmazdan önce de, hepimiz birbirimizi tanırdık. Ben içlerinde en yaşlısıydım, diğerlerine şehirdeki punk kulüplerinde ya da çalıştığım plakçı dükkanlarında rastlıyordum. İşte bu nedenle Wild Bunch bu kadar birikimli, zamanından bu kadar ilerideydi: Bütün yenilikleri görüyordum... *(gülüyor)* Mushroom o zamanlar daha 15 yaşındaydı, ama bütün hip-hop albümlerini benden istiyordu. Ve zaman zaman birbirine zıt doğrultularda büyümüş olsak da, artık grup dışında birbirimizi görmüyor olsak da, bu her zaman için bizim ortak yanımız olarak kalacak. Çünkü biz hakikaten bir çeteydik, aynı spor ayakkabılarını giyiyorduk, aynı aletleri taşıyorduk. Bristol'da kraldık biz. 3D vardı, Nellee Hooper, Milo Johnson ve ben vardık, bir de Willy Wee, Mushroom, Tricky gibi veletler... Platinlerini ele geçirdiğimiz Dug Out kuluübünde bir araya geliyorduk. Clash'ın, Slits'in ya da Mark Stewart'ın başarıyla yaptığı punk-reggae karışımına bayılıyorduk. Saint Paul'deki Jamaika gettosuna polis giremediği için orada geceler düzenliyorduk. Bozgunculuğu, eğlenceyi, uyuşturucuları seviyorduk. İşin tuhafı, beyazlarla siyahların bir araya geldiği tek yer bu siyah mahallesiydi. En ufak bir hırsımız yoktu, sadece eğleniyorduk. Ama Soul II Soul'u kurmak üzere Nellee Hooper'ın bizi bırakıp gitmesi bizi düşündürdü. Bir anda kendimizi fazlasıyla sersem bir şekilde Bristol'a çakılıp kalmış buluverdik. Neyse ki, yıllardan beri tanıdığımız Neneh Cherry bizi stüdyoya girmeye teşvik etti.

Başkalarının müziğini seçip eleyen ve bir sound-system'e göre bunları çalan fan'lardık. Tek ilerleme şu: ilk albümde, bu plakları çalacağımıza, onları sample'lıyorduk. Yoksa hammadde aynı, "Mezzanine"de bile: 70'lerin sonlarının, 80'lerin başlarının müziği; genç, taze ve duyarlı olduğumuz zamanların müziği... İnsani bakımdan, bu dönem hayatımızın kilit dönemi.

İkinci albümünüz "Protection"ın, birincisine göre, kıymetinin bilinmediğini düşündünüz mü hiç?

Daddy G: Bizi pek yansıtmıyordu. "Mezzanine" bize daha çok tekabül ediyor, daha pütürüklü. "Protection"da kendimizi materyal yığınlarının ortasında, Nellee Hooper'ın stüdyosunda buluverdik: komutlara harfiyen uyan, her şeyi yapabilen makina dağları... O zaman albümde çok fazla bir şey olamıyor, hayal gücü törpüleniyor, yassılaşıyor, cilalanıyor. Fazla teknolojik, bizim hakiki mizacımızdan, doğamızdan fazla uzak olan "Blue Lines" albümünden kopmak için çok çalıştık. Yeni albümde dışardan gelen etkilere, fikirlere daha az kulak verdik. Sound'un sertliği, gitarlar filan, dinlettiğimiz insanları şaşırttı, rahatsız etti. Bu da iyiye işaret.

"Mezzanine" neredeyse Massive Attack'ı öldürüyordu, öyle değil mi?

Daddy G: Evet. Bu nedenle de bu albümün en az üç versiyonu var. Defalarca en baştan yeniden başlamak gerekti, bir sürü yanlış yola saptık, çıkmaz sokaklara girdik.

3D: Her albümümüz grup için ölümcül oluyor. Bu albümleri tamamlamış olmamız bir mucize. Bu kadar manyak adamı hep beraber bir yere kapatınca mesele çıkıyor: Bir parça asla bitmiyor, hep tartışma var, hep keşfedilecek başka yollar var. Bu nedenle de stüdyodan her çıkışta, mutlaka kendimi hayal kırıklığına ve ihanete uğramış hissediyorum. Neyse ki, sonradan söyleşiler oluyor. Çünkü eğer evime kapanıp kalsam, kafayı yerim. Zihnimden asla kovamadığım bir şey var: Sonumun Phil Spector gibi olması... Müziği fazla ciddiye almak ve hayatımda başka hiçbir şeyin olmaması...

Haddinden fazla ciddiye alındığınızı düşünüyor musunuz?

3D: Her zaman. Her ne kadar bizim müziğimiz de karanlıksa da, ben Kurt Cobain değilim. "Blue Lines"ın bütün zamanların en iyi albümleri arasında sıralandığını gördüğümde utanıyorum. Beatles'ın, Beach Boys'un yaptıklarının yanında bizimkisi hiç kalır.

Çeviren: **Siren İdemen**

Erkan Oğur

"Gülün Kokusu Vardı"yı dinleyenlere anlatmaya hacet yok, dinlemeyenlere albümdeki imzaların Erkan Oğur-İsmail Demircioğlu olduğunu söylemek yeterli herhalde. Erkan Oğur'la bu üçüncü söyleşimiz; her seferi bir başka "durum". İsmail Demircioğlu'yla ise ilk kez yüzyüze geldik, Oğur'un aksine, konuşkan bir gününde değildi, daha çok dinlemekle iktifa etti... Yaklaşık beş saat süren söyleşide Erkan Oğur'la epey meşakkatli bir yolculuk yaptık...

Ben ahlak peşindeyim...

Albümün kapağındaki "nefsime hakim olamayarak bazı düzenlemeler yaptım..." ifadesi dikkatimizi çekti...

Erkan Oğur: Evet... Öyle... Bir müzik parçası ortaya çıktığında onun öldüğüne inanıyorum. Kaydetmek, mumyalamak gibi bir şey, bana öyle geliyor. Bence, müzik kaydedilmemeli, havaya çalınmalı, hatırlanmalı ve bir kere olmalı; ikinci kere başka bir şey olmak durumunda. Onun için, bizim halk türkülerinin de ortaya çıkmış olduğu andan bugüne geçirdiği evreler, bu yozlaşma süreci... Bunlar bana dokunuyor... Biz de aynı yolun yolcusuyuz. En azından heves edip söylemeye kalkıyoruz. Bir türküyü çok beğeniyoruz, onu söyleyebiliyor muyuz, söyleyemiyor muyuz, o tarafına bakan yok. Otantizm demek istemiyorum ama, türkülerin ilk saf hali yok ortada, kimse bilmiyor, müzikten nasibini almış bazı kişiler tahayyül edebiliyorlar –yörelere göre, bir önceki jenerasyondan aldıklarına göre, müzikal ölçüden değerlendiriyorlar. Becerileri ölçüsünde de seslendirip söylüyorlar. Ben öyle bir şey söyledim, "nefsimize hakim olamayarak" dedim, çünkü saf bir şey yapmıyorduk.

Amaç mümkün olduğunca o saf hale ulaşmak mı?

Hayır, öyle bir hedef yok. Bir nefs meselesi. Biz seviyoruz, hoşumuza gidiyor, ama benim kafamda, herhalde İsmail'in de öyle, bir köşede türkünün ulaşılmaz bir yeri var. Türkünün bir de yaşanmışlığı var. Yapan kişiler, o anki olaylar, bir kişinin onu ortaya çıkarması... Biz onun gibi yapamayız. Dilden dile, zamandan zamana geçiyor, coğrafyalar değiştiriyor, tarih geçiyor... Orasına burasına herkes bir şey katıyor, derken başka bir şekle bürünüyor. Bizim elimize gelen şekli hiçbir zaman saf değil.

Peki bu dönüşümler, değişimler –ki kaçınılmaz herhalde– illa ki olumsuz, kötü bir şey mi?

Bunun olumsuz yanları da var, söylediğim negatif algılanmasın, ben o anlamda söylemiyorum. İnsanların yaşantılarının birikimi, kattıkları duygular, bir şekle sokuyor tabii. Ama ilk saflık yok hiçbir zaman, onu gayet rahat görebiliyorsunuz.

İsmail Demircioğlu: Bir türkü örneğin, Erzurum'da hayatiyet kazanmış, ama elli sene sonra Sivas'ta söylenmeye başlanmış. O süreç içinde insanlar yaşadıklarına göre belki adapte ediyorlar o türküyü, kendileri yine bir şeyler katmışlarsa bile, gene o tarz bir hayatın içindeler. Şimdi öyle olmuyor, İstanbul'da yaşıyor insanlar, türkünün doğduğu ortamla hiç alakası yok yaşantılarının. Duyuyor, hoşuna gidiyor, söylüyor... Burada bir farklılık var.

Bu size daha çok bozmak gibi mi geliyor?

Bir bakıma belki biraz bozuyor da...

Oğur: Tam anlamıyla bozmak değil, ama bozulmuş bir şeye biraz daha bir şey katıyorsunuz. Kendi duygunuzu belki katıyorsunuz, yaklaşımınız belki safiyane. Bizimkinin öyle olduğunu sanıyoruz, belki yanılıyoruz, sevdiğimiz için söylüyoruz ama hiçbir zaman, o türküyü yaşamadık. Örneğin, Pir Sultan Abdal'ın "derdim çoktur, hangisine yanayım..." türküsünü biz yaşamadık. Sadece bir şeyler hissediyoruz, "ne güzel" diyoruz, "makamı çok güzel, sözler ne güzel anlatıyor, ta ne zaman yazılmış, hâlâ aynı şey, değişmemiş..."

Peki size nefsinize hakim olamayıp bazı düzenlemeler yapma ihtiyacını duyuran neydi?

Çok basit, müzikle olan ilişkimiz, güncel, dünyevi kısmımız... Müzik yapma ihtiyacımız: Armoni duyuyorsun, başka sesler çağırıyor, bir sazı öğreniyorsun bir parça, onunla ilgili bir şeyler çalmak istiyorsun, ritm duygusu alıyorsun, "şurasına haşmet verecek bir şey koysam mı" diyorsun, çocuksu oyun gibi bir nefis hikayesi var işin içinde. Onlara hakim olamadım ben.

Dünyanın sorunu insanlığın ahlakında diye düşünüyorum. Giderek cinnet geçirme durumuna doğru gidiliyor. Sorun artık ne ekonomik, ne siyasi, tamamen ahlaki. Büyük bir kirlilik var, denizin, havanın kirliliği gibi. Size tavsiye ederim, ahlak üzerine düşünün. Ben ahlak peşindeyim.

Hakim olabilmeyi ister miydiniz?

Evet. Çok isterdim, hiç ses çıkmasın!

Şarkı, türkü bir kere çalınmalı, havaya gitmeli dediniz. Ama bir yandan da kaydetmek gerekiyor, bu müzikler saklanabilsin, korunabilsin, daha sonraki kuşaklara aktarılabilsin diye...

O işin bir başka tarafı. Tabiatın kanunu bu: Hitit müziği şu anda yok ortada, Sümer'den bir şey bilmiyoruz...

Kalsa çok iyi olmaz mıydı?

Çok iyi olurdu ama... Öldü... Gelenek, görenek, örf, adet, bunlar kalmadı. Maalesef hepsi de yok olacak. Belki yıllar önce on tane Neşet Ertaş vardı, bilmiyoruz. İleride o da yok olacak, bozlak sesi tarihe karışacak. Hafızalarda hatırlanabilir belki. Kokusu gelir mi bilmiyorum. Ama arkeolojik olma durumunda.

Peki buna rağmen siz türküleri niye kaydettiniz? Mumyalamak deyimini kullandınız, yani son hale getirip o şekilde korumak mı?..

Öldürüyorsun yani, öldürüp bir kenara koyuyorsun, "seyredin bu leşi" diyorsun...

Müzeye kaldırmak gibi...

Müzeye kaldırıyorsun.

Demircioğlu: Yalnız türkülerin şöyle bir yanı da var: Herkes bir şeyler katabiliyor, yüzyıllar içinden bugüne geliyor. Bu da olumlu bir şey. Bugün yapılanlar öyle olmayabilir ama, sanayi öncesinde o türkülerde böyle bir şey var, o yüzden de çok güzel kalmış.

Oğur: Şöyle bir durum var: Benim kardeşim mesela bir kan davasında öldürülmedi, veya bilmem ne savaşına gidip ailemden üç-beş şehit vermedim, bir zelzele yaşamadım, sevgilim Fırat'ta boğulmadı... Böyle şeyleri yaşamadım ben. Ama bunların türküsünü söylemek hoşumuza gidiyor.

Yine de ortak bir şey yok mu, bu saydıklarınız sizin başınıza gelmedi ama, başkalarının başına geldi, hâlâ geliyor...

Tam anlamıyla aynı şey değil. Başkasının ne hissettiğini hiçbir zaman anlayamazsınız. Bu biraz derin bir konu, bilmiyorum nasıl yazacaksınız. Ya da böyle konuşalım mı?

Böyle iyi, böyle konuşalım...

Tamam o zaman, benim ilk başta söyleyeceğim şey, dürüst olmak, sanat konusunda, ya da sanat demeyelim de, bizim yaptığımız işlerde: müzikler, sazlar, sözler vesairede... Önce bunu ortaya koymak lazım: Dürüst olmak. Biraz bunun ifadesiydi, o nefsi-

→19

ne hakim olmak, olmamak meselesi. Biraz da bir gönderme, müzikle uğraşan arkadaşlarımıza, insanlarımıza...

Bir reaksiyon mu?

Çok büyük bir reaksiyon değil, ama bir gönderme, bazıları için çok büyük bir reaksiyon görünebilir, bilmiyorum... Suçlama değil de, belki kızgınlık olabilir. Çöp üretmenin manası yok.

Albümün adı "Gülün Kokusu Vardı", niçin bu kadar kesin geçmiş zaman...

Gül unutuldu çünkü, kokuyu hatırlıyorsun sadece. "Gül kokar" diye biliyorsun. Plastik artık...

"Gülün kokusu vardır" demek, "artık farkına varılmıyor, onu unutuyoruz, ama tekrar ortaya çıkabilir" demek ile "gülün kokusu vardı, artık kesin olarak yok ve bir daha olmayacak" demek arasında önemli bir fark var...

Artık yok. Bu önemli bir nokta. Geçmiş yok, gelecek de yok, şu an var, çok yakın gelecek var...

Sizi dinlerken, Anadolu'da bir dönem bir şeyler sanki çok güzel yaşanmış ve bir daha geri gelmemek üzere yitirilmiş gibi bir duygu oluşuyor...

Anadolu'yu dolaşırsanız, hâlâ o güzel dediğiniz şeyleri bulabilirsiniz. Ama insanlarımız maalesef kirletilmiş vaziyette: politikalar, dış dünyayla olan ilişkiler; televizyon, radyo vs. Bunların zaman içerisinde ortaya çıkardığı bir insan kirliliği var. Bu tabii müziğe de yansıyor.

Anadolu'da o güzel zaman neydi, ne zamandı, nasıldı, onu güzel kılan neydi?

Güzel zaman demeyelim de, başka bir zaman diyelim. Bu türküler yakıldığında, türkülere baktığınız zaman, türkünün içinden kan akıyor. Pek güzel bir zaman olduğunu sanmıyorum. Ama bu müzik cinsinin, salt müzik açısından baktığımızda, makamının, ritminin, tavrının, nağmesinin, hançeresinin, çarpmasının vs. ortaya çıkması, bu insanların belli bir estetik seviyeye ulaştıklarını gösteriyor. Bu nasıl bir zaman ya da nasıl bir süreç içinde oluştu, onu söylemek benim bilgimin üstünde. Bir güzellik yaşanmış olabilir. Bu türküleri ortaya o güzellik çıkartıyor olabilir, duyguların samimiliği, o yaşanmışlık, haykırış belki bütün bunları ortaya çıkardı... Ben bugün büyük bir fark görüyorum, konuşma lisanımız değişti. İnsan sesinin tınısı bile değişti. Eski zamandaki ağız yapısıyla, hançereyle, kelimelerin artikülasyonuyla büyük bir fark var bugün...

Zaman, hayat değişiyor fakat ihtiyaç baki kalıyor... O türküyü yapmadaki ruhsal, toplumsal ihtiyaç...

Bu ihtiyaç insanın yapısında olan bir şey. Türkü sadece burada yok, bütün dünyada var. Orada blues demişler, biz türkü demişiz, başka yerlerde başka adlar vermişler. Bu ihtiyaç tabii hep olacaktır. Ama o zaman türküleri yapan insanların zekalarıyla, bugünkü türküleri yapan insanların zekaları arasında büyük bir fark görüyorum ben. Duygu farkı zaten çok açık...

Sebep ne sizce, insanların o zamanlar doğayla içiçe yaşamaları mı?

Çok aptalca buluyorum bugün yapılan müzikleri. Ben pop müziğini de türkü türüne sokuyorum. Burada Türkiye'de yapılan caz müziğini de türkü olarak görüyorum... Bu ülkede yaşayan insanların yaptığı her tür müzik türkü aslında. Sanat müziği dedikleri şey de türkü. Genelde bir harmanın içindeler. Ama çok büyük bir zeka seviyesi ve niteliksizlik var.

Peki bu zeka seviyesi farkının sebebi ne, "protein meselesi" mi?..

(gülüyor)... Onu bilemem ama, aptal bir toplum haline dönüşmüş durumdayız.

Demircioğlu : İnsanların paylaşma duyguları azaldı. Eski dönemlerdeki insanlar daha çok yardımlaşıyorlardı, daha duyarlıydılar, bana göre... Ben uzunca bir süre Rize'de yaşadım, çocukluğumdan hatırlıyorum... O dayanışma, o duygu yoğunluğu insanları belki daha geniş düşünmeye itiyordu.

Türkiye'de çok az söz çıkıyor... Siz de söze yönelmiyorsunuz. Öte yandan bakıyorsunuz, 17-18 yaşında çocuklar MCM kanalında bir sürü sözler söylüyorlar, dertlerini anlatıyorlar. Çok yüksek bir seviye değil belki ama, sonuçta söz var...

Oğur: Türkiye'de ne üretiliyor diye kendi kendimize bir soralım bakalım, karşımıza ne çıkıyor? Üretim diye bir şey yok ki. Salt tüketim var, edebiyat da öyle, teknoloji de, tıp da, araba da öyle... Bir şey üretmiyoruz. Tekrar var ve tüketim var. Müzik de öyle... Toplumları, insanları etkileyecek söz hiçbir zaman üretilmiyor. Ben sırf kendi adıma konuşayım: Beste falan yapamam ben, mümkün değil öyle bir şey. Hatırlıyorum belki bazı şeyleri, ama bu benim bestem diyemem onlara, onun için beste yapan arkadaşlara şapka çıkarıyorum *(gülüyor)*... Enstrüman üretiyorum, kendimce yontuyorum, bir şeyler yapıyorum, o da üretim değil, sadece çocukça basit bir heyecanın arkasından gitmekten başka bir şey değil.

Bu durumu nispeten Türkiye'ye özgü olarak mı görüyorsunuz, yoksa bütün dünyada benzer bir süreç mi yaşanıyor?

Güçler ortada. Üretenle üretmeyenler diye bir ayrım oluşmuş vaziyette. Biz ne üretiyoruz diye kendi kendimize sorduğumuzda, yoğurt falan üretiyoruz, belki kimi yörelerde gizli kalmış özel yiyecekler üretiyoruzdur, belki bazı giysiler üretiyoruzdur... Başka ülkelerde olmayan toprak altı zenginliklerimiz var, titanyum gibi... Onlar üretilmiyor, orada öylece duruyor... Ben fazla iyimser değilim, negatif de değilim ama... Gelecek için bir tahminde bulunabilirim: Globalleşme, kır alışverişleri, ekonomik alışverişler, ticaretler, silah ticaretleri üzerine düşündüğümüzde, ülkeler arasındaki ilişkiler artık kontrolden çıkmış. Dünyanın sorunu ne ekonomik olacak, ne savaşlarla ilgili, ne siyasetle ilgili, ne de tabiatla ilgili. Dünyanın sorunu insanlığın ahlakında diye düşünüyorum. Giderek cinnet geçirme durumuna doğru gidiliyor. Sorun artık ne ekonomik, ne siyasi, tamamen ahlaki. Herkes ahlaksız. Büyük bir kirlilik var, denizin, havanın kirliliği gibi. İnsanlarımızın içinde ahlaki problemler giderek büyüyor. Bunun nedeni, ekonomik olabilir, politik olabilir, o şekilde başlamış olabilir bu ahlaksızlık...

Müzik sağaltıcı bir rol oynayabilir mi?

Müziğin o kadar gücü olabilir mi? Kirlenmemiş bir müzik çıkarılabilirse ortaya, çok doğal sesler, müzikler üretilebilirse ve bu insanlar arasında bir kontakt sağlayabilirse, bir anlaşma sağlayabilirse olabilir tabi.

Ama müziğin kendisi de kirli diyorsunuz...

İnsanın kendisi ahlaksız olduğu için artık, ben öyle diyorum. Sokakta gördüğünüz her insanda bu bir şekilde vardır: ahlaksızlık unsuru. Satıcısından alıcısına, taksi şoföründen doktoruna, politikacısından cumhurbaşkanına kadar herkeste bu var. Bütün ülkelerde belki var. Pigmesinde bile vardır. Bu olduğu sürece, bir müzik parçasının halini de tahmin edebilirsiniz.

Demircioğlu. : Karamsar bir tablo!

Oğur: Karamsar belki ama, negatif değil.

Negatif olmaması nasıl, pozitif yanı ne?

Pozitif olan yanı şu: İnsanlar bebek olarak dünyaya geliyor, süt kokuyorlar, öldükleri zaman leş, kötü kokuyorlar. Bu arada geçen zaman içerisinde kötülükler geliyor içimize, sonunda kötü kokuyoruz. Dolayısıyla insan kokarak geziyor, bu süreci biraz azaltabilirsek, bir parça temizliğe yönelirsek, bedensel, ruhsal olarak bu ahlaksızlıktan belki kurtulabiliriz. Size tavsiye ederim, ahlak üzerine düşünün. Başkasıyla, bir işle varolan ilişkinizi kendi kendinize sorun.

Siz kendinizi nasıl buluyorsunuz?

Bende de ahlaksızlık var. Ama kendimi çok ahlaksız görmüyorum. Yani bu benim egom değil, böyle bir şeyi kanıtlama durumum yok, ama söylüyorum; kendimi çok ahlaksız bulmuyorum. Kirliliklerim, suçlarım olmuştur, ama ahlaksız değilim. En azından böyle bir isteğim var.

Atv'de, "Ali Kırca'yla Ana Haber"e çıktığınızda, konuşmanızın bir yerinde neyzenlerden bir özür dileme ihtiyacı hissettiniz.

Ben neyzenlerden özür dilemedim aslında...

Biz yanlış anladık herhalde...

Yoo, yoo. Neyzenlere bir gönderme vardı. Nefse hakim olma meselesinden söz ederken, ben persona olarak kendim için söylüyorum. Genellemiyorum.

Bu nefs meselesini biraz daha açsak...

İnsanlar ölçüyü kaçırmasın manasında... Örneğin dinliyorsun, bağlamalar, kemanlar vs., böyle aranjmanlarda ölçü kaçmış demektir. Ben şuna inanıyorum, mesele enstrüman değil de, insan... Mesele siyasetin, ekonominin üstünde bir şey. Demin de söyledim, ben ahlak peşindeyim.

Biraz önce müzik düşünürü olduğunuzu söylediniz; felsefeyle ilişkiniz müzikle sınırlı değil galiba. Geçenlerde sizinle yapılan bir röportajda "telvin" kavramından söz ediyorsunuz...

Telvinin tasavvufta bir manası var. Kelime manası renk, renkler demek. Ama bu renkler karakter anlamında. Kırmızı, yeşil ama... Bu yeşilin ya da kırmızının içindeki ton farkı ona karakter veren özellik, o manada renk. Tasavvufi anlam da bununla ilişkili, halden hale geçme, insan olarak sıfırdan yok olmaya kadar halden hale geçme: Her saniyen, yaşadıkların, öğrendiklerin, yaptıkların, karakterin, ilişkilerin; hallerden hallere geçme olayının adı "telvin". Bir gidişat, durağan değil. Bir hedefi var, ama ulaşılmayan bir hedef. Onun da adı var: o da "temkim". Kararlılık demek, karar hali: son. Ondan sonra her şey siliniyor.

O nasıl bir hal?

O hale ulaşamıyorsun hiçbir zaman. Ama hayatın ya da tabiatın gidişatı. Telvin sürecinin hedefi kararlılıktır.

Nasıl bir kararlılık?

Bu çok müzik olabilir, hiç müzik olmayabilir; tamamen hiç olabilir; kişiye göre değişir. Dini anlamda da izah edebilirsiniz bunu, Allah'a doğru olan hareket telvin olabilir, Allah'ın kendisi de kararlılık hali.

Siz bu kavramla ne zaman karşılaştınız? Nasıl benimsediniz?..

Bunu ben hep hissettim, ama isimlendiremedim. Sonra tasavvufta gördüm. Yunus'un insan karakterlerini renklerle anlatan bir şiirinin adı "Telvin"di. Bu şiir bildiğimiz Yunus'un da olmayabilir, biliyorsunuz, birçok Yunus var...

Hayatınızın hangi dönemleriydi?

80'li yıllardı herhalde... Ama oldum olası tasavvufa bir eğilim vardı bende, tabiatla olan ilişkim nedeniyle. Ben de İsmail gibi dağda bayırda büyüdüm. Orada şekillendim, toprakla, ağaçla, kuşla... Çamurla oynadım, bizim oyuncağımız çamurdan yaptığımız şeylerdi.

Enstrümanlarınızı kendiniz yapmanız da biraz bunun devamı gibi mi?

Evet, onun devamı.

Enstrüman yapmak da nefsi aşan bir şey değil mi?...

Sonu çıkmazdır bunun. Ben sonu söyleyeyim: sonumuz toprak. Enstrüman bana hız veriyor. Ben bir alet yapıyorum, üç ay kazanıyorum onunla, üç ay beni acayip dinlendiriyor, meşgul ediyor... Müzikle olan ilişkimde, o varolmayan, yok olan, o çok abstrakt olan ilişkiyi kurması açısından bana çok fayda sağlıyor, çok rahatlatıyor. Bir şeye ulaşmış oluyorum.

O ulaştığınız doyum mu?

Yine nefs sorunu; tatmin, evet. Bir şey tahayyül ediyorsun ama, yok ortada, o sesi veya tınıyı tahayyül ediyorsun, ona ulaşmak için bir şey yapman lazım, enstrüman, adı üstünde araç olarak bu tahayyüle yaklaştırıyor. Nefse hakim olsak, enstrümana ihtiyaç duymayız. Son nokta, hiçliktir, total sessizlik, hareketsizlik... Bu her şeyi üretmiş olmaktır ayrıca, hepsini arkada bırakmak, üretimsizlik hedeftir...

Sembolik bir suskunluk mu?

Her şeyi konuşmuş, söylemiş olmak demektir... Artık konuşacak bir şeyin yoktur, üretmişsindir...

Bir müzisyen için suskunluğa ulaşmak ne anlama gelir, nasıl bir noktadır o?

Bilinebilen frekanslar içersindeki seslerle ilişkini düşündüğün zaman, sıfır ile 3000 frekansı arasındaki bütün ilişkini bitirdiğin zaman, o noktaya ulaşmış olursun. Sonumuz sessizliktir.

Peki siz kendinizi "müzisyen" olarak görüyor musunuz?

Hayır. Pasaportumda "mesleği müzisyen" diye yazıyor. Ama ben müzisyen değilim. Müzikle ilgiliyim, müzik bana yardımcı oluyor, gitarist hiç değilim veya bir enstrümancı... Ben tabiatın bir parçasıyım.

"Müzisyen" neye, kime denir sizce?

Tarifler çeşitli olabilir...

"Ben müzisyen değilim" derken yaptığınız tarife göre...

Bir kere eğitim olması lazım, müzisyenlik bir meslek olarak görülüyorsa, bu işin bir eğitim tarafı var, bu hem senin dışından gelen hem de senin içinden gelen bir süreç... Okullar, hocalar vs. ya da kendi kendini geliştirmek... Bu olmak zorunda, güncel yaşam içinde para kazanmak, evini geçindirmek

Eski zamandaki ağız yapısıyla, hançereyle, kelimelerin artikülasyonuyla büyük bir fark var bugün... O zaman türküleri yapan insanların zekalarıyla, bugünkü türküleri yapan insanların zekaları arasında büyük bir fark görüyorum. Duygu farkı zaten çok açık... Belki yıllar önce on tane Neşet Ertaş vardı, bilmiyoruz. İleride o da yok olacak, bozlak sesi tarihe karışacak. Kokusu gelir mi bilmiyorum.

anlamında... Bunları yapıyorsan, müzikler üretiyorsan, faaliyetin varsa, sen de başkalarını eğitiyorsan...

Bunların hepsi sizde var...

(gülüyor)... Mesela eğitim yok.

Olmaz olur mu, yılların içinden gelen....

Kendi içimden gelen bir eğitim var. Ama ben çok profesyonel anlamda konuşuyorum, bizim aldığımız, müzik eğitiminin "e"si bile değil. Mesela, nota okumak, müziği düşünmek... Hiç ses çıkarmadan okuyup eve gidip piyanonuzla ya da gitarınızla çalabiliyorsanız, bana göre o zaman nota okuyorsunuzdur. Yüksek müzik eğitimi alan arkadaşlar bunu yapıyor. O anlamda bir eğitimden bahsediyorum. Yüksek seviyede müzikleri söylüyorum. Müzisyen size göre veya birçoklarına göre, belki bana göre de, eğitimsiz de olabilir. Saf doğasıyla, duygusuyla hareket eden, sadece kendi içinden gelen ihtiyacına göre hareket eden birisi de müzisyen olabilir.

Biraz önce müzik bana yardım ediyor dediniz. Hayata tahammül etmeye mi, kendinizi ifade etmeye mi, neye yardım ediyor?

Yaşamada kolaylık sağlıyor bana. Bir kere mutlu bir insanım. Beni mutlu ediyor. Ben hiç kimseyle kavgalı değilim. Barışık bir insanım. Bana iç huzuru sağlıyor. Müziğin bana sağladığı en önemli şey. Terapik bir tarafı var. Bunun çok faydasını görüyorum. Müzikle birçok şeyi ifade edebildiğim için böyle bir rahatlama oluyor... Bir dönem sabahları çok kemençe çaldım. Uyanıyorsun, daha dinç kalkıyorsun. Kemençede çok enerji gizli...

Uzun süredir perdesiz gitarınızla tanınıyorsunuz, ama şimdi kopuzunuz ön planda görünüyor... Hatta kopuzun hayatınızı değiştirdiğini söylüyordunuz...

Ben çok küçük yaşta da bağlama çaldım. Altı yaşımda başladım. Ama etrafımda onu anlayabileceğim, anlamamı sağlayacak bir olanak, ortam yoktu. Kopuzla ilişkim aradan kırk sene geçtikten sonra, "Eşkıya" filminin müziğini yaparen tesadüfen başladı. Eşkıya 96'da yapıldı. Ondan beş yıl öncesine gidiyor aslında, beş yıl önce o kopuzu gördüm ben bir yerde, beş yıl o adama gittim geldim... Duvarda asılı duruyordu. Önceleri birkaç gün seyrettim, dokundurtmadılar da... Sonra anladılar vaziyeti gide gele, bir gün "al bak" dediler. Baktım, acayip bir simetrisi var, elimizdeki sazlara benzemeyen bir simetrisi var. Ben simetriye çok meraklıyımdır. Gözlerim miyop, astigmattır, o kadar uzakları görmez ama, simetrisiz olan şeyleri çok iyi görürüm. Sazları hiç ölçmeden yaparım. Öyle bir özelliğim var. Çok kabaca çizerim tabii. Ölçmeden yontarım, ama ölçülerim eşit çıkar. O kopuzda da onu gördüm. Sanki kompütürle hesaplanıp ölçülmüş, öyle yapılmış gibiydi. Beni en çok etkileyen yanı o oldu. Sesi de çok etkiledi. Geçmişten gelen bir sesi var. Bağlama gibi görünse de, bağlamaya benzemiyor. Onu insanlar bağlamayla karıştırıyor. Kopuzla bağlama arasında tını olarak fark olduğu gibi, yapım olarak da fark var.

Armonik yapısı da sizi çok etkilemiş...

Bir armoni geliyor ki, o işin yarısı, çok önemli bir konu. Daha doğrusu terk edilmiş bir konu.

Serdar Ateşer, geçen sayımızda, türkülerde müthiş bir enerji olduğunu, çeşitli sebeplerle o enerjinin yok olduğunu ve yeniden ortaya çıkanlması gerektiğini söylemişti. Siz ne dersiniz?

Müziğin kendisi zaten bir enerji biçimi. Bir, fizik olarak bir enerjisi var. Frekanslarla ilgili. İki, psikolojik olarak bir enerjisi var.

Her enstrümanda da aynı mı?

Ensrüman tuhaf bir şey. O sadece frekansı üreten, sinyal veren şey. Sesin rengi önemli değil. Frekans renkten muaftır.

Uyandırdığı etki de mi aynı?

Uyandırdığı etki farklıdır. Bütün sesler bir mantık sırasına dizildiğinde ve bir moda, makama oturtulduğunda bir renk ortaya çıkıyor. Bunların bütününün de insanlar üzerinde bir etkisi var. Mesela Uşşak makamının rengi başka, Rast makamının rengi bambaşka. Bu seslerin enerjileri de var. Müziğin de enerjisi var. Türkülerde de var. Türkülerdeki ritmler belli bir zeka seviyesinin üstündeler. Çünkü dünya ritmlerine baktığımız zaman kolay anlaşılır, 4/4'lük ritmler karşımıza çıkıyor. Bu ekonomiyle, teknolojiyle de ilgili bir şey, ama kolay anlaşılır, aksatmayan ritmleri uygun görüyorlar. Böyle bir manası olabilir. Bizde ise Orta Anaolu'da, Doğu Anadolu'da bunlar olduğu gibi, artı olarak aksayan gruplardan oluşan ritmler var ki, bu yoğun bir enerji biçimi. Bunun bilgin olanları var, durağan, çok büyük zamanlardan oluşanları var ki, ritm açısından derya bir zenginlik. Bu doğru. Serdar'ın dediği enerji, bu ritmik unsurdan kaynaklanıyor olsa gerek.

Peki niye enerji dışa aksetmiyor?

Onun da çok nedeni var. Bu biraz da dinleyene bağlı. Ben mesela, bir bozlak sesi duyduğum zaman –doğru basılmış bir akordla çalan, söyleyen, fakat bu da anlaşılması güç bir konu ama– bir icracıdan, tavrı veren o bozlak sesini duyduğum zaman yüksek bir enerjiyle doluyorum. Bu kendi algılamam tabii... Enerjinin alınabilmesinde ritmik unsur önemli. Bir müzisyen değil de sıradan bir insan önce ritmi algılıyor. Renkleri, sesleri, notaların birbirleriyle ilişkileri, melodiler, sesler arasındaki mesafeler çok normal algılanmaya başlıyor. İnsanları ilk etkileyen ritm. Bu ritm hissi de insanlara doğru verilirse insanlara enerji nakli olabiliyor. Bizim insanımız 9/8'liğe rahatlıkla alkış tutar, ama çok basit olan 4/4'lüğe eşit alkışları tutamaz.

Parçaların popüler olmasını da alkış tutulup tutulmaması belirliyor galiba...

Eller havaya durumu! Bu bence geçici bir şey. Çoğunluğa hitap ritmle oluyor, bu doğru. Ritm demek organizasyon demek. Eğer o çoğunluğu bir şekilde algılayabiliyorsanız, entrümanlarınıza uygulayabiliyorsanız, çok kocaman bir enerji ortaya çıkıyor.

Demircioğlu: Peki, uzunhavalarda ritm yok, ama enerji var?

Oğur: Onlarda iç ritm var. Yüzeysel manada bir ritm yok, ama bir devinim vardır, onun büyük bir zamanı vardır. Enerjisi tabii ki var. Ses önemli. Ses varsa enerji de vardır.

Sizin müzikle dinleyici olarak ilişkiniz nasıl, mesela neler dinliyorsunuz?

Dinleme konusunda sorunluyum çok. Bir müzik parçası ne kadar dürüstçe yapılmışsa, onu duyduğum zaman hissedebiliyorum.

İlginizi çeken, sizde yer eden neler var böyle?

Mesela Bartok keman konçertosu... Veysel, Neşet'in bazı sesleri, iki ölçü içinde birkaç makam değiştirebiliyor olabilmesi, bunları dinleyebiliyorum...

Debussy nasıl geliyor size?

Debussy'yi de dinledim, ondan da çok etkilendim. Sadece ufki olması, seslerin ilişkilerinin bugüne kadar anladığımız tonal manada olmayışının verdiği değişiklik etkilemişti beni.

Buralardan kimler, neler?

Sokakta çalan çingeneyi mesela rahatlıkla dinleyebiliyorum. O anda eğri-büğrü, doğru-yanlış, canlı bir şey üreten kişiyi dinleyebiliyorum. Ama bir pop müziği veya yurttan sesler bilmem ne korosunu veya sanat müziği diye yapılan gariplikleri dinleyemem. Bazı caz müzisyenlerini, daha emprovizeye yönelik müzikleri, ama zırva şeklinde olmayan emprovizeye yakın müzikleri dinliyorum. Çeşitli dönemlerde müziğinden etkilendiğim, hayatımda etkilendiğim kişiler var. Mesela, Miles Davis beni etkilemişti. Bir dönem John McLaughlin gitar nedeniyle, yüzeysel olarak etkilemişti. Klasik gitar konusunda bazı etkilendiğim kişiler olmuştu, onlardan biri de çalma konusunda John Williams... Türkiye'deki müziklerde Tamburi Cemil Bey etkilemişti. Bağlama konusunda, doğrusunu söylemek gerekirse, etkilendiğim pek kimse olmadı. Bağlama bakire duruyor. Onun daha çok işi var. Ama kim iyi çalıyor, kim beceriyor bu işi, anlayabiliyorum. Ses konusunda Münir Nurettin'in Fransa'ya gitmeden önceki dönemlerine ait söylediği şeyler, Hafız Burhan, hafız sesleri... Gazel, yani emprovize şeklinde sesi kullanma biçiminden makam açısından çok şey öğreniyoruz. Caz gibi geliyor bana.

Nusrat Fateh'i nasıl buluyorsunuz?

Ben çok az dinledim onu. Dinlediğim kadarıyla bir sürü yanlış ses duydum. Bizde bir-iki gazelhan var ki, mukayese bile edilmez. Eteğine bile değemez Nusrat. Gazelhanların yaptıkları müziği değil de, ses renklerini, kullanma biçimlerini ve akordlu hallerini takdir ediyorum. Bir daha olabilecek bir şey herhalde. Mesela Hafız Burhan'ın rengi öyle. Hafız Kemal var 1900 başlarından. Ama Türkiye'deki bu gazel kültürü, ses kullanma biçimi pek yaygın olmadan yok olduğu için ve de müzik biçiminin makamsal olması nedeniyle, Batı kültürüyle, müziğiyle zor bağdaştığı için pek yayılma imkanı olamadı. Ama insan sesi Batı'da başka türlü, Doğu'da başka türlü algılanıyor. Batı bas sesleri uygun sesleri uygun görüyor, Doğu ise tiz sesleri. Evet, bu kadar büyük fark var. Batıyla Doğunun hiçbir zaman fizik olarak birleşmeyeceği gibi, anlaşması da, müzikte birleşmesi de mümkün değil.

Bülent Ortaçgil'le beraberliğinizin bu kadar zamandır sürmesinin nedeni ne?

O, çeşitli evreler halinde: İlk evresi, aileler, babalar tanışıyor. Ben uzun zaman Elazığ'daydım. Ortaokul döneminde yazları İstanbul'a gelirdim. Bülent benim çocukluğumu bilir yani. Ben, gitar ve onunla ilgili müzikleri Bülent'lerde gördüm. Gitarı onlar vasıtasıyla tanıdım. Bülent'in müziği başlangıçta tabii yabancı kökenli biçimdeydi. Sonra kendi müziğine dönme biçiminde şekillendi. Esas müzikal beraberliğimiz 80 yılında başladı. O gün bugündür devam ediyor.

En niteliksiz bir müzik içerisinde bile kendimce bir şey yapmaya çalışıyorum. O müzik parçasından bir şey öğrenmeye çalışıyorum. Her şey bana bir şey öğrettiği için bir kaybım olduğunu sanmıyorum. Zaman ise bir kayıp değildir. Zaman kaybolmaz. Zamandan insan muaftır ayrıca. İnsanın zamanı kaybolamayacak kadar küçük bir şey. Bunun haricinde zaman tekrar edilen bir şey. Zaman kaybolmaz, insan kaybolur.

Anlayış olarak, müzikal olarak uyuşmanızdan ötürü herhalde...

Bülent çok iyi bir gitarcıdır aslında. Çok iyi bir şarkı yazarıdır. Türkiye'de kendine eşlik eden en iyi gitarcı diyebilirim. Gitar konusunda ondan çok şey öğrendim başlangıçta. Biraz okul gibi oldu. Onun müzik kurgusu, zekası, seviyesi hep etkilemişti beni. Söz - müzik ilişkisi veya melodi mantığı kayda değerdi, çok üst seviyedeydi. Armonisi çok güzeldi. Onun gitarı orkestra gibidir. Akorlarında bası da, orta sesleri de duyarsın... Müzik kurgulamayı Bülent'ten öğrendim. Ne okullardan, ne kendi geçmişimden... Belki folklorun etkisi olmuştur, o ayrı. Bülent'le bunu çala çala geliştirdim. Sonra ben gitar açısından daha ileri seviyede olmaya başladım. Bu sefer benim çaldığım gitar sesleri, Türk müziği seslerini de içinde almaya başladı. Bülent'in ise halk müziğiyle, Türk müziğiyle hiç ilişkisi yoktu. Dinlemezdi bile. Bir müddet sonra iş tersine dönmeye başladı. Benden duyduğu sesleri almaya başladı. Öyle bir alışveriş oldu aramızda. Şimdi biz Bülent'le çaldığımız zaman, Bülent bana şu akor, bu akor demez. Oturur çalmaya başlar. Ben de çalmaya başlarım. Bir şeyler ortaya çıkar. Kayıtlarımız da öyledir. Partisyonlarım filan yoktur. Girerim bir seferde çalarım. En uzun beraberliğim Bülent'le olmasına rağmen, her çaldığımızda başka bir şey çalıyorum. Yoksa beraberlik devam edemez.

Ortaçgil'in sözlerini nasıl buluyorsunuz?

Bülent'in sözlerini çok seviyorum. Gönül ister ki Bülent sözlerini bir kitapta toplasın. Müziksiz olarak, sadece okunarak anlaşılsın. Tam şiir anlamında değil, ama anlaşılma anlamında diyorum. O sözler insanların gözlerinin önünde şöyle birkaç saniye, okuma süresince dursun. Çünkü o sözlere biraz dikkat etse okuyan çok derin şeyler görebilir. Müzikle o derinliğe ulaşılamıyor. Bence Bülent'in sözü, müziğinden çok daha yukarıda. Müzik onu daha aşağıya çekiyor bana sorarsanız. Müziğine katılan her şey, her aranjman unsuru sözlerini biraz daha eritiyor, anlaşılmamasını sağlıyor. O yüzden Bülent'in sözleri üstüne insanlar biraz düşünmeli, ne diyor bu adam diye. Bülent'in büyük bir enerjisi ve inancı var. Israrla ben bunu söyleyeceğim diyor, insanların kafasına vura vura, soka soka... Oyuna devam! Diyeceğim, çeşitli renklerde olmak telvine geliyor. İsmail'le olan beraberliğimiz de telvinde bir bölge. Bundan sonra İsmail kendi albümünü yapacak. Ben biraz caz müziğiyle uğraşmak istiyorum. Öyle bir ihtiyacım var. Birkaç yıldır biraz beni hayli sarsan biçimde.

Nasıl bir ihtiyaç bu?

Şöyle: Bir triom var. O trio ile abstrakt, o anda üretilen, hiçbir ön çalışması olmayan müzik yapıyorum. Ama zırvalama biçimde de değil, mantık içinde. Birisinin bir müzik sesini çıkardıktan sonra öbürünün de onu algılayarak, ona katkıda bulunarak, o anda kurgusunu yaparak saniyeler içinde oluşan bir müziği, motifi hareketlendirmek. O temanın üzerinde emprovizeler yapmak... Sen de bilmiyorsun, o anda kendi bilinmeyenini çalıyorsun. Bir resim çiziyorsun, bir hava çıkıyor, kendi dışına çıkıyorsun. Hem kendini yeniliyorsun veya çalamıyorsan kötülüyorsun, eskitiyorsun... İşte böyle bir müzik. Kullanılan enstrümanlar bas, davul ve benim biri perdeli, diğeri perdesiz olan iki saplı gitarım. Yeni bir müzik peşindeyim sistem ve aralıklar olarak. Belki armoni bir olduğu için onunla bir şey yapamayız, ama icra biçimi olarak yeni bir müzik. İnsanların algılaması ve duyum açısından da yeni bir biçimin peşindeyim. O yüzden sarsılıyorum biraz. Bir de insanların önünde bir şey yokken –hani bir ressamın kafasında bir şey yokken resme başladığı gibi– müziğe başlamak bana daha enteresan geliyor.

"Eşkıya" ile ünlendiniz. Pek çok programa çağrıldınız. O zamana kadar pek çok şey yapsanız da, insanlar sizi "Eşkıya" ile tanıdı. O dönemde bir tür haksızlık duygusu yaşadığınız oldu?

Hiçbir zaman böyle bir şey hissetmedim. Benim için değişen bir şey olmadı. Arkadaşlarım, yakın çevrem görüyorlar zaten. "Eşkıya" filmi benim için tamamen tesadüf bir şey. Olmayabilirdi de. Olması da benim içimde bir şey değiştirmedi. Benim dışımda bir şeyler değişmiş olabilir. Bazı insanlar çok paralar kazandılar. Onlara yaramış olabilir.

Siz kazanamadınız mı?

Bu işten en az parayı ben kazandım. Ama, ben de kazandım. Benim standardım, ölçülerim içerisinde çok büyük bir para.

"Eşkıya" filmiyle ilgili olarak "Atv Anahaber"e çıktığınızda filan, kullanıldığınızı düşündünüz mü?

Klip konusunda kullanıldığımı düşündüm. Abuk subuk görüntüler vardı. Atv konusunda ise, ilk önce reddetmiştim. Sonra zaman aralıkları ile tekrar tekrar ısrar ettiler. Yetkili kişiler ve arkadaşlarım o programın 25 milyon tarafından izlendiğini söyleyerek bir biçimde ikna ettiler beni. Zaten iki-üç dakika bir şeydi. Çıktım, bir şey de diyemedim. İki satır bir şeyler söyledim. Televizyon bana çok ilkel geliyor. Orada yaşanan şeyler, tekniği, simetrisi, çaycısından ışıkçısına kadar her şeyi çok ilkel bir kurum olarak geliyor. Televizyona inanmıyorum. Türkiye'deki haline de inanmıyorum. Çocukların gelişme sürecindeki psikolojilerini etkileyen zararlı bir kurum olarak görüyorum.

"Eşkıya"yı film olarak nasıl buldunuz?

Ben filmci değilim. Filmcilik açısından bakıldığında herhalde çok fazla sorun vardır.

Müziği her şey bittikten sonra mı yaptınız?

Aslında filmin müziği başkasına verilmiş. O vazgeçtiği için beni buldular. Çekimler bitmişti. Beni buldular. Kazancı Bedih'in film içinde de olan sahnesindeki müzik ile Uğur Yücel'in söylediği şarkı dışında müzik yoktu. Diğerlerini ben yaptım.

Filmin "sinema" tarafı bir yana, anlattığı öyküyü nasıl buldunuz?

Öyküden bir şey almadım. Filmin konusundan ziyade orada gördüğüm bir-iki renk, kişi, hareket, lastik ayakkabı, su, bir lehçe; böyle şeyler beni etkilemişti. O da benim sadece kendi geçmişimle ilgili bulduğum bağlantılardan kaynaklanan noktalar. Bunlar beni yönlendirdi. Filmle özel bir ilişkim yok. Eşkıya kavramı bambaşka bir şey. Orada anlatılanla alakası yok. Film bence Amerikan action-movie'lerinin küçük bir kopyası gibi bir şey. Eşkıya kavramına çok az değinmişler. Eski bir eşkıya fotoğrafı vardı, tek gerçek oydu. Ben eşkıya tanıdım. Öyle değildi.

Nerede tanıdınız?

Ben çok küçükken, babam Elazığ'da doktorluk yaparken baltayla kafası uçurulmuş bir adam getirdiler. Onu getirenin bir tarafında kafası kopmuş adam, diğer tarafında bir çuval para var. Getiren de bir eşkıya. Babama "ya bu adamı dirilt ya da seni öldürürüm" diyor.

Babanız ne yaptı?

Adamı dövdü. Parayı da attı. Ölmüş adamı dirilt diye getirmişler. Farkında değiller getirenler, heyecanlılar. Babam onlara bir şok etkisi yaptı, çok kızdı, bağırdı çağırdı ve dövdü onları. O parayı alsaydı, çok zengin olabilirdik.

Hayatınızda iz bırakan bir film oldu mu?

Siz filme inanıyor musunuz? Ben inanmıyorum. Ama ilgimi çeken öyküler var. Hitchcock'un "Kuşlar"ı beni etkilemişti. Korkmuştum. O korku hiç aklımdan çıkmaz.

Kitap da var mı böyle?

Şimdi aklıma gelmiyor ama Harput'la ilgili dört ciltlik "Harput Ahengi"ni defalarca okumuşumdur. Nietzsche'nin "Böyle Buyurdu Zerdüşt"ünden de etkilenmiştim. Film konusuna geri dönersek, ben filme inanmıyorum, ama filmin içinde birçok sanatın olduğunu görebiliyorum. Fakat gerçekte var olmaması beni düşündürüyor. Vizyon faslı araya mesafe koymama neden oluyor. İnsanların bir yere tıkılıp filmin karşısına geçmeleri de ayrı konu...' Filmi seyrederken karşılarına geçip bir bakabilsek keşke...

Albümünüzü alanlar konusunda bir fikriniz var mı? Sanki kendi kuşağınıza hitap ediyormuş gibi...

Şöyle bir hedef, küçük bir miktarda da olsa, kafamdan geçmişti: Kaset almayan bir orta tabaka var. Yaşlı bir tabaka da var. Benim ulaşmak istediğim hedeflerden biri oydu. Bazıları belki çocukluk günlerini hatırlayabilir, bazıları değişik bulabilir... Bazıları da arabesk bulmuştur... *(gülüyor)*

Yeni bir müzik peşindeyim, sistem olarak ve aralıklar olarak. İcra biçimi olarak yeni bir müzik. Enstrümanlar bas, davul ve benim biri perdeli, diğeri perdesiz olan iki saplı gitarım. İnsanların algılaması ve duyum açısından da yeni bir biçimin peşindeyim. O yüzden sarsılıyorum biraz...

Hiç söz yazmamayı mı düşünüyorsunuz?

Küçük küçük karaladığım sözlerim var benim de. Bazen konuşma lisanının dışında sözler de edebiliyorum kendimce. Ama benim sorunum henüz müzikle. Sözü müziklemek olarak zaman zaman, "gül alırlar gül satarlar / çarşı pazar güldür gül"ü bestelemek istiyorum. Kafamın içinde o kadar çok armoni, dinlediğim müzikler var ki, aşure gibi, çorba gibi. O kadar çok ihtimal var ki ürettiğimi sandığım şeyde. Stravinski'nin obua partisi bugün karşına "güldür gül" olarak çıkabilir.

Aşure güzel bir şey...

(gülerek)... Aşure güzeldir tabii. Hele içinde nar tanesi, ekşi nar olursa...

Aşure gibi bir müzik de kötü olmaz herhalde...

Adamların senfonisine bakıyorsun, ana teması ya bir halk şarkısından alınmış ya da eski bir ozandan. Onu alıp dantel gibi işliyorlar. Aslında çok ileri müzisyenler bile beste yapmıyorlar, dantel yapıyorlar. İplik var ortada, güzel bir dantel işliyorlar. O yüzden beste konusunda çok titizim. Bugüne kadar olmamış bir sistem belki yaratılabilir. Gönül bunu istiyor...

Müziğe ilk başladığınız yıllarda çok fazla kişiye eşlik ettiniz, bunlara mecbur kalmasaydım şu anda başka noktadaydım ya da bu albüm yıllar önce çıkabilirdi dediğiniz oldu mu?

Zaman zaman oldu, ama ben onu kendi içimde çözdüm. Kendi kendime kızdığım zaman böbürlenip, "ulan sizin yaptığınız besteleri ben havalara çaldım gitti" diyorum. Ama, dediğim gibi, en niteliksiz bir müzik içerisinde bile kendimce bir şey yapmaya çalışıyorum. O müzik parçasından bir şey öğrenmeye çalışıyorum. Her şey bana bir şey öğrettiği için bir kaybım olduğunu sanmıyorum. Zaman ise bir kayıp değildir. Zaman kaybolmaz. Zamandan insan muaftır ayrıca. İnsanın zamanı kaybolamayacak kadar küçük bir şey. Bunun haricinde zaman tekrar edilen bir şey. Zaman kaybolmaz, insan kaybolur.

Söyleşi: ***Siren İdemen - Ulaş Özdemir***

İstiklal Cad. Atlas Pasajı, No:16 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 244 2422 - 292 0465 | Faks: 0212 292 0473

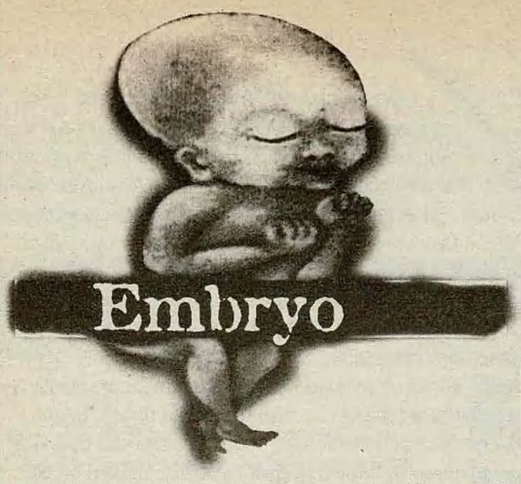

Embryo eski dost. Ta 70'lerden... 20 yıl sonra yine buradalar. Hâlâ o Embryo'lar, hep oradalar. Etnik kültürlerin kavşak noktalarında, enternasyonalist vurguyla... İstanbul'dan başlayarak Türkiye'yi turlamaya koyulan Embryo'nun emektarı ve en bilinen ismi Christian Burchard'la (fotorafta en solda) eski günlerden ve bugünlerden konuştuk...

Hep çenin kalmak

20 yıl sonra yeniden Türkiye'desiniz...

Christian: Evet, bu ikinci gelişimiz... Daha önce bir kere geçmiştik Türkiye'den, 1978'de... İstanbul'da bir konser vermiştik. Neredeydi şimdi hatırlamıyorum. Ama çok büyük bir konser mekanıydı. Ve çok şaşırtıcı, çok güzel bir şey olmuştu. Akşam saat sekizde sahne almamız gerekiyordu, ama gümrükte binbir türlü problemle karşılaştık ve ancak gece yarısını geçe konser salonuna varabildik. Saat bir buçukta sahneye çıktık, insanlar o kadar saat oturup bizi beklemişlerdi. Yirmi yıl öncesinin İstanbul'undan böyle güzel bir anım var.

Ankara'da da bir konser vermiştiniz...

Evet, ama yarıda kalmıştı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne gitmiştik; çok enteresan bir konserdi. Salon tıklım tıklım doluydu. Biz gayet sakin bir akustik müzik yaparken, birden salonu askerler bastı, ellerinde otomatik silahlar... Önce durumu anlayamadım. Belki bir tiyatro performansı falan sandım. Hemen organizatör yanımıza geldi, "durun, durun" dedi, "salonu boşaltmak zorundayız, konser bitti." Salona bomba ihbarı yapıldığını söylediler sonradan. Ankara'da bir hafta kadar kaldık. Televizyona da (TRT'ye) çıktık...

O günün Ankara'sı nasıl bir yerdi, sizde nasıl bir izlenim bıraktı?

İstanbul'dan Ankara'ya geçtiğim zaman düş kırıklığına uğramıştım. Kendimi birden Almanya'da sandım. Son derece sıkıcı, gri binalarla kaplı bir şehir vardı karşımda. Ama bir sürü güzel insanla da dost olduk. Çok güzel vakit geçirdik. Ankara'daki underground hayatın içine girdik, bir sürü müzisyenle tanıştık, davet edildiğimiz tüm barlarda krallar gibi muamele gördük. Bu arada Gençlik Parkı'nda bir konserde sahne aldık... Ünlü bir kadın şarkıcı da vardı o konserde, "Hair" müzikalini Türkçe yorumlamaya çalışıyordu... Hatta sonra bir ara, onun isteği üzerine birlikte bir şarkı söyledik. Hindistan'dan dönüşte tekrar Ankara'ya uğradık. O sefer de İbrahim Tatlıses'le tanıştık. Bizi sahneye çıktığı kulübe davet etti...

Nasıl bir atmosfer vardı, Tatlıses sizde nasıl bir etki bırakmıştı?

Sahnede şarkı söylüyordu ve arkasında yaklaşık on kişilik bir saz ekibi vardı. Takım elbiseli, kravatlı 10 kişi saz çalıyor, o da söylüyordu. Çok farklı bir alemdi, bizim için çok özgün bir deneyim olmuştu. Tatlıses, o zaman pek tanınmış biri değildi.

O günlerin Türkiye'si ile bugünlerin Türkiyesi arasında ne gibi farklılıklar gözlemlediniz?

Bugünün İstanbul'una bakarsak, şu anda diğer metropollerden farksız hale geldiğini söyleyebilirim. Roma gibi, Kahire gibi, Lagos gibi bir şehir olmuş. İstanbul çok modern bir şehir gibi görünüyor. Ama tabii ki arka mahallelere gittiğin zaman, İstanbul'un gerçek yüzüyle karşılaşıyorsun... Ama tüm bu modernleşmeye rağmen, İstanbul'un tarihi camilerinin, eski binalarının hala yerinde durduğunu görmek güzel. Çok fazla bir şey söyleyemeyeceğim. Ama yine de son yirmi yılda daha palazlanmış bir tüketim toplumuna dönüştüğünüzü söyleyebilirim.

Geçen seferki gelişinizde İzmir'de de çalmıştınız değil mi?

Evet, hatta orada 21. Peron diye bir grupla tanıştık, birlikte sahneye çıktık. Ayrıca hayatımda ilk kez Okay Temiz'den ve o büyüleyici davul setinden İzmir'de haberdar oldum. Şehirde dolaşırken, yırtık pırtık, zar zor okunabilen bir posteri çıktı karşıma. Çok ilgimi çekti: Uzun, kabarık kır saçlı bir adam, yanında envai çeşit vurmalı çalgı. Yanımda video kamera vardı, hemen kaydettim. Sonra kim olduğunu merak ettim, plaklarını buldum, dinledim.

Nasıl buldunuz?

Vuruldum. Arkadaşlarıma dinlettim, onlar da vuruldu. Klarinetçi Saffet Gündeğer kaydedip vermişti dinlediğim ilk Okay Temiz'i. Otobüsümüzde, karavanımızda sürekli o kaset dinlenir oldu. Charlie Mariano, Okay'ın müziğini duyduğu zaman hemen kaseti kaptı!.. Büyük klarinet ustası Saffet Gündeğer, enstümanını elektro hale getirmişti. Pick-up ve wah-wah pedalıyla klarinet çalıyordu. Öyle bir müzik yapıyordu ki, mutlaka albüm olarak çıkması gerekirdi. Bir kilometre taşıydı. Ne yazık ki albüm olamadı. O müziğin şimdi bir tek kaydı kaldı elimizde, o da Okay'da. Bizzat Okay'ın kendisi de dahice bir müzik yapıyordu. Okay Türkiye'de de ünlü değil mi? Avrupa'da çok büyük değer veriyorlardı ona. Belki de Avrupa'da ona buradakinden daha çok saygı duyuluyordur.

Hiç birlikte çaldınız mı Okay Temiz'le?

Okay'la 1985 yılında tanıştık. 1988'de de birlikte turneye çıktık. Yanımızda Arto Tunçboyacıyan da vardı, Hintli davulcu Rama Shadan vardı. Shadan şu anda Almanya'da yaşıyor ve önemli cazcılarla birlikte çalıyor. Rama'yla beraber Eth-

no Leaders adında bir grup kurduk ve İtalya'dan Stockholm'e kadar uzanan bir turneye çıktık.

Birlikte çalıştığınız, ahbap olduğunuz başka Türkiyeli müzisyenler var mı?

Pek yok... Ankara'dan klasik ud üstadı Cinuçen Tanrıkorur var. Tanışıklığımız arkadaşlığa dönüşmedi, ama sonradan gitaristimiz Julius, onun yanına ud eğitimi almaya gitti.

Cinuçen Tanrıkorur'u nereden tanıyormuş?

Bir gün bir Romen arkadaşımız bize saz çalıyordu, sonra sazı bırakıp eline ud aldı. İlk kez o zaman gördük o çalgıyı. Julius bu entrümanı kimden öğrenebileceğini sordu. Romen arkadaşımız da Tanrıkorur'un adını verdi. Julius hemen Ankara'ya gitti. Böylece Tanrıkorur sayesinde, Almanya'daki progressive müzik dünyasına udu ilk kez dahil eden biz olduk.

Tanrıkorur sağcı, muhafazakar-milliyetçi olarak tanınır... Solcularla teşrik-i mesaide bulunması tuhaf...

Solcu olduğumuzu bilmiyor herhalde. Belki de bizi, sadece ud öğrenmek isteyen yabancılar olarak görüyor. Bir keresinde Tanrıkorur konser vermeye Münih'e gelmişti. Şarkılarını çalıp bitirince izleyiciler hiçbir tepki vermeden kalkıp gittiler. Onu tek başına bıraktılar. Yanına gidip de onu kutlayan, moral veren bir tek bizdik.

İzleyicilerin çoğunluğu Türk müydü?

Hayır, bir sürü milletten insan vardı... Biliyorsunuz, Münih'te çok güçlü bir sağcı çevre var, faşistler, milliyetçiler... Ama hiçbiri Tanrıkorur'un konserine gelmedi tabii ki. Alman sağcıları bu tür müziği acayip aşağılarlar. Nefret ederler, "bu müzik eşekler için" derler. Öte yandan, Mozart'ı yere göğe koyamazlar. Ama Mozart'ın bile alaturka beste yaptığını akıllarına getirmezler. Zaten sağcıların tutarlı nereleri var ki?!...

Okay Temiz'den ve büyüleyici davulundan İzmir'de haberdar oldum. Dolaşırken, yırtık pırtık bir posteri çıktı karşıma. Çok ilgimi çekti: Yanımda video kamera vardı, kaydettim. Sonra kim olduğunu merak ettim, plaklarını buldum, dinledim. Vuruldum.

O günlerde, belki de sizden biraz daha önce ud ve kanun çalan Amon Düül vardı...

Bir enstrümanı ilk önce hangi grubun çaldığını söylemek çok anlamlı ya da mümkün görünmüyor. Grup ayrışmasının ötesinde biz hepimiz arkadaşız. Hayatımız birlikte geçiyor. Daha ortada Amon Düül diye bir şey yokken, ben Chris Karrer'in evinde saz dinlemiştim mesela. Sonradan ilk Amon Düül albümünde yer alan, saz ve davulla çalınan mükemmel bir etnik parçaydı.

Siz bundan 25 yıl önce kendi halinizde etnik müzik yapıyordunuz. Sonra 80'li yılların ikinci yarısına geldik ve birden bire "Dünya müziği" diye bir şey çıktı ve etnik müzik sevdası popüler biçimde dünyayı kapladı. Bu yeni oluşuma ne diyorsunuz?

Bir müzisyen olarak baktığında, yeni ve enteresan bir şey duyarsın, kendin çalarsın, üzerinde oynarsın... Hayatımda ilk kez etnik müziği 16 yaşımdayken dinledim. Saksofoncu Johnny Griffin'in bir albümüydü. 1962 yılında New York'ta bir Türk göbek dansı ekibiyle birlikte kaydedilmişti. Fantastik bir şey gibi gelmişti bana. Birkaç ay sonra Yusef Lateef'in bir kaydını dinledim. "Jazz Around The World" diye bir albümdü. Yani söylemek istediğim, seksenlerin ikinci yarısında popüler olmasına bakmayın, etnik müzik yeni bir şey değil. Mesela sonradan, Griffinden yirmi yıl önce etnik müzik yapmış adamlar keşfettik. İnsanlık var olduğundan beri etnik müzik vardı. Demin Mozart örneğini verdim mesela.

Ama geçmişte, etnik müziğin ticari bir değeri yoktu, şimdi ise bir "business" haline geldi. Örneğin, Peter Gabriel'in etnik müzikle iştigal eden bir plak şirketi var...

Doğulu birçok müzisyenin batıda tanınmasını sağladığı için Peter Gabriel'e müteşekkirim aslında. Ama onun kendi müziğini son derece klişe bulurum mesela. Radyoda denk gelince kulağımı tırmalar. Ticaret tarafına gelince... Ticaret nedir? Ticaretinin yapılması bir şeyi çok güçlü hale de getirebilir. Kendi adımıza konuşursam, ilk başlarda biz etnik müzikten çok Jimi Hendrix, Cream, Miles Davis gibilerini dinliyor ve çalıyorduk. Sonra müzik yaparak hayatta kalabilmek için seyahat etmek zorunda olduğumuzu fark ettik. Bir şehirde en çok birkaç kere konser verirsin, sonra insanlar gelmez olur. Biz de kalktık Münih'ten Kuzey Afrika'ya gittik. Fas'da Tunus'da çaldık, bir sürü müzisyenle tanıştık. Alıştığımızdan çok farklı bir müzik çalıyorlardı. Geri döndüğümüzde orada yaptığımız kayıtları dinledik ve gerçekten çok etkilendik. Oraların müziği, uyuşturucu gibi bizi bağladı kendine. Afrikalılar ve Almanlar arasında, başka türlü kurulması mümkün olmayan müthiş bir iletişim yarattı. Ve biz, tarzımızı değiştirdik. Aynı şey güzel sanatlarda da geçerli. Picasso da bir takım Nijerya heykelcikleri gördükten sonra tarzını değiştirip sürrealizme yönelmişti. Farklı kültürlerden haberdar olmak, çok ufuk açıcı, çok pozitif bir şey. Şimdi, böylesine güçlü bir iletişim olanağı kapitalistler tarafından pazarlanıyor, kâra tahvil ediliyor. Kapitalizm böyle bir şey. Ama, bütün bunlar kültürler arası iletişimin taşıdığı dönüştürücü potansiyeli, muhalif niteliği ortadan kaldırmıyor. Ayrıca, Marx'ın dediği gibi, "kapitalizm kendi mezarını kazacaktır!"

Sizce farklı kültürler arasındaki bu iletişim, egemen düzene, yeni dünya düzenine karşı ciddi bir muhalefet potansiyeli mi taşıyor?

Başımızın sürekli belası milliyetçiliğe ve hoşgö-

rüsüzlüğe karşı ciddi bir muhalefet olduğunu söyleyebilirim. Bakın mesela, Alman faşistleri Türklerin müzik yapamayacağına inanırlar. "Onlar bum bum diye sesler çıkarabilir ancak" derler. Marşlarımız ve klasik müziğimiz bize yeter derler. Tıpkı Hitler gibi düşünüyorlar. Biliyorsunuz Naziler caz müziğini yasaklamıştı. Caz müzisyenleri hapse atılıyordu, öldürülenler bile oldu. Nazilerin gözünde caz, ari ırktan olmayan insanların müziğiydi. Yamyam müziğiydi. İşte görüyorsunuz, bir iletişim aracı olarak etnik müzik, insanların ufkunu açtı. Bakın fundamentalizm her yerde karşımıza çıkıyor. Fundamentalizm sadece İslami değil, bir de milliyetçi fundamentalizm var. Ve bu fundamentalizmler, salgın bir hastalık gibi hızla yayılıyor. Müzikle gelen iletişim, işte bu salgına deva olabilir. Bir Çinli müzisyeni buraya getirsem, insanlar onun harika müziğini dinleyip hayran kalsalar, belki artık Çin ve Çinliler hakkındaki fikirlerini değiştirirler... Bir keresinde, üniversitedeki derslerin birinde profesörümüz, Pigmelerin yaptığı bir müziği çaldı bize. Sınıftaki herkes kahkahalarla gülmeye başlamıştı. Hocamız, "İşte ilkel müziğin başlangıcına bir örnek" dedi. Sonra da gururla bir Bach çaldı. Gözlerime inanamıyordum. Adam koskoca profesör olmuştu ve bu kadar dar kafalıydı! Entellektüellerimizin durumu bugün biraz daha iyi, etnik müzik hakkında kafa yormaya başladılar en azından. Öte yandan, sömürgeci emperyalizm de boş durmuyor tabii ki. Üçüncü dünya ülkelerinin elllerindeki değerli şeyleri almak için hiçbir fırsatı kaçırmıyor. Ve o ülkeleri kaderine terkediyor. Müzik yapmak için gittiğim ülkelerde öyle sefalet manzaraları gördüm ki, insan insanlığından utanıyor. Bakıyorsun zenginler daha da zenginleşiyor, yoksullar daha da yoksullaşıyor sürekli. Ama yine de, bakıyorsun mesela Nijerya'nın gecekondu semtindeki bir evde, yoksul bir adam uluslararası sömürgeciliği yeren şarkılar besteliyor kendi başına.

Fela Kuti?

Fela Kuti'yle tanışmış olma onuruna, onun aşram dedikleri derme çatma evinde oturup sohbet etme şansına sahip olduk. Lagos'ta bir klübe gitmiştik. Girişte "Everything free" yazıyordu. Tüm duvarlar zenci liderlerinin posterleriyle kaplıydı. Malcom X, Nelson Mandela... Aralıksız müzik yapan muhteşem bir grup vardı sahnede. Biz de iki kere çaldık orda. Adamlar dünyada olup bitenlerin farkındaydılar. İşbirlikçi hükümetlerin kendilerini nasıl soyduklarını, ülkelerinin ve Afrika'nın bütün zenginliklerinin Washington, New York, Londra ve Bonn'a peşkeş çekildiğini biliyorlardı ve bu enternasyonal hırsızlara karşı mücadele ediyorlardı. Fela Kuti büyük müzisyendi, nefesli sazların üstadıydı, sonra dudaklarında bir sağlık sorunu çıkınca, klavyeye geçmişti. Ölümü hepimiz için büyük bir kayıp.

Hayatımda ilk kez etnik müziği 16 yaşımdayken dinledim. Saksofoncu Johnny Griffin'in bir albümüydü. 1962 yılında New York'ta bir Türk göbek dansı ekibiyle birlikte kaydedilmişti.

Demin Marx'tan bir alıntı yaptınız, sol literatür yabancınız değil...

Biz sol düşüncelerle yetiştik. Benim gençlik yıllarımda Almanya'da çok sıkı bir politik hareketlilik vardı. İlk kez insanlar sokağa çıkıp devrim diye bağırıyorlardı. Biz ilk konserimizi üniversitede polis gölgesinde verdik. Radikal ve güzel günlerdi, hayatımın en güzel günleriydi... Öte yandan bir sürü gruba ayırlmış bir sürü fraksiyon vardı. Bir gün Maoculara konser veriyorduk, ertesi gün Troçkistlere, ertesi gün SSCB yanlısı komünist partililere... Baader-Meinhof'un beyin takımıyla komşuyduk, iki kat altımızda oturuyorlardı. Şeker ya da kahvemiz kalmadığında kapılarını çalıp istiyorduk. Ama müzik zevklerimiz çok farklıydı mesela. Onlar bizim müziğimizi dinlemiyorlardı, biz de onlarınkini. Bizi her zaman çok elit olmakla, elit müzik yapmakla eleştirirlerdi. Kitleler için müzik yapmamız gerektiğini söylerlerdi. Mesela Afrika müziğinden bahsedince, "gidin cangılda yaşayın o zaman" derlerdi, Arap müziğinden bahsetsek, "bırakın şu bedevileri", Hint müziğinden bahsetsek "siz hippisiniz" diye eleştirirlerdi.

Baader-Meinhof'çular ne dinliyorlardı?

Rolling Stones dinliyorlardı, Stones'un kitlelerin müziği olduğunu düşünüyorlardı. Müziğin halk için, kitleler için yapılması gerektiğine inanıyorlardı... Bu yalnız Meinhof'çulara mahsus değildi, tüm o fraksiyonlar öyle düşünüyordu. Ben bunu aptalca buluyorum. İnsanların bireyselliklerini göz ardı edip, bir kitle için değer yargıları tanımlamak, faşizmden başka bir şey değil.

Peki o yıllarda siz Stones'a, Beatles'a hiç takılmaz mıydınız?

Benim için önemli olan, bir müzisyenin duyarlılık seviyesidir... Bakın bir keresinde armonika üstadı Sonny B. Williamson'ı dinlemiştim. Yıllar sonra, onun şarkılarını Stones'un daha ruhsuz ve temposuz biçimde yorumladığını duyuyorsun ve tabii ki hoşlanmıyorsun. Stones besteleri de 50'lerin rhythm&blues'unun yeniden yorumlanmasından daha öte bir şey değildi. Ama hakkını yememek lazım, John Lennon'ın bazı parçalarını çok seviyorum. Brian Jones'un solo albümü de çok güzel, Faslı müzisyenlerle yaptığı Jajouka albümü... Ama Rolling Stones, grup sound'u olarak yıllarca kendilerini tekrarlayıp durdu. Bu bana uyan bir şey değil. Kusura bakmayın, benim yetişme tarzım farklı. Sürekli kendimi yenilemeden yaşayamam ben. Ama onları da aşağılamıyorum, çünkü herkes farklı bir gerçeklik yaşar...

Baader-Meinhof'la siyasal konularda tartıştığınız da oluyor muydu?

Ulrike Meinhof ve Andreas Baader ile bir gün Amon Düül'ün oturduğu evde beraberdik. Biz müzik muhabbeti yaparken, onlar silahlarını temizliyorlardı. Birden Andreas Baader tabancasını bizim gruptan bir arkadaşın, Dieter'in kafasına doğrulttu. Hepimizin ödü bokuna karışmıştı, bir tek Ulrike kahkahalarla gülüyordu, "bak, nasıl da korktu!" diye çığlıklar atıyordu. Bilmem anlatabiliyor muyum, onlar bizden çok farklı bir tripteydiler. Ben silaha sarılmaktansa enstrümanıma sarılmayı yeğlerim... Silahlı, bombalı eylemler yaparak amacına ulaşamazsın ki! Sadece karşı tarafa seni yok etmek için meşruiyet verirsin. Biz yıllarca polis baskısı altında yaşadık. Sürekli izleniyor, dövülüyor, sorgulanıyorduk. Aynı evde oturduğumuz için bizi de Baader Meinhof yanlısı sayıyorlardı. Gerçi bizim tavrımız da radikaldi. En solcu partileri destekliyorduk, şarkılarımızda işgal evlerinde yaşayanlara selam gönderiyorduk. Peki, Meinhof'un eylemlerinden sonra ne oldu? Üzerimizdeki polis baskısı arttı, özgürlüklerimiz kısıtlandı. Baader-Meinhof'un Almanya'da hiçbir zaman yaygınlaşamayacağı daha baştan belliydi. Bir bakıma da devletin elinde bir alettiler. Her köşe başına bir polis dikilmesi ve telefonlarımızın dinlenmesi için çok gü-

zel bir mazeret yaratıyorlardı aslında...

Baader-Meinhof'un teorilerine göre, silahlı eylemler çelişkilerin keskinleşmesine ve netleşmesine, çıplaklaşmasına yol açacaktı... Dolayısıyla, burjuva demokrasisinin içyüzü çıkacaktı ortaya...

Olmaz öyle şey. Kitleler medyanın elindedir. Meinhof'un kullanabileceği hiçbir mecra yoktu. Kaybetmeye mahkumdular. Eğer kazansaydılar bile hoşuma gitmezdi, kendimi rahatsız hissederdim. Diyelim kazandılar, ne değişmiş olacaktı? İnsanlar yine aynı insanlar olacaktı, sadece iktidar el değiştirmiş olacaktı. Bakın mesela, duvar yıkılmadan önce Doğu Almanya'da işkence diz boyuydu. Sosyalist olmaları bu gerçeği değiştirmiyordu. Duvar yıkıldı, yine aynı insanlar devlet dairelerinde görevlerinin başındalar. Meinhof iktidara gelseydi, yine bugünkü polis memurlarıyla çalışacaktı, bugünkü devlet memurlarıyla hizmet götürecekti, anlatabiliyor muyum... İktidarın sosyalist ya da liberal olması farketmiyor. İktidarı ele geçirmekle devrim olmaz, çünkü insanlar aynı insanlar, onlar değişmedikten sonra... Bilmem, anlatabiliyor muyum?

Baader-Meinhoff bizim müziğimizi dinlemiyordu biz de onlarınkini. Bizi her zaman çok elit olmakla, elit müzik yapmakla eleştirirlerdi. Onlar, Rolling Stones dinliyorlardı, Stones'un kitlelerin müziği olduğunu düşünüyorlardı.

Peki, ne yapmalı?

Sanırım başka bir yerlerden başlamak gerekiyor. Çünkü milliyetçilik denilen hastalık hızla yayılıyor. Yabancı düşmanlığı hızla artıyor, tolerans gitgide azalıyor...

Almanya'da seçimler yaklaşıyor. Sizce Kohl yeniden kazanır mı?

Bilmiyorum, ama tabii ki umarım kazanmaz.

Sosyal demokratlar, SPD, Kohl'ün politikalarına alternatif üretebilir mi?

Sanmıyorum. Aslında birbirlerinden pek bir farkları yok. İkisi de kapitalizm tarafından finanse ediliyor. Hatta Yeşiller bile... Onlar da bir anlamda sistemle barıştılar.

Merkezin solunda başka oluşumlar yok mu?

Var ama çok cılız. Birkaç küçük grup, hepsi o. Yani oy verebileceğimiz kimse yok.

Geleceğe dair neler düşünüyorsunuz?

Yeni kuşak simülasyon kuşağı olacak. Ve faşistlere gün doğacak, çünkü beyin yıkamak gündelik yaşamın doğal boyutu olacak. Yüksek teknolojinin çok da iyi bir şey olduğuna inanmıyorum. Dünya hızla büyük kitlelerin birkaç küçük odak tarafından yönetilmesine gidiyor ve teknoloji de bu süreci hızlandırıyor. George Orwell'in kitabındaki duruma doğru gidiyoruz. Ama ben bugün buna nasıl muhalefet edeceğimizi biliyorum. Bakın, 1976 yılında Bombay'a gitmiştik ve orada Trilok Gurtu ile tanıştık. Trilok çok geleneksel bir aileden geliyordu. Babası bir klasik müzik şarkıcısıydı. Trilo ile bir yıl birlikte çalıştık.. Biliyorsunuz, doğuda yaşayanlar batıya, batıda yaşayanlar doğuya gitmek istiyorlar... Birbirlerinin kültürlerini merak ediyorlar. Birbirleri hakkında en ufak bir fikirleri yok. Bakın bir gün Trilok'a bir caz plağı verdik ve bundan kendine bir kopya al, dedik. Sonra gördük ki, Trilok plağın yalnızca bir tek yüzünü kaydetmiş kendine, çünkü plağın ikinci yüzündeki müziği birincidekinin aynen tekrarı sanmış. Farkı anlayamamış. Ama buna gülmemek lazım, çünkü mesela Hint müziğinde de aynı durum bizim için geçerli. İşte bu yüzden, hayatım boyunca yeni şeyler keşfetmek istiyorum. Çokseslilik ve farklı kültürlerin diyaloğu üzerimizdeki baskılara karşı en güçlü muhalefettir ve en güçlü silahımızdır.

Müziğe dönersek... Yaptığınız müzikle Almanya'daki alternatif çok sesliliğin bir parçasıydınız. Yani sizinle aynı yıllarda yaşayan, ama çok farklı müzikal tarzlarda gezinen gruplar da vardı. Örneğin en ünlülerinden Can, etnik müziğe hiç takılmadan elektronik müzik üzerinde yoğunlaştılar...

Can, Stockhausen ekolünden geliyordu. Çağdaş klasik müzik eğitimi almışlardı. Sonra, üniversitede elektronik cihazları kullanma imkanları vardı. Okulun stüdyosunda synthesizer ile oynamayı keşfettiler. Biz bu tür cihazlara ancak yıllar sonra ulaşabildik. Gençken paramız yoktu. Sonra Can tayfası Köln kökenliydi. Bu şehir hep biraz progressive olmuştur zaten. Bir de o sıralar bizim için yeni kültürler keşfetmek, synthesizer'ın fonksiyonlarını keşfetmekten daha çekici geliyordu. Kısacası Can ve biz farklı tripler yaşıyorduk. Bizim hayatta yapmayacağımız davranışlar, onlara normal geliyordu. Bir konserlerine gitmiştim, sahneye çıktılar, müzik falan yapmadılar, oturup yemek yediler sadece. Hiç müzik yok, öyle oturup yemek yediler. Sonra da "Happenning yaptık" dediler. Benim aklım böyle şeyleri almıyor.

Şu sıralar bilinen hiçbir tarza sokulamayacak bir müzik yapan gruplar var. Örneğin Einstürzende Neubauten...

Sık sık görüşmesek de, Blixa Bargeld arkadaşımdır. Onların da kendilerine özgü bir tripleri var. Zaten öyle olması da normal, onlar Berlinli. Can Köln'den, bizim şehrimiz ise Münih. Bu şehirler birbirlerinden çok farklıdır, kültürel atmosferleri, haleti ruhiyeleri başka başkadır. Berlinliler daha bireysel hayatlar sürerler, biz komünal bir ortamda yaşarız. Öte yandan CIA'in Almanya'daki üssü de Münih'tedir. Kentte inanılmaz bir polis baskısı vardır. Münih polisi, işgal evlerine asla izin vermezken, Berlin işgal evi cennetidir. Almanya'da her büyük şehirde ayrı bir trip yaşanır. Hamburg'da yaşamın merkezinde ticaret vardır mesela. Ve çok güzel müzik grupları var Hamburg'da!

Almanya'da pop müzik deyince ne anlaşılıyor, en popüler gruplar, şarkıcılar kimler?

Alman gençleri, İngiltere'de popüler olan ne varsa onu yaşamaya çalışıyorlar. Ve tabii ki bir de tekno hikayesi var. İşin komik tarafı bazen bizi tekno barlara davet ediyorlar. İnsanlar delice dans ettikten sonra, sakince yere oturup bizi dinliyorlar. Bu frekans uyumunun nedeni, Almanya'da tekno hala undergound bir şey. Bizim orda tekno, radyolarda hiç çalınmaz mesela...

Embryo adı nereden geliyor?

Grubumuza isim ararken tahtaya bir çok isim yazmıştık, bunlardan biri de Embryo'ydu. Karım Embryo'yu görünce "a, ne güzel isim" dedi. Ve birden, hepimiz Embryo'nun "ses"inin çok güzel olduğunu farkettik. Önce sesi hoşumuza gitti, anlamı üzerine düşünmemiştik. Fakat sonra, anlamı da çok güzel gelmeye başladı. Ve bizim hayatımızın anlamı oldu: Sürekli yeni şeyler keşfederek hayata her gün yeniden başlamak ve her gün yeniden doğmak. Hep bir embryo olarak kalmak...

Söyleşi: **Melih Katıkol - Yücel Göktürk**

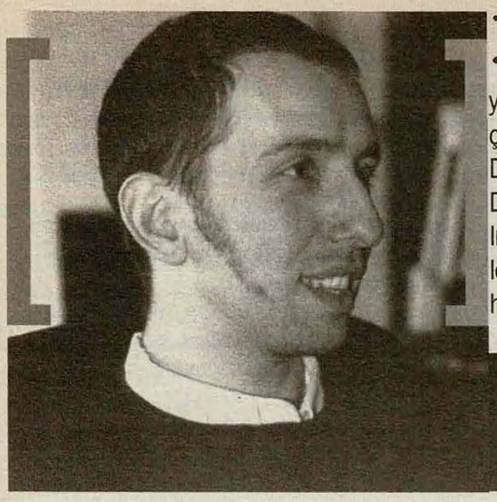

Mercan Dede

Asıl ismi Arkın Ilıcalı. Uzun süredir Kanada'da yaşıyor. Orada bir yandan Mercan Dede ismiyle Mevlevi törenlerinde ney çalıyor, diğer yandan Arkın Allen olarak rave'lerde DJ'lik yapıyor. Mercan Dede kimliğiyle yayınladığı -Türkiye'de henüz çıkmadı- ilk albümü "Sufi Dreams", tasavvuf ve ambient müziğin bir karışımı görünümünde. Internet sayfalarında tanıştığımız Mercan Dede'yi Türkiye'ye geldiği günlerde yakaladık, teybimizi önüne koyduk. Tasavvuf ve rave bağlantısı hakkındaki fikirleri ilgimizi çekti. Muhabbet orada yoğunlaştı...

Derviş in rave

İstersen hayat hikayenle ve müziğe ilginin başlangıcıyla bir girizgâh yapalım...

Arkın Ilıcalı: 1966 Bursa doğumluyum. İletişim fakültesinde okumak için İstanbul'a geldim. Okula devam ederken Türk müziği, özellikle de ney ilgimi çekiyordu. O zamanlar İstanbul Üniversitesi'nin tam karşısında Kubbealtı Cemiyeti vardı. Orada haftada bir gün Ömer Hoca (Erdoğdu) herkese açık ney dersleri veriyordu. İlk olarak öyle başladı, elimize ney alıp oraya gidiyorduk. Sonra ufak ufak değişik insanlarla bir araya gelip müzik dinlemeye ve çalmaya başladık. Tam o sıralarda Kanada'ya gittim. Orada University of Saskatoon'da güzel sanatlar eğitimi alırken David Capton adında çok tanınmış bir müzik öğretmeninden "Dünya Müzik Kültürü" dersleri aldım. Dünya müziği, etnik müzik ve bunların arasındaki ilişkileri anlamak konusunda çok yararı oldu. Kendi müziğimin dışında bir şey seçmek zorundaydım, ben de Hint müziğini, enstrüman olarak da tablayı seçtim. Tabii diğer ülke müziklerini de öğreniyorduk bunun yanısıra. Sonra daha ciddi olarak ney üflemeye başladım. Toronto'da tanıştığımız bazı insanlar oldu. Mesela Hardal'ın basçısı Aydın (Buyar Şencan) abiyi orada bir tekkede görüp tanıştım. Aynı zamanda DJ'lik de yapmaya başladım.

Aydın Buyar Şencan'la nasıl tanıştın?

O zamanlar Türkiye'ye gelişimde biri bana birkaç isim verdi, "Toronto'da çok güzel insanlar var, Mevleviler var, onlarla tanış" dedi. Saskatoon ile Toronto arasında binlerce kilometre var. Bu insanlardan Nezih Çeliköz'e içinde Mevlana ve semazen olan bir kart yolladım. Sonra bir telefon aldım, "madem ney üflüyorsunuz, buyrun Toronta'ya gelin, burada bir sema törenimiz var, katılın" diye... Havaalanına indiğimde onlar bana bakıyor, ben onlara bakıyorum. Tabii kimse benim gibi birini beklemiyor, neyzen deyince 45-50 yaşlarında sakallı biri akla geliyor. O zamanlar Çeliköz'lerin evinin giriş katında ufak bir dergahları vardı, şimdiki gibi Institue of Sufi Studies adını almamıştı. Orada Türkiye'den göç etmiş birkaç insanla tanıştım. Bir tanesi Aydın abiydi. Müzik bilgisi olduğu için orada insanlara Türk müziği öğretiyordu. Sohbet etmeye başlayınca Hardal'ın basçısı olduğunu öğrendim. Aydın abi bana ailem kadar yakın insanlardan biridir. Oğlu da (Emre) çok iyi keyboard çalan bir çocuk. Bir ara onunla bir şeyler yapmak istedim. Fakat şehirler çok uzak olduğu için olmadı. Sonra Montreal'a gittim, master yapmak için. Nitekim orada güzel sanatlar üzerine master'ı bitirdim ve öğretim üyesi olarak kaldım. Montreal ve Toronto birbirine çok yakın olduğunda gidip gelmek de daha kolaydı. Montreal çok kozmopolit bir yer, her etnik kökenden çok iyi müzisyenler var. Böylece müziğe daha ciddi eğilirken DJ'lik yapmaya da devam ettim.

Neden Kanada'da yaşamayı seçmiştin?

Çok yakın bir arkadaşım oradaydı, ilk olarak fotoğraf sergisi açmak için gittim ve birkaç ay kalıp döndüm. Sonra misafir öğrenci olarak yine gittim. Hep bir sebep çıktı, önceden belirlenmiş bir şey değildi ama Kanada'yı da sevmiştim.

Ney üflemek için Kanada uygun bir yer mi?

Arkasında yatan binlerce yıllık kültürü almadan o sazı anlamak çok zor. Bir dönem Hindistan'a gidip orada sitar çalmak çok meşhurdu. Gidip de o coğrafyada yaşamak, o müziği anlamak için çok önemli. İşte "Sufi Dreams" albümümde de bir şarkı söyleyen Brenna MacCrimmon dört-beş yıl önce Kanada'da meşhur olmaya başladığı sıralarda her şeyi bırakıp Türkiye'ye geldi, o müziğin aslı burada yapılıyor diye... Ben de ciddi ciddi Mesnevi okumaya başladım, tasavvufun alfabesi anlamında... Onlarla ilgilendiğinde de o çerçevede insanlarla tanışmaya başlıyorsun. Belki de kadercilik denilebilecek bir düşüncem var: Belli bir konuya odaklandığında bütün kapılar bir bir açılmaya başlıyor.

DJ'liğe nasıl başladın?

Üniversitede henüz öğrenciyken, orada bir underground barda barmen olarak çalışmaya başladım. Fakat DJ'lik yapan çocuk çok ilgimi çekti ve bu iş nasıl yapılıyor diye merak ettim. Gündüz işim bittiğinde beş-altı saat boyunca iki plak alıp biribirine miks etmeye çalışıyordum. Sonra bana DJ'lik yapmam için bara pek kimsenin gelmediği çarşamba akşamlarını verdiler. Sonra biraz daha sınıf atlayıp lezbiyenlerin geldiği perşembe gecesini teklif ettiler. Sonra cuma, cumartesi geceleri derken o kulüpte müzik direktörü oldum... Bir ara 2019 bağlantısı oldu, Türkiye'ye de geldim. Sonra Montreal'de çalmaya başladım, kendi stüdyomu kurdum ve şu an ciddi boyutlarda bu işi yürütüyorum, başka sanatçıların şarkılarını miksliyorum.

Peki DJ'lik ve Mevlevilik bir arada nasıl yürüyor? Daha açık bir deyişle, bir tarafta Mercan Dede ismini, başka bir alemde kendi ismini kullanmak seni rahatsız etmiyor mu?

Mercan Dede ismi çok yeni, bir yıllık bir mazisi var. İhsan Oktay Anar'ın bir kitabından esinlenerek koydum. Bence underground alt kültürü ile tasavvuf alt kültürü arasında çok çok büyük bağlılıklar var. Bir kulüpte DJ'lik yaparken veya bir tekkede zakirbaşılık yaparken ya da ney üflerken yaşanan duyguların birbirine çok yakın olduğunu düşünüyorum. Bu ortaklık çok büyüleyici bir şey. Rave kültürü Batıda mainstream'e alternatif olarak çıkmış bir alt kültür. Bu anlamda bizdeki tekke tarih boyunca zaten popüler kültüre alternatif olmuş bir kurum. Uyuşturuculardan tut da insanların giyim biçimi, aradaki hiyerarşi, müziğin kullanımı, tekniği... House ya da techno, her neyse, o müzikteki elementler ile zikirdeki ilahiler, esmalar arasında olağanüstü bağlantılar var. İlk zamanlar rave partilerine gittiğimde insanlar "benim için çok dini bir deneyim oldu" diyorlardı. Bizim şirketin internet sayfasında (http://www.goldenhorn.com) bir tartışma grubu var. Orada da bu konu geçti ve insanlar tepki gösterdi. DJ'liğin ve tasavvufun, aslında çok farklı algılanmasını anlayabiliyorum. O nedenle isimleri ayırma ihtiyacını hissettim. Ben şimdi bir şekilde Kuzey Amerika'da DJ Arkın Allen olarak tanınıyorum. Bir partide çaldığında, küçük bir grup da olsa, insanlar ertesi gün gidip senin CD'ni almak istiyorlar. Şimdi ben eğer "Sufi Dreams" albümünde veya "Symbiotics Dance" projesinde aynı ismi kullansaydım bir çatışma ortaya çıkabilirdi. Ama şunu da söyleyeyim, beni DJ olarak dinleyip "Sufi Dreams"i alan bazı insanlar olağanüstü olumlu tepki gösterdiler... Türk müziği ya da Doğu müziğiyle ilgili insanların dance müziğe hiçbir ilgileri yok, olmasını da istemiyorlar. Ben de buna saygı gösteriyorum. Şimdi ben tutup da Mercan Dede adıyla bir dance albümü çıkarsam onu alacaklar ve içinden hiç istemedikleri bir şey çıkacak. Bir diğer neden de, "Sufi Dreams"i çıkarırken, insanların albüm kapağını açıp dinlemeden önce herhangi bir önyargılarının olmasını istemedim. Benim hayatım boyunca kitapları aldığımda ilk yaptığım şey önsözlerini yırtmaktır.

Benim için önemli olan, Dede Efendi'nin Sultan çağırdığında çilede olduğu için tekkeden çıkmaması. Mevleviliğin içinde, bir takım güzellikler var. George Bush geldiğinde Özal'la birlikte Dolmabahçe'de on dakikalık sema yapan semazenler de var. Ben bunların hepsini aynı kefeye koymuyorum.

Oğuz Atay gibi...

Evet, rahmetli Oğuz Atay gibi... Önsözler bence bütün işin büyüsünü bozan, seninle yazar arasına, ressam ya da film yapan arasına giren bir üçüncü kişidir. Belki başka biri o üçüncü kişiyi isteyebilir, ben istemiyorum. Bu anlamda bu albümü yaparken insanlar CD'yi alıp da CD çalıcısına koymadan önce hiçbir önyargısı olmasın istedim.

28→

Mercan Dede ismini koymamın bir diğer nedeni de, bu albümü sadece ben yapmadım. Tıpkı bir köprü gibi işlev gördüm. Orada ismi geçen insanların en az benim kadar emeği var albümde.

Herhalde tasavvuf içinde en yakın olduğun kültür Mevlevi kültürü... Belki şimdi popüler kültüre alternatif görünüyor ama, Osmanlı'da sürekli iktidarın yanında olmuş bir kültür. Toplumsal konumu rave ile aynı değil. Sünni meşrepli bütün tarikatlar, mesela bir Bektaşilik gibi açık değil. Batını, Şii tarikatların, inanç anlamında değilse de, meşrep olarak daha açık olması gibi bir durum var...

Benim herhangi bir dergaha dahil olmamamın sebebi de bu. Mevleviliği çok sevmekle birlikte Mevlevi değilim. Olmak istesem de olabilir miyim, bu ayrı konu. Fakat benim için önemli olan, Dede Efendi'nin Sultan çağırdığında çilede olduğu için tekkeden çıkmaması. Mevleviliğin içinde, gerek tarihsel akışında, gerek bugün geldiği noktada bir takım güzellikler var. Bu güzellikler beni ilgilendiriyor. George Bush geldiğinde Özal'la birlikte Dolmabahçe'de on dakikalık sema yapan semazenler de var. Bir tarafta Sultan çağırdığında gitmeyen Dede Efendi, diğer tarafta Amerika'nın salak başkanı geldiği için dönen insanlar var. Ben bunların hepsini aynı kefeye koymuyorum. Eskiden Üsküdar'da bir Meczuplar Tekkesi varmış. Burada meczuplar, yani deliler bulunurmuş. Onların da bir tane şeyhleri varmış ve bu adam hepsine hizmet edermiş. Bu çok enteresan ve popüler kültüre alternatif olan bir şey. O yüzden, bahsettiğim, genelde Mevleviliğin içerisinde varolan dervişlik duygusu. Yani en basit haliyle, sarhoş halde sema yaparken Mevlana'ya çarpan adamı tutup çıkarmak istediklerinde, "yahu o adam içki içmiş ama siz sarhoş olmuşsunuz" diyerek engellemesi... Bektaşilikte, Kadirilikte, Rufailikte ve daha da ötesinde Budistlikte ortak olan pek çok güzellik var...

İnsanlar rave'e gelirken eğlenmeye, bireysel bir şey yaşamaya gelmiyorlar mı? Oysa ki tasavvufta bir ortaklık, bir cemaat var.

Rave kültürü, maalesef Türkiye'de varolmayan bir kültür olduğu için, Türkiye'de bu kültürün yansıması olan örneklerle insanlar fikir sahibi oluyorlar. Rave denince insanların aklına televizyonda, MTV'de gördükleri birkaç imaj geliyor. Aynı şey uyuşturucular için de geçerli. Türkiye'de uyuşturucu dendiğinde akla gelen büyük bir ihtimalle şudur: Çolpan İlhan annedir, çocuk da tuvalette, elinde bir şırınga... Türkiye'de halen uyuşturucu üzerine konuşamazsın... Ben kendi payıma, mainstream hiçbir kulüpte çalmadım bugüne kadar, çalmayacağım da... Aslında underground da yetersiz kalıyor. O da mainstream oldu, pazarlamanın bir başka biçimi artık. Mesela Prodigy orijin olarak underground'dur. Ama şimdi nesi underground? Madonna'dan daha popüler! Bir paradoks var: Popüler kültür son yirmi yıldır öyle güçlü ki, bütün alt kültürleri yedi bitirdi. Direnebilmek zor. Aynı problemi underground rave'ler de yaşıyor şimdi. Ama yine de, benim de gittiğim bazı çevreler var, adamlar renkli kağıda bile basmak istemiyorlar duyuruları. Boy George gibi meşhur birini getirip de reklam yapmak istemiyorlar. Gerçek underground kültürü yaşatmaya çalışıyorlar. Bu bahsettiğim ortamlarda yaşanan kesinlikle toplumsal bir şey. Hiç öyle bireysel değil. Bizdeki tekke ruhuna benzeyen, öylesine samimi, öylesine dost bir iletişim var ki, çok etkileyici. Rave'lerde, tahmin edildiğinin tam tersine, sadece eğlenip dans edilmez. Mesela bütün ciddi rave'lerde sakin bir müziğin çaldığı ve ciddi konuların konuşulduğu odalar vardır. En son gittiğim bir rave Toronto'da yapıldı: Alien Dreamtime. Büyük bir amban düzenlemişler. Bir tarafta sahne var, orada dans ediyorsun, iç tarafta da masalar var. Bir masanın üzerinde AIDS Information yazıyor. AIDS'le ilgili, seks ve prezervatif kullanımıyla ilgili broşürler var. Bu tamamen alt kültürün devleti, okulu dışa itip kendi sorumluluğunu üzerine alıp oluşturduğu bir iletişim. Bir sonraki masada bedava su verilir. Çünkü oradaki insanların büyük bir bölümü uyuşturucu, ecstasy, speed kullanıyorlar. Haliyle su kaybediyorlar. Rave'lerde su parayladır. Ama parası olmayanlara bu şekilde su veriliyor. Bir başka masada uyuşturucular hakkında bilgi veren, konuyu çok çok iyi bilen çocuklar var. Şunu kullanırsan şu olur, ne kullanman lazım, ne kulanmaman lazım gibi...

Rave'de bizdeki tekke ruhuna benzeyen, öylesine samimi, öylesine dost bir iletişim var ki, çok etkileyici. Rave'lerde, tahmin edildiğinin tam tersine, sadece eğlenip dans edilmez. Bütün ciddi rave'lerde sakin bir müziğin çaldığı ve ciddi konuların konuşulduğu odalar vardır.

Peki bu legal bir şey mi?

Uyuşturucu alıp satmak Kanada'da legal değil. Amsterdam'daki gibi sokakta uyuşturucu alamıyorsun. Ama devlet kendi hukukunda bu konuda boşluklar olduğunun farkında. O yüzden buraya polis falan gelmiyor. Rave kültürle uyuşturucu arasında kesin bir bağlantı var. Çünkü mainstream kültür alkol üzerine kurulmuştur. Kulüpler de öyle. Giyim tarzına da yansır bu. Ülkeden ülkeye değişir gerçi ama, mesela Montreal'de bu kulüplere giden kızlara "glamour girl" denir. Çok şık giyinirler, makyajlarını yaparlar, saçlarını yaparlar, giderler, martini içerler. Alkol mainstream'dir. Underground kültürde alkole karşı bir tepki var, çünkü alkol içilen kulüplerde her zaman gürültü patırtı çıkar. Benim sekiz yıldır gittiğim bütün rave'ler arasında sadece bir tanesinde kavga çıktı.

"5000 kişinin olduğu bir yerde hiç kimse birbiriyle kavga etmiyorsa, orada mutlaka ecstasy vardır" sözü doğru yani...

Aynen. Burada da büyük benzerlikler var aslında. Tekkelerde de kimse kimseyle kavga etmez.

Anladığımız kadarıyla epey rave'e davet ediliyorsun DJ olarak...

Yaptığım türden işlere cesaret edenler pek yok. Sağlamcı DJ'ler vardır, hazırlamışlardır plakları, ardarda çalarlar. Benim yaptığımsa çok yeni bir şey. Çok farklı sesleri, farklı dünyaların müziklerini birbirine mikslerim. Mesela bütün rave'lerde açılış parçam Peter Gabriel'ın "Passion"ıdır. Onun remiksini yaptım. İnanılmaz bir şey oluyor. Senden önceki DJ zaten bir şeyler çalmış. Herkes en üst düzeydeyken, bir anda bütün ışıklar söner ve Peter Gabriel'in şarkısı başlar. Düdük var içinde, mey sesi var... Kuzey Amerika'nın en iyi kulüplerinden birinde çaldım geçen yılbaşında. İki-üç bin kişi dans ediyor. Cehennem gibi bir yer. Her şey çok agresif. Benden önceki arkadaş bitirdi, ben aldım, "Passion"ı çaldım. Arkadaş döndü baktı, acaba yanlış bir şey mi çaldım diye. Ben bunu hep yapıyorum dedim. O sırada ışıkları kullanmaya başladık. Işıkları iyi kullandığın zaman onlarda da bir müzik vardır. Ağlayan insanlar gördüm "Passion" çalarken. O kadar dokunan bir şey ki...

Rave sanki 70'lerdeki disco'nun günümüze uyarlanmış bir hali olarak görülüyor dışardan bakıldığında. Ama senin anlattığın anlamda arada bayağı bir fark var galiba...

Disco, house müziğinin atası. Daha sonra house müzik kendi gelişimi içinde ikiye ayrıldı: Bir kısım techno'ya gitti, house kendi alanında kaldı. Şimdi benim de içinde olduğum bazı DJ'ler, house ve techno arasındaki ayrımdan konuşmanın gereksiz olduğuna inanıyoruz. Sonra techno kendi içinde ayrıldı. Ambient çıktı, trance çıktı. Şimdi jungle var, drum'n'bass var. Bunlar birbirine bağlı kültürler. En güzel örneği "Trainspotting" filmi. Orada çocuk uyuşturucuyu bırakıyor, sonra tekrar bir arkadaşı aracılığıyla başlıyor ve ilk defa bir kulübe gidiyor. Orada dans eden, üzerinde tişört olmayan çocuklar var. Belli ki onlar bir gay çift. Sonra elinde su şişesi olan genç kızlar var. Belli ki ecstasy almışlar. Her şey stereotip filmde. Hani bazı meyhaneler vardır, içeceğini söylersin, rakı dersin, on dakika sonra yemeğinle beraber içkini getirirler. Çalan müziğin de onlarla bağlantısı vardır. Rave de öyle; çaldığın müzik ile uyuşturucular arasında çok büyük bağlantı var. Kuzey Amerika'da birçok kulüp uyuşturucunun bir gerçek olduğunu kabul ediyor. Bahsettiğim rave'lerde uyuşturucu bulmak Taksim'de Sütiş'i bulmak gibi bir şey.

Peki şart mı uyuşturucu?

Güzel soru. Şart değil tabii. Ama benim inancım, gerçek anlamda bir underground rave'e gidip uyuşturucu almamak, üçboyutlu bir filme gidip o gözlükleri takmamaktır. Orada gözlükleri takmazsan bir süre sonra gözlerin yorulur, dayanamazsın. Aynı şekilde, bir rave'e gittiğinde oradaki müzik, –ki inanılmaz yüksek bir volüm var, stadyumlarda kullanılan turbo sound sistemleri çok daha küçük mekanlarda kullanıyorlar– oradaki ışık sistemleri, ancak uyuşturucu alındığında yerine oturan şeyler. İyi ya da kötü demiyorum, ama olan bu. Bir keresinde bir arkadaşım kulübe geldi. Binlerce insan dans ediyor. Bir masaya oturdu. Uyuşturucusunu aldı ve 15 dakika sonra gülerek bana geldi ve "I got it" dedi, yani "anladım ne demek istediğini"... Gidip tekkede sema eden adamları seyredebiliriz. Ama sema ederken neler olduğunu sana anlatamaz. Sema edersen, dönmeye başlarsan, müziği hissedersen, kudümün sesi, ayağın, ritm, hepsi bir araya gelirse ancak anlarsın. O anlamda bir underground rave'e şahit mi olmak istiyorsun, yoksa onun bir parçası mı? Eğer parçası olmak istiyorsan, o uyuşturucuları almalısın. Türkçesi, "bu işin raconu bu".

Türkiye'de rave'e en yakın partiler 2019'da oluyor galiba...

Rave'in 2019'a gelmesiyle, bence sema töreninin yanan Yenikapı Mevlevihanesinden Konya'daki basketbol sahasına taşınması aynı şey. Bugün Mevlana törenleri tamamen turistik bir olaydır. Hz. Mevlana basketbol seven biri değildi ki! Ama onların da kendilerine göre bir hizmeti var. Ama underground kültürle bir alakası yok yani. Oturuyor, seyrediyor ve çıkıyorsun. Gerçi 2019 çok iyi bir kulüp. Dünyada underground mekan denildiğinde yeri olabilecek bir mekan.

Ses düzeni güzel, mekan güzel...
Fakat müzik çalmaya başladığında dans eden insanlara bakıyorsun; bir kısmı kız tavlamak için gelmiş, bir kısmı "ben oradaydım" demek için, bir kısmı "cool" görünmek için oraya gelmiş. Bu noktada rave kültürünün bir kimliği var mı?
Var tabii. Dance müziğinin içersinde Batıda meditasyon denilen, bizde içe dönme türünden anlaşılabilecek bir hareket var. Dans, insanın kendi içine, kendi ruhuna dönmesini sağlayacak en güçlü dışavurumlardan bir tanesi. Mainstream bir kulübe gittiğinizde insanlar çok iyi dans etmeye çalışırlar. Halbuki rave'de oraya giden insanlar uyuşturucusunu alır, gelir, gözünü kapatır ve dans etmeye başlar. Benim çaldığım müzik, vokal temelli değildir. İşte "sevgilim gel, ellerini kaldır havaya" türünden şeyler yoktur, ritm temellidir. O ritm bir süre sonra aynen, Pakistan müziğinde Nusrat Fateh Ali Khan'ın yaptığı gibi, Fas müziğinde olduğu gibi, bizim tekke tavrında bendirin tekrarında olduğu gibi, insanın bağlı bulunduğu mekanla hiçbir ilişkisinin kalmamasını sağlar. Çalarken insanları seyrederim. Gözleri kapalı dans eden insanların bambaşka yerde olduklarını anlarsın. İşte bu, bütün sınıfların, rengin vs.'nin ortadan kalktığı ortak bir ruh hali... Batı toplumunda insanların beraber yaptıkları şeyler o kadar az ki, materyalist toplumun içersinde o kadar sıkışmışlar ki, nefes alabilecekleri bir yer yok. En güzel örneği, orada 10-15 kişi bir yemek için bir araya gelirsin, gelirken herkes kendi yemeğini getirir. Bizim kültürümüzde ise yemeğe giden adam ya tatlı götürür ya da çiçek. Bu vardır gelenek olarak. Onlarda böyle bir gelenek olmadığı ve düzen tamamen paraya dayalı olduğu için, insanlar kendilerine nefes alacak bir yer açmaya çalışıyorlar. Rave bunu sağlıyor.

Tekkede sema eden adamları seyredebiliriz. Ama sema ederken neler olduğunu sana anlatamaz. Dönmeye başlarsan, müziği hissedersen, kudümün sesi, ritm, hepsi bir araya gelirse ancak anlarsın. Bir underground rave'e şahit mi olmak istiyorsun, yoksa onun bir parçası mı? Eğer parçası olmak istiyorsan, o uyuşturucuları almalısın. Türkçesi, "bu işin raconu bu".

Peki rave'e giden insanların diğerlerinden ne farkı var? Neden rave'i tercih ediyorlar?
Kendi arkadaşlarımdan örnek vereyim. Özellikle benim çaldığım gecelerin ertesinde, sabahları 10-15 kişilik kahvaltı sofraları kurulur benim evimde. Bence o eve gelen insanlar, Batı toplumu için söylüyorum, cinsiyetçi ya da ırkçı olmayan, özgürlükçü, açık fikirli ve hümanist insanlar. Halbuki Montreal'de mainstream bir kulübe gay çiftler girmeye kalktığında çok kötü bakarlar. O kulüpler cinsiyet ve ırk temeline dayalıdır. Oysa ki rave'de transeksüeller vardır, gay'ler zaten her yerde, lezbiyenler vardır, Greenpace'çiler vardır, raverboy denilen dansla çok yakından ilgili insanlar vardır. Büyük bir sanatçı grubu vardır. Mesela Montreal'de rave'i destekleyen inanılmaz bir entellektüel sanatçı kitlesi var. En son gittiğim rave'de büyük bir odayı açtılar, grafiti sanatçıları vardı, sekiz saatte bir grafiti yaptılar, öte yanda birinin heykel çalışması vardı. Bu arada öbür tarafta insanlar dans ediyor. O anlamda, bağlı oldukları sınıftan ziyade, inanç veya ideoloji çerçevesinde, Kuzey Amerika toplumunda bulabileceğin en açık fikirli ve özgürlükçü insanlardır bunlar. Hepsinin değişik geçmişleri var, geldikleri yerler farklı. Çok büyük bir kısmı orta sınıf, işçi sınıfı. Çok zengin olup da rave ile ilgisi olan insan sayısı %5'lerdedir. Çünkü onların kendi yuppie kültürü ve gittikleri kulüpler zaten vardır. Aslında burada sorulması gereken başka bir soru var. Tamam, insanlar birbirlerini sevdikleri, dostluklarını paylaştıkları bir yere gitmek istiyorlar. İyi güzel de, bu bir gecelik bir şey... Bir de ecstasy gibi uyuşturucuların etkisi geçtikten sonra yaşanan bir depresyon var. Bu noktada sorulan soru, bunun hayali bir şey olup olmadığı. Benim cevabım şu: Bence hayal denilen şey, bir şeyi yaratma anlamında elimizde olan tek silah. Onun dışında hayatta hiçbir şeyimiz yok. Hakikaten, Yahya Kemal'in dediği gibi, hayal ettiğimiz müddetçe yaşıyoruz. O anlamda, özellikle Batı toplumunda, insanın bir geceliğine dahi olsa, gidip uyuşturucu alarak dahi olsa tutup hiç tanımadığı bir kızla oturup geçmişinden ailesinden, problemlerinden, çocuklukta uğradığı istismardan konuşması, bunu paylaşması o kadar inanılmaz bir tecrübe ki, bu, insanlara ilerki günlerinde mutlaka pozitif bir etki olarak geri gelecek. Sinemaya giderken de gerçek bir şey göreceğim diye gitmezsin.

Peki rave'lere Mevlevilerden gelen oldu mu?
Beş ay evvel Vancouver'a gitmiştim. Hem bir sufi sempozyumu, hem de birinin müziklerini miks etme projesi vardı. Sempozyumda Kanadalı semazen bir aile vardı; bir karı-koca ve kızları. Kız 18-19 yaşlarında, tam rave yaşında yani. O da sema etmeyi öğrenmiş. Müslüman olmamış. Birisi kıza rave'lerde DJ'lik yaptığımı söylemiş. Kız sıkıla sıkıla geldi, tasavvuf ve rave'in beraber nasıl gittiğini sordu. Anlattım, uzun uzun konuştuk. Başından geçen bir olayı anlattı: Bir rave'e gitmiş. Su satıyormuş. Bir süre sonra arkadaşı, "ben senin yerine geçeyim, sen dans et" demiş. Beş-altıbin kişilik yerde odadan odaya gezmeye başlamış. Sonra bir odaya girmiş, çok güzel müzik çalıyormuş. Hatta "Sufi Dreams gibi bir müzikti" dedi. Orada çok az insan varmış ve karanlıkta oturuyorlarmış. Bizim kız gözünü kapatıp sema etmeye başlamış. Aradan ne kadar zaman geçtiğini bilmeden gözünü açmış. Gözünü açtığında etrafında beş-altıyüz kadar insan oturmuş, onu seyrediyormuş. Bir anda utanmış. Sonra pek çok kişi gelmiş, yaptığı dansı sormuş. Mesela bu olay bana hiç sürpriz bir şey gelmiyor.

Rave'ler oradaki sistemdeki gerilimleri azaltmaya yarayan hava kapakçıkları gibi geliyor sanki...
Ben öyle düşünmüyorum. Çünkü rave'ler sisteme öylesine alternatif bir şey ki, onu yaşayan insan hakikaten popüler kültüre muhalif oluyor. O anlamda emniyet subabı görevini yapmıyor. Oradan kaçan hava o lastiğin kendisine alternatif olan bir şey. Bak işte, ben DJ'lik yapıyorum, ama ondan sonra tutup da dance albümüyle çıkmadım ortaya. Dance de yapıyorum ama, "Sufi Dreams" benim için çok duygu yüklü bir çalışma. Bu albüm, DJ'lik deneyimimin yanısıra, tasavvuf kültürüyle, hatta Budizm ve Hinduizm ile olan etkileşimimin bir ürünü. O anlamda, varolan düzene bir alternatif. Buna kesinlikle inanıyorum. Ama bunun çok abartılıp da devrimci bir şey olduğunu söylememek lazım. Rave'e gelen insanların ilk başta uğraştıkları şey sistem değil, kendileri. Tasavvufla çok yakından bağlantılı bu anlamda. Çünkü tasavvufun özünde kavgadan, şeriattan önce kendin varsın. İşte Yunus Emre'nin yazdığı Divan'ın ilk 300 sayfası kendi üzerinedir.

Dava adamı değil sevgi adamı yani...
Aynen.

İlk albümün "Sufi Dreams" bazı "sorumluluklar" taşıyan bir havada... Bir yandan ambient sesler duyulurken, diğer yandan da Mevlevi müziğinden ezgiler var. Ama Mevlevi müziğini deforme etmemeye çalışmışsın...
En basit anlamda Hz. Muhammed diyor ki, "Bugünü dününe eşit olan zarardadır". Bu, ömür billah üzerine kitap yazılabilecek bir cümle. Sanatçı olmanın getirdiği bir sorumluluk var. O sorumluluk çok enteresan bir denge. Fuzuli'nin dediği bir şey var: "Ben bazen bütün gece otururum, bir şiir yazarım. Sabah kalktığımda okurum şiiri; yazdığım o kadar yeni, geçmişle bağlantısı olmayan bir şiirdir ki, kimse bunu anlamaz diye yırtıp atarım. Ertesi gece tekrar oturur yazarım. Bu sefer yazdığım şiir daha öncekilere o kadar benzer ki, zaten söylenmiş olduğu için onu da yırtar atarım." Yani bu ikisi arasında çok önemli bir denge var. Bir yanda geçmişin mirasını, yani sana verdiklerini alıp, diğer yandan pozitif olarak hayatında bir yerlere yansıtmak. Ama onu yaparken de yeni bir şeyler yapabilmek... Bence sorumluluk orada. Herkesin sorumluluğunun bu olduğunu düşünüyorum. İlk albümümde en azından böyle bir şey yapmaya çalıştım. Ama başardım mı, bilmiyorum.

Albümünle ilgili ne tür eleştiriler geldi?
Albüm konusunda şu ana kadar kötü eleştiri gelmedi. Ama ben gelmesini de istiyorum. Önemli olan, o albümün insanlara bir şekilde dokunması, bir insanın hayatını –çok büyük olarak değil, çok basit olarak– etkilemesidir. Bir radyoda önemli bir world music programı yapan birisi var. Bir gün radyoda "Sufi Dreams"den Brenna'nın söylediği şarkıyı çalıyormuş. Bir adam telefon etmiş. Arabada duymuş şarkıyı, çok şaşırmış, arabayı bir yere park etmiş, sonuna kadar dinlemiş. Sonra hemen radyoyu aramış, çalan neydi diye. Bu benim için yeterli... Bir yanda DJ'lik, techno, o tecrübe. Ama sadece teknik anlamında değil, duygu anlamında da. Diğer tarafta ise Doğu kültüründen gelen –bunun içinde tabii ki Türk kültürü, tasavvuf, Hint kültürü vs. var– bir şeyler var. Bu birleşimi yakalamak çok zor iş. Belki yıllar sonra öyle bir albüm yapabilirim ki, bu ikisi çok dengede olur. Ama benim şimdi yaptığım daha en başında bir şey. Daha bebeklik gibi. Ama "Sufi Dreams" ilk çalışma olarak çok memnun olduğum bir albüm. Tasavvuftan öğrendiğim en iyi şey, kendini anlamak, geliştirmek. Onu anlamanın en iyi yolu da çevreyi, yaşadığın yeri anlamak. Çevre sadece ağaç değil. Senin hayattaki yerin nedir? Bu anlamda ben 1800'lerin İstanbul'unda yaşamıyorum. Kuzey Amerika'da Montreal'de yaşıyorum. Elektronik aletlerin olduğu bir stüdyom var ve bunlar beni çok etkiliyor. Ve bulunduğum ortamda yarattığım eserin de bununla bağlantılı bir eser olması gerekir. Dolayısıyla "Sufi Dreams" de böyle.

Söyleşi: **Mehmet Ali Meram - Salih Nazım Peker**

Derya Berlin'de, Derya Takkalı önderliğinde flamenko ve Türk halk müziği harmanı müzikler yapıyor Derya grubu. Takkalı'nın, halk şairi olan babası Bahtiyar Takkalı'nın şiirlerinden bestelediği şarkılardan oluşan ilk albümleri "Ayrılık" geçtiğimiz aylarda Almanya'da yayınlandı. Takkalı'nın bağlama çalıp şarkıları söylediği grup, Ardrea Bauer (çello), Dorothea Mader (flüt), Sibylle Bormann (viyolin), Georg Kempa (gitar), Oruç Gürbüz (perküsyon), Houman Orei (perküsyon), Rene Toriello'dan (bas gitar) oluşuyor. Takkalı'yla İstanbul'da konuştuk...

İki dağ bir derede...

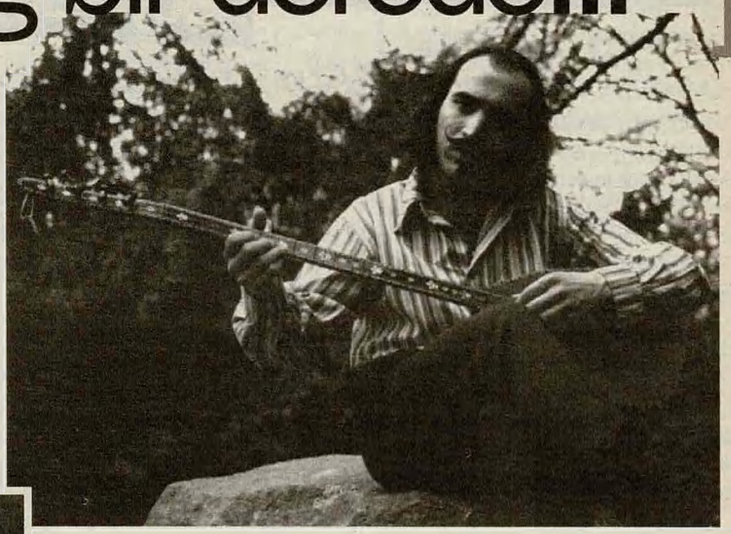

Derya Takkalı: Anadolu'dan onbinlerce genç gitti Almanya'ya. Babam da bunlardan birisi. Önce Batı Almanya'ya gelmiş. Bir süre sonra Berlin'e geçmiş. İnşaatlarda çalışmış birkaç sene. Sonra bahçıvanlık yapmış. Diploma almış. Beş-altı sene önce emekli oldu bahçıvanlıktan. Altmışlı yıllardan beri şiir yazıyor. Köydeyken parasızlık nedeniyle okuyamamış, kendi kendini geliştirmiş. Tabiatı, sevgiyi, sosyal sorunları şiirlerinde anlatıyor, bir de hasreti... Çağımızın Karacaoğlan'ı yani.

Müziğe nasıl başladınız?

1979 yılında, ben dokuz yaşındayken Almanya'ya gitmiştik, 1981'de Berlin'de bir bağlama kursuna gitmeye başladım. Sıddık Doğan hocamızdı. Yaklaşık ondört sene bağlama kursuna devam ettim. Ailemin müzikle ilgisi zaten vardı. Annem Kayseri'deki köyümüzde en güzel sesli kadındı. Köyde ağıtları, düğünlerdeki türküleri hep o söylerdi. Babam Bahtiyar Takkalı çok güzel halk şiirleri yazıyor. Yaklaşık 250 şiiri var, bunların 150'sini ben besteledim. Yaptığım besteleri kafamda canlandırmaya başlayınca müziği iletme konusunda bir boşluk duydum. Bunu nasıl yapacaktım? Yalnız başına bağlama ve ses zayıf kalıyordu. 1995'te ilk grubumuz İpek Yolu'nu kurduk. Orada ilginç müzisyenlerle çalıştım. Çin'den gelen bir arkadaş vardı, kabak kemaneye benzer "erhu" adında bir çalgı çalıyordu. Alman bir perküsyoncumuz vardı, ablam da şarkı söylüyordu. Berlin'de pek çok konser verdik.

Derya grubu nasıl kuruldu?

İpek Yolu'nda istekler çok çeşitliydi. Piyasa müziği yapmayalım, geleneksel müzik yapalım diyenler vardı. Zamanla grup dağıldı. Derya 1991'de kuruldu. Benim ismimi taşıyor. Ama egoist bir duyguyla değil. Bu konuda arkadaşlarla tartıştık ve bu adı uygun gördük. "Derya"nın anlamı onlar için de anlamlıydı. Biz istiyoruz ki, okyanuslar kültürleri birleştirsin. Zaten gruptaki arkadaşlar da çeşitli ülkelerden gelen arkadaşlar. Guetemala, İran, Azerbaycan ve Almanya'dan müzisyenler var. Ama sadece Derya'da çalmıyorlar. Herkesin değişik projeleri var.

Konserlerinizi kimler izliyor, nerelerde çalıyorsunuz?

Kimlerin izlediği hiç belli olmuyor. Geçenlerde yaptığımız bir konserde Almandan çok Türk vardı. Daha önceleri çok Alman geliyordu. Bu biraz da reklamla ilgili bir şey. Biz istiyoruz ki herkes gelsin. Sokak şenliklerinde, festivallerde çalıyoruz. Bir ara kulüplerde de çaldık. Albüm çıkınca bıraktık.

Almanya'da gençler neler dinliyor?

Aynen Türkiye'de olduğu gibi. Popüler müzikler çok dinleniyor. MTV'nin etkisi de çok. Ama Berlin'de, bütün bunlardan ayrı yeni bir kültür oluştuğuna inanıyorum. Bunu da Türkler oluşturdu.

Nasıl bir kültür bu?

Türkler orada iki dağ bir derede yaşadıkları için yeni bir kültür oluşturdular. Bazıları şikayet ediyor bundan ama ben bunu eziklik ya da burukluk olarak değerlendirmiyorum. Kimisi ne Türküz, ne Almanız, ne yapacağız, diyor. İnsan bunun kavgasını değil de, zenginliğini yaşamalı. Ne güzel işte, hem Türkçe biliyoruz hem de Almanca. Hem Alman yaşantısı var hem de Türk. Bunları bir araya getirince insan yepyeni bir şeyle karşılaşıyor.

Kimisi ne Türküz, ne Almanız, ne yapacağız, diyor. İnsan bunun kavgasını değil de, zenginliğini yaşamalı. Ne güzel işte, hem Türkçe biliyoruz hem de Almanca. Hem Alman yaşantısı var hem de Türk. Bunları bir araya getirince insan yepyeni bir şeyle karşılaşıyor.

Ama bu ikisi arasında bocalayan da çok...

Tabii ki. Bu kaçınılmaz. Ama bocalamayı negatif değil de pozitif değerlendirmek lazım. Ben her zaman bocalamak isterim. Şu açıdan bocalamak ama: Araştırmak, düşünmek ve zoru başarmak isterim. Çünkü zoru başarmak herşeyden güzel. Kolay sana her zaman gelir. Önemli olan zoru karşılamak.

Bugünün Almanya'sıyla ilk gittiğiniz günlerin Almanya'sı arasında nasıl bir fark var?

Babam, eskiden yabancılara daha fazla saygı olduğunu söylüyor. Çünkü o ülkenin tekrar inşaasında en çok emeği yabancılar verdiler. Ama şimdi yabancılara saygı pek yok. Seçim döneminde her zaman yabancılara çullanırlar. İşlerimiz yabancılarda, en iyi evlerde onlar oturuyor, kötülükleri onlar getiriyor gibi şeyler söylenir. Bu çok yanlış bir şey. Maalesef azınlık her yerde, her zaman eziliyor. Bunun Türkiye'yle, Avrupa'yla ilgisi yok. İnsanlıkla ilgisi var.

Berlin Duvarı'nın yıkılmasının anlattıklarınıza bir etkisi var mı?

Berlin'de bir terazi, bir denge vardı. Bu denge artık bozuldu ve büyük sorunlar ortaya çıktı. Doğu Almanya'da felaket derecede işsizlik var. Batı'dakinin iki katı. Gençler sabahtan akşama kadar ne yapacaklarını bilmiyorlar. Örneğin gecenlerde Doğu Almanya'da bir eyalette seçim oldu. Radikal sağcı neo-Naziler yüzde 12 oy aldılar. Bu çok üzücü bir şey. Oradakiler neden o partiye oy verdiler? Yabancılara yüklendiklerinden. Ama işin komik yanı, o bölgede yüzde 1 oranında bile yabancı yoktur. Yabancıların işledikleri bir-iki kötü olay büyütülünce daha kötüye gidiyor.

Bu ortamda sizin gibi gruplar nasıl müzik yapıyor?

Çok zor. Berlin'de Anadolu'dan gelmiş ve Türkçe müzik yapan birkaç grup var. Orientation, Aziza A var. Hip-hop, rock yapan iyi müzisyenler, gruplar var. İletişimimiz iyi, sayımız az. Ama ben daha çok yabancılarla çalışıyorum. Bu Türk insanına karşı yapılmış bir şey değil. Bu bir arz. Çünkü yabancılardan bir şeyler öğrenmek istiyorum.

Albümünüzde de Anadolu etkisi kadar flamenko var...

Evet, ben flamenkoyu çok seviyorum. Halk müziğimize çok yakın buluyorum. Bizimki gibi çok duygusal bir müzik. Birdenbire şiddet, birdenbire hüzün yaratan bir müzik. Belki ondan çok seviyorum. Bazen saatlerce flamenko dinleyebiliyorum. Gitarist arkadaşımız Berlin'in en iyi flamenko gitaristlerinden biridir. Zaten albüm yapma fikri onunla doğdu. Beraber bir stüdyo kurmuştuk, orada çalıştık.

Kimleri dinliyorsunuz flamenkoculardan?

Genina Nunyes var. O çok üstün birisi. Paco'yu zaten biliyorsunuz. İyi gitaristlerden Tomatito var. Ayrıca eski kayıtları bulmaya çalışıyorum. Albüm yayınlanmadan önce kız arkadaşımla Kanarya Adaları'na gitmiştik. Orada pek fazla flamenko yoktu. Genelde turistlere müzik yapıyorlar. Ama bir köye gittik. Kendi halinde yaşayan ve flamenko çalan insanlarla tanıştım. Çok ilginç bir şeydi. Onları canlı dinlemek harika bir şey. Artık flamenkoda da büyük bir yenilik var. Sadece gitar çalıp oynamıyorlar. Perküsyonlar, kahonlar (üstüne oturulup çalınan vurmalı bir çalgı) var gruplarında. Albümde biz de kahon kullandık. Guetemalalı arkadaş çaldı. Müziğine herşeyden biraz katacaksın. Müzisyen iyi bir aşçıdır bana göre.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Reşo Ona ilk defa İstiklal Caddesi'ndeki bar afişlerinde rastlamış, cemaline takılıp kalmıştık. Sonra bağlamayla doğaçlama "Kürtçe caz" yaptığını öğrendik. Bu durumda, Reşo'yu Roll'a buyur etmek şart olmuştu. Tam bugün, yarın derken "Zarathustra" çıkageldi, Reşo'nun doğaçlama ve Kürtçe parçalarından oluşan albümü... Daha fazla oyalanmadan teybimizi uzattık...

Böyle söyledi Reşo

Adres yazmayı bile sevmiyorum. Ben hiçbir sevgimi kelimeyle anlatamam. Ama bir sazın tınısıyla anlatabileceğimi biliyorum. Yazarken ağlıyorsanız onu kimse hissetmez. O yüzden ihanet var yazıda.

"Arıx" türküsünde ne vardır? Hem slow müzik, hem reggae, hem de rock vardır. Bu türküde bir arabesk duruşu yoktur. Rock isyan müziğidir. Rock kapitalist toplumun müziğidir. Ama belirli bir kapitalist topluma ait değildir.

Artık barda çalışmıyorum. Ama müziğim barlara daha uygun. Konserleri sevmiyorum. Konserlerde yüzde 50, barlarda yüzde 70 kendimi gösteririm.

Zerdüşt huma otu çiğniyordu. Sonra bu "huma" ismi Zazacada Allah anlamına geldi. Bütün Kürtler esrar içerler. Ben buna yalan mı diyeceğim, dervişane duruşumla bunu nasıl inkar ederim? Eskiden esrar içmek ozanlara aitti. Keşke uygun olsa, ben de içsem...

Dünyanın sahibi güneştir. İki tane tanrı vardır, o da insanın kendi içindedir. Biri Ehliman'dır, diğeri Hürmüz'dür.

Hürmüz affetmeyecek!

Çok yakınlara kadar Beyoğlu'nun barlarında söylüyordunuz ve Kürtçe söylüyordunuz, sadece Kürtçe...

Sahneye çıkınca her zaman dediğim şudur: Ben bir Kürt sanatçıyım, programımda sadece Kürtçe söyleyeceğim. Ama Kürtçe söylerken Kürt folklorundan ve kendi doğaçlamalarımdan başka bir şey söylemeyeceğim. Bazı istekler gelir, reddederim. Sahnede öyle dört saat oturur, çalarım. İstanbul'da üç-beş milyonluk Kürt halkının kendi diliyle eğlenme hakkı yok mu?

Şimdi bir de kasetiniz var, Kürtçe şarkılardan oluşan... Sizin yaptığınız Kürtçe müziğin özellikleri ne?

Koçgiri yöresinde Kürtçe türküleri ilk derleyen benim. Yeğenim Hasret Gültekin'in çok meşhur olan, başkalarıyla seslendirdiği "Arıx" *(Sivas'ın Arık köyünde yaşanan depremi anlatan bir türkü)*, "Hamber Çağanda" *(göçük türküsü)* benim derlediğim türkülerdir. Benden başka hâlâ Koçgiri yöresine ait Kürtçe ezgiler çıkaran yok. Ayrıca, Kürtçe kasette ilk defa şunu yaptım ben: Kimden derlediğimi de yazıyorum. Gazi mahallesinden bir kadından duyduğum türkü vardı. Kasedime onun adını yazdım. Muzaffer Sarısözen'in gibi yazıyorum hepsinin adını. Kürt müziğinde genelde parçanın kimden alındığı yazılmaz. Aslında bilmemezlikten değil. Kendi adlarını yazıyorlar ki, ileride anılsınlar... Şivan Perwer, Nizamettin Ariç'in parçasına kendi imzasını koydu, hâlâ söylüyor. Kendi yalanından kurtaramadı kendini. Gelişen, bilinçlenen toplum karşısında imajını kaybetti. Bütün Kürtlerde Şivan Perwer imajı vardır, bir örgüt liderinden tutun, köydeki çobana kadar... Gerçi o sesi biz doğurduk, imajını da biz verdik, ama yapmamalı öyle şeyler. Bunu sadece örnek olarak verdim. Benim şarkılarımı da Koçer aldı, aynen kullandı. Bütün söyleşilerimde söylüyorum. Ama ben gidip, çocuk gibi, onunla uğraşamam ki. Türk kasetlerinde bu var, Kürt kasetlerinde olmamalı.

Derlediğiniz türküler haricinde hep doğaçlama yapıyorsunuz. Peki, kaset çalışmasında şarkı sözlerini önceden yazmıyor musunuz?

Hayır, şiir yazmayı, şarkı sözü yazmayı sevmiyorum. Adres yazmayı bile sevmiyorum. Benim işim müzik yapmak. Genel tarzım doğaçlama yapmak. Ama ben şiir yazmayı, roman yazmayı, genel olarak da yazı yazmayı sanat olarak kabul etmiyorum. Artık başka bir noktaya geldiğimden dolayı reddediyorum. Çünkü ben hiçbir sevgimi kelimeyle anlatamam. Ama bir sazın tınısıyla anlatabileceğimi biliyorum. Öbüründe biraz ihanet var, kendini övüyorsun ya yazarken. Yazarken ağlıyorsanız, onu kimse hissetmez. Ama ben müzik yaparken ağlayabiliyorum. O yüzden ihanet var yazıda. İhanetin olduğu yere de hiçbir şey giremez.

Parçaların müziği için önceden hazırlık yapıyor musunuz?

Altyapısı kendiliğinden oluşuyor. Ama aylarca elime saz almadığım da oluyor. Program yaptığım yerde bazen sinirimden sazı kırasım geliyordu. Ama sokakta yürürken, insanlarla konuşurken, espri yaparken, insanlar üzerinde egomu tatmin ederken bir şeyler birikiyor ve bir şeyler doğuyor. Kendi kendine, kendiliğinden.

70'lerde sosyalist hareketin içindeydiniz, TKP'nin şarkıcısı olarak biliniyordunuz...

70'lerden bu yana –Alevi kökenli olduğum için doğal olarak– devrimci hareketin içindeyim. Ayrıca Koçgiri hareketinin öncüleri akrabamdı. Doğal olarak sol yelpazedeydim. Sadece TKP'nin değil, bütün Türk solunun yüzde 80'i Alevi-Kürttür. Sosyalist yapılanma şekli TKP'de başladı bende. Başka bir örgüt de olabilirdi. 70 öncesi örgütlerde, kim kimi kaparsa onu alıyordu. Beni de TKP kaptı. 1976 yılından bu yana sahne alıyorum. Marmara Bölgesi'nde 1980'e kadar tek Kürt sanatçısı bendim. 12 Eylül gelince sahneden uzak kaldım. Parti davasından ve sahnelerde Kürtçe türkü okumaktan dolayı ara-

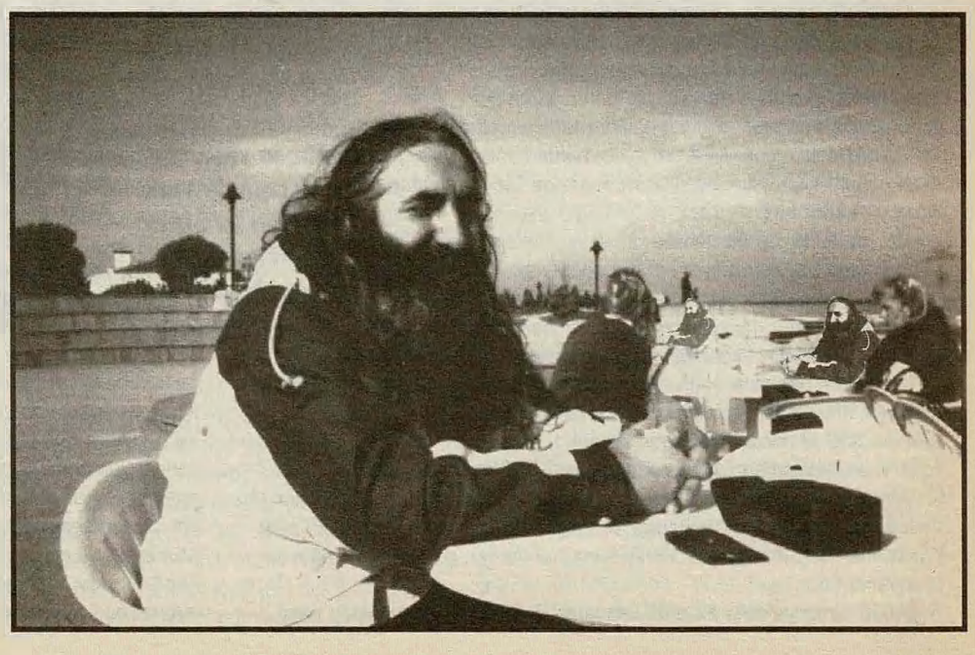

32→

nıyordum resmi olarak. 1985 yılında cezaevine düştüm, 1988'de çıktım.

Kürtçe söylemenize dinleyicinin tepkisi nasıldı?

Zaten parti Kürt sanatçısı olarak çıkarıyordu. Adapazarı'nda da, Zonguldak'ta da Kürtçe söylüyordum. Bu bölgelerdeki halkı, yani Doğudan gelenleri örgütlemek için ben çıkıyordum. Kendi sosyalist duruşumu, eğitimimi de TKP'de almıştım.

O dönemdeki müzik tarzınızla şimdiki arasında nasıl bir fark vardı?

Anlayış farkı vardı. Devrimci mücadelede hangi sanatçı olursa olsun, o yıllarda duygudan çok slogan içeren türküler söylerdi. TKP'deyken ben de öyle söylüyordum. Duygusal olan şeyleri tek başımıza yapmaya gayret ederdik, aman kimse duymasın diye. Bu dediklerim Ali Asker için de geçerli, bir başkası için de.

Bunu sebebi ne sizce?

Türk solunun –kavgaya giderken Allahü Ekber dememiştir gerçi ama– müslümanca duruşundan dolayıdır. İnsan malzemesini sadece önemli bir faktör olarak gördü. Ama o "faktör"ün de bir duygusallığının olacağını düşünemediler. Sanatçıya yansıyan da odur. Bugün, "bu dağlarda kar olsaydım"ı söyleyip çok rahat coşuluyor en devrimci konserlerde bile. 1986'dan beri bu başladı. Temeli de kadınlardır. Kadınların cezaevi kapısı önünde devrimci direnişi duygularıyla göstermelerindedir. Analar rahatlıkla ağlayabildiler çocukları için. Bu da devrimcilere çok büyük bir ders oldu. Ben devrimciyim, sopa yiyorum ve canım acıyor. O zaman tabii ki ağlayacağım, bağıracağım. Bundan doğal bir şey olamaz ki! Eskiden bir cenazemiz olurdu, arkadaşımız öldüğünde ağlayamazdık. Gözümüzden gözyaşı dökülse, kendi gözümüze parmak sokacak hale gelmiştik. Ama bugün ağlamaktan korkmuyoruz. Onun için düne rağmen bugün, ihanetle teslimiyetçilik çok çok daha az.

Analara epey şiir yazıldı 12 Eylül'den sonra...

Orada da garip bir ihanet var. Sevgilini anan gibi görüyorsun. Bir türlü orayı da aşamıyoruz. Mesela Nevzat Çelik... Yani bir kadın dudağını öpmemişsen, ne diye yazmaya gayret ediyorsun dudak temasını şiirinde. Sen gençsin, ananla sevgini özdeşleştireceğine, ya direkt öyle bir sevgi çiz, ya da direkt anana yaz, "kır saçların, mır saçların" diye. Ahmet Kaya'nın da vardır böyle şeyleri...

O dönemde devrimci müzik içindeki Emekçi, Ali Asker gibi müzisyenlerle aranız nasıldı?

Hepimiz de farklı hareketlerin içindeydik. İdeolojik olarak birbirimizin anasını belliyoruz, mümkün mü birbirimizin sesini dinlememiz? Tahammülümüz yoktu. Militan insanlardık. Şu anda birbirimize sıcağız. Şu anda niye sıcağız? Çünkü örgüt sanatçılığını yıkıp attık.

Cezaevinden sonra neler yaptınız?

Sazdan epey uzak kalmıştım. Cezaevinden sonra büyük bir depresyon geçirdim. Gerçi bütün solcular depresyon geçirmiştir. 1993'teki Sivas olaylarından sonra mevcut durumları da kabullenmemeye başladım. Sivas olayları ikinci yürüyüşüme ana neden oldu. Ama en büyük neden Zerdüşt peygamberi tanımam oldu. Onu tanımam yeni yürüyüşüme neden oldu. Müziklerimi yaparken dağa çıkardım. Walkmen'imi, sazımı alıp Uludağ'ın eteğine gidiyordum. Ama ne kaydettiğimi bilmiyordum. Kürtçe caz dediklerimizi, Zerdüşt için bestelediklerimi hep o dağda kaydettim.

Zerdüşt'e ilginiz nasıl doğdu?

İlkel komünist toplum denilen bir toplum var. Herkes bunu biliyor, ama kimse Zerdüşt peygamber bunun kurucusudur demiyor. Çünkü Sovyetler Birliği'nin Kürtlere bakışı bellidir. Zerdüşt de bir Kürt peygamberidir. O dönemde Zerdüşt'ün çok garip bir duruşu var. Sovyetler Birliği dünya sosyalist sistemidir diyoruz. Onlara, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne ağam babam diyoruz, eğitimini görüyoruz, ama ilkel komünist toplumun kurucusu olan Zerdüşt'ü söylemiyoruz. Bana üç günlük, dört günlük devletleri anlatıyorlar da, 400 sene hüküm sürmüş ilkel komünist toplumu kimse anlatmıyor. O toplumun bugünkü yansıması Aleviliğin içindedir. Alevilerin otomatikman solcu olmasının nedenidir. Çünkü yaşayış biçimleri öyle. Keza, Yezidiler var öyle. Bana hiç kimse bir Yezidinin ya da bir Alevinin faşist olduğunu gösteremez. Çünkü tabiatına ters bir şey. O, onun doğal takibidir.

Zerdüşt peygamber neler yapmış?

Zerdüşt peygamber doğayı seven bir insandı. Vejeteryandı. Dağları severdi. On sene dağlarda kaldı. Dünyanın sahibi güneştir dedi. İki tane tanrı vardır, o da insanın kendi içindedir. Biri Ehliman'dır, diğeri Avramazda'dır (Hürmüz). Kasetimde bahsettiğim "Hürmüz Affetmeyecek" odur. İnsanın içinde her zaman var olan iyi ile kötünün savaşını anlatır. Ama sonuç olarak büyük insanlık yürüyüşü kendi içindeki kötüyü yenecek. Ve insanlar güneşin bir parçası olarak yaratılmıştır. Onların içinde bir tanrı, ruh varsa, dağlarda da vardır. Onun için Alevilik'te dağlar umuttur. Ağaçlara da can verilmiştir. Aleviler ve Kürtler ağaçlara saygı duyarlar, ipler bağlarlar. Fırat çocuğu götürür, ama Fırat'a küfretmezler. Fırat'ın suyu derin akar gider sadece. Başka hayvanlara, elin ineğine, keçisine küfretmezler. Domuz etini kesmeyi yasaklamışlar, çünkü domuzun kesimi zordur. Zerdüşt de yasaklamıştır. Birlikte üretim ve birlikte tüketim organizasyonunu kurmuştur. Bu organizasyonu kurarken mazdaist liderler vardır. Bunlar Kürtler arasında şeyh olarak geçer. "Şeyh"lik Kürtlerin müslümanlığı kabulünden sonra Zerdüştlüğü de taşıyıp getirdikleri bir inançtır. Alevi Kürtlerdeki örgütleniş biçiminde de dedeler vardır. Böyle bir örgütleniş şekli dünyanın hiçbir dininde yoktur. Bir tek bu coğrafyada, Mezopotamya'da vardır. Zerdüştlük genel olarak bütün Kürtlerin ananevi kültürüdür.

Bu bakış açısının müziğinize etkisi nasıl oldu?

Ben bir Kürdüm. Sanat, insanların üretimlerinin kültürel bir yansımasıdır. Kültür ise üretimden tüketime gelişen süreçtir. Kültür üretimin olduğu yerde vardır. Bu yaşayış biçimidir ve insanlar etnik duruşları içinde bu kültürlerde yer alırlar. Dünyada bütün etnik duruşlar varsa, ben de bir Kürtsem, tarihimi müzikal olarak seslendireceğim. Kendi etnik kültürümü 3000 sene önceden bugüne, elimden geldiği kadar müzik olarak vermeye çalışıyorum. Kürt duruşları, örgütlerden tut, sıradan halk yaşamına kadar, arabesk bir yaşam biçiminin içinde çok kaldılar. Onun için kendi öz duruşlarını eleyerek getiriyorum kendilerine. Mesela güneyden Soranice bir türküyü derlerken, oradaki Arap, Fars temalarını yok ediyorum. Direkt Kürt temasını getiriyorum.

Dağlarda doğaçlama türküler söylemenizle, köylerden derlemeler yapmakla, bunları metropolde söylemek, metropolde yaşatmak arasında dağlar kadar fark var. Bu farklı durumları birbirleriyle nasıl bağdaştırıyorsunuz?

Eğitimli bir komünist olduğumdan dolayı, kapitalizmi de bilen, reel sosyalizmi de zamanında destekleyen bir insanım. Şu anda da ütopik sosyalistim doğal olarak. Aslında bende üç aşamalı bir kültür var: Şehirdesin, burjuva kültürü var. Sosyalizme inanıyorsun ve aristokrat bir Kürt ailenin çocuğusun. Yani feodal bir yanın var. Senin yapacağın müzik nasıl olacak? Eğer Koçgiri'den bir müzik alacaksan, iki evreden de geçireceksin ki, bu tarafa bağlayacaksın. Yani taşıyıcılık yapacaksın. Şöyle: Bütün müzikler isyan müziğidir. Bütün müzikler reddetmekle başlar. Müzikler durup duruken çıkmamıştır, çıkma nedenleri budur. Sevgilin e, duruma isyan edersin. Böyle başlar. Benim de Koçgiri'den aldığım müziği, kapitalist yaşamdaki red müziğine bağlamam lazım. "Arıx" türküsünde ne vardır? Hem slow müzik, hem reggae, hem de altta rock vuruşları vardır. Bu türküde bir arabesk duruşu yoktur. Onu bu hale getirmemde, sosyalist eğitim almamın etkisi vardır. Rock müziği isyan müziğidir. İtalyan rock'uyla Alman rock'u arasında fark vardır. Biri İtalya kokar, öbürü Alman. Rock kapitalist toplumun müziğidir. Ama belirli bir kapitalist topluma ait değildir. Ama sadece isimsiz olan isyan müziği cazdır. 3000 sene önce de yapsan, bugün de yapsan cazın ülkesi yoktur. Bu çağın bir başka müziği de marştır. O ise sınıfsal duruştur. Marşın ulusu, milleti yoktur, onun sadece sınıfı vardır. Bütün dünyada uygarlığın beşiği Mezopotamya diyorlar. İyi güzel diyoruz. Peki üretim dışı olan bir topluma cazı nasıl yükleyebilirsiniz? "Caz Afrikadır" demek mümkünü olmayan bir şey. Etyopya'da caz olur mu? Bu tartışmayı tekrar açmak istiyorum. Caz da Mezopotamya'ya aittir. Var mı diyeceğiniz? Mesela Zerdüşt bir aileden gelen Nusrat Fateh doğaçlamacı caz ustasıdır. Qawwali denilen müzik de kaval müziğidir. Bu aile dünya otoritesi olan bir ailedir. Ravi Shankar da bir caz ustasıdır. Hiç de Amerikan cazına benzemiyor. Dikkat edin, Kürt müziği de biraz böyle kokar. Benim müziğimde de öyledir. Yani motivasyonun olmadığı yerde üretim olmaz, üretimin olmadığı yerde de müzik olmaz. Caz motivasyon müziğidir. Bunu götürüp başkalarına yüklemek tarihi saptırmaktır.

Müziğinizi barlarda yapıyorsunuz. Ama doğaçlama konserlere daha uygun değil mi?

Artık barda çalışmıyorum. Ama müziğim barlara daha uygun. Konserleri sevmiyorum. Konserlerde yüzde 50, barlarda yüzde 70 kendimi gösteririm. Ben müslüman değilim. Komünistim. Duruşum da hiçbir zaman müslüman olamaz. Komünist literatürde içki yasak değildir. Bana hiç kimse böyle müslüman bir tavırla gelemez. Marx hep ayyaştı. Kim bana böyle bir şey getirebilir? Benim peygamberim Zerdüşt de öyleydi. Huma otu çiğniyordu. Sonra bu "huma" ismi Zazacada Allah anlamına geldi. Kürdüm ve öyle bir duruşum olamaz. Mesela bütün Kürtler esrar içerler. Ben buna yalan mı diyeceğim, dervişane duruşumla bunu nasıl inkar ederim? Eskiden esrar içmek ozanlara aitti. Hâlâ pek çok sanatçı içer. Keşke uygun olsa, ben de içsem. Ele avuca düştüğü için uygun değil.

Söyleşi: **Hakan Dilek**

Zuhal Olcay & Vedat Sakman

"Şarkıcı" Zuhal Olcay'ın uzun zamandır sesi soluğu çıkmıyordu, kendini tamamen sinemaya ve tiyatroya vakfetmiş gibiydi. Geçtiğimiz günlerde yeni albümü "İhanet"i yayınladı. Şarkıcılığının ilk yıllarında olduğu gibi, gene Vedat Sakman'la çalıştı. Şarkıların çoğunun söz ve müziğini, albümün müzik direktörlüğünü üstlenen Vedat Sakman, en son Hümeyra'nın "Beyhude" albümünde karşımıza çıkmıştı, şimdi sırada Leman Sam'ın albümü var. Onu bitirince, üçüncü albümünün hazırlıklarına girişecek. Yeni albümü vesile bilip Olcay ve Sakman "ikili"siyle buluştuk, işbirliklerinin sırrını, müziğe dair düşüncelerini dinledik...

Dört ana madde

Neden gitarı seçtiniz?

Vedat Sakman: Babam müzisyendi, evde hep müzik vardı. Gitarı ne zaman aldığımı hatırlamıyorum, asır geçti gibi geliyor. İyi bir döneme, 68'e rastladım. Ortaokul dönemlerimde Beatles vardı, melodinin gücünün, şarkı yazarlığının başlangıcı Beatles. O dönemin grupları hocalarımız oldular.

Siz o grup felsefesine kapıldınız mı?

Bir ekip işi bu. Birçok insanın bir araya gelmesiyle ortaya çıkar bir albüm. Salt şarkıyı yapmakla bitmiyor iş, orada başlıyor. Hâlâ o kafayla, o idealizmle yürütmeye çalışıyorum. Stüdyoda, kompüterle bitirebilirdik albümü, ama böyle bir lezzetin çıkması mümkün değildi.

Eskiden Grup Doğuş'la beraberdiniz galiba...

Evet. Hepsi müziği bıraktı. Amerikan kulüplerde çok dolaştık. İyi bir gruptu, bayağı popülerdi. Cover yapıyorduk, ama o arada bir takım şarkılar yapıyorduk. 12 sene beraberdik. Bir yerde tıkandık, devamlı cover yapılan bir grupta Türkçe şarkılar da yapmaya başladık ve hepsi birbirine benzemeye başladı. Biraz özgür çalışmam gerektiğini sezinledim ve gruptan ayrıldım. Gruptan sonra asıl macera başladı: Şarkı yapmak, şarkıcılara vermek, aranjörlük yapmak...

Grup Doğuş'ta da mı şarkı söylüyordunuz?

Ve gitar çalıyordum. Başından beri şarkıcıydım ama başkasından şarkılarımı duymaktan da çok zevk alıyorum. "Kıllanan adam" olmak durumum var: Albümlerde ne gitar çalarım, ne bir şey... Her şey bittikten, herkes gittikten sonra, belki bir-iki şey çalıyorum. Birilerinin koordinatör olması lazım, ben aranjmanları yapıyorum, notaları yazıyorum, oturuyorum, kıllanmaya başlıyorum. Kendime bir yeni albüm yaparsam, küçük bir grupla, davul, bas, gitarla girip sahnedeki performansı uygulamak istiyorum. Zuhal'in, Leman Sam'ın söylediği hiçbir şarkıyı da kullanmamak istiyorum. Biraz rock, biraz blues olacaktır bu da...

Neler dinliyorsunuz bu aralar?

Klasiğe çok gömüldüm. Kafamda bir müzik ayrımı hiç oluşmadı. Eğitimim caz üzerine. Dönem dönem blok dinlemeler var bende. Bu aralar klasikten başka hiçbir şey dinlemiyorum, ne kadar gidecek bilmiyorum. Gün boyunca oturup Mozart dinliyorum. Belki de etkilenmemek için... Kendim için bir üretime girişeceğim, blues, rock dinlersem esinlenirim belki.

Evvelki albümlerinizin sound'undan memnun musunuz?

Memnunum. Bir albüm yarı akustik, yarı elektronik çalışılmalı, dönemin nabzı da oydu. Biraz new age gibi bir havaya gitmek...

Bir de kişinin kendi seyri var ama...

Sound bazında ortamdan etkileniyorsunuz, şöyle bir deneme yapayım diyorsunuz tabii... Elektronik müziğin yerinde güzel olduğunu da düşünüyorum. Teknonun özgür bir dansı var, bayılıyorum. Mevlevi ayini gibi dönüyorsun, tekdüze bir müzik, yerinde çok doğru bir mantık...

Yine de, elinizde gitarınızla tek başınasınız gibi bir izlenim var insanlarda. Zor değil mi bu tek başınalık?

Gençlik yıllarımızda, ekonomik bir şey de var ortada, pat diye piyanist şantörler başladı. Gülüyorduk başta, inanılmaz paraları götürdüler. Biz hâlâ elimizde gitar, grup olmak, şarkı yapmak derdindeyiz... Bir sürü iş yerinin kapısı kapandı bizim için. Ama gene ayakta duranlar vardı. Arkadan pop furyası başladı. "Hadi canım, böyle şey prim yapar mı" diye düşünüyorsun, herkesi kendin gibi zannediyorsun, patlıyor. Hataysa, böyle hatalar yaptık biz. Ama iyi hatalar olduklarını düşünüyorum. Şunun da farkına vardık, 50 yaşına yaklaşırken: Şunu verirsen o seni alır, vermezsen almaz... Yok kardeşim, ben istediğim müziği yaparım, alan alsın, almayan almasın da diyebilirsiniz... Bunun içinde öfke de var, kişiliğini ortaya koyma da var. Ben bunu yapıyorum. Samimiyim, bir şey anlatmaya çalışıyorum. Bunu ticari boyuta dönüştürmenin de çok anlamı yok.

O şarkı da ciddi bir şarkı diye düşünüyorum. Bir baktım ki, milletin zikri neyse fikri de odur hesabı, şarkı başka bir yere gelmiş. Tamirciye gidiyorum, adam bilmiyor besteci olduğumu, "tut ucunu da işemeye götürelim" diyor. Korkunç bir şey!

Kitleselleşememekten muzdarip oldunuz mu?

Öfkeleniyor tabii insan. Bir gücü elinize geçiriyorsanız, daha ileriye adım atma şansınız da oluyor. Bu olmadan bir şey üretmeye çalışmak zor bir iş. Bülent Ortaçgil, Erkan Oğur bu zorluklara katlanıyorlar. Bir öfkeye götürüyor bu bizi. Samimiyiz, dürüstüz ve iyi bir şey yapmaya çalışıyoruz. İyi bir şeyin ödüllendirilmesi böyle mi olmalı? "Bunlar entel-dantel takımı" diye bir köşeye atmak mı lazım? Müzik emekçisiyiz. Böyle ödüllendirilmemiz gerekmiyor. Büyük kitlelerden de bahsetmiyorum, bir kitlemiz olmalı, hayır, kitlemiz de yok. On bin kaset bir güç değil, zaten yapımcılar kaset yapmak istemiyorlar. Zaten albüm yapmaya geldiklerinde "ya, benim albümümü neden yapıyorsunuz" diyorum, "zarar edersiniz"...

Popüler şarkılarınız da oldu. "Tut şunun ucunu" reklamda kullanıldı ve anlamı da bir hayli değişti...

O reklamın müziğini de ben yaptım ve buraya varacağını da hiç düşünmedim. O şarkı da ciddi bir şarkı diye düşünüyorum. Bir baktım ki, milletin zikri neyse fikri de odur hesabı, şarkı başka bir yere gelmiş. Boru n'olur, döşenir, başka bir deyimi yok ki... Tamirciye gidiyorum, adam bilmiyor benim besteci olduğumu, "tut ucunu da işemeye götürelim" diyor. Korkunç bir şey! *(gülüyor)*

Ferhan Şensoy'un şiirlerinden besteleriniz var...

Onun ironisi beni bayıltıyor. Yazdığı sözlerdeki ritm de çok güzel: "Muammalı hummalı aşk..." Çok basit gibi, ama bulmak çok zor.

Herkes sizi Ankaralı zannediyor...

Ankara'nın bir şoven tarafı, sahiplenmesi var, ama ben Ankaralı değilim. Ama Ankara'ya bir haftalığına gittim, üç buçuk sene kaldım. İnsan ilişkileri ve frekansları güzel. İstanbul'da bir barda, cuma gecesi çalışıyorum, bar dolmuyor. Ankara'da, hafta arasında çalıştığım her yer doluyor. İstanbul'da oturuyorum ama, Ankara'ya 15 günde bir gidip çalıyorum.

Bar şarkıcılığından hoşnut musunuz?

Sahnede olan insanın bir editör olması gerekiyor. İçki içiliyor, müzik çalmak izin hazır bir ortam değil, ama hazır bir ortam haline getirmek zorundasınız. Birisi senin müziğini dinlemek için geliyor, yanındaki adam da arkadaşıyla konuşuyor. İkazlar oluyor. Bazen volümler acayip yükseliyor, bir gün "bağırmayın lan" dedim, aynen bu ifadeyle, "konuşun ama bağırmayın. Bağırdığınız zaman olmuyor, ben de duyamıyorum, söyleyemiyorum. Konuşacaksanız ben de yanınıza geliyorum, iki laf edelim..." Alınmıyor insanlar, gülüyorlar, volümler düşüyor. Ama tamamen susturmak gece vakti, olacak şey değil. Teknik tarafları da var: Siz sahneye çıkmadan önce orada çalan müziğin sesi yüksekse, insanlar birbirlerini duymak için yüksek sesle konuşmaya başlıyorlar. Sahneye çıktığınız zaman o seviyede konuşmaya devam ediyorlar. Çalıştığım yerlerde "pastane gibi çalacak" diyorum, bu bir çözüm...

Mutlu musunuz hayatınızdan?

Geçtiğimiz bayram İstanbul'da kaldım, İlhan Şeşen birinci gün geldi bir şişe rakıyla, "bugün seninle oturup yaşamımızı konuşacağız, duygusal manyaklığa girmeden gerçeklere bakacağız" dedi. Camın önüne oturduk, rakıyı açtık. Hep mantık çerçevesinde, kimiz biz, nereden geldik, nereye gidiyoruz? Dört ana madde çıktı: 1. Parasızız. 2. Kendimizi bir bok sanıyoruz. 3. Kendimizi bir bok sanmazsak bir bok yapamayız. 4. Kendimize iyi bakarız... İyi bakmaz mıyız kendimize? Özgürlüğü seçen insanlarız: Şu saatte yat, şu saatte kalk, istediğini yap... Bizim hayatımızın bir özetiydi ve ben bunu çok sevdim.

34→

Oyuncu lafı açıldığında...

Şarkıcılığa nasıl başladınız, oyuncu olarak iyi bir kariyeriniz varken...

Zuhal Olcay: Kaset doldurmak, konserler yapmak anlamında profesyonel şarkıcılığım Mehmet Teoman'la, Vedat Sakman'la ve "Küçük Bir Öykü Bu"yla başladı. Onun öncesinde, yetenekli, şarkı da söyleyebilen bir aktristim. Müzikli oyunlarda oynamıştım, "Deli Dumrul"da mesela... O dönemde "Evita"yı çalışıyordum.

"Küçük Bir Öykü Bu" epey teatral bir albümdü bir yandan...

Evet. O konsept, bildiğim kadarıyla, Mehmet Teoman'ın kafasında varmış. Zaten bana ilk teklife geldiğinde elinde hazır bir proje vardı. Projesine göre şarkıcı ararken beni düşünmüş.

Bir filmin jeneriğinde sesinizi duymuş...

"Dünden Sonra, Yarından Önce." Onno Tunç'un bestelediği bir şarkıydı. "Evita"yı oynamam da bir referanstı. Bunları duyunca Vedat Sakman'la beraber geldi, benim de hayatımda en hayırlı, en güzel işlerden biri oldu.

"Küçük Bir Öykü Bu"nun kapağındaki fotoğrafınız, tamamen o şarkıları söyleyen kızın hikayesine uygundu, sadeydi, sıradandı. Son albümün kapağı daha iddialı.

Evet. Bu kasette aslında bu kadar alengirli bir şey istememiştim ama...

Birinci içmiyorsunuz ayrıca...

Oradaki o çelişki... Öyle bir kadın ve elinde Birinci sigarası... Çok çelişkilerle dolu bir insanım. İnsanı zenginleştiren, ama karşısındaki için yaşamı biraz zora koşan bir durum bu. Renkli ve gerekli bir şey... Bir de çok içgüdüsel yapılan bir şey, "bana bir Birinci alın aşağıdan" dedim. Öyle geldi içimden. Çok üzerinde düşünülmüş, hesaplanmış bir şey değil. Canım o anda Birinci tutmak istedi.

Hiç içtiniz mi?

Arada bir içiyorum. Tiyatroda sesçi bir arkadaşımız içiyor, provalar sırasında ondan üç-beş kere otlandım. Provada çok iyi gidiyor. Konservatuar zamanlarımızda paramız yetmiyordu, Birinci içiyorduk.

"Küçük Bir Öykü Bu" bir sinema ve tiyatro sanatçısı için tek bir deneme olarak kalabilirdi. Şarkı söylemeye devam etme kararını nasıl verdiniz?

Vedat'la tanışmıştım: Tiyatroda, sinemada korumaya çalıştığım bütün sanatsal değerlerin müzikteki karşılığı olan bir adam... Onunla devam etmek istedim. Şarkıcılığı gerçekten sevdim ve şarkı söylemek istedim. Bu kadar basit, bu kadar masum. Başka hiçbir nedeni yok. Ondan sonra, ne kadar büyük hata, popüler şarkıcılığa soyundum. Vedat'la o dönem kopmuştuk, başka işleri vardı.

"Oyuncu"dan bahsediyorsunuz...

O albümden memnun olmadığını söyleyen çok insan var. Hataydı bence... Onno Tunç'la yola çıkmıştık. Onno, rahmetli, müziği çok iyi bilen, ama popüler müzik dinleyicisinin nabzını da acayip elinde tutabilen bir insandı. "Tango" ve "Oyuncu" gibi iki çok iyi şarkı da var orada ama, kaset konuşulduğu zaman insanlar hâlâ bir tek şarkıyı söylüyor: "Sen bana fazla iyisin..."

Biraz mantıksız değil mi Zuhal Olcay'ın birine "Sen bana fazla iyisin" demesi... Kime diyecek ki? Bir genç popçu söyleyebilir belki de...

Doğru. Buna katılıyorum... İnsanlar hata olarak gördükleri şeyleri yüksek sesle söyleyebilmeliler. Ama beni mahvedecek, kariyerimi altüst edecek bir hata da değildi. Türkiye'de zaten hangi hata sanatçıların kariyerini altüst ediyor allahaşkına? Başka bir yerde şu kadarcık hata yapsan, afedersin, eşek gibi çalışıp deliler gibi üretmen gerekir. Sonra "bir dakika" dedim, "ben şarkı markı söylemiyorum artık". Her yıl kaset yapmak, listelere girmek, bu yarışta ben de varım demek, ipi göğüsleyenler arasında olmak; benim böyle dertlerim yok ki... Aradan zaman geçti, Vedat'la bir araya geldik, o zaman içinde Vedat'ta bir şeyler birikmiş, bende bir şeyler süzülmüş, bu kaseti yaptık.

Bu albüm de evvelkiler gibi, her şarkı illa ki hayatta bir ana, bir duyguya tekabül ediyor sanki. Böyle şarkılar seçmenizin sebebi, hikaye anlatma geleneğine yakınlığınız olabilir mi?

Doğru notaları vurgulamanın, doğru sesleri çı-

karmanın ötesinde bir eğilimimin olduğunu seziyorum. Bunun yüzde yüz doğru olduğunu filan savunacak değilim, bazıları için rahatsız edici, sıkıcı bile olabilir, ama ister istemez yapıyorum. Belki tiyatroculuğumdan, metne fazla duyarlı olmamdan kaynaklanan bir şey. Söze çok önem veriyorum. Tamam, bu müzik çok güzel de, ne diyorsun, bana ne anlatıyorsun? Sanatta mutlak doğru diye bir şey yok. Önemli olan ne biliyor musun, şurada, yürekte bir şey uyandırabiliyor musun? İster takla at, ister sesini titret, ister odun gibi bağır, bilmiyorum... Beni heyecanlandır! Beni değiştir, beni dönüştür! Ben bunu seviyorum, bunu yapıyorum. Céline Dion'unki de bir tarz, müthiş bir teknik, o gırtlak, arada yanık yanık bir takım attırmalar... Güzel, ama sevmiyorum. Kadife gibi şeyler beni hep rahatsız etmiştir. Oyunculukta da öyle. Bakarsın, kadın hakikaten nefis oynuyor. O kadar nefis oynuyor ki, hiç hata yok. İllet olurum. Her şey hesaplanmış, dakik, milimetrik... Bana göre değil.

Oyuncuyum, aynı zamanda şarkı da söylüyorum. Olağanüstü bir şey yok. Milva geldi, Brecht şarkıları söyledi, ortalığı kasıp kavurdu. Onunla kıyaslanınca ben neyim ki? Bizim ülkemizde bir takım şeyler olağanüstü gibi gösteriliyor. İnsanın yarışma duygusundan bile vazgeçeceği geliyor, "yapmıyim yani" filan oluyorsun, "yapmasa mıydım acaba"...

Evde mesela neler dinlersiniz?

Evde fazla müzik dinlemem. Evde kesin bir sessizlik istiyorum, sese çok duyarlı oluyorum, kuşun ciklemesi bile beni rahatsız ediyor. Zaman zaman televizyon izliyorum, kitap okuyorum, ama ne dinliyorsun diye sorarsan, arabada duran CD'leri gösterebilirim. Altı-yedi tane CD var: Tindersticks, Zuhal Olcay, Abba, Marlene Dietrich... Klasikler var, yolda klasik müzik dinlemekten çok hoşlanıyorum.

İkinci albümünüz "İki Çift Laf"ta Tayfun'un bir şakısını söylediniz, Tayfun Karatepe'nin.

Tayfun teyzemin oğlu. Bir dönem yabancı şarkıları Türkçe söylediler, sonra "İki Çift Laf"ı yaptılar. Çok iyi bir şarkıcıydı, çok genç yaşta kanserden öldü. İsveç'e gitmişti, Türkiye'yi tamamen bırakmıştı, mantalite olarak uyuşamamıştı. "İki Çift Laf"ı yasaklamışlardı o zamanlar, "ayağımın altı çamurlu toprak" gibi sözler sol tandanslı diye...

Sinema, tiyatro ve müzik bir arada nasıl yürüyor? Gerçi aralarında çok kesin bir sınır, bir farklılık yok ama...

Oyuncuyum, aynı zamanda şarkı da söylüyorum. Bunda çok olağanüstü bir şey yok. Dünyada bunun bin tane örneği var. Geçenlerde Milva geldi, Brecht şarkıları söyledi, ortalığı kasıp kavurdu. Onunla kıyaslanınca ben neyim ki? Ben de aynı işi yapıyorum, şarkı söylüyorum, müzikallerde oynuyorum, oyunculuk yapıyorum... Bizim ülkemizde bir takım şeyler olağanüstü gibi gösteriliyor. İnsanın yarışma duygusundan bile vazgeçeceği geliyor, "yapmıyim yani" filan oluyorsun, "yapmasa mıydım acaba"... Hepsini seviyorum, hepsini de yapıyorum. Bunları yaparken de zaman yetmiyor diye bir bahane asla yok. Bu sene en zor oyunlardan birini, Jean Genet'nin "Balkon"unu oynadım. Aynı sene kaset de yapıyorsun. Demek ki olabiliyor!

Genet'yi seviyor musunuz?

Genet adamım ya, müthiş bir adam! Müthiş bir anarşist! Genet konuşursak bantlar taşar.

Genet'nin tavrını, düşüncelerini benimseyebilir misiniz?

Benimsemek çok iddialı bir şey. Anlıyorum, çok iyi anladığımı zannediyorum, ama Genet'yi yaşamak çok farklı bir şey. Onu yaşayamam ben. O felsefi boyutta, o zenginlikte o yaşamı yaşamak... Çok sahici, hiç çelişmeyen bir şey! Yaşamına baktığın zaman, düşündükleriyle yaptıkları asla çelişmeyen, gerçekten, sahiden öyle bir adam o.

Sizde de var mı o sahicilik?

Dürüst davranıyorum. Genet gibi bir hayatı belki yaşayamam, bir anarşist, bir orospu çocuğu olarak dünyaya gelmedim, adi bir hırsız, bir ibne, bir bilmem ne değilim. Bütün bunları yaşayan ve yüceltten bir adam o. Yüceltirken de öyle bir sağlam yere dayanıp öyle bir tükürüyor ki insanların suratına, "siz busunuz" diye, hiçbir şey diyemiyorsunuz. Kabul etmeyenler Genet'den nefret ediyorlar. Gerçekler suratlarına dan dan söyleniyor. Ben en azından şunu söyleyebilirim: İnandığım şeyleri yapıyorum, inandığım insanlarla çalışıyorum. Benim için bu çok önemli. Onun için "Oyuncu" lafı açıldığında iki numara küçük ayakkabı giymiş gibi oluyorum. İnandığım şarkıları, sözleri söylemeye çalışıyorum. Müzikte bundan daha fazla iddiaya, doğrusu, gücüm yok.

Söyleşi: **Merve Erol**

Henüz 40'ı çıkmadı ama, hakkında bu kadar yazılıp çizildikten sonra, bizim de bir-iki kelam etmemizde bir mahzur yok. Peşinen söyleyelim, Fatih Özgüven'in de antrparantez söylediği gibi, Amerikancılığın ya da anti-Amerikancılığın bir uzantısı olarak Frank Sinatra'yı sevmek ya da sevmemek gayet mümkün, ama bunun şarkıcı Sinatra'yla ilgisi yok. Önce Fatih Özgüven'e, sonra da Bono'nun Frank Sinatra'nın sağlığında yaptığı bir konuşmaya bağlanıyoruz ve Nick Cave, Tindersticks, Scott Walker ve Pulp'ın gözde "şarkıcı-şarkıcı"sının kulağını çınlatıyoruz...

francis ALBERT SINATRA

Hemen hemen her yazıya kendisinden yapılacak bir alıntıyla başlanabilecek Tanpınar, *Beş Şehir*'inin *İstanbul*'una çocukluğunda Arabistan'da tanıdığı bir kadınla başlar. Kadın ateşlenip hastalandığında, İstanbul'un sularını sayıklamaya başlarmış bir bir:
-Karakulak, Şifa...
Benim çocukluğumda da Etiler'de oturan, evinde Amerika'dan gelme ilk 'pikap'lardan biri ve kalın karton kapaklı o güzel long-play'lerden bulunan sosyetik bir tanıdığımız, adını unuttuğum bir 'teyze' Frank Sinatra'yı aynı şehvetle anardı:
-Frankie! Ah, Frankie...
Şunu baştan söyleyip kurtulalım, Frank Sinatra'dan bahsetmek mecburen biraz *Pax Americana*'dan bahsetmektir. II. Dünya Savaşı sonrası, soğuk savaş dönemi Amerikan İmparatorluğunun ezici, şahane pırıltısı, o sert karton kapaklı long-play'ler, Las Vegas, onun Mafya bağlantısı söylentileri, Ava Gardner'i, çelik mavisi gözleri, yana yatmış şapkasındaki meydan okuma bilinmeyecek, görülmeyecek gibi değildir. Bindokuzyüzaltmışlı yıllarda İstanbul'da oturup da ona 'Frankie!' deme cür'etinde bulunmada ise ekstra bir şey var, Elizabeth Taylor'a 'Liz', Jacqueline Kennedy'ye 'Jackie' deme küstahlığının izleri. Topağacı'nın, Şişli'nin, Amerikan pazarlarının, PX'lerin kokusu siner bu 'serbesti'ye; sömürge ahalisinin sömürgeciye duyduğu cinsel hazla karışık hayranlık... Sömürgecinin ülkesinde çıkan yerel ve parlak bir ürün, periferide daha da farklı, daha da parlak bir ışığa bürünür. Diyelim bizim Samatya gibi bir yer olan New Jersey, Hoboken doğumlu Francis Albert Sinatra, ülkesinin ona atfettiği pırıltının da ötesinde, bizim o ülkeye vehmettiğimiz pırıltılara bürünmüş bir ikon olarak Şişli'ye, Tarabya'ya aramıza iner, görünür bize. (Bu yüzden Hıncal Uluç ya da Zülfü Livaneli'nin yaptıkları gibi Amerikancılığın ya da anti-Amerikancılığın bir uzantısı olarak Frank Sinatra'yı sevmek ya da sevmemek gayet mümkün, ama bunun şarkıcı Frank Sinatra'yla ilgisi yok.)

'Francis Albert Sinatra'daki Dickens romanı kahramanı havası hoşuma gidiyor. Onun hayat ve aşk karşısındaki hiç gizlemediği çocukça hayreti ve sanatını neredeyse tamamen bunu dile getirmeye adadığı düşünüldüğünde de çok uygun.

Marlon Brando'ya 'Marlon', Humphrey Bogart'a 'Bogie' demek belki biraz farklı. Onlar *Pax Americana*'nın teziyle antitezi arasında gidip geldiler. 'Marlon'u *Sayanora*'dan *Queimada*'ya, *Arzu Tramvayı*'ndan *Paris'te Son Tango*'ya kadar 'kullanılabilir' yapan anlam zenginliği ortada... 'Frankie' ise, filmlerine rağmen, başında şapkası, omuzunda ceketi ile duruyor hâlâ. Ama insan sadece bir şarkıcıysa, iyi bildiği, iyi yaptığı işi 'bir şarkıyı alıp söylemek'se, alanı hem çok geniş hem de biraz daha dar. Bildiği, yaptığı, yapa-bildiği tek iş bir şarkı'yı –kelimenin en düz anlamıyla,– **okumak**, bize **söylemek** olan 'Şarkıcı'dan bahsediyorum. Mesela Billie Holiday'den, ya da Charles Aznavour'dan, Leonard Cohen'den, Tanju Okan'dan, Kibariye'den, Woody Guthrie'den. Bu tür Şarkıcı-Şarkıcı, metinle kendisi arasında bir tefekküre yatmış gibidir, bunu bilirsiniz. Billie Holiday 'Günaydın Kalp Ağrısı/ Gel, Otur' dediğinde, Aznavour 'Çünkü/ Gözlerin Mavi/ Saçların Rüzgarla Oynuyor/ İşte Ondan' diye kısaca maruzat bildirdiğinde, Tanju Okan 'odada, her yerde eşyaların toplanmış' olduğunu gördüğünde, Cohen 'ince yeşil bir mumu yaktım ve onu senin küçük ayakkabının içine koydum,' gibi esrarengiz ama aynı zamanda tuhaf biçimde çok

açık, çok kesin bir şey söylediğinde bizi ikna ederler. Şarkıcı-Şarkıcı bizi ikna eder, ona inanırız. Çünkü söylediğiyle kurduğu o 'tefekkür', 'komünyon', 'halvet', 'halli hamur olma', adı her neyse, ilişkisinde söylediğinin ta içine girip geri dönme gibi bir şey vardır. Sanki o önündeki cümleye kapanmış, onun canevini bulmuş, sonra secdesinden kalkıp bize onu 'söylemiş'tir. Bunun ses güzelliğiyle, marifetle hiçbir ilgisi yok. (Billur seslerine rağmen Sarah Vaughan da, Sertap Erener de beni aşık olduklarına hiçbir zaman inandıramadılar.) Sözlerin çok anlamlı ya da iyi yazılmış olmasıyla da... Kağıt üzerinde çok saçma görünen sözlerle de olabilir, oluyor. Önemli olan, şarkıcının o sözlerle bir ilişkisinin olması. Büyük bir şarkıcıyı dinlediğimizde burun kanatlarımızı titreten, şarkıcının söylediğine çok derinden inanmasıyla ortaya çıkan mucizenin dinleyene de bulaşması gibi bir şeydir.

Francis Albert Sinatra böyle şarkıcılardan biriydi. 'İmza şarkıları'ndan çok (*Strangers in the Night*, *My Way* vs. ki onlar da güzeldir) şarkıcılığının tümüne baktığımızda, onun belki bütün büyük şarkıcılar gibi tek, uzun bir şarkıyı söylediğini düşünmek mümkün. Tabii dönemleri var; belli başlıları, Benny Goodman'le, Harry James'le, Tommy Dorsey'le çalıştığı yılların daha 'swingy' havası, Columbia şirketine yaptığı kayıtlardaki güzel fakat henüz taze ses ama nefeslilerin arasıra öne çıkmasına izin verilen soloları, radyo kayıtlarında bir-iki cümlede toparlayıverdiği şarkılardaki o lakayd, hoş söyleyişi, Reprise yıllarının Nelson Riddle orkestrasyonlarındaki çok olgun sesi, o yıllardaki acelesiz, bazen sadece konuşur gibi söyleyişi, *Düetler*'in biraz yasak savan ama hâkim Frank Sinatra'sı... Ama dediğim gibi, Frank Sinatra hep aynı, uzun şarkının bölümlerini söyler, hayatı adım adım bir kaybediş olarak gören birinin, bir erkeğin şarkısını söyler. Geç yıllarının en güzel şarkılarından birinde 'Aşk Bana İyi Davrandı' diye itirafta bulunur, görüldüğü kadarıyla öyledir de, ama bu onun ağır bir ölümlülük, geçicilik hissini taşımasına engel değildir, belki de tam tersi. 'Ne İyi Bir Yaştı' şarkısında onyedisinde, yirmibirinde, otuzbeşindeki halini, sırasıyla yaz gecelerini, şehirli kızları, onların açılıp dağılıveren saçlarını, limuzinli zengin sevgilileri hatırlayan bir Frank Sinatra vardır: *"Artık günler kısaldı/ Yılın sonbaharında-*

Hem boksör, hem ressam, hem şarkıcı, hem oyuncu, hem aşık, hem baba, hem kalabalık içinde hem yalnız, hem baş belası hem arabulucu... Madalyalarını göstermektense yaralarını göstermeyi tercih eden bir şampiyon...

Bir kelime ustası

Frank asla rock'n'roll'u sevmedi. Kulağına küpe takan heriflerden de fazla hazzetmez. Ama yine de benimle pek bir alıp veremediği yoktur. Ve çok açık ki, bu durum karşılıklı değil: Rock'çular Frank Sinatra'ya bayılır, çünkü bizim peşinde koştuğumuz her şeye sahiptir o: klasa ve duruşa. Büyük, kocaman bir duruş. Ciddi bir duruş, kötü bir duruş. Frank kötülerin başkanıdır. Rock'çular sert, acımasız gibi görünmeye çalışırlar, ama bu adam şeftir. Şeflerin şefi. Büyük harfle Adam. Pop'un büyük şefi. Ona bulaşmayacağım.

Amerika'nın bütün şehirlerinin babalık hakkı iddia ettiği, sahip çıktığı bu adam kim peki? Çölde yaşayan bir ressam, daha ilk çekimde mükemmel, birinci sınıf bir oyuncu, insanları şair yapan bir şarkıcı, Amerika gibi keskin, doğrudan, büyük konuşan bir kelime ustası. Dizginleri elinde tutup çekip çeviren, yumuşak, tatlı, iltifatçı ya da bir kenara çekip gözdağı veren, hem iyi polis hem kötü polis. Onun hikayesini çok iyi biliyorsunuz, çünkü bu sizin hikayeniz. Frank Amerika gibi yürür: kendinden emin.

1945 yılındayız, Amerikan birlikleri Avrupa'dan çekilmeye çalışıyor. Ama yoo, orada kalıyor. Bir başka istila boy gösteriyor: bu seferki Amerikan kuvvetlerinin radyosu AFR'ın akını. İngiltere'yi ve dünyanın geri kalanını yerinden oynatmayı başaran bir müzik yayını yapan bir radyo. Duke Ellington'a, 'big band'lere, Tommy Dorsey'e şahane bir yol açan radyo. Ve işte orada, en üst sırada... Frank Sinatra. Yumruk gibi sıkı sesi. Onu barın dibinden getiren sesi. Ritmle değil, ritmin üstünden, ritmle oynayarak ve cazcılar gibi, Miles Davis'vari bir şekilde onu yırtarak. Her zaman en iyi cümleyi ve en iyi şarkıyı bulup çıkararak. O orada yaşıyor, orada gidiyor, orada kendini dışa vuruyor. Şarkıları onun evi ve içeri girmenize izin veriyor. Ama, böyle söyleyebilmek için birkaç savaş kaybetmiş olmak gerektiğini biliyoruz. Romansı ve şefkati bulabilmek için onun kırık kalbine sahip olmak gerekiyor.

Frank basına hiç konuşmuyor deniyor, nasıl olduğunu, kafasından neler geçtiğini bilmek istiyoruz. Yine de, Sinatra pek çok punk grubundan daha sık ön saflarda. Şarkıları aracılığıyla hikayesini satıyor. Müthiş bir tutarlılıkla seçtiği şarkıları onu fazlasıyla anlatıyor. Büyük ölçüde yayılan mahrem düşünceler. Cömert.

Bu Frank Sinatra'nın muamması. Beyninin sol tarafıyla sağ tarafı asla birbiriyle konuşmuyor. Aynı zamanda hem boksör hem ressam, hem şarkıcı hem oyuncu, hem aşık hem baba, hem kalabalık içinde hem yalnız, hem baş belası hem arabulucu, madalyalarını göstermektense yaralarını göstermeyi tercih eden bir şampiyon. Barbara'nın (son karısı) kollarında müşfik görünüyor. Ama şimdi ona karışmayacağım.

Bayanlar baylar, Empire State Building'den daha ağır, özgürlük heykeli kadar ünlü bir adamı karşılamaya hazır mısınız? Tann'nın katolik olduğunun canlı kanıtı. Karşınızda New York City'nin kralı, Francis Albert Sinatra.

U2'nun solisti Bono'nun 1994 yılında bir ödül töreni sırasında Sinatra'yı sahneye davet ederken yaptığı konuşma.

→37

yım..." Gençliğinde bile Kurt Weill'ın *September Song*'undaki şu benzer cümleleri çok anlayarak söyler; "*Mayıs'tan Aralığa kadar çok, çok uzun bir yol var/ ama günler kısalıyor Eylül'e gelince/ İnsanın vakti yok/ Ağırdan alma oyununa...*" Aynı şarkının ortayaşlarında neredeyse konuşur gibi söylediği versiyonu düpedüz tüyler ürperticidir. Frank Sinatra'nın sadece aşktan bahsetmesi gerekmez bu fanilik hissini duyurması için; *The Moon Was Yellow*, *Speak Low*, *The Song is Ended* (But the Melody Lingers On), *In the Wee Little Hours of the Morning* gibi birçok az bilinen ya da kayıtları pek ortada olmayan şarkısında dünyayla, unsurlarla başbaşa kalmış bir adamdır karşımızdaki: geceyi, ayı, dalgaları, sabahı, uzakta çalan bir müziği dinler.

Kadınları seven bir adam olarak (onda androjeni, cinsel çift anlamlılık hiç yoktur), özellikle de 'bir' kadına söylediği şarkılar içe işleyicidir. İlk karısı (ya da kızı) için yazdığı *Nancy* bile masumiyetin ve hesapça ömür boyu sürecek mutluluğun şarkısı olduğu halde, nakaratı (*Nancy/ o gülümseyen yüzüyle...*) hep bir iç çekiş gibidir. Hemen herkesin söylediği ama onun en büyük yorumculuk başarılarından biri *Laura*'ya onun sesindeki tereddütle inanırız: "*Laura sisteki yüzdür/ Ayaksesleridir koridorda uzaklaşan/ Hiçbir zaman tam olarak hatırlamadığın/ (...) hayatta ilk öptüğün kadındır/ Laura, ama o artık sadece bir rüyadır.*" Sözleri kendisinin olan *I'm A Fool to Love You* belki bir erkeğin bir kadın karşısında en çaresiz olduğu şarkılardan biridir. Camille Paglia'ya bakılırsa bir kadına yazılmış en sadistçe şarkı olan *My Funny Valentine*'de kıza '*hiç fotojenik olmasa da sakın, sakın hiç değişmemesini*' söylerken, kim ne derse desin, belki de bütün popüler müzik edebiyatında sevgilisiyle konuşan en âşık erkektir. İlk kez 'Guys and Dolls' filminde söylediği *The Lady is a Tramp* ise bir erkek tarafından başına buyruk, kendi benzeri bir kadına söylenmiş ilk aşk şarkısıdır neredeyse: '*Erminlerle incilerle Harlem'e gitmez/ Öbür Kızlarla Kimseyi çekiştirmez/ Tiyatroya Bayılır hem de Hiç Geç gelmez/ Baronlarla Kontlarla Kumara Oturmaz/ Sıfırı Tüketmiştir ama Farketmez/ İşte Onun için Derbeder'e Çıkmış Adı*' Antonio Carlos Jobim'in bossanova düzenlemesiyle söylediği Irving Berlin şarkısı *Change Partners*'de, '*dansetmesen olmaz mı hep aynı adamla, garsona söyleyeyim telefondan çağırıyorlar desin, eş değiştir, benimle danset,*' diye ısrar ederken ellilerindedir ve sesinde hâlâ 'kızı elde edip edemeyeceğini' bilemeyen bir erkeğin toy endişesi vardır. Aşk, onun söylediği bütün şarkılarda bir hayat-memat meselesi olduğu kadar, bir zar atımı meselesidir. Hiçbir kadından, hiçbir aşktan, hiçbir mutluluktan emin değildir. Hayatla ilgili bütün o fanilik, o geçicilik hissi aşkı da kapsar, hatta belki en çok aşkı. Nat King Cole'un pırıl pırıl bir meyva gibi cilaladığı, Chet Baker'in iyice narsisist birer balad haline getirdiği, Johnny Mathis'in baygınlaştırdığı nice baladı Frank Sinatra'dan dinlediğimizde, şarkının gerçek meramını, bütün o lafların laf olsun diye söylenmediğini, hepsinin kelime kelime bir şey demek olduğunu anlarız.

Ona 'Frankie' demek aklımın ucundan geçmez, 'Sinatra' –eski bir radyo markasıymış gibi– resmiyeti de tuhaf; 'Francis Albert Sinatra'daki Dickens romanı kahramanı havası hoşuma gidiyor. Onun hayat ve aşk karşısındaki hiç gizlemediği çocukça hayreti ve sanatını neredeyse tamamen bunu dile getirmeye adadığı düşünüldüğünde de çok uygun.

Fatih Özgüven

Flaşlarla

İlk yakıştırma adı: "The Voice!" "Ses!" Hâlâ anılan adı: "The King!" "Kral!"
Servet varsayımı: 50 milyon dolar!
Hayatına giren kadınların verdiği ünlem: Usta damızlık!
Çoğunluğuna "parazit" dediği gazetecilerin, bir kısmına "iki dolarlık fahişe" diye seslendiği kadın röportajcıların yargısı: Şımarık, küstah, saygısız!
Amerika Cumhurbaşkanlarının yakını!..
Mafia "baba"larının adamı!..
Las Vegas otellerinin sunduğu süper-şov'larda gecelik ücreti: 60.000 dolar!
"Konser salonları artık iş yapmaz" yargısının tartışılmadığı bir devrede, 8 Eylül 1975 tarihinde, New York'un 1900 kişilik "Uris" tiyatrosunda, iki hafta süren şov'larında, gişe hasılatı: 1.088.000 dolar. Yaklaşılmamış bir rekor!
Meslek parabolü: İki kez uçurumun dibi, üç kez şöhretin doruğu...
Eleştirmenlerin ortak değerlendirmesi: Sesi artık gitti!
Buna karşın 13 Ekim 1974'te, "Madison Square Garden" arenasında, bu "gitmiş sesi" dinleyebilmek için kapıları kırarak içeri giren insan sayısı: 20.000 seyirci!
Meslektaşlarından seçtiği dost çevresine takılan ad: Aşiret! Simgesi olan, kendisinin "Benim milli marşım" dediği şarkı: "I'll do it my way." "Ben bildiğim gibi yaparım."
Özel yaşamındaki ilke: Ben bildiğim gibi yaparım!
Şu sıralarda, bir özel TV şov'u için istediği ücret: Yarım milyon dolar!
Şu sıralarda en sevdiği takma ad: Mavi gözlü dede!
İki büyük müzik dergisinin, 1977 yılının şubat ayında attığı kapak manşeti: "Boris Chaliapin", "Enrico Caruso" dahil, hiçbir şarkıcı, müzik dünyasını böylesine dalgalandırmadı!
Adı: Francis Albert Sinatra!
Müzik dünyasındaki adı: Frank Sinatra!
Yaşı: 62!

•••

Aşiret arkadaşları, sahne şov'larında, salonda Sinatra varsa, şakalarını esirgemezler.
Dean Martin:
"Ziyan oldu sahneye çıkmadan içtiğim içkiler! Salonda dede oturuyor. Hey dede! Sağda solda altmışında olduğunu söylüyormuşsun. Vergi kaçırmak için mi indirim yapıyorsun? Benim bildiğim kadarı, sen kırk yaşındayken, New York uçsuz bucaksız bir çayırlıktı. İnekler otlardı. Gözünün mavisi ordan geliyor derler. İlkokulu bitirdiğim gün, armağan olarak senin son filmini seyretmeye götürmüşlerdi. Votka mı önündeki? Soldan mı kalktın bu sabah? Şimdi senin şarkılarından birini söyleyeceğim. Notasını müzede buldum."
Don Riccles:
"Ne o moruk? Ne işin var buralarda? Uykun mu kaçtı? Evine gitsene. Dişlerini çıkarıp bardağa koysana. Ayaklarını divana uzatsana. Goril muhafızların seni sevmeyen gazetecilerden birini dövmekle meşgul değilse, sırtını ovdursana..."
Pat Henry:
"Yandık! Repertuarı değiştireceğim. Patron burada! Hani geçen gün gazeteler, Nevada'da zelzele oldu diye yazdı ya... Şükürler olsun. Zelzele değilmiş. Dedenin kaldığı otelin oda servisi viskiyi geç getirince, Kral yumuşak bir dille itiraz etmiş. Hepsi bu! İyi adamdır, iyi adamdır! Evvelki hafta bana kurşun geçirmez bir yelek armağan etti. Teşekkür için eğilince de popomdan vurdu. Maskeli baloya beni elma şekeri kılığında yolladı. Hem de tepemden tırnağıma şeker şerbeti dökerek. Sabaha kadar zorla dans ettirdiği kadının şeker hastası olduğunu nereden bilirdim ben? Bana ne kadar kızarsa kızsın, mutlaka iki elimi birden sıkar. Çünkü iki elimi sıkmayınca kollarımı arkadan bağlayamıyor. Kollarımı arkadan bağlayamayınca da, istediği gibi yumruklayamıyor..."

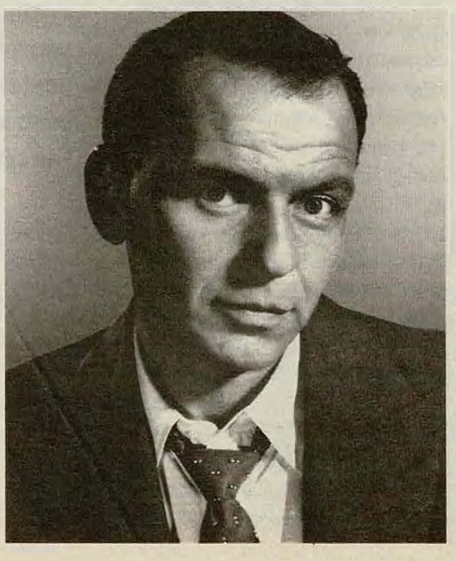

Kendisinden otuz yaş küçük Mia Farrow'la evlendiği zaman, şakalar daha da yoğunlaşmıştı.
Sammy Davis Jr.:
"Selamlar Haşmetlû! Hanımla aran açıkmış ha? Karının alfabe kitabını mı kaybetmişsin, ne yapmışsın... Giyinirken ona yardım ettiğin doğru mu? Bezini senin bağladığını söylüyorlar. Dolabında hanımından daha fazla gün görmüş, geçirmiş kravatların var yahu! Hey! Oğlunun kaynananla kırıştırdığı doğru mu?"
Ama aynı Sammy Davis Jr., Las Vegas'ta bir başka şov'da:
"Frank Sinatra odaya girdiği zaman, diz çöküp haç çıkartmıyorsam, Musevi dinini seçtiğim içindir. Gözümde bir tanrıdır o! Tıkırdatmaya korktuğum nice kapıları ardına kadar bana açmıştır. Bugün sahneye çıkarken, salondaki en ufak kıpırtıdan şov sonundaki alkışlara kadar, her şeyimi, ama her şeyimi Sinatra'ya borçluyum!"

•••

Güzel! Neden bu yazı? Ufak bir noktayı belirlemek için bu yazı. Deminden beri bölük pörçük flaşlarla anlattığım Sinatra var ya...
Bir televizyon şov'una yarım milyon dolar isteyen, efsaneleşmiş Sinatra var ya...
Hah! İşte o Sinatra, ne zaman televizyonda bir süper-şov ya da normal şov yapsa, aynı gece aynı saatlerde sunulan diğer gösteriler arasında, "seyirci ilgisi çekme listesinde" hangi sırayı alabiliyor, söyleyeyim mi? Beşinci veya altıncı!
Bu kadar laf, bu minik noktayı vurgulamak içindi. Bizim sahnelerimizde sekiz alkış alan sekiz şarkı sahipleri, televizyon ekranını Çırpıcı çayın, seyirciyi de o çayırda dolaşan kurbanlık koyun sürüsü sanıyorlar da, şöyle bir değineyim dedim.

Orhan Boran
17 Ekim 1977, Hey

BURASI ŞİKAGO

tindersticks konseri

Chicago'daki arkadaşımız Ayşe Draz aylar evvel Tindersticks'i seyretmiş, aklında kalanları da bir köşeye not etmiş. Okurken keşke Tindersticks buraya da gelse diye düşündük. Şu konser mevsiminde, hele ki şu yaz sıcağında böyle bir serinliğe çok ihtiyacımız var.

Hey Stuart, whisky and water

Sene 96, temmuz, Londra... Sokaklarda aval aval geziniyoruz. Saat öğleden sonra üç. Şehrin o kronik bunalımlı havası yerine güneş yükselmiş tepede. En kalabalık turistik merkezlerden varoşlara doğru ilerlemekteyiz. Bir ara sokağa dalıyoruz, önemsiz, uzun ince bir sokak. Sağda solda birkaç dükkan ve pub var. Tam sokağın sonuna gelmek üzereyken, yanımdaki arkadaşım *"bak, Stuart"* diyor. *"Efendim, anlamadım..." "Yahu işte şu Tindersticks'in solisti..." "Hadi be sen de, bu saatte böyle alakasız bir pub'da ne işi olsun koca adamın..."* İçeri göz atıyorum ki, harbiden herif Stuart'a benziyor. Hadi hayırlısı diyerekten dalıyoruz pub'a. Tam onların arkasındaki masaya oturup ısmarlıyoruz birer Guinness birası, başlıyoruz bizimkini kesmeye... Saat ilerlerken bizim kafalar da gelen giden bira şişeleriyle hafif hafif havalanmaya başlıyor. Sonunda bizimkiler ayaklanıyorlar ve bir anda biranın verdiği cesaretle yerimizden kalkıp "Stuart"ın yanına yaklaşıyoruz. *"Pardon, siz Tindersticks'in solisti değil misiniz?"* Uzun boylu, ince, ama yapılı biri. Tarzı belli ki çok "oturmuş". Yakası hafif açık bir gömlek giymiş; dağınık bir havası var saçlarının. Üstünde bir ceket ve altında kumaş pantolon. Şöyle yukardan aşağıya bir bakış atıyor. Nazik, ama muhakkak ki "hayran" kavramını pek takmayan bir şahıs. *"Evet"* diyor...

Sene 97, Ekim, Chicago... İnternet'te ticketmaster sitesinde gezinirken gözüme Tindersticks ilişiyor. Onları çok çok severim. Hatta solistleriyle Londra'dan biraz tanışırız! Hafif depresif olan müzikleri yine de yalnızlık anlarında bir arzu verir insana. Tarzlarının fazla Avrupai ve Londralı olduğuna inanırım. Amerika'ya konsere geldiklerine inanmak zor. Ama 30 Ekim'de Chicago'nun en uğrak merkezi Metro'da bir konser veriyorlar işte.

Metro denilen yer, eskiden bir opera salonuymuş ve şimdi de konser salonu yapmışlar. Genelde yedi gece konser oluyor, Bob Dylan'dan Nashville Pussy'ye kadar. Konsersiz gecelerdeyse DJ'ler trans, ambient, tekno, hip-hop ya da elektronika geceleri düzenliyorlar. Ufak bir yer, bizim İstanbul'daki mekanlarla kıyaslanırsa en fazla Magma büyüklüğünde. İşin hoş yanı, eski bir bina ve hâlâ opera günlerinden kalma balkonu var. Genelde mainstream gruplar geldiğinde "all ages" (her yaş) konserleri oluyor, onun dışında 18 veya 21 yaş üstü konserler düzenleniyor. Üst balkonda da, alt katta da bar var, yalnız ne yazık ki içki içmek için girişte kimlik gösterip bileklik taktırmak gerekiyor. İşin en salak yanı da, burda içki içme yaşı 21, ama tabii bizim elimizde bir şekilde "öyle" kimlik de mevcut... Metro'nun hemen yanında Smart Bar diye yine Chicago'nun çok ünlü bir gece kulübü var. İşletenler aynı. Smart Bar'da konserler yerine geceler oluyor, gotik, ska, alternatif... Bir keresinde gotik gecesine gitmiş bulundum. İçerdeki herkes siyah balo elbiseleri içinde Sisters Of Mercy dinleyerek kendilerinden geçiyorlardı. Hatta bir şahıs, adını ilk defa duyduğum "screaming orgasm" diye bir kokteyl ısmarladı. Lezzetli olduğunu da itiraf etmem lazım.

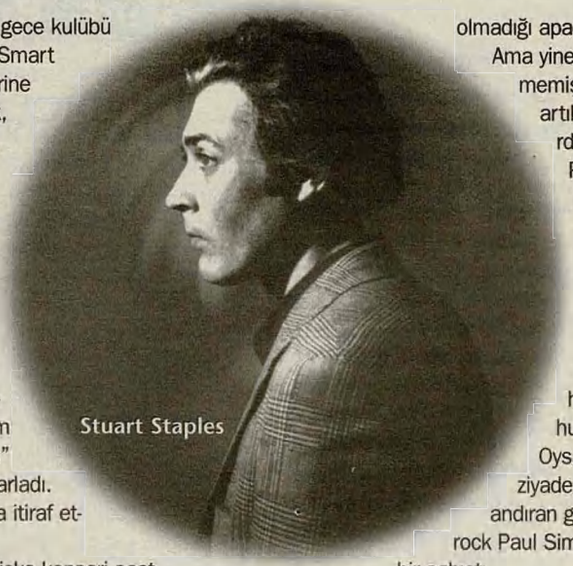
Stuart Staples

Her neyse, Tindersticks konseri saat 9'da, ama ben heyecan içinde saat 7'de kapıdayım. İçerde kimsecikler yok. Zaten salak Amerikalılar Tindersticks'den ne anlar diye düşünürken, yavaş yavaş salon dolmaya başlıyor. Ne ahım şahım bir kalabalık, ne de acınacak bir tenhalık. Saat 8'de ön grup diye tek bir adam çıkıyor sahneye. Siyahlar giyinmiş, 30 yaşlarında, belli ki yorgun ve bitap bir şahıs. Sadece akustik gitar ve kendisi var sahnede. Şarkıya başlamadan, çok derinden öksürüp bizden özür diliyor, doktorunun kendisine biraz dinlenmesi gerektiğini söylediğini, ama dinlenmeye vakti olmadığını belirterek espri yapıyor. Bir an acıyorum içimden kendisine. Derken, gitarını tıngırdatmaya ve mırıldanmaya başlıyor. Çok garip bir şekilde gözlerimi kapamak istiyorum. İstiyorum, çünkü adamın sesi, görüntüsüyle çatışır bir şekilde çok yumuşak ve güzel. Hatta, hani neredeyse Jeff Buckley'nin sesinde varolan güzellik var bu adamın sesinde. Şarkılar hafif, yavaş ve sakin. Bir adamın sadece tek enstrümanla, klasik müzik dışında bu kadar güzel müzik yapabileceğini düşünmezdim. Kimdir nedir bilinmez ama, herhalde şu şanssız "kaybeden"lerden diyorum... Ta ki kaç zaman sonra Chicago Tribune'de kendisiyle ilgili yazıyı okuyana dek. Resimde yine aynı pejmürde siyah tişörtünü ve jean'ini giymiş. Meğerse Oskar ödüllerinde sahneye çıkmış kendisi. Adı, Elliott Smith. Çoğu insanın favorisiymiş mart ayındaki Oskar ödüllerinde. Oskara aday gösterilen şarkılar arasında "Good Will Hunting"in soundtrack'inde seslendirdiği, kendi bestesi "Miss Misery" varmış. O tören gecesinde başka bir "lig"den değil, başka bir "dünya"dan olduğunu yazmış Chicago Tribune. Diğer adaylar Céline Dion ve Trisha Yearwood'la el ele beyaz takım elbisesi içinde pek bir şansı olmadığı apaçık ortadaymış. Ama yine de boş elle dönmemiş ödül töreninden; artık en ufak label'lardan biri olan Kill Rock Stars yerine DreamWorks şirketiyle çalışacakmış. Üçüncü albümü "Either/Or", şimdilerde geçen yıl ilk çıktığı zamanlara kıyasla çok daha hızlı satıyormuş. Yahu meğer neymiş!... Oysa bir rock star'dan ziyade, sokak çocuğunu andıran giysisi içinde punk rock Paul Simon gibi mütevazı bir şahıstı.

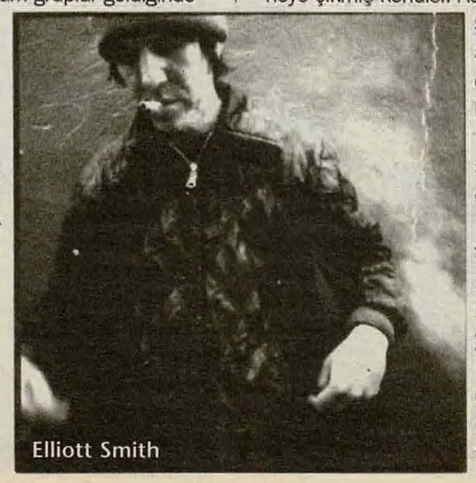
Elliott Smith

Derken saat 9, sahneye tek tek çıkmaya başlıyor Tindersticks elemanları. En öndeyim, sahne pek yüksek değil. Hemen önüme seloteypledikleri şarkı listesine göz gezdiriyorum. İlk albümleri ve son albümleri "Curtains" ağırlıklı program; bir de tabii "My Sister" var... Bir bas, bir gitar, bir keman, bir klavye, bir davul ve şantör Stuart sahnedeler. Bir de, hani şu her türlü aleti çalan türden bir eleman... Davulu öne yerleştirmişler. Pek bizim alıştığımız düzene benzemiyor. Keman çalan şahıs, seyirciyle bayağı bir göz kontağında bulunuyor, gitarist öndeki bir kızla sohbet ediyor. Ama Stuart klasik tarzıyla sahnede bir heykel ihtişamıyla duruyor. Yine bir ceket, yakası açık bir gömlek ve kumaş pantolon giymiş. Saçları dağınık. Şarkılara başladıktan sonra hiç ara vermiyorlar. Stuart transa geçmiş gibi o kuvvetli sesiyle içleri titretiyor. Müthiş bir konser. Oysa ki ben, bu kadar orkestral albümlerden sonra, konserin hafif kalacağına inanıyordum. Stuart gözlerini kapamış, bir ayağıyla ritm tutuyor. Hiç gözlerini açmıyor, bir saniye bile seyirciye bakmıyor. "Kathleen" ve "City Sickness" parçalarıyla iyice kendinden geçiyor. Zaten halinden belli ki, sahneye çıkmadan bayağı bir doping yapmış, ama hareketli değil, sadece müzikle beraber bambaşka bir alemde, kendi dünyasında kaybolmuş. Arada bir elindeki mendille alnını siliyor ama, bütün bu sıcağa rağmen ceketini çıkarmaya tenezzül etmiyor. Bir buçuk saat sonra konserin sonuna geliyoruz. Herkes bu rüyadan uyanmamın verdiği bir şaşkınlıkla önce bir silkeleniyor, sonra korkunç kuvvetli alkışlar başlıyor. Bir daha çıkacaklarını hiç beklemezken, yine beliriyorlar sahnede. Stuart mikrofona yaklaşıp teşekkür ediyor. Seyirciler bağırmaya başlıyor, her kafadan ayrı bir şarkı çıkıyor. Ben de cesaretimi toplayıp "Hey Stuart, Whisky and Water" diye bağırıyorum. Ve işte tekrar çalmaya başlıyorlar. Aralarında benim "Whisky and Water" da var. Yarım saat daha bizi yine başka alemlere götürdükten sonra, terk ediyorlar sahneyi. Yolda hâlâ kulaklarımda Stuart'ın sesi... Bir hafta boyunca başka bir müzik duymak istemiyorum...

Ayşe Draz

postROCK

"Rock'tan sonra ne var?" diye merak buyuruyorsanız, elbette ki "Roll var" diye cevap veririz, "Rock'tan önce de sonra da Roll var..." Ama bir de post-rock var. Bu ay post-rock istasyonunda uzun bir mola veriyoruz.

Post-rock mu yapmak istiyorsunuz? Kolayı var. Kendinize normal bir rock grubu –tercihan Chicago'lu– bulun. Solistlerini öldürün. Ritm aleti olarak ne varsa, en orta yere yerleştirin. Aletini alıkoyup gitaristi kovun. Basçının eline gitarı verin. Ya da gitarın yerine klavyelileri, bakır nefeslileri, hatta ikinci bir bası, hatta ve hatta bir televizyon, vantilatör, herhangi bir beyaz eşya veyahut da kapkacak koyun... Gerisi hayalgücünüze kalmış...

Rock eleştirmeni Stéphane Deschamps yarı şaka yarı ciddi bunları söylüyor post-rock hakkında. Belirtmek gerekir mi, post-rock denilen hadise 90'lı yılların bir ürünü. İlkten bu isim daha ziyade dans pistlerine entellektüel davetiyeler çıkaran tekno türevleri için sıklıkla kullanılıyordu. Ama şimdi post rock denilince gözler hemen Chicago civarına çevriliyor. Ama elbette ki post-rock yöresel bir müzik değil, folklorik nağmelerle alakası yok. Bazen free caza, bazen de senfonik rock'a kaçtığı oluyor. Bu işle iştigal eden müzisyenlerin arşivlerinde maalesef Beatles ya da Rolling Stones plakları bulunmuyor. Onun yerine Red Krayola, Soft Machine, Television, Can, Faust, Kraftwerk plakları filan var. My Bloody Valentine, Talk Talk, Brian Eno, hatta Ennio Morricone de prestijli isimler arasında. Post-rock gruplarını dinlerken bazı tanıdık tarzlarla alaka kurabilirsiniz: Mesela Isotope 217°, Him, June Of 44 gruplarının müziğinde dub etkileri var. Country ve blues'a kucak açan ekipler arasında The For Carnation, Rex, Gastr Del Sol bulunuyor. The Sea & Cake'in müziği easy-listening saflarında. Ui ise bir nevi –makinasız– drum'n'bass yapıyor. Tortoise ise caza meyletmiş durumda. Salaryman'in müziğinde senfoni etkileri var... Saymakla bitmez, en iyisi, en iyi post rock plaklarından oluşan bir liste verelim, başınızın çaresine bakın.

Labradford - "A Stable Reference" • Tortoise - "Millions Now Living Will Never Die" • Stars Of The Lid - "The Ballasted Orchestra" • Isotope 217° - "The Unstable Molecule" • Bark Psychosis - "Hex" • Disco Inferno - "Di Go Pop" Slint - "Spiderland" • Movietone - "Day And Night" • Gastr Del Sol - "Camofleur" • Third Eye Foundation - "Ghosts" • Roy Montgomery - "Scene From The South Islands" • Flying Saucer Attack - "Rural Psychedelia"

Slint, Rodan, Rachel's, June of 44

Louisville'in kalp atışları

Şikago'dan 300 mil uzaklıktaki Louisville (Kentucky), Amerikan alternatif müziğinin önemli bir üssü haline gelmiş bulunuyor. Esin kaynaklarını Louisville'in iklim ve coğrafyasından alan genç müzisyenlerin oluşturdukları topluluklar, tıpkı şehrin aşağısındaki Ohio çağlayanları gibi, coşkuyla akarak rock ve post-rock arasında köprü kuruyor, aradaki kayıp halkayı dolduruyorlar. Kuşkusuz, bu toplulukların başında Slint geliyor.

1987-91 yılları arasında etkin olan ve sadece iki albüm yayınlayan Slint, Squirrel Bait topluluğunun küllerinden doğmuştu. (Günümüzde Jim O'Rourke ile birlikte, hayli ses getiren Gastr Del Sol adlı projeyi yürüten David Grubbs da Squirrel Bait üyeleri arasındaydı.) Slint'in ilk albümü "Tweez", (Jennifer Hartman adlı bağımsız bir plak şirketinin etiketiyle) 1988'de çıktı. İkinci albümü "Spiderland" ise, 1991'de Amerikan bağımsız müziğinin gerçek yuvası Touch and Go tarafından yayınlandı.

Slint'in getirdiği yenilikler ve popüler müziğin çehresinde yaptığı değişiklikler henüz anlaşılmaya başlanmıştı ki, topluluk dağıldı. Slint serüveninin noktalanmasının hemen ardından, çeşitli klinik ve akıl hastanelerinde tedavi gördükleri rivayet olunan üyeler, bugün farklı topluluklarda müzik yapmayı sürdürüyorlar.

Slint, bir post-rock topluluğu değildi, ama yaptığı müzik, dinlemeye alıştığımız anlamda rock da değildi. Bir diğer anlatımla, rock'ın sınırlarını zorlayan ve hatta çoğu yerde bu sınırların ötesine geçen bir müzikti. "Out rock" olarak niteleyebileceğimiz bu müzik olmasaydı, Tortoise'ın post-rock'ı da olamazdı. Slint üyesi David Pajo'nun topluluğun dağılmasından sonra çalışmalarını bir süre Tortoise ile sürdürmesi, aradaki bağlantıyı ve evrim çizgisini göstermesi bakımından önemlidir.

Esin kaynaklarını Louisville'in iklim ve coğrafyasından alan genç müzisyenlerin oluşturdukları topluluklar, tıpkı şehrin aşağısındaki Ohio çağlayanları gibi, coşkuyla akarak rock ve post-rock arasında köprü kuruyor, aradaki kayıp halkayı dolduruyorlar.

"Slint'i izlediğimde 15 yaşındaydım. 'Bundan sonra müzik yapmayı ne diye dert edinmeli? İşte yapılabilecek en iyi müzik' diyebilirdim. Fakat yılgınlığa kapılmak bir yana, cesaretlendim." Louisville çevresinden bir başka müzisyene, Slint üyelerinden birkaç yaş daha genç olan Jason Noble'a ait olan yukarıdaki sözler, Slint'in ne denli güçlü ve kalıcı bir müzikal etki yaratmış olduğunu kanıtlıyor. Bir başka ilginç nokta, Slint'in yüreklendirmesiyle müzik yapmaya koyulan Jason Noble ve arkadaşlarının kurdukları Rodan'ın zamanla bir diğer efsanevi Louisville topluluğuna dönüşmüş olması...

1992'de kurulan Rodan, kısa ömrüne yalnızca bir albüm sığdırabildi. Shellac topluluğundan tanıdığımız Bob Weston'a ithaf edilen, punk minimalizminin barok üslup çeşitlemeleriyle kaynaştığı "Rusty" albümünün ardından dağıldılar. (Paslanmış, tembel, uyuşuk anlamlarına gelen "Rusty", bu albümün prodüktörlüğünü yapmış olan Bob Weston'ın takma adı.)

Rodan'ın küllerinden alternatif müzik dünyasında kısa sürede ayrıcalıklı birer konum edinen dört topluluk doğdu: Sonora Pine, Rac-

40→

hel's, June Of 44 ve Shipping News.

Rodan üyelerinden Tara Jane O'Neill, Sean Meadows ve Kevin Coultes, yeni topluluğa Sonora Pine adını verdiler. Atmosfer ve ruh hali yaratan bu müziği "sofistike yalınlık" olarak niteleyebiliriz. Şarkıların çoğunu Tara Jane O'Neill yazıyor. İtirafsal folk şarkıları bunlar. 1996 yılında yayınlanan ilk albümlerini Robert 'Rusty' Weston'ın da yardımıyla, her tarafın karlarla kaplı olduğu bir kış gününde, O'Neill'in Louisville'deki ev stüdyosunda kanyak yudumlayarak kaydetmişler. Böylesine hüzünlü bir albüm, başka bir mevsimde, başka bir yerde kaydedilemezdi. Yalnızca Louisville'de, Ohio nehrinde suların yükseldiği dondurucu bir kış mevsiminde...

June Of 44

Tara Jane O'Neill, ayrıca Retsin adlı bir toplulukta da yer alıyor. Boston'lu Come topluluğunun "Near Life Experience" albümünde de bas çaldı. Bağımsız sinemacılar Suki Hawley ve Michael Galinsky'nin "Half-Cooked" adlı filmlerinde oynadı. Turnedeki bir rock topluluğunun içi çalgılarla dolu arabasını çalan ve kendilerine müzisyen süsü vererek kasabadan kasabaya dolaşan iki genç kızdan birini canlandırdı bu filmde. Eski Rodan üyeleri Jason Noble, Jeff Mueller ve Tara Jane O'Neill, yalnızca bu filmin müziğine katkıda bulunmak için Truckstop adlı bir topluluk da oluşturdular.

Rodan üyelerinden Jason Noble, Kevin Coultas ve (çok kısa bir süre için) Jeff Mueller ise, klasik müzik eğitimi görmüş piyanist Rachel Grimes'ı da aralarına alarak Rachel's topluluğunu kurdular. Rachel's, bir rock topluluğundan çok, bir oda orkestrasına benziyor. Yaptıkları müziğin kimi eleştirmenlerce "oda rock'ı" (chamber rock) olarak adlandırılmasının nedeni de bu. İlk albümleri "Handwriting"de topluluğa Şikago Filarmoni Orkestrası eşlik etti. İkinci albümleri, Avusturyalı dekadan ressam Egon Schiele'nin hayatından yola çıkarak yazılmış bir tiyatro-dans yapıtı için yaptıkları müzikten oluşuyor. "Songs For Egon Schiele" başlığını taşıyan albümde, yüzyıl sonu Viyana'sının atmosferini yaratmayı ve sanatçının resimlerindeki erotizmi müziğe yansıtmayı başarmışlar.

Bir diğer eski Rodan üyesi Jeff Mueller ise, Amerikan alternatif müziğinin zirvesindeki June Of 44 topluluğunda yer alıyor. Aslında bu topluluk, bir bakıma Rodan ve Codein karması sayılır. Çünkü, davulda da Codein'den Doug Schrin var. (Schrin'in ayrıca Him adlı bir avant caz-rock topluluğunda da çaldığını belirtelim.) June Of 44'un müziğe yaklaşımı, bir heykeltraşın elindeki malzemelere bakışına benziyor. Jeff Mueller ve Sean Meadows, gitarlarını birer yontu aleti gibi kullanıyor ve müziği melodik, ince kıvrımlarla yapılandırıyorlar. Bu müziğin içerdiği barok ayrıntılar, aynı zamanda mimari bir kavrayışla da ele alındığını ortaya koyuyor. June Of 44, müziğini anarşik bir enerjiyle inşa ediyor ve sonuçta "anarchitectural" (anarşik mimari) olarak adlandırılan bir yapı doğuyor.

Bu yılın ilk haftalarında, June Of 44'un üçüncü albümü "Four Great Points" yayınlandı. Sözcüğün her anlamıyla deneysel bir albüm bu. Şarkı yazma, kayıt, enstrümantasyon düzeylerinde... Düello yapan iki gitar, vurmalı ve yaylı çalgılar, yankılanma efektleri, trompet, bir daktilonun tuşlarından çıkan sesler... Kayıtlar Bob Weston'ın katkısıyla gerçekleşmiş. (Louisville kökenli topluluklar için stüdyoda Weston'ın katkısı olmadan albüm yapmak galiba olanaksız.)

Jeff Mueller, bu albümü, bedenlerini "geride bırakarak, odada olup bitenlere tepeden bakarak", yani bir tür astral yolculuk esnasında yaptıklarını belirtiyor; ama bu albüm, aynı zamanda, uzun ve serüvenli bir gemi yolculuğu boyunca yapılmış etkisi de yaratıyor. Aslında böyle bir etkiyi June Of 44'un bütün albümleri uyandırıyor, çünkü su, deniz, nehir ve gemiler, Mueller'in saplantıları. Bu saplantılar, topluluğun EP ve albümlerinin başlıklarına dahi yansıyor: "Engine Takes To Water" (Makine Suya Götürür), "The Anatomy Of Sharks" (Köpekbalıklarının Anatomisi, EP)...

Deniz ve gemicilik imgeleriyle dolu June Of 44 müziği. Dalgalar, fırtınalı denizler, uysal sular, kayalıkların üzerinde göz kırpan deniz fenerleri, dalgalarla boğuşan tekneler, sakin sularda süzülen yelkenliler, suların çekildiği kıyılarda eski tekneler, korsan gemileri, mürettebatı kaybolmuş hayalet gemiler, sis çanları, cankurtaran filikaları, halatlar, çapalar, pusulalar... Louisville'deki boğucu çocukluk günlerinin gemi maketleri inşa etme hobisini bugün de sürdüren Mueller, "Korsanlar denizlerin rock'çıları sayılırlar. Ben de tuhaf bir biçimde kendimi korsanlarla özdeşleştiriyorum" diyor.

Ve nihayet, bir zamanlar Rodan'da birlikte müzik yapmış, bir ara Rachel's topluluğunda yolları kesişmiş olan Jeff Mueller ve Jason Noble, Shipping News'da yeniden buluştular. Shipping News'ünki daha dinamik, daha enerjik ve hatta biraz daha tutkulu bir müzik. Kyle Crabtree'nin de davul çaldığı bu topluluk, adını E. Annie Prouxl'un bir romanından alıyor.

Ben Louisville'de hiç bulunmadım, ama o şehrin kalp atışlarını duyabiliyorum.

Halil Turhanlı

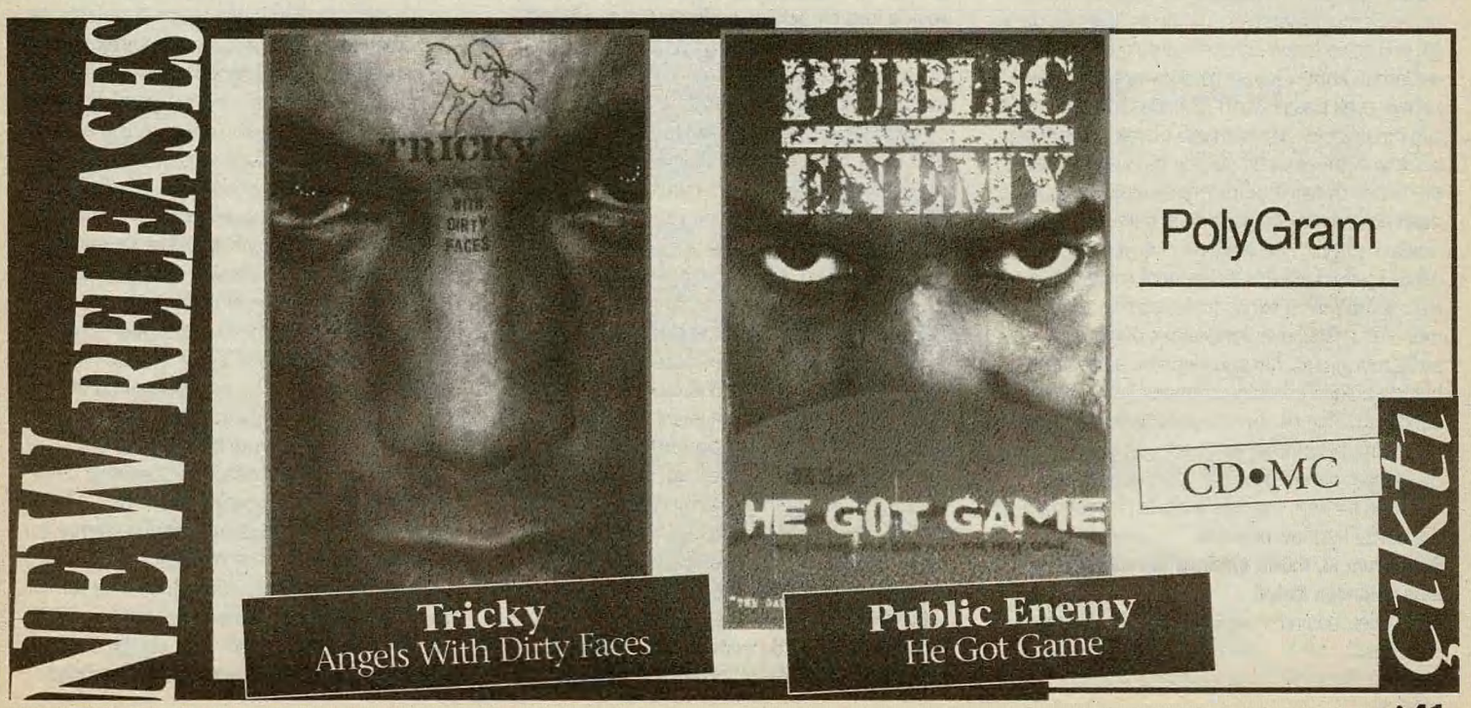

Tortoise

Bugün Amerikan underground müziğinin belki de en "gezgin" üyesi John McEntire. Cazdan rock'a, poptan post-rock'a, Stereolab'den The Sea&Cake'e, o daldan bu dala konup konup kalkıyor. Ama bu "ritm üstadı"nın gerçek yuvası Tortoise. Les Inrockuptibles'e anlattıkları, biraz da post-rock hadisesinin ilk tutulmuş zabıtları...

Yarı gölgede, yarı aydınlıkta

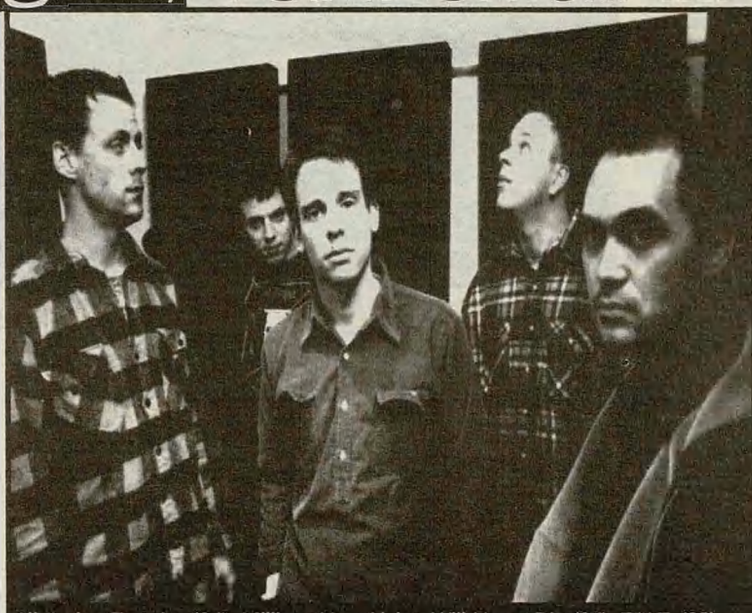

Albümler: Tortoise (94), Millions Now Living Will Never Die (96), T.N.T. (98)

Punk-rock her şeyden önce bir ideal ve zihniyet meselesi... ABD'de, punk-rock moda bir akım olmaktan ziyade, sadece kendi arzularına göre hareket etmek isteyen, kendi müzikleri hakkında söz sahibi olmak isteyen grupların, imajmış, ticari başarıymış gibi dertleri olmayan, sadece ve çok güçlü bir şekilde istedikleri şeye inanan adamların yaptığı bir müzikti.

Tortoise'dan önce her biriniz "indie-rock" diyebileceğimiz gruplardaydınız. Niçin Tortoise için her şeyi bıraktınız?

John McEntire: Muzaffer bir geçmiş adına mümkün olduğunca uzun bir süre birbirine sıkı sıkıya bağlı kalan rock topluluğu hikayesi; bir kariyeri, ismi, bir sırdaşlık illüzyonunu yaşatma gayretleri bizi hiçbir zaman alakadar etmedi. Mesele şu: Aynı dönemde –90'lı yılların başları– her birimiz kişisel bir kaynama noktasına gelmiştik. 80'li yıllarda geçerli olan duvarlar bizi pek de mutlu kılmamıştı... Yeni bir şey geliştirmek için sıfırdan başlamak, sonuçta tatminsizlik ve burukluk yaratacağı kesin olan çıkmaz sokaklarda takılıp kalmaktan sakınmak gerekiyordu.

Tortoise'ın ilk zamanlarını hatırlıyor musun?

Tamamen kendiliğinden, gayriresmi bir şeydi: Hiçbir şey öngörmeden stüdyoya giriyor ve sonuca bakıyorduk. Tortoise ne müzikal bir program ne de başarı hayalleri üzerinde doğdu. Tek amaç zevk almaktı –ve bu zevkle ne yapabileceğimize bakmak. Şahsen, bunun başarımızı büyük ölçüde açıkladığını düşünüyorum. Tortoise bizim ilk grubumuz olsaydı, büyük ihtimalle yaklaşımımız çok farklı, çok daha kontrollü olurdu. Her birimizin uzun süreler boyunca farklı deneyimler yaşamış olması bu karışımı zenginleştirdi.

Grubun kurucu üyeleri arasında, bir tek sen konservatuar eğitimi almışsın...

Ohio'da, Oberlin'de konservatuara gitmiştim; kesinlikle çok az izi kaldı üzerimde. İnsan teori okuduğu zaman, istese bile bundan uzaklaşması zor: Alışkanlık içine işliyor bir kere; sistematik olarak, müziği bileşenlerine, mekanizmalarına indirgeme eğiliminde oluyorsun. Öyle sanıyorum ki, bugün hâlâ bakışımda, yaklaşımımda bu biraz var. Kurtulmaya çalışıyorum... Benim gittiğim okul çok muhafazakardı. Yaratıcılık üzerinde değil, yorum ve teknik üzerinde duruluyordu. Gerçeklerden kopuk, kapalı bir dünyaydı. Çocuklar nereye ayak bastıklarının farkında olmadan, mezun olduklarında enstrümancı olarak iyi bir iş bulacaklarından emin bir şekilde buraya giriyorlardı. Gözleri öylesine perdelenmiş oluyordu ki, o diplomalarının bir orkestrada iş bulmalarını garantilemediğinin bile farkında olmuyorlardı. Bu okula kaydolmam için kimse beni zorlamadı: Hep perküsyoncu olmak istemiştim ve tamamen kendi isteğimle, hevesimle, düşlerimle, saflığımla girdim. Ama çok kısa bir süre sonra, burada hüküm süren performans kültü içimi döndürdü. Yine de, bana önemli gelen şeyleri öğrendim, birbirinden farklı pek çok şey aldım. Bu okulda, bana daha sonra oldukça yardımı dokunan bir şeyi, müzikle aramda bir mahremiyet ilişkisi kurmayı edindim.

Sanıyorum ki, müzik eğitimin dinlediğin plaklarla yakından ilişkili.

Tabii. Evet, başından beri coşkulu bir eklektizmle beraber... 14-15 yaşlarındayken, hiçbir zaman olmadığı kadar, her şeyi keşfetme arzusu duyuyordum. O yaşlarda insan her şeye karşı müthiş açlık duyuyor, dışarda ne var ne yok her şeyi keşfetmek için telaşla pencereyi açıyorsun... Beni diğerlerinden daha fazla etkileyen bir albüm ya da bir sanatçı adı veremem. Öğrenme arzusuyla taklit etmeye kalktıklarım tabii ki olurdu. Bunlar daha ziyade haftalık keşiflerdi: Bir hafta Crass'ın bir albümü, ertesi hafta Mahavishnu Orchestra'nın bir albümü... Müziğin bende iz bırakmasını o kadar arzuluyordum ki...

Elektronik müziği nasıl keşfettin?

Onu da konservatuarda keşfettim. Aşağı yukarı, okulda hüküm süren bu boktan havanın bilincine vardığım zamanlardı. Kendimi köşeye sıkışmış, eziyet altında hissediyordum ve tam o dönemde isteğe, iradeye yer veren elektronik müzik bana bir kurtuluş gibi göründü.

Bu eğitime rağmen, niçin çok uzun bir süre rock'a katı bir şekilde bağlı gruplarda çaldın?

Günün birinde Louisville ya da Chicago'ya giden benim gibi pek çok müzisyen için en önemli motivasyon punk-rock'tu. Çünkü bu her şeyden önce bir ideal ve zihniyet meselesiydi: ABD'de, punk-rock moda bir akım olmaktan ziyade, sadece kendi arzularına göre hareket etmek isteyen, kendi müzikleri hakkında söz sahibi olmak isteyen grupların, imajmış, ticari başarıymış gibi dertleri olmayan, sadece ve çok güçlü bir şekilde istedikleri şeye inanan adamların yaptığı bir müzikti. Daha sonra, yıllar geçtikçe, kişilikler inceliyor ve herkesin gelişimi giderek silinen bu müzikal referansların üzerine oturuyor. Grunge gibi, hakim ve rahat moda akımlar da, reaksiyon olarak, bizi "gitar grubu" denen ve tek amacı yanındakinden daha güçlü çalmak olan bu olay hakkında kendimizi sorgulamaya teşvik etti. Bütün bunlar bir yana, bugün hâlâ sık sık tekrar ettiğimiz gibi Tortoise bir punk-rock grubu. Çoğu bunun şaka olduğunu sanıyor, oysa biz kendimizi bu tarihe sıkı sıkıya bağlı hissediyoruz.

İlk albümünüz 94'de çıktı ve esas olarak klasik bas-bateri ortaklığı üzerinde kurulu...

Biz o dünyadan geliyorduk. Bu kadar aşina bir noktadan yola çıkıp sonra mümkün olduğunca bunları terk etmek ilginç geliyordu. Geriye dönüp baktığımda, özellikle bu ilk albümün prodüksiyonun gazabına uğradığını düşünüyorum. Bu açıdan, çok iyi bir iş yaptığımızı söyleyemem... "Tortoise" ve ikinci albüm "Millions Now Living Will Never Die"ın fazla aceleyle kaydedildiğini söylemek lazım: Biri bir haftada, öteki on günde. Aslında bütün her şeyin o kadar hızlı bir şekilde yapılmasının da güzel bir yanı vardı –bugün bir şey yapabilmemiz için aylar gerekiyor...

Enstrümantal müzik, daha en başka grup kurulurken kendini kabul ettiren bir seçim miydi?

Sözlere ya da vokale karşı özel bir alerjimiz yok. Şahsen, yazmak –özellikle de mektup yazmak–, her ne kadar arzu ettiğim kadar bu işe kendimi vermediğim için pişmanlık duysam da, benim en sevdiğim faaliyetlerden biridir. Tortoise'ın ilk zamanlarında, tam manasıyla bir anlaşma sonucu olmasa da, enstrümantal müzik kendini kabul ettirdi. Hiç şüphesiz, bizim hiyerarşisiz, lidersiz, temsilcisiz, öne çıkan enstrümanın olmadığı kollektif geleneği yeniden oluşturma arzumuza böylesi çok daha fazla tekabül ediyordu.

Tortoise çok özel bir çalışma tarzı olan bir grup: Kollektif ve karşılıklı ilişkiyi savunuyorsunuz, oysa çok ender beraber çalıyorsunuz.

Çoğu zaman içimizden biri tek başına bir iskelet çıkarır ortaya; onu grubun üyelerinden birine gösterir, buna tepkilerini sorar, o onun üstüne çalar, ekler, değiştirir ve aynı şekilde bütün grup elemanları takılır. Parça üzerinde oynama, onun sağını solunu çekiştirme fikrini seviyorum. "TNT"nin kayıtları tamamen bu yöntemle oldu; ilk defa bilgisayarla çalıştık, üstelik bu 24-kanallı bir analog değildi. Bu durum, sonucu tamamen etkiledi ve bizim "lineer" olmayan, yani süreyi, yataylığı değil, derinliği, dikeyliği önemseyen müzik anlayışımıza cuk oturdu. Ayrıca, teknoloji ve stüdyonun bizatihi yazma aracı olduğu düşüncesi var. Bu birçok müzisyende gördüğümüz çok

42→

yaygın bir bakış açısı. "TNT"de aşağı yukarı hiçbir şey prodüksiyon çalışması bitmeden yazılıp saptanmadı. Analog taraftarlarıyla dijital taraftarlarının kapışması bizi alakadar etmiyor. Biz farklı araçlarla oynamayı, kullanabileceğimiz her şeyi kullanmayı seviyoruz.

Ses mühendisi olman ve grubun prodüktörlüğünü yapman sana ayrıcalıklı bir konum vermiyor mu?

Pek değil. Tortoise'ın müziğinde olup biten hemen her şeye çok yakınım –her unsurun her ayrıntısını biliyorum... Bu, altından kalkmanız, idare etmeniz gereken müthiş miktarda enformasyon demek. Ama bu durumun beni grubun öteki üyelerinden ayırdığını sanmıyorum. Herkesin eşit derecede olaya angaje olması Tortoise'da iş bölümünü ve paylaşımı kolaylaştırıyor. David Grubbs ve Jim O'Rourke gibi iki kuvvetli şahsiyetin Gastr Del Sol'u bitirmesini anlayabiliyorum: O kadar uzun süre baş başa kalmak, böyle bir işbirliğini hafifletecek başka hiç kimsenin olmaması, katlanılması zor bir yoğunluk olmalı.

Bu yaz "TNT"yi bitirmek üzereyken, "bu kadar ucu açık olmayan" bir albümün haberini verdiniz. Bundan ne kastediyordunuz?

Tortoise tam altı yıldır var. Başlangıçta, müzikal yaklaşımımız uzay, alan, mekan, doku üzerine kuruluydu. Sonra, hep beraber bir şekilde büyüdük. Bunun geçmişimize ya da çevremizi saran müziğe bir tepki olup olmadığını bilmiyorum ama, kendi kendimizi sorgulamamız, masaya yatırmamız şarttı... Bugün bir plakçıya gittiğinizde, bu doku ve sonsuzluk içinde, tekrar fikri üzerine kurulu, hiçbir özgünlüğü olmayan onlarca plak görürsünüz. Giderek, daha artiküle, daha iyi eklemlenmiş parçalar yapma ihtiyacı duyduk. Her birimizin sağlam, daha adı konmuş bir doğrultu tutturmasını istiyorduk. Buna yeni bir hareket vermek gerekiyordu. Ama bu çok bıçak sırtı bir seçim çünkü, bir kere bu yola girdin mi, klişelere, geleneksel yapılara toslama ihtimalin çok yüksek: dörtlük-nakarat-köprü-dörtlük-nakarat... Bütün mesele, hem bayağılığa, sıradanlığa gömülmeden, hem de çerçeve dışına körü körüne çıkmadan parçalara nasıl yeni bir hayat verileceği...

Zaman içinde, gittikçe daha geniş bir enstrüman yelpazesi kullanır oldunuz. Bu bir olgunlaşma işareti mi?

Her ne kadar elektronik müzik beni çok derinden etkilemiş, bana çok büyük katkıda bulunmuşsa da, ben şahsen, akustik aletlerin tınısını her zaman çok sevmişimdir. Bu aletleri bambaşka bir bağlam içine oturtmak bana eğlenceli geliyor... Becerimiz geliştikçe, yeni sesleri müziğimize dahil ediyoruz. Ayrıca teknik becerilerini sergileme hayali peşinde koşan müzisyenler olmadığımız için de, bunun bizi herhangi bir aşırılığa sürükleyeceği kaygısı taşımıyorum.

Grupta herkes Tortoise'ın dışında da çeşitli projelere giriyor, solo çalışmalar yapıyor. Dağılmaktan, parçalanmaktan korkmuyor musun?

Bakış açılarının, farklı tekniklerin çoğalmasının bizi sadece zenginleştireceğini düşünüyorum. "TNT" bu deneyimlerin bir ürünü. Ayrıca, bu yeni şeyler keşfetme açlığımızı neyin durdurabileceğini de bilmiyorum... Hepimizde sound takıntısı var. Hakikaten çok sessiz sakin bir yerde tek başıma oturuyorken bile kulaklarımın içindeki sesi, uğultuyu dinliyorum... Belki de zorlaya zorlaya kulak tozunu mahvedeceğiz. Bu da işin bir parçası. Nasıl ki bir marangoz için her an bir parmağını kaybetme tehlikesi varsa, bizim için de aynı şey...

Chicago'da, insanların ticari başarı peşinde koşmaması fikir alışverişlerini kolaylaştırıyor gibi görünüyor...

Sanıyorum ki bu, herkesin müziğe mümkün olduğunca kişisel bir noktadan yaklaşmaya çalışmasından kaynaklanıyor. Bu durumda kıskançlığa doğal olarak yer olmuyor. Chicago'da her zaman bir merak ve başkalarının işine saygı havası olmuştur. Herkes başka bir taş getirir koyar: Bu bilinir, takdir edilir ve öğrenmek için bundan yararlanılır. Ben şimdiye kadar burada, kimsenin diğerlerinden daha iyi olduğunu söyleyerek vakit kaybettiğine rastlamadım. Bunun ne bir anlamı, ne de faydası olur. Aşağı yukarı aynı dertleri paylaşan, aynı yaklaşımlara sahip müzisyenlerin bu yoğunluğu biraz tuhaf gelebilir... Başka Amerikan şehirlerinde buna benzer bir durum görmedim hiç. New York'ta mesela, müthiş hareketli, aktif bir "downtown" sahnesi var. Ama sürekli birbirini gözleyen, birbirinin açığını kollayan, birbirini kötüleyen bu adamların da çoğu zaman birbirlerini tekrar ettiklerini düşünüyorum... Orada meselenin biraz fazla para meselesi haline gelmiş olduğundan korkuyorum. Müziği hakikaten bir iş, bir ünvan olarak görmeye başlarsan, işin özü hakkında kendini sorgulamayı bir kenara bırakırsın... Dolarlar bu işe yarıyor: Hep aynı şeyler yapılsın ve insanlar da satın almaya devam etsinler. Bana öyle geliyor ki, burada, Chicago'da kimse hayatını müzikten kazanmak gibi bir umuda kapılmaz. Tortoise'ın üyeleri müziğin hiçbir zaman ekonomik açıdan geçimi sağlayacağını akıllarına getirmemişlerdir, sonradan öyle olmuş olsa bile.

Egemen Amerikan kültürüyle aramda kesinlikle bir bağ görmüyorum. Bu kültürün dolaşıma soktuğu her şeye tamamen karşıyım. Bu ülkede, başta müzikte olmak üzere bugüne kadar ilginç olan ne varsa, geleneksel değerlerin ve Amerikan sisteminin reddi üzerine olmuştur.

Kendinizi şu ya da bu şekilde Amerikan kültürüne bağlı, onun bir parçası olarak görüyor musunuz?

Şahsen, egemen Amerikan kültürüyle aramda bir bağ görmüyorum. Bu kültürün dolaşıma soktuğu her şeye tamamen karşıyım –her ne kadar bu muhalif konumum biraz pasif olsa da. Bütün bu Teksas'ıydı, yankee'siydi, "mainstream"in içinde ne varsa hepsine, bu ülkenin kitle kültürünü oluşturan her şeye tamamen karşıyım. Bu ülkede, başta müzikte olmak üzere bugüne kadar ilginç olan ne varsa, geleneksel değerlerin ve Amerikan sisteminin reddi üzerine olmuştur. Şimdi, sadece reddetme üzerine değil, olumlu bir şeyler üretme noktasında da varolabileceğimizi umuyorum. Biz hiçbir zaman doğrudan haykırmıyoruz, ama yaptıklarımızda insanların siyasi bir boyut görmeleri beni asla rahatsız etmez doğrusu. Çünkü, inançlarımız ve arzularımız çok güçlü.

Eğer yarın öbür gün Tortoise çok daha geniş çaplı bir üne kavuşursa, bunun sizin üzerinizdeki etkileri neler olur?

Tabii ki bizi yolumuzdan saptırabilecek bazı riskleri hesaba katmamız, bunlara karşı uyanık olmamız gerek, dizginlerin elimizden kaçmasına izin vermemek lazım. Şimdilik hâlâ, durumumuz ideal sayılabilir. Thrill Jockey plak şirketiyle yaptığımız işbirliği başımıza gelebilecek en iyi şeydi. Chicago'da tam da bulunmak istediğimiz yerde bulunuyoruz: Yarı gölgede, yarı aydınlıkta; böylece fuzuli yere enerji harcamadan, ne olursa olsun sürekli kendimizi ispatlamak zorunda kalmadan, huzur içinde yaşayabiliyoruz.

Çeviren: **S.İ.**

Bir tutam egzotika, bir tutam caz füzyonu, bir tutam da akademik minimalizm

Sonic Youth elemanları Thurston Moore ve Lee Ranaldo, Diabologum elemanı Michel Cloup'la buluşmuşlar, Tortoise'ın "Jetty" şarkısını dinleyerekten post-rock dedikodusu yapmışlar. Biz de kulak misafiri olduk...

Thurston Moore: Bu post-rock sahnesini gayet yeni ve gayet taze, diri bir şey olarak değerlendiriyorum. Ama bu müziği oluşturan grupların müracaat ettikleri formüller bana biraz fazla açık, fazla sarih görünüyor: Bir tutam egzotika, bir tutam caz füzyonu, bir tutam da akademik minimalizm –La Monte Young ya da Steve Reich geliyor aklıma.

Lee Ranaldo: Basit ve bariz bir yağmanın sınırlarında şeyler duyuyorum ben de.

Moore: Grupların çoğu zihinsel bir müzik üretmek istiyor gibime geliyor. Ama öyle çok da yenilikçi olduklarını düşünmüyorum. Bu tarz müziğin hikayesini, tarihini iyi biliyorum. Onlarda sevdiğim şey, pop civarlarından geçerek pekala özünde radikal bir müziğe yanaşabiliyor, demir atabiliyor olmaları: Chicago her zaman çok ilginç, müzikal açıdan konuşkan bir şehir olmuştur zaten.

Michel Cloup: Free cazı, Chicago Art Ensemble'ı, Antony Braxton'ı düşünürseniz...

Moore: Hiç o kadar gerilere gitmeye gerek yok. Mesela 80'li yıllarda bu şehir Big Black gibi, Slint gibi en coşku verici rock gruplarının doğuşuna tanıklık etti.

Ranaldo: Müzikal benzerliklerimizi bir tarafa bırakın, ben Tortoise gibi grupların yaptığı müziği çok ilginç buluyorum. Son albümlerinin pek delisi değilim ama geçmişte yaptıkları albümler, mesela "Djed" isimli parçanın da olduğu remiks albümleri iyiydi. Onları iş üstündeyken gözlemleyip istikametlerini saptamak ilginç, merak uyandırıcı bir tecrübe olurdu herhalde. Bu müziğin, yolunu yitirip ufak ufak caz rock'a doğru kayma tehlikesi mevcut sanki –çalarken birbirlerini bu kadar dikkatle dinleyen bir ekibin sonu maalesef bu olur. Bu albümdeki birçok şarkı hiçbir yere gitmiyor.

Cloup: Galiba duygudan yoksun oldukları da söylenebilir. Mesela free caz her ne kadar politik olmasa da güçlü bir toplumsal yananlam içeren bir müzikti. Post-rock'ta bu yok: Kelimeleri olmayan bir müzik aynı zamanda da fikirden de, hatta heyecandan da yoksun kalabiliyor...

Moore: Bence bir müzik salt müzikal olarak anlamlı bir yapıya dayandığı müddetçe kendi kendine yetebilir. Tortoise'ın yapısalcı fikirleri geliştirmeye çalışmaları bana çok ilginç geliyor. Bence onların başarıları rave kültürünün gerilemesiyle açıklanabilecek bir şey. Tortoise, yaşlanan rave'cilere, müzisyenler tarafından çalınan, aynı zamanda ritmik ve incelikli bir müzik teklif ediyor. Doğru zamanda doğru yerde olmaları bir şans. Ve tabii gereken müziği yapmaları da öyle... Tortoise bu tarzın en erişilebilir, en anlaşılır grubu. Grubun başlangıç yıllarını da hatırlıyorum. Steve Albini bir dergi için onlarla söyleşi yapmıştı, Chicago'nun en iyi grubu olduklarını, hatta asla onlarınki gibi bir şeyi daha önce duymadığını filan yazmıştı. Bana kalırsa zırvalıyordu. Ben Tortoise gibi grupları milyon kere duydum, sadece o dönemde çok gizli kapaklı bir şeydi, o kadar.

Come

90'ların başında kurulmuş Come'ın koyu, kasvetli bir müziği var. Vokalistleri Thalia Zedek, Patti Smith geleneğini omuzlamış durumda. Son albümleri "Gently Down The Stream"ı yeni yayınlayan grupla yakından tanışalım...

Çifte gitar, jilet vokal ve... Zehirli havalar

Hayatın çeşitli dönemlerinde, insanın hassas noktalarına temas eden "ses"ler, müzikler olur. Bazen de bir ses, insanın yaşamının tamamına denk düşebilir, yaşam hattını ansızın değiştiriverir. Buralarda tanınmayan, gerçi oralarda da tanınmayan, ancak adamını bulduğunda pek de fena çarpan bu seslerden biri de Thalia Zedek'e ait... Seksenli yıllarda önce Dangerous Birds ve Uzi isimli underground toplulukların gitarist ve vokalistliğiyle başladığı çalışmalarını, daha sonra kurduğu Live Skull topluluğunda sürdüren Thalia, bu dönemde Sonic Youth ve Lydia Lunch'la birlikte New York'un önde gelen avangard isimleri arasında yer alıyordu. Sanatçı, özenli bir uyumsuzluk yüklediği vokallerinin gerisindeki vesvese kumkuması lirikleri ve "vuruş"larıyla, dinleyicilerini dipsiz bir kuyuya sürüklemeye daha o zamandan başlamıştı. Doksanların başlarında ise gene yeraltı camiasının saygın gruplarından Codeine'in elemanı Chris Brokaw ile birlikte, yanlarına Kilkenny Cats ve Bar-B-Q-Killers'ın eski elemanları basçı Sean O'Brien ve davulcu Arthur Johnson'ı da alarak Come'ı oluşturdu Thalia... İlk iki albümü bu kadroyla kotaran ikili, üçüncü albümü konuk müzisyenlerle, bu yıl çıkan dördüncü albümü ise, basa Winston Bramen, davula Daniel Coughlin'i alarak gerçekleştirdiler.

Thalia'nın birçok yönden andırdığı kişi, Patti Smith. Birçok dönemdaşı gibi, o da Smith'in "Horses"ı ile yola çıkanlardan. Ancak Patti Smith'in taşıdığı miktarda bile kadınsılık ve anaçlık tozu taşımıyor üzerinde.

Thalia Zedek, kara kuru fiziğiyle çelişen bir ses rengine sahip, ilk dinleyişte –bizim gibi– "erkek sesi" sanabileceğiniz bir "jilet vokal!" Bu ses bir hayli keskin ve çizici kenarları da barındırıyor bünyesinde. Onun vokali Come müziğinin atar damarı. Son iki albümde birkaç parçayı seslendirmeyi Chris Brokaw üstlenince, bir Come parçası için Thalia'nın vokalinin ne anlama geldiği de anlaşılmış oldu. Sanatçının birçok yönden andırdığı kişi, hiç kuşkusuz, kendisinin de koyu hayranı olduğu Patti Smith. Benzer duyarlığa sahip birçok dönemdaşı gibi, o da Smith'in "Horses"ı ile yola koyulanlardan... Ancak Patti Smith'in taşıdığı miktarda bile kadınsılık ve anaçlık tozu taşımıyor üzerinde. Onun imgesine yakın olarak bir de "soğuk elli, yakıcı dudaklı" PJ Harvey gösterilebilir, ki ikisi de insanı en azından tedirgin kılmayı kolayca becerebiliyor.

İşbu kağıt parçası, Thalia Zedek'in iki yıl evvelki İstanbul gezisinde çiziktirdiği en sevdiği albümler listesidir.

Come'ın ilk albümü "Eleven: Eleven" 1992 yılında yayınlandı. Albüm ismini, kayıtlar esnasında isim düşündükleri bir sırada tesadüf eseri baktıkları saatte karşılaştıkları rakamlardan almışlar. "11:11"; takıntı sahibi birçok kişi tarafından dijital saatlerde rastgelindiğinde hayra yorulan bir "an" aynı zamanda. Zaten bu albüm de, ismi gibi on yıl içinde bir kez rastlanacak "özel bir seans" sayılabilir. Yayınlandığı dönemde hakkında çıkan değerlendirmeler, albümün punk'ın, Stones'vari rock'n'roll'un ve blues'un tam tesirli bir formülle aynı potada eritilmesini başarıyla gerçekleştirdiği noktasında birleşiyordu. "Submerge", "Sad Song" ve "Orbit" gibi yavaş fakat çalkantılı şarkılar, Thalia'nın bezgin ve yaralı vokalinin arkasında sisli bir atmosfer yaratan gitarlar eşliğinde dinleyenin dikkatini açıktan gasp etmekteydi. Yarım ağızla albüme takılanlar, kolayca sevilebilecek fakat kolayca dinlenemeyecek bu albümü kolayca terk edebilirdi, çünkü "Eleven: Eleven"ın üzücü ve samimi ancak insanın dengesini bozan kasveti sizden tam randıman bekliyordu. Albümün CD versiyonunda yer alan Rolling Stones yorumu "I Got The Blues" albümün sahip olduğu zehirli havanın menşeini açığa çıkarıyordu; o da Mick ve arkadaşlarının bir daha hiç ulaşamadıkları, yetmişlerin zirve albümlerinden "Exile On Main Street"ten başkası değildi. Bostonlu bir topluluk olan Come'ın bu albümü Atlantik'in karşı yakasında yani İngiltere'de daha bir hararetle karşılandı. Hatta 1992 yılı sonunda Melody Maker tarafından yılın ilk beş albümünden biri seçildi. İtiraf etmek gerekirse, gruba olan merakımızı biz de bu seçime borçluyuz.

Bu albümü takip eden ikinci yapıt, ismini, eşcinsel kültürün, ABD ordusunda eşcinsellik sorunu gündeme geldiğinde bayrak yapmış olduğu "sorma, söyleme" düsturundan alıyordu ve "Don't Ask, Don't Tell", bir yerde Thalia'nın cinsel tercihlerinin deklarasyonu sayılırdı. Müzikal açıdan, "Eleven: Eleven"daki koyu içtenliği yitirmeksizin, onun kalın merceğini başarıyla törpüledikleri söylenebilirdi. Daha geniş yürekli bir prodüksiyon sayılabilirse de, ki hiçbir albümleri prodüktör yüzü görmemiş durumda, Thalia'nın direkt içinize tesir eden vokali ve çifte gitarın benliğinizi unufak eden inleyişleri yerli yerinde duruyordu. Albümden öne çıkan "Mercury Falling", "German Song" gibi single'larla "Yr Reign" ve "Let's Get It Lost" gibi şarkılar oldu. Her birinin ortak özelliği her zamanki gibi gündelik tüketime uygun olmamasıydı.

Üçüncü albüm öncesi grubun geçirdiği sallantı iki elemanın ayrılmasıyla sonuçlandı. Thalia ve Chris'in yanlarına aldıkları konuk sanatçılarla ortaya çıkardıkları "Near Life Experience" ("Ölümün kıyısına gidip gelme tecrübesi" diyebileceğimiz "Near Death Experience" ifadesinin ters yüz edilmişi) bir albümden çok, geçiş dönemi ürünü sayılabilecek otuz dakika dolaylarında bir EP niteliğindeydi. İlk kez nefesli çalgıların ve Thalia-dışı vokalin yer aldığı yapıt sekiz parçadan oluşuyor, "Hurricane", "Bitten", "Walk On's" ve "Half Life" gibi dört sarsıcı parçayla ikilinin sevenlerinin yüreğini sıkıştırmayı beceriyordu.

Son albümde Thalia, geçmişin yaralayıcı darbelerini sesinden ayıklayamayan bir halde... Bu kez de bile isteye "gündelik ve sıradan"ın giyotini altına sürmüşler bedenlerini. Nazikçe infazı bekleşenlerin huzur derecesinde bir sıcaklık akıyor albümden.

Aynı zamanda canki geleneğinin iz sürücüsü bir yaşam sürdüren Thalia, henüz devrilmediği bu yolculukta, dördüncü Come durağı "Gently Down The Stream"i (Usulca akıntının altına...) bu yıl yayınlandı. Bu albüm yeni elemanların yer aldığı ilk albüm özelliğini taşısa da, ilk iki albümün basık ve nemli havasını bizlere taşımakta zorluk çekmemiş. Bu kez daha çetrefil, daha koyu, buna rağmen daha umutlu bir çalışma ortaya çıkmış durumda. Thalia, geçmişin yaralayıcı darbelerini sesinden ayıklayamayan bir halde her zamanki gibi. Bu kez de bile isteye "gündelik ve sıradan"ın giyotini altına sürmüşler bedenlerini. Nazikçe infazı bekleşenlerin huzur derecesinde bir sıcaklık akıyor albümden. "A Jam Blues", "Saints Around My Neck" gibi parçalar ana-Come-damarından yeni oluklara yönelmişliğin göstergeleri. "Middle of the Nowhere", "One Piece" ve diğer şarkıların çoğu ise dinleyicilere alışılmış Come tribini yaşatmayı başarıyor.

Come bir indie-label topluluğu. Yani küçük, bağımsız plak şirketleriyle çalışıyor. İkinci albüm bu tarz şirketlerin en tanınmışlarından Beggars Banquet'ten, diğerleri ise Domino adlı, nispeten daha az yaygın bir firmadan yayınlandı. Bu nedenle ikinci albüme, ülkemizdeki temsilcisi KodMüzik kanalıyla ulaşabilmenize karşın, diğer üçünü ancak şahsi gayretler neticesinde elde etmeniz gerekiyor. Buna rağmen müzik dünyasında bu zahmete değecek üç isim varsa, bunlardan birinin Come olduğu konusunda hiç şüpheniz olmasın. Diyeceğimiz o ki, kendileri çölde su, denizde huzur, insanda yürek kadar nadir bulunan ama olmazsa olmaz bir "değer"e haiz arkadaşlardır, haberiniz olsun!

Atilla Aydoğdu

"Başkalaşan" hakikat

Hakkınızda hiçbir şey bilmeyen biri orda burda yazanları okuyacak olsa, "blues" donanımlı bir grup der sizin için. Şimdiye dek hep "bluesy" gibi refere edildiniz, bu canınızı sıkıyor mu?

Sean: İlk başlarda evet. Nereye gitsek aynı şey soruluyordu, ama şimdi pek yok.

Arthur: Evet, bazen söylüyorlar bunu. İyice anlamadan "blues" gibi son derece geniş bir türle tanınmak istemiyor insan tabii. Aslında blues'u severim, olup bitenler de dinlememe mani değil ama bu beni farklı alemlere götürürken, insanlar başka tarafa gidiyorlar herhalde.

Live Skull'da (Thalia'nın eski grubu) yaptıklarınızla Come arasında neler var değişen?

Thalia: Çok farklı koşullar söz konusu ikisi için. Live Skull'da şarkı yazmıyordum, yalnızca söylüyordum. Kendimi başka türlü hissediyordum bu nedenle.

Come'ın ilk zamanlarıyla Live Skull'ın son dönemleri arasında epey bir benzerlikten sözedilebilir ama...

Thalia: Tabii, olabilir. İkisinin de "noisy" havası, ani inip çıkan ritmler birbirine yakın ama farklar da az değil. Live Skull'da ayrı ayrı parçalar bir araya geliyordu, bütünlüğü sağlayan buydu. Come'da ise durum epey farklı. Şimdi her bir şarkının tamamına hakim, bütün bir hissiyata ulaşmaya çalışıyoruz daha çok.

Chris: Bence de iki grup arasında yakınlıklar var. Thalia Live Skull'dayken, büyük bir hayranıydım onun. İster istemez etkilendim tabii. Özellikle gitarların birlikte yol alması. Çünkü Live Skull'da müthiş bir birlikteliği vardı iki lead gitarın. Bazen kimin hangisini çaldığını farketmek mümkün bile değildi.

Live Skull'ı bırakıp gitmiştin o zaman. Aranızda "dostane" olmayan bir şeyler vardı sanki...

Thalia: İlk kez bir turneye çıktığım, ilk albüm yaptığım ve daha bir dolu yeni deneyim yaşadığım grup Live Skull. Fakat hiçbir bestede yer almıyordum. Benim için biraz farklı bir durumdu bu. Ben de bestelere katılmak istiyordum. Kimi zaman sıkıntılı turneler yaptık.

Sonra New York'a geldin...

Thalia: Evet. Gelme nedenlerimden biri Chris'ti. Onunla çalmak istiyordum.

Chris: Son turneleri esnasında bana gelmişti Thalia ve artık Live Skull'ın biraz mola vermesi gerektiğini söyledi. Artık biz bir grup kurmalıyız, demişti o zaman.

Neredeyse on yıl süren harika bir müzikal beraberliğiniz var...

Chris: O kadar olmuş mu? İlk tanıştığımız gün birlikte gitar çalmıştık Thalia ile. Evet, 1988 falandı herhalde. İlk kez böyle karşılıklı etkileşim hissettiğim biriyle karşılaşmıştım. Birimizin yaptığına diğerimiz karşılık veriyordu.

Thalia: Chris, dehşet bir gitarist. Aramızda müthiş bir karşılıklı uyum var. Tahammül edemediğim insanlarla müzik yapmak zor. Az yaşamadım böyle şeyleri.

Gündem şarkılarınıza nasıl yansıyor? Müthiş mood'lar yakaladığınız şarkılarınızın çoğunun kendiliğinden ortaya çıktığını söylemiştiniz geçenlerde.

Thalia: Benim için yeni bir şarkı, yalnızca gitarla takıldığım zamanlar çıkıyor ortaya. O kendini sunuyor zaten. İşte, diyorum, yine usulca sokuluyor yeterince üzücü bir şarkı daha... Yoksa, oturayım da yeni bir şarkı yazayım, dediğimi hatırlamıyorum.

"Eleven:Eleven" albümü için bir yerlerde, insanın kendi otopsisi yapılırken uyanması gibi bir etki yarattığı söylenmişti. Come artık iyice "karanlık" bir grup olarak damgalandı. Fazla mı ileri gidiyorlar dersiniz?

Chris: Doğru, karanlık! Kimliklerimize uymayan bir şey değil ki bu. Tabii goth ya da iç karartıcı metal gruplarınınki gibi de değil. Kimisi Leonard Cohen gibi adamları iç karartıcı bulur, hiç neşeli yanları yok, der. Bense ne zaman bir Cohen plağı dinlesem, "jazz" doluyorum. Bu da kendimi iyi hissetmemi sağlıyor.

Thalia: Bence karanlıktan ziyade "melankolik". Esas sevdiğim de bu zaten. Melankoli kesinlikle "lirik" bir şey değil. Kişisel nedenlerle, çok daha büyüleyici benim için.

Peki diğer "büyüleyen" şeyler...

Thalia: Hakikatı görmenin farklı yolları... Her şey nasıl bir yönüyle görünür de, sonra tam karşıtı olduğunu anlarsın, işte onun gibi. Bir film izlediğimde ya da kitap okuduğumda, olup bitenlerin aslında bambaşka bir yolda ilerlediğini farkedebiliyorum. Bir anlamda "başkalaşan" hakikat... Peki, ne anlamı var bunun? Her şey aynı görünüyor ama o farklı biçimde tezahür ediyor.

Çeviren: **G.P.**

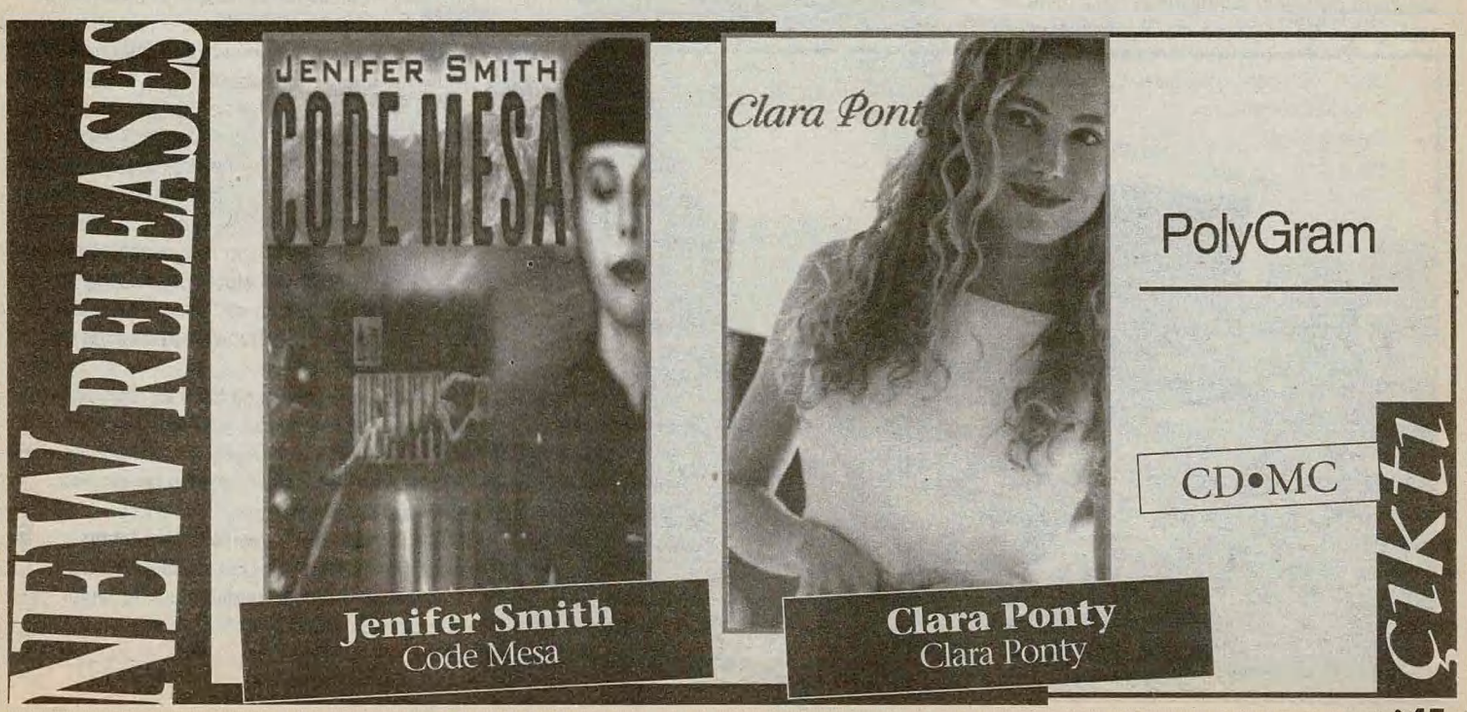

Morphine

Mark Sandman'in vokali ve iki telli bası, Bill Conway'in davulu, Dana Colley'in saksofonu. Alın size bir rock grubu. Peki ya gitar, gitarist? Maalesef... Bostonlu üçlü yatıp kalkıp Jim Thompson okuyor, 90'ların başından beri sağlam ve/veya sakat bir müzik çıkarıyor.

Sesleri Harmanlamak

Bas, saksofon ve davulu bir araya getirmeye nasıl karar verdiniz?

Bill Conway: Buna karardan öte bir süreç demek daha doğru olur. Mark uzun bir süre tek telli bir enstrüman üzerinde çalışmış. İlk defa yapılmış bir şey değil zaten; tek telli enstrümanların da bir geçmişi var. Dana da komşusu ve müzik arkadaşıymış, beraber çalışmalar yapmışlar. Gerisini biliyorsunuz, bir davulcuya ihtiyaçları olmuş ve beni önermişler. Ondan sonra geriye bir isim bulmak kaldı. Dolayısıyla, ilk tanışmamızda öyle araştırma, inceleme falan olmadı. Kendiliğinden oluverdi. Birkaç konser verdik, kimse kafamıza bir şey fırlatmadı ve biz de birkaç konser daha verdik. İşlerin yoluna girmesiyle birlikte, gerçekten organik bir süreç yaşadık. Boston, bu tür işler için güzel bir yer, çünkü güzel bir üniversite radyosu ve bir sürü üniversite öğrencisi var. Müzik yapacak bir sürü yer var ama, "music business" yok. Hiç kimse çalmaya çıktığında "bu gece keşfedileceğim" diye düşünmüyor. Yani, bunu bir kez yapabilirsin ama bir daha mümkünü yok, yapamazsın.

Müziğinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

Low (gürültüsüz) rock. Amacımız daha iyi şarkı yazabilmek, onları daha iyi kaydedebilmek ve bir albümü neyin güzel yapacağını daha iyi anlayabilmek. İyi albüm yapabilen insanlara çok saygımız var.

Grupla bir araya geldiğinde zorluk çektin mi, yoksa rahat mıydın?

Bizler müzisyeniz ve bir müzisyenin görevi sesleri harmanlamaktır. O titreşimi yakaladığında onlarla çalışmak çok eğlenceli. Oldukça rahattı ve gerçekten çok çalıştık: Turneler yaptık, bir izleyici kitlesi oluşturduk ve devam ettik.

Enstrüman formatınızın esas başarınızı engellediğini düşünüyor musun?

Çoğu şeyde olduğu gibi, insanlar yeni şeyler duymaya piyasanın sandığından biraz daha istekli galiba. Bir müzisyen olarak olgunlaşırken öğrendiğim şeylerden birinin, bir grubun başı sıkıştığında sıçrama tahtasının ucuna kadar gitmesinden insanların zevk alması olduğunu söyleyebilirim. Bazen mecbur kalırsın. Bazen de bir işe yaramaz. Fakat işe yaradığında yeni bir şeylerin yaratıldığı duygusuna kapılırlar. Çoğu kez, bir müzisyen olarak, sağlam çalarsın. Şarkıyı gittiği şekilde çalarsın, çizgilerin, sınırların içinde kalırsın ve o zaman insanların hoşuna gider. Evet, bunu yapabilmelisin, ama gerçek heyecan, insanlar uçurumdan birlikte atlayacaklarını bildikleri zaman zuhur eder.

Şarkıyı gittiği şekilde çalarsın, çizgilerin, sınırların içinde kalırsın ve o zaman insanların hoşuna gider. Evet, bunu yapabilmelisin, ama gerçek heyecan, insanlar uçurumdan birlikte atlayacaklarını bildikleri zaman zuhur eder.

İnsanları dar kafalı yapan piyasa mı?

Öyle tabii, çünkü ben, önce Sherly Crow'la başlayıp ardından eski bir Zeppelin parçasına geçen, sonra da bir Count Basie şarkısı dinleyebileceğiniz radyoları seviyorum. DJ'ler hoşuma gitmeyen işler yapıyorlar. Gezinen ve değişik şeyler yapanların yanındayım. Ama çaldığı dört parçadan üçü Pearl Jam versiyonu olan bir radyoyu dinlemenin anlamı ne?

"İkili saksofon" ne anlama geliyor?

Dana Colley: Bilmiyorum, Rashaan Rolan Kirk dinler misin? Ben de onun tarzında bariton ve tenor saksofonu eşanlı olarak çalıyorum. Herhalde biraz gizemli olsun diye Mark böyle bir isim buldu.

Mark'ın albümde kullandığı, kendi icadı olan aletten bahseder misin?

Ha, tritar'ı söylüyorsun. Alet bir bas teli ve iki gitar telinden oluşuyor ve slide şeklinde çalınıyor. Sanki iki gitar ve bir bas birlikte çalınıyor izlenimi veriyor, ama üstteki teller de eklenince korkunç ses çıkarıyor. "Murder Of The Money" adlı parçada duyabilirsin.

Çalış tarzını en çok kimler etkiledi?

Enstrümanımın iyi bir sound'a oturmasını sağlayabilmek, benim için sürekli bir araştırma. Değişik bir sürü saksofoncu dinliyor ve tekniklerini öğreniyorum, özellikle de Coltrane'i. Çok fazla Coltrane gibi çalmam ama o, enstrümanıma yaklaşım biçimimi çok etkilemiştir.

Coltrane'in hangi dönemi?

Hepsi. Pek tabii, bazılarını diğerlerinden daha çok seviyorum ama, anlayamadığım ya da değer vermediğim çok şeyi yok. İlla isim istersen, "Coltrane Jazz", "Lush Life", "John Coltrane with Johnny Hartman" gibi albümleri...

Pharoah Sanders'la yaptığı daha radikal çalışmalara ne diyorsun?

Ya evet, pek sevmem. Beni neredeyse hiç heyecanlandırmıyor, çünkü kulak tırmalayan bir dağarcığı var sanki, ıstırap verici...

Aynı zamanda, bir o kadar da spiritüel...

Aslında onu sürükleyen ve ona kılavuzluk eden tek şey spiritüel tabiatı, ama beni çeken tarafı o değil. İnsan, varlık ve ses. Bunların hepsi hızlı ve yırtıcı bir şekilde hiç kuşkusuz onda isyan ediyor. O zaman oturup düşünüyorsun, o sadece bir insan ve sadece enstrüman çalmıyor.

Bildiğim kadarıyla, Mark'ın bir takım yan projeleri var. Sen de grup dışında bir şeyler yapıyor musun?

Orda burda oluyor tabii. Lars Vegas adlı bir grupla bir takım çalışmalar yaptım ve Sonic Youth'dan Lee Ronaldo'yla "Kerouac - Kicks Joy Darkness" adlı albüme yardım ettim. Gerçekten içinde yer almak istediğim ve birçok ünlü ismin katıldığı bir albümdü.

Yakın gelecekte bir soundtrack çalışması yapmayı düşünüyor musunuz?

Bizim bilebileceğimiz bir şey değil ki bu... Albümlerimiz ortalıkta dolaştıkça, bir takım güçlerin ilgisini çekecektir herhalde. Ne yapacaklarını kim bilir! Ama şimdilik bir teklif yok. Aslında stüdyoya girip koşturmak, jam yapmak ve hangi sahneye hangi müziğin iyi gideceğini bulmaya çalışmak eğlenceli olabilir... *(duraksıyor)* "Jam" lafını kullandım mı?

Evet, kullandın. Kullanmayı sevmediğin bir sözcük mü?

Yoo. Sanki dilime yapıştı kaldı bu sözcük bugün ama... *(duraksıyor)* Seni ilgilendiren bir şey değil.

Bitirmeden önce söyleyeceğin bir şey var mı? Öğüt? Tavsiye?

Mmm, salata yiyin, yeşilliklerinizi bitirin, ana-babanızı sevin... Ben ne biliyim yahu! Joseph Campbell'ın dediği gibi, "mutluluğunuzun ardından gidin". Öyle yapmak gerek.

Albümler: Good (92), Cure For Pain (94), Yes (95), Like Swimming (97), B-Sides and Otherwise (98)

Çeviren: **Kerem Demir**

Müzik kitaplarından, nota arşivinden, CD'lerden ve CD-Rom'lardan oluşan Müzik Kütüphanesi.

Borusan Oda Orkestrası çalışmalarını artık Borusan Kültür ve Sanat Merkezi'nde sürdürüyor.

Müzik atölyeleri, konserler, söyleşiler, video gösterileri...

Beş bilgisayarla gün boyu İnternet'te sörf olanağı.

MÜZİK"EVİ"

Tünel'den Galatasaray'a doğru yürümeye başlayın. Rus Konsolosluğu'nu geçtikten hemen sonra 421 numaranın önünde durun. Müzikevi'nize hoşgeldiniz. Burası, Borusan Kültür ve Sanat Merkezi. Müzik kitapları, nota arşivi, CD-Rom referans kaynakları ve binlerce CD'siyle Türkiye'nin ilk ve (ne yazık ki) tek müzik kütüphanesi pazar ve pazartesi hariç her gün hizmetinizde. İstediğiniz CD'yi dinleyebilir, gün boyu, İnternet'e bağlı beş bilgisayarda gönlünüzce sörf yapabilirsiniz. Etkinlik salonunda konserler veriliyor, video gösterileri ve söyleşiler yapılıyor. Her cumartesi günü ise atölye çalışmaları var, katılmak isterseniz lütfen önceden yer ayırtın.

Burası, Borusan Oda Orkestrası'nın da evi. Türkiye'de bir sanayi kuruluşu tarafından oluşturulmuş ilk ve (ne yazık ki) tek orkestra olan Borusan Oda Orkestrası çalışmalarını Borusan Kültür ve Sanat Merkezi'nde sürdürüyor. Müzikevi'nizin diğer kapısı Borusan Sanat Galerisi'ne açılıyor. Galeride yıl boyunca birçok Türk ve yabancı sanatçının sergisini gezebilirsiniz. Ve önemli bir konu; Borusan Kültür ve Sanat Merkezi'nde gerçekleşen bütün etkinlikler ücretsiz. Borusan Kültür ve Sanat Merkezi'ne, Müzikevi'nize hoşgeldiniz.

İSTİKLAL CAD.
NO.421
TÜNEL/BEYOĞLU

BORUSAN

BORUSAN Kültür ve Sanat

Aksanat'ta bu ay

17 Haziran, 12:30 - 18:00

My Life As A Dog

Y: L. Hallström

O: A. Glanzelius, T. Von Brömssen

18 Haziran, 12:30 - 18:30

Ray Charles

19 Haziran, 12:30 - 18:00

Eric Clapton

"The Cream Of Eric Clapton"

23 Haziran, 12:30 - 18:30

Vivaldi "The Four Seasons"

(solo keman: F. Agostini)

24 Haziran, 12:30 - 18:00

Lift To The Scaffold

Y: Louis Malle

O: J. Moreau, M. Ronet

26 Haziran, 12:30 - 18:00

Kathleen Battle & Wynton Marsalis

"Baroque Duet"

27 Haziran, 12:30 - 18:00

Apocalypse Now

Y: Francis Ford Coppola

O: M. Brando, R. Duvall, M. Sheen

30 Haziran, 12:30 - 18:30

John Williams

Borusan'da bu ay

16 Haziran, 19:00

Oya Ergün (şan), **Osman Bayman** (piyano)

Klasik müzik konseri

17-19 Haziran, 12:30

Umut Mücadelesi (Yo Yo Ma)

Videodan film

23 Haziran, 19:00

Tuğba Atdın Özkul, Aslı Baltacı, Işın Kucur

Pera Güzel Sanatlar "Latin Gitar Trio"

24-26 Haziran, 12:30

Altı Jest (Yo Yo Ma)

Videodan film

25 Haziran, 19:00 - 21:00

Aykut Köksal

Söyleşi "Müzik ve Mekan"

II. ULUSLARARASI BOĞAZİÇİ FESTİVALİ

Candan Erçetin & Cemal Reşit Rey Senfoni Orkestrası
20 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
4 - 3 - 2.5 - 1 milyon

Cremona Oda Orkestrası ve Korosu
20 Haziran 19:00
Lütfi Kırdar
2.5 - 1.5 milyon

Ayna
21 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
3 - 2.5 - 1.5 milyon

İstanbul Devlet Modern Folk Orkestrası & Şükriye Tutkun
22 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
3 - 2.5 - 1.5 - 1 milyon

Five By Design "Radio Days"
23 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
4 - 3 - 2 - 1.5 milyon

John Mayall & The Bluesbreakers
24 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
4 - 3 - 2 - 1.5 milyon

Al Di Meola's World Sinfonia With Dino Saluzzi & Aziza Mustafa Zadeh
25 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
7 - 6 - 5 - 3 milyon

Lüküs Hayat
26 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
2 - 1.5 - 1 milyon / 500 bin

Balkan Gypsy Night
Ando Drum Çingene Grubu - Okay Temiz Ritm Topluluğu - Ivo Papazov Balkan Art
27 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
3.5 - 2.5 - 1.5 - 1 milyon

Saraydan Kız Kaçırma
Cemal Reşit Rey Opera Orkestra ve Korosu
27-29 Haziran 21:30
Yıldız Sarayı
4.5 milyon

Secret Garden
28 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
5 - 4 - 3 - 1.5 milyon

Yulduz Usmanova
29 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
4 - 3 - 2 - 1.5 milyon

Paco Pena Flamenko Dans Topluluğu
30 Haziran 21:30
Açıkhava Tiyatrosu
6 - 5 - 4 - 2.5 milyon

32. ULUSLARARASI BURSA FESTİVALİ

Bursa Senfoni Orkestrası & Süleyman Erguner
12 Haziran, 21:30,
Kültürpark
Açıkhava Tiyatrosu

Jose Feliciano
16 Haziran, 21:30,
Kültürpark
Açıkhava Tiyatrosu

Orfeo Greco
18 Haziran, 21:30,
Tayyare Kültür Merkezi

Asiaminör
20 Haziran, 21:30,
Tayyare Kültür Merkezi

Bulutsuzluk Özlemi
21 Haziran, 21:30,
Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Okay Temiz & Balcanic Art
23 Haziran, 21:30,
Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Africando
25 Haziran, 21:30,
Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Bir Bursa Akşamında Sanat *(Müzeyyen Senar, Avni Anıl, Perihan Sözeri, Zekai Tunca, Mustafa Sağyaşar...)*
26 Haziran, 21:30,
Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Anadolu'dan Esintiler Topluluğu & Aborjinler
28 Haziran, 21:30,
Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Nina Corti ve Topluluğu
29 Haziran, 21:30,
Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Nilüfer
5 Temmuz, 21:30,
Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

YAPI KREDİ SANAT FESTİVALİ

The Temptations Review feat. Dennis Edwards
Soul deyince aklımıza hâlâ onlar gelebiliyor. Yıllar geçti ama, Temptations insanların zihninden silinmedi: Ama, eski zamanları, eski plakları. Bunca yıl sonra yıllarla eskimiş bir Temptations'ı görmek ya da bir eski plağı döndürmek... Seçim sizin!
1 Temmuz, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Gilberto Gil
Brezilya ve müzik deyince, hele ki işin içine cazı sokunca Gilberto Gil'i anmadan geçmek 29 yıldır mümkün olmuyor. Brezilya'nın sıcak ritmik çeşitliliği, Karayip sesleri kaç zamandır ondan soruluyor. Tropik dehanın karnaval soslu cazı, bunca yıldır gücünden bir şey yitirmiyor, her geçen yıl güzelleşiyor. Bu konserde şahane bir performansla karşılaşacağımız kesin gibi. Belirtmeden geçmeyelim, Gilberto Gil sadece müzigiyle değil, sosyal mücadelesiyle de gönüllerimize taht kurmuş vaziyette. İyi bir solcudur, kendisine itimadımız tamdır. 1989'da aktif bir iyüsi olduğu Yeşiller Partisi, onun enerjisinden hiçbir şey almış değil...
2 Temmuz, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

George Benson
Belli bir gitar stilini duyar duymaz, hepimizin aklına ilk gelen George Benson oluyor. Nedenze hafızamıza şarkıcılığından çok gitarı, gitarından çok sound'u kazındı. Seveni mutlaka vardır...
3 Temmuz, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Gary Burton & The Astor Piazzolla Reunion Band
Astor Piazzolla ölmezden evvel Gary Burton'la çalışmaya başlamış, ömrü vefa etmemiş, birliktelikleri yarım kalmış. Gary Burton vibrafonun ustalarından biri, caz dünyasında saygın bir yeri var. Piazzolla'yla ilk defa 1985 yılında çalmışlar. Ancak, Piazzolla'nın vefatı onun şahane tangolarının da ölmesi anlamına gelmeyeceğine göre, Piazzolla'nın grubuyla Burton tekrar birleşmiş, kaldıkları yerden, Piazzolla'nın anısına devam etme kararı almışlar. Çok iyi yapmışlar.
4 Temmuz, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

[bar]

Guitar Cafe Bar 251 98 32 Ayhan Işık Sok., no:21 Beyoğlu •**Kaktüs** 249 59 79 İmam Adnan Sok., no:4. Beyoğlu •**Gramofon** 293 07 86 Tünel Meydanı, no:3 Beyoğlu •**Club So** 491 12 50 Turan Güneş Bulvarı, 274, Oran Yolu Ankara •**Pandora** 309 32 80 Gözcü Sok., no: 3 Anadolu Medeniyetleri Yanı Kale Ankara •**Meis 1** 293 99 73 Büyükparmakkapı Sok., no: 7/2 Beyoğlu •**Meis 2** 293 05 98 Mis sok. No:20 Beyoğlu •**Andon** 244 40 90 Sıraselviler Cad., no:89 Taksim •**Caravan Rock Bar** 243 42 47 Balık Pazarı, Sahne Sok., no: 19. •**Bilsak** 293 37 74 Sıraselviler Cad. Soğancı Sok. No. 7 Kat. 5 Cihangir •**Mavi** 463 01 94 Cumhuriyet Bulvarı No: 206 Alsancak İzmir •**Hayal Kahvesi** 244 25 58 Büyükparmakkapı sok. No:19 Beyoğlu •**Mojo** 243 29 27 İstiklal Cad. Büyükparmakkapı Sok. No:26 Beyoğlu •**Vivache** 293 04 15 Meşelik Sok. No:26 Taksim •**Eylül** 257 11 09 1. Cadde No: 23 Arnavutköy •**North Shield** 466 12 66 Güvenlik Cad., no: 11 Aşağı Ayrancı Ankara •**Dulcinea** 245 10 71 Meşelik Sok. Taksim •**Roxy** 249 48 39 Sıraselviler Cad. Aslanyatağı Sok. Taksim

[radyo] ↓

—"Açık Radyo." 94.9

Pazartesi

Filozof Dedikodulan
Oruç Aruoba
Filozofların ilginç yaşantıları, fikirleri
15:30 - 16:30

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
Blues - rock
20:00 - 21:00

Erkekler Kadınlar ve R & R
İştar Gözaydın / Cem Sorguç / Cüneyt Cebenoyan
Şehirlerarası rock seferi
21:00 - 22:00

Salı

Smokestack Lightnin'
Stephen Kinzer
Blues
20:00 - 21:00

Gitaresk
Jak Kohen
Gitar ve gitar ustaları
21:00 - 22:00

Fotosentez
Roll
22:00 - 23:00

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
Caz
23:00 - 24:00

Kristal Gemi
Haşmet Babaoğlu
00:00 - 01:00

Çarşamba

Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
13:30 - 14:30

Virgül
Orhan Koçak
15:30 - 16:30

Cem - Session
Cem Çınlar
22:00 - 23:00

Perşembe

Yaşayan Blues
Eyüp İblağ
20:00 - 21:00

Mercek
Gökhan Aya / Gözde Yılmaz
21:00 - 22:00

Cuma

Latin Mahallesi
Lizet Frayman
21:00 - 22:00

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
22:00 - 24:00

Cumartesi

Sandıktaki Sesler
Ariana Ferentinou
Anadolu'da Rum müziği
15:00 - 16:00

Caz Tarihinde Seyr-ü Sefa
Atilla Aksoy
18:00 - 19:00

High Times
Osman Osman / Ras Memo / Ras Mehmet
Reggae
19:00 - 20:00

Misteriosso
Mehmet Uluğ / Cem Yegül
20:00 - 21:00

Gilles Peterson "World Wide"
22:00 - 24:00

Pazar

Taş Plaklarda Saz ve Söz
Cemal Ünlü
16:00 - 17:00

Murat Belge'nin Gizli Müzikli Tarihi
19:00 - 20:00

Radyo 2019 96.2

Coldcut enteresan bir ikili. 1987'den bu yana dans müziğinde bir hayli önemli gelişmelere önayak olmuşlukları var. Sample ve remiks, biraz da onlar sayesinde yaygınlaşmış sayılır: İlk single'ları "Say Kids, What Time Is It?"le sample teknolojisini ilk olarak kullanma, Eric B & Rakim'in "Paid In Full" şarkısıyla remiks işine ilk kez el atma şerefi onlara ait. Kurdukları Ninja Tune şirketinde birçok mühim plak bastılar. 97 albümleri "Let Us Play" zirveleri oldu pek çok insanın fikrince. 1989'dan beri Londra Kiss FM'de Solid Steel isminde bir programı "hazırlayıp sunuyorlar". Programda trip hop, drum'n'bass, ambient, hip hop gibi türlerin Coldcut eliyle harmanlanmış miksslerine rastlanıyor. Önemli bir program olduğunu dinleyen herkes söylüyor, 1995 ve 1996 yıllarında dinleyici oylarıyla "yılın radyo şovu" seçilmiş. Bu programı artık Türkiye istasyonlarında da saptamak mümkün: Cumartesi 19:00 - 20:00 ve pazar 22:00 - 23:00 arası Radyo 2019'u dinlerseniz, DJ alemlerinde ne olup bitiyor, bihakkın vakıf olabilirsiniz. Coldcut albümlerine ve Ninja Tune plaklarına ulaşmak istiyorsanız, Atlas Pasajı'na gidip Kod-Müzik raflarını karıştırmanız yeterli...

[mecmua] ↓

GÖÇEBE

Göçebe dergisinin ilkbahar 98 sayısının, bugüne kadarki yedinci nüshasının ilk yazısı Osman Çakmakçı'ya ait: "Niçin dergi çıkarıyoruz... Niçin Göçebe'yi çıkarıyoruz..." Gövdelerini terkeden ruhların oluşturduğu bir zamanda gövdelere tutunmak için, imaj-Dünya'da, ruhların dünyasında ilk-varlık'a dönmek için: Masaya masa diyebilmek, nesneleri başka şeylerin göstergesi olarak değil, kendileri olarak görebilmek için... Osman Çakmakçı'nın deyişiyle: "Görüntüler arasında 'bütün'ü anlamlı kılan nedensel ve içsel bir ardışıklık"ın olmadığı bu zamanda, "söz almak ve kurguya müdahale etmek için"... Ama eninde sonunda bir üçüncü gözün bir şiir dergisinin ne menem bir şey olduğuna dair kanaat getirmesi, sayfalara dağılmış şiirleri okumasıyla mümkün... (Sadece şiir de değil, Henri Michaux dosyası da bir hayli ilgi çekici: Michaux'nun şiirleri, desenleri, Michaux üzerine André Gide'in, Lawrence Durrell'in, René Bertelé'nin yazıları...) Şimdilik küçük alıntılar yapalım, şiirlerin bütününü geniş zamanlara yaymak dergiyi alıp okumakla mümkün olsun: *"Herkesin odası başkası / herkes başkasının odası / böylece kimsenin odası / yok başkasından başka // Bir başkası var herkesin hayatında"* (Hafız), *"Geceli gündüzlü bir yola / Tam da şehrinden çıkmışım. / Sevememen doğal beni / Katran ve tüy içindeyim."* (Tuna Kiremitçi), *"Adımlarımın üstünde yaşattığım hayattı. / Yere inmedi, bir süre / Takılmadı ayaklarıma. // Düzlük /Geniş bir çarşafta uyuyamamak gibiydi."* (Hilmi Tezgör), *"...ve hiç öpülmemiş yaşlı kızlar gibi / buruştular giden ölgün yaprakların ardısıra hayıflanarak, / ağaran saçlarını sonbaharın didikledi kar,"* (Azer Yaran), *"Yerinde durmanın hüznü tepenin rüzgârında mıymış? / Kök salmanın huzuru, denizin tuzunda?"* (Birhan Keskin), *"beni tren bekleyen bir çocuk yaptınızdı / ben sizin haytanızdım öyle istedinizdi"* (Hüseyin Öncü), *"Ve anladım bir gün / Aşk, dağılıp durmasıdır / İnsanın kendi doğasında."* (Adil İzci), *"İlk yüze kandık. İlk sese / Herkes ona benzerdi, tek sen değil / Kaç dil eskittik. Varmak için / İlk ünlemin ötesine."* (Ali Topuz)

ALBÜM

Albüm, sevdiğimiz, takip ettiğimiz, biriktirdiğimiz bir dergiydi. Türkiye'nin alternatif popüler tarihini "bir sinema şeridi gibi" gözlerimizin önünden geçirmesinden pek memnun kalmıştık. Bu –di'li geçmiş zaman eki, anlamışsınızdır, Albüm dergisinin kapatılışına delalet ediyor. Haziran 1998 tarihli beşinci albüm, bayi standlarında göreceğimiz son sayı olacak. Memleket için hayn büyük olabilecek bu dergi, globalleşme kurbanı oldu. Hürriyet grubunun İtalyan ortakları, dergiyi kapattılar. Sebep: Reklam almıyormuş. Halbuki biliyoruz, zarar etmiyordu, kendisini kurtardığı gibi, bir miktar kâr da bırakıyordu. Yetmemiş demek ki. Gelin görün ki, hiçbirimizin hissiyatı uluslararası kapitalistlerle aynı olamaz elbette. Albüm, emek verilmiş, üzerinde düşünülmüş, onca zaman, enerji ve "gönül" aktılmış bir "dergi" değil, bir "mal", bir "ürün" sadece, onlara göre. Bari "mal"ımızın son sayısına bir göz atalım: Okumadan, bakmadan geçilemeyecek sayfalar var yine. İstanbul'un eski zaman plajları, Muhsin Ertuğrul sonrası Türkiye sinemasının ilk rejisörlerinden Faruk Kenç'in resimli hayat hikayesi, kaymaklı dondurma tarihi, kanto ve kantocular, Türkiye tarihinin uzunca bir bölümüne ışık tutacak bir levanten ailenin, Aliotti'lerin tarihi, "çocukluğumuzun kaptanı" Sadun Boro'nun denizaşırı serüvenleri, (bir 1903 tarihli şampiyon kadro posteriyle beraber) Galatasaray müzesi, Mersin'den artık bulamayacağınız fotoğraflar... Böyle böyle birikse, sıradan bir İnkılâp Tarihi kitabından muhakkak ki çok daha faydalı olacak Albüm'ün ilk göze çarpan dosyaları bunlar. Devamı, çıkaranların gönlünde, hissedarların cebinde... Bu muameleye bizim gibi sinirlendiyseniz, hissedarlara iki çift lafınız varsa, şu numaraya ve şu isme faks çekebilirsiniz. Metnin içeriği size kalmış: Mehmet Yaşın'ın dikkatine, 677 06 28...

[gezi] ↓

AGM Turizm

Doğa Yürüyüşleri
21 Haziran: Çalderesi
28 Haziran: Ballıkayalar

Konaklamalı
23-28 Haziran: Van ve çevresi

Kültür Sanat Gezileri
21 Haziran: Galata

Çadır konaklamalı
20-28 Haziran: Toros Aladağlar

Rüştiye S. 32/2
Kızıltoprak - İstanbul
Tel: 418 04 72 - 73

Gezievi

Günübirlik Geziler
20 Haziran: Erikli yaylası
21 Haziran: Aygır deresi
27 Haziran: Çiğdem yaylası
4 Temmuz: Kılıçkaya
5 Temmuz: Köprücek

Haftasonu Gezileri
19-21 Haziran: Safranbolu-Amasra-Devrek / Assos-Behramkale / Ayvalık-Cunda / Bozcaada
26-28 Haziran: Assos-Behramkale / Ayvalık-Cunda / Bozcaada / Yedigöller

İstiklal C. 95/2 Beyoğlu
Tel: 245 50 86/245 34 98

Baraka

Günübirlik Geziler
20 Haziran: Sülüklügöl
21 Haziran: Erikli yaylası
27 Haziran: Aytepe
28 Haziran: Doğançay

Haftasonu Gezisi
20-21 Haziran: Erikli yaylası

Yaz Gezileri
20-28 Haziran: Aladağlar Trans / Akdağlar-Yediburunlar- Dalyan

İstiklal C. 216/218 D.4 Beyoğlu
Tel: 292 2979

Amika

Günübirlik Geziler
21 Haziran: Sultanpınar Yaylası - Nüzhetiye
28 Haziran: Çiğdem yaylası - Maden deresi

Haftasonu gezileri
27-28 Haziran: Bozcaada

Yaz Gezileri
20-28 Haziran: Antakya, Urfa, Harran, Hasankeyf, Nemrut
6 Haziran-12 Eylül: Kaçkar yayla gezileri
20-28 Haziran: Kelebekler vadisi

Mis S. 6/5 Beyoğlu
Tel: 245 15 93-249 06 46

Dutlar giyinince insanlar soyunurmuş

Yangın kulesine çıkmış bir âmâ idi.
Her tarafımızı saran ateşi güneş sandı.
CENAP ŞAHABEDDİN

Ey ruhum, ebedî hayat arzusuna beyhude yere kapılma, mümkünün hudutlarını iyice yoklamakla yetin. **AHMET HAMDİ TANPINAR**

Benim ülkemde, ilkbaharın tatlı belirtileri ve üstü başı dökük kuşlar yeğ tutulur uzak amaçlara. **RENÉ CHAR**

Bugün dünya listelerine baktığınız zaman ilk sıralarda Jean Michel Jarre, Vangelis, Kitaro, Katajima ve Tuluyhan Uğurlu gibi müzisyenleri görürsünüz. **TULUYHAN UĞURLU**

Hatadan hakikate geçilmez, bir hakikatten başka bir hakikate geçilir. **MEMDUH ŞEVKET ESENDAL**

Çok değil bundan yedi-sekiz yıl önce ülkemizde bir herıld yani fırtınası esmekteydi.

Ekstra hüzünlü Yugoslavya mönüsü

With Two Canvas Shoes

Music by Goran Bregoviç

GEORGE DALARAS

(EMI / Kent)

1990 yazı, sıcak bir temmuz öğlesinde Hırvatistan'ın başkenti Zagrep'e kuzeydoğusundan yaklaşıyoruz. Şehir yaklaşık 15 km. uzakta, ama tüm hatlarıyla gözüküyor. Elini uzatsan değecekmişsin gibi. Hırvat polisi bilinmez bir nedenle otobüsümüzü durduruyor, nasıl olsa Türk plakalıyız ve sekiz saat Zagrep'in kıyısında bekliyoruz. İyi ki de bekliyoruz. Balkan sıcağını, Yugoslavya tozunu yutuyoruz. Aynı filmlerdeki gibi –belki de o zamana kadar hiç böyle bir film izlememiştim, ama daha sonra gördüklerimden esinle film gibi. Hani at arabalarının ve traktörlerin çokça aşındırmasından yol halini almış koca patikalar vardır ya, işte öyle bir patikadan, sararmış koca ekinler arasından beyaz bir katırın çektiği üstü açık bir at arabası geçiyor. Bir cenaze arabası bu. Tahta tabutun her yanı kır çiçekleriyle süslenmiş. Alttan alta hissedilen hüzün de olmasa, allı duvaklı bir gelini damat evine götürme merasimi gibi bir şey. Düğünle cenazeyi bu denli yakın yaşayan başka bir coğrafya yoktur herhalde. Tabutun yanında kır saçlı, kirli sakallı, pala bıyıklı, uzun boylu, yapılı adam kırmızı şarap içiyor ve kâh küfrediyor, kâh övgüler düzüyor ölüye. Arada da makamını kestiremediğim bir Hırvat türküsü söylüyor. Arabanın önünde çiçeklerle süslenmiş ahşap devasa bir haç taşıyor çirkin ve yapılı, ama yakışıklı genç kız. Kız "yakışıklı", çünkü çirkin ve kaslı vücudu, erkeksi hatları muazzam uyuyor manzara-ı umumiyeye. Ölüyü son yolculuğuna uğurlarken yanındaki köylü dostları, sanki sıradan fakat yapılması çok gerekli bir işi yapıyorlarmış edasıyla yürüyorlar. Çoban köpekleri durumun farkında mı değil mi, bilmiyorum. Aslında ben de bu cenazenin ağırlığını tam tartamıyorum. Tek bildiğim, hüzünlü bir şölen olduğu. Ama şunu da biliyorum: Bu düpedüz yaşadığım, an be an gözlerimle gördüğüm ve hatta birazcık koşsaydım katılabileceğim olay artık belleğimde değil benim. Malum şahıs sayesinde özerkliğini kaybetti, film ve müzik bantlarının manyetik yüzeylerindeki klişeler haline geldi. Ama ben hatıramı geri istiyorum. 1990 yazını, Zagrep temmuzunu ve cenaze kafilesinde keman çalan delikanlıyı geri istiyorum.

Sonra, serince bir Belgrad geceyarısını hatırlıyorum. Renkli tramvaylar, Kızıl Meydan'daki postane binası, postanenin karşısındaki karanlık parkta sevişenler ve iniltileri, Türk abazanlığımı görüp bana iş atan genç orospu ve "hadi gidelim" diyen Sırp sevgilisi. Saatlerce açlıktan sonra talaş böreği bulmanın mutluluğu, fakat yanlışlıkla içilen domuz yağlı soğan çorbası ve en önemlisi garın yanındaki büyük çay bahçesinde konser veren, belki de sadece kendileri için çalan şişman, ayyaş, yaşlı, çirkin ama yakışıklı çingeneler... Çingeneler yakışıklı, çünkü çirkinlikleri ve ayyaşlıklarıyla paslı, kararmış ama neşeli, tutarsız, fütursuz, küstah, delifişek havalar çalıyorlar. Tubalar, trompetler, saksofonlar ve davul ve darbuka ve trompet ve flüt ve akordeon ve mandolin ve suzafon hepsi, hep birlikte. Çoksesli mi, her zaman değil, ama teksesli hiç değil. A! İşte hicaz makamı diyorum, ama bir sonraki nota başka bir ses. Hicaza sokamıyorum. İnsanlar çay içiyor, tavla oynuyor, dedikodu yapıyor ve siyaset konuşuyor; aynı ülkemdeki gibi. Ama sevişiyorlar da! Kızlar yüksek sesli küfürleşiyor. Bir polis, sivil giyimli, sadece kafasında yıldızlı eski zabıta kasketi ve belindeki Rus yapımı tabanca, öyle açıkta kemerine sıkıştırmış, arada sırada düdük çalıyor, kızlara laf atıyor, elinde votkası, ağzında cigaralık... Bunlar da hiç ülkemdeki gibi değil. Çingene bakırlar yine hüzünlü bir şenliği seslendiriyorlar, Zagrep kıyısındaki cenazede keman çalan genç gibi. Hadi bu da benim düğün ve cenazem olsun diyorum, olamıyor. Karşımda iki kaset buluyorum. Biri Türkiye'nin pop anası, pop müzik kibelesi Sezen Aksu'nun "Düğün ve Cenaze"si, diğeri Yorgo Dalaras'ın "With Two Canvas Shoes"u (İki Keten Pabuçla). Pop anasının "Düğün ve Cenaze"sine fena halde bozuluyorum. Bu kadar imkana rağmen, bir sürü müzisyenin ve Goran Bregoviç'in yeni bir şey üretemediğine, kötü bir albüm yaptıklarına, yüzyılın belki de en büyük acılarını çeken Bosnalıların yaşadıklarının ticarete alet edilmesine değil sadece içerleyişim. Bunlar sizi daha çok ilgilendirebilir haklı olarak, fakat ben yaşadığım bir hayat parçasının jenerikleştirilmesine, Mc Donald's misali, ekstra hüzünlü bir Yugoslavya menüsü yapılmasına tilt oluyorum, isyan ediyorum. Kafayı takıyorum, akordeon çalmaya uğraşıyorum. Bu şarkılar öyle değil, böyle çalınır demek istiyorum. Bir türlü yapamıyorum. Sol el basları kontrol ediyor ama, sağ el ezgiyi çalamıyor. Zaten basslar armoni işidir, altyapıdır, çoğunlukla mühendisliktir. Ezgi ise ruhtur. Yaşanılan o evler, taş binaların soğukluğu, sevişme iniltileri ve bomba sesleri ve Yugoslavyalının günlük hayatındaki binlerce şeyin müzikal işaret zamiridir. Olmuyor, o ezgiler öyle çıkmıyor; tıpkı Sezen Aksu'nun ısmarlama sözler ve seslerle o şarkıların ruhunu verememesi gibi... Peki burda Goran Bregoviç çok mu ahlaklı, çok mu samimi? Hiç değil. İlk bestelendiğinde güzel ve anlamlı olan şarkılarını tahvil senedi gibi paraya dönüştürüyor. Birer ekstra hüzünlü

Meşhur bir kimyagerin fikrine göre bir insanın değeri 575 kuruştan fazla değildir. Çünkü vücudumuzda yedi kalıp sabun yapacak kadar yağ, orta boyda bir çivi yapacak kadar demir, ancak bir kahve fincanını dolduracak kadar şeker, bir tavuk kümesini badanalayabilecek kadar kireç, ikibin kibrit yapacak kadar fosfor, ufak bir topun atımına yetecek kadar barut için potasyum bulunmaktadır.

Almanya'da, çocukların seyretmemesi için porno filmlerin saat 23:30'dan önce televizyonlarda gösterilmesi yasak. Ama uydu aracılığıyla aynı programlar Mağrip ülkelerinde saat 19'dan önce evlere giriyor... Ben yasaklamalar yerine, toplum içinde bu eğilimlerle mücadele edilmesinden yanayım. Aslında özgürlük, aşırılıklar olmadan varolamaz. **DANIEL COHN BENDIT**

TEST Yaz mevsiminde gündüzler nasıldır?
a) uzundur **b)** eşittir **c)** kısadır **d)** normaldir

Burada doğruları konuşmuyoruz, gerekeni fısıldaşıyoruz. **MEHMET GÜRELİ**, Yeni Bir Sevgili

eski Yugoslavya mönüsü yapıyor o şarkılardan. Mc Donald's'vari çokuluslu bir pazarlama stratejisi için Avrasya'nın göbeğini seçiyor. Logosunda "Türkiye Türklerindir" yazan gazeteye, "400 yıl memleketimi yöneten bir imparatorluğun başkentinde olmak beni heyecanlandırıyor" diye demeçler veriyor. Bosnalı müslümanların acılarından dem vuruyor, popülist bir mazlum taraftarlığı yapıyor. "Türkiye Türklerindir"e "Bosna da biraz Türklerindir"i ekliyor, "ama kaset paraları benimdir" diyor. "Vay be! Hırvat gavuru bile işi çözmüş, müslümanları tutuyor, hem de adam Osmanlı'ya hayran" teraneleri "Sezen'e bak, tam bir Balkanlı diva" laflarına karışıyor. Güzel bestelenmiş, güzel çalınmış parçalara yazık oluyor. Mesela en başta Çetin Akdeniz'in "Hıdırellez"deki divan sazına yazık oluyor. Ama elden ne gelir! Müziğin güzel icra edilmesi, müziğe güzel demeye yetmiyor, eğer ruh yoksa ortada, hele bir zamanlar varmış da kaybedilmişse.

Pop kibelesi pop-çocuklar doğurmak ve onlara piyasanın kurallarını ve bu piyasada avlanmanın şeklini şemalini öğretmekle meşgulken, bir yandan da etnik müzik alemine gark oldu. "Alaturka" ile bir ısındırma turu attı. Sonra Zülfü'den parçalar okudu. "Gülümse"deyse Ara Dinkçiyan'ın uduna ve bestekarlığına başvurdu. "Deli Kızın Türküsü"nde bağrı yanık bir dişi efeyi oynadı. Ne de olsa o, bu coğrafyanın ses renklerini hatmetmişti. Memleketin şarkı dağarcığına onlarca parça kazandırmıştı. Anadolulu ve Rumelili Doğu Akdeniz divası! Bol rivörblü sintisayzır yaylılarının altına hafif ud taklidi bir perdesiz bas gitar, tok bir bendir, boşa üflenmiş bir klarinet, minör akorlu bir klasik gitar ve özellikle kontrol edilmemiş nefes hareketleriyle içten ve tabii ki seksi olduğuna inandırılmak istenen bir vokal. İşte böyle özetlenebilir Sezen sound'u...
Evet, "Düğün ve Cenaze"de bu sound yok, ama fazlasıyla bu ruh var. Yani ruhsuzluk... Bu yüzden müzikler heba olmuş, çalanlara yazık olmuş. Ve, eğer vardıysa, Goran Bregoviç'in şarkılarındaki ruh kaybolmuş.
Yorgo Dalaras'ın "İki Keten Pabuçla"sına gelince... Enstrümanlar gayet yerinde. Tuba güçlü, darbuka kıvrak, cura samimi. Bulgar kadın korosu yine yanık sesiyle "Düğün ve Cenaze"deki koro, besteci aynı Goran Bregoviç. Yorgo Dalaras'ın Rumca yorumu daha Akdenizli, daha Balkan, Makedonyalı bir sarhoşluğu ihtiva ediyor. Ama orda da aynı soru işareti: Nerde o müziklerin ruhu? Dalaras'ın vokalinde oturup kalkmalar, iç çekmeler, kıpırdanmalar var ama, udu yok, yani elini taşın altına koymamış. Bu arada, Rumcanın tek bir kelimesinden anlamadığımızı da itiraf edelim. Bu yüzden, iyi bir şeyler olabilir ümidi de, az da olsa, hiç yok değil. Fakat genelde "eller havaya" tipi bir lumpen Akdeniz coşkusu ve "seni bu gece sözlerimle sikiyorum" dercesine söylenmiş bir Bodrum barı şarkısı havası sezinleniyor. Bunlar böyle olmuyor da olabilir. Dedik ya Rumca cahiliyiz diye... Belki komşunun dilinde çok da insana dair, güzel hikayeler anlatılıyordur. Lakin niye Goran Bregoviç müziği, niye ısmarlama sözler, niye Türkiye ve Yunanistan, niye Sezen ve Dalaras?.. Bregoviç'in müziğine burda divan sazı, komşuda buzuki koymakla yeni bir müzik mi yapılmış olunuyor?
Ben hatıramı geri istiyorum, 1990 yazını, Yugoslavya temmuzunu, Zagrep'teki sıcak cenazeyi ve Belgrad'daki serin geceyi geri istiyorum. Peki ya sen Goran, geceleri tanrı sana çokça mangır yolladığı için, İsa Mesih'e teşekkür edip "iyi ki Bosna felaketi oldu" mu diyorsun? Yoksa benim gibi "Allah kahretsin, keşke Bosna hiç yaşanmasaydı, ben sadece güzel hatıralarımı geri istiyorum" mu diyorsun? Kakosi Goran, kakosi?

S.N.P.

("Kakosi" Yugoslav dilinde "nasıl gidiyor" demek.)

Katılma ve Ödül Koşulları

Kaktüs Kahvesi Polisiye Roman Yarışması, polisiye roman ve türevlerini kapsayan bir roman yarışmasıdır.

Yarışma sonucunda bir Birincilik, bir de Övgüye Değer Roman ödülü verilecektir. Birincisi için bu yılki ödül tutarı 100.000.000.- TL, ikincisi içinse 50.000.000.- TL'dir. (Jürinin değerlendirmesine bağlı olarak, bu ödüllerden sadece birisi verilebilir ya da ikisi de verilmeyebilir.)

Birincilik alan romanın ilk basım hakkı Kaktüs Kahvesi'nin olacak ve eser, **Oğlak Yayınları** tarafından yayınlanacaktır. (Eser sahibi yayınevinin yayın koşullarına uymakla yükümlüdür.)

Yarışmaya son katılma tarihi **1 Eylül 1998**'dir. Sonuçlar, 1 Ekim 1998 tarihinde basın yoluyla duyurulacaktır.

Yarışmaya katılacak romanlar önceden yayınlanmamış olmalıdır.

Her yazar, müsveddesini (bilgisayarda 12 punto, daktiloda iki aralıklı yazılmış) üç kopya olarak hazırlamalıdır. Her üç müsveddenin üzerinde de yazarın kendi seçtiği bir rumuz olmalı, yazarın gerçek kimliğine ilişkin hiçbir bilgi bulunmamalıdır.

Her yazar aynı bir kağıda elyazısıyla adını, soyadını, adresini, romanının adını yazmalı ve altına "Kaktüs Kahvesi Polisiye Roman Yarışması koşullarını kabul ediyorum" cümlesini ekleyip imzalamalıdır. Bu kağıdı bir zarfa koyup kapatmalı ve zarfın üzerine müsveddede kullanılan rumuzu yazmalıdır. Üç kopya roman ve kapalı zarf, herbirinin üzerinde sadece rumuz yazılı olarak, yine kapalı bir zarf içinde **P.K. 293 BEYOĞLU, İSTANBUL** adresine postalanmalıdır.

Kaktüs kahvesi sahipleri, çalışanları, jüri üyeleri ve bu kişilerin birinci dereceden yakınları yarışmaya katılamaz.

Kaktüs Kahvesi Polisiye Roman Yarışması Jürisi:

Yücel Demirel, Barbaros Devecioğlu, Sami Erbeş, Ömer Erzeren, Fatih Özgüven, Yıldırım Türker, Elçin Yahşi

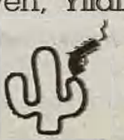

When I was a little child / Bir yokluktu Ankara / Après moi dull and wild / Town ne oldu, que sera? **OĞUZ ATAY**, Tutunamayanlar

Vals, duygu kurdelalarının yükselip yükselip indiği bir çemberdir. Müzik fiyonkları çözer, sonra yeniden bağlar. **JOHN BERGER**, *G.*

Toplum bu; ne idüğü belirsiz kaygan yaratık! **Leyla Erbil**

Kırk yıldır bir vakt içindeyim **MUSTAFA IRGAT**

Güvenilmez dinginliğiydim bu kışın, hiçbir şeyi değiştirmeyen karların eriyişiydim, her şeye yeniden başlamanın verdiği tiksintiydim. **SAMUEL BECKETT**, Molloy

Başak Boztepe'ye para verdin mi? Ya da aranızda para konusu geçti mi? Senet ya da herhangi bir şey? Bunu da duyduğum için söylüyorum. Burada açıklaman gerekiyor. Böyle bir para konusu var mı? **KENAN ERÇETİNGÖZ** (Sergen'e)

Rafi's Revenge
ASIAN DUB FOUNDATION
(PolyGram)

Dub: İlerici müziğin doksanlardaki eşkaline damgasını vuran birkaç kilit mefhumdan biri. Tek başına bir "akım" olmasının ötesinde, post-punk'tan drum'n'bass'a, hatta ambient'a, bütünleştiği her şeyle yeni üst zeminler yaratan etkili bir hammadde. Reggae'nin "içinde yürünebilir olanı" diye geçiyor bir yerlerde. Temini de hayli zahmetsiz. Bir-iki modern müzik ekipmanı yeterli. Fakat kadrini ve kıvamını bilmek gerekiyor dub'ın; zira her zaman her yerde iyi sonuç garanti değil. İyisi, zihinleri yeni ufuklara taşıyor; kötüsü, balçık gibi yapışıyor.

Satpal Ram: Yıllar önce bir dostuyla yemekteyken, ırkçıların saldırısına uğrayıp eline geçirdiği bir yemek bıçağıyla kendini savunmaya çalışmış genç bir Asyalı. Şimdi, asgari on yıl yatmak üzere –cinayete teşebbüs– kapatıldığı cezaevinde 12. yılında. Hâlâ çıkmayı bekliyor.

Asian Dub Foundation: Yaşadıkları ortamdaki sosyal ve kültürel çatışmayı tahlil edip bunu keskin bir politik bakışa dönüştürmeyi başarmış, beş gözüpek Londralı gençten kurulu bir müzik örgütü. Elemanların ikamet adresi Londra dolayları; fakat kökleri, tahmin edebileceğiniz gibi Asya'nın derinliklerine uzanıyor. Kimi çağdaşları gibi onlar da, yine en güçlü iletişim tekniği hip-hop, punk ve dub'la içiçe ancak bunların toplamına eşitlenemeyecek bir müzikle ifade ediyorlar kendilerini. Hatta onlara Beastie Boys'un Asyalı reenkarnesi ya da "Eastie Boys" dendiği bile oluyor.

Rafi's Revenge: Edindiğimiz bilgilere göre Asian Dub Foundation'ın ada sathında giderek tanınması, geçen yıl Primal Scream'le birlikte tertipledikleri "Satpal Ram'e Özgürlük" etkinliklerine dayanıyor. Satpal Ram, tek başına ciddi bir vaka olduğu kadar, zaman içinde önemi daha da artan bir "mazlumluk" sembolü olmuş onlar için. Sonrasında, eskiden beri yakın takibinde oldukları Primal Scream ile daha sıkı bir temas içine girmişler. İşte yeni albümleri "Rafi's Revenge", bu dönemde cereyan eden olayların birikimiyle genişleyen bir manifesto albüm. Asian Dub Foundation, her ne kadar karar mekanizmalarına müdahale şansı pek olmasa da, müziği ve ortaya koyduğu politik tavır itibariyle en az Primal Scream kadar tutarlı, gerilimi yüksek bir grup. Müzikleri hem diri, hem de sarsıcı. Bununla birlikte, karambole getirip ortalığı toz dumana katan özgürlük serenadçılarının da epey uzağındalar. Veciz ham mesajlarla "değiştirmek" yerine, önce harekete geçirmeyi hedeflemiş gibiler. Albümde olup bitenleri sözlerinden ayrıştırmaya kalksak bile, yaşadıkları kültürel karmaşanın göbeğine çekmekte hiç zorlanmıyorlar. Hatta "Naxaline", "Black White" gibi ateşleyici şarkıların arasına gizledikleri "Free Satpal Ram", "Dub Mentality" ve daha binbir mayın sayesinde, grubun menzilinden uzaklaşmak neredeyse imkansız hale geliyor. Albümün hemen her safhasındaki dub hareketlerini birbirine bağlayan da, hiddetli ritmlerin diplerinden sızan ince, şarkî melodiler. Gerçi bu "şarkî" sızıntının tadına varmak için "Rafi's Revenge" hudutlarında birkaç derin dalış yapmak gerekiyor ama, bu kadarıyla bile üçüncü dünyaları başarıyla ötekilere bağlamaya devam ediyor Asian Dub Foundation. Geçmişte Clash, Beastie Boys ya da Rage Against The Machine'in geçtiği yollara, bu kez "ışığın ilk yükseldiği" iklimlerden bir kanca da onlar bırakıyor. Gereği: Asian Dub Foundation, tribünlere koşan fiyakalı ayaklanmacılarla aynı cümle içinde geçecek bir gruba benzemiyor hiç. Onlar samimi bir karşı-kültür duyarlılığıyla, doğru ellerde biçimlenmiş bir dub/punk deneyine girişiyorlar "Rafi's Revenge"de. Tahrip güçleri de hafife alınacak gibi değil. Hepsinin ötesinde hangi yörenin mazlumlarıyla hissi bağlar kurulursa kurulsun, popta –ya da enstrümanlar ve seslerle kotarılmış her ne varsa onun içinde– politik tavrın, yalnızca "iyi" müzikle bir anlam ifade ettiğini cümle aleme gösteriyorlar. Tabii herkes görebiliyor mu, sonra bir de buna bakmak lazım. ***G.P.***

LISA GERRARD/ PIETER BOURKE Duality (4AD)

Dead Can Dance topluluğunun solisti Lisa Gerrard'ın ikinci solo albümü. Gerrard'a bu albümünde çok yönlü müzisyen Pieter Bourke eşlik ediyor.

Ayrıca: The Mirror Pool

FUGAZI
End Hits (DISCHORD)

Hardcore'un efsanevi topluluğu Fugazi yeni albümünde bir yandan geleneksel çizgisini sürdürürken diğer yandan da topluluğu yeni bin yıla taşıyacak dinamikleri müziklerine ekliyor.

Ayrıca: 13 Songs
Steady Diet Of Nothing
In On The Killtaker
Red Medicine

RACHEL'S
RACHEL'S (QUARTERSTICK)

Hepsi birbirinden önemli rock topluluklarında yer almış müzisyenlerin klasik müzik formları içerisinde gerçekleştirdikleri bir albüm

Ayrıca: Music For Egon Schiele
The Sea And The Bells

KODMÜZİK

İstiklal Cad. Atlas Pasajı, No:16 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 244 2422 - 292 0465 | Faks: 0212 292 0473

Eldeki bir kuş daldaki iki kuştan iyidir. **DAKİK SAATÇİ MUHTEREM**

Seni neye benzetsem, güzel güveyi? / En iyisi, körpe bir dala benzetsem **SAPPHO**

Elli gündür altmış gündür yüz gündür / Siyah zülfün mâh yüzünde bir güldür **SUMMANİ**

Hemen pencereye kadar koş sonuna kadar aç perdeyi / Dudak dudağa gel denizle / Sonra sevincinden mırıldan güzel ve iyi / Bir ömrü yaşayabiliriz tükenmez beklememizle **SABAHATTİN KUDRET AKSAL**

Coğrafya, bir kaderdir **AHMET HAMDİ TANPINAR**

O Aslıhan'sa ben de patlıcanım! **Enis Fosforoğlu**

Biz ikimiz kelaynaklarız. Türümüz yok oluyor. Birbirimize iyi bakalım. *Suzan hanım*

Hem ne diye hazlarımızla pisliklerimizi sarmaş dolaş edip hep bir yere koymuşlar? Ne diye insan hazzın son kertesinde ızdırap çeker gibi, ölecek gibi inlemekli oluyor? Bunlara bakınca Eflatun'un dediği gibi, tanrıların insanı kendilerine oyuncak diye yarattıklarına inanasım geliyor. **MONTAIGNE**

Return Of The Last Chance Saloon

The BLUETONES

(PolyGram)

Bluetones, Brit-pop saflarına "Suede zamanları"nda intikal etmiş bir nefer... İlk albümleri "Expecting To Fly" ve birkaç kırkbeşliği epey gürültü koparmıştı o dönemde. Ama 'Brit'i fazla kaçmış bir tadı vardı parçalarının, albümü kaldırdık bir kenara, unuttuk gitti. Geçen aylarda ikinci Bluetones albümünün çıktığını duyduğumuzda da pek kulak asmadık. İşin doğrusu, 'Brit' lafının geçtiği her yerden de hızla uzaklaşıyoruz bir süredir. İkinci Yeni şairleri gibi bir şey bu "Brit-pop" grupları. Hamurunda gerçekten iyi şeyler mevcutsa ortaya konan şeyler bir hayli "klas" oluyor, yok, işin artistliğindeyseler ortaya çıkan şey insanı en hafifinden sinirlendiriyor. İlk Bluetones albümü de bizim sinirlerimizi yerinden zıplatmıştı o zamanlar. Haklarındaki yargımız, yalnızca koklayıp beğenmediğimizden değil, acı bir tecrübenin neticesiydi. Bu nedenle "Return of the Last Chance Saloon" (nasıl da biliyorlar son şansları olduğunu) arkadaşlarımızın teşvikiyle dinlemek durumunda kaldığımız bir çalışma oldu. Ancak işe eksilerden başlayınca, zaten olması gereken şeylerin varlığı bile insanı artı puana yönlendiriyor. Arkadaşlarımızın tavsiyesi ilk iki parçanın hakkını yememiz yönündeydi; albümü dinlediğimizde arkadaşlarımızın ilk iki parçadan öteye geçmediklerine kanaat getirdik. İlk tepkimiz "meğer Mark J. Morris'in sesi ne şekermiş, fark etmemişiz" oldu. Doksanlar başında Türkiye'de de kaseti çıkmış Güney Amerika dolaylarından (Gloria Estefan'ın hemşehrileriydiler galiba) Nuclear Valdez diye bir topluluk, bu topluluğun da çok tatlı vokale sahip bir solistleri vardı. Sırf vokalistin sesi yüzünden acayip severdik onları. Blutones'un Mark'ının sesi de Britanya adalarından uzaklaşıp Meksika çöllerine meyledince, oraların havasından mıdır, suyundan mıdır bilinmez, aynı tada ulaşmış. Bu sevimlilikte, müziğin de aynı diyarların rüzgarlarına maruz kalmasının etkisi olduğu da inkar edilemez. Açılış parçası "Tone Blooze", "Solomon Bites The Worm" başta olmak üzere parçaların çoğu, insanı bu basık havalarda serinletmeyi iyi beceriyor. Bluetones da Blur gibi, Brit'in ana caddesinden uzaklara biletini kestirmiş, gezdiği mekanların, tanıştığı şahısların üzerlerinde bıraktıklarını bir posta kartının taşıyabileceği kadarıyla bizlere naklediyor. Söyleyecekleriniz bir kart arkasına sığacak kadarsa, uzun uzun mektup döşemek sizi de, karşınızdakini de sıkar. Bluetones'unki bu nedenle doğru bir tercih. Umarız "bütün dünyayı dolaşsak da memleketimiz gibisini bulamayız" diyerek biletlerini gidiş- dönüş kestirmemişlerdir. ***A.A.***

No Substance

BAD RELIGION

(Sony Türkiye)

Güney California'lı grup Bad Religion, skatepunk, surf-punk, hardcore arasında gezinenlerden biri, ya da eskiden gezinenlerden biriydi. 1993'e kadarki yaklaşık on albümleri de, Bad Religion tarzının benzerlerinden (NOFX, Rancid, Pennywise, Offspring vs.) oluşan komünal alternatif plak şirketi –uzun süredir değil– Epitaph'dan çıkmıştı. Sonrası Atlantik... Müzikal bir yumuşama, yere yaklaşma söz konusu. Ama son kertede hâlâ, punk enerjilerini ve provokasyona dönük tavırlarını çürütmemiş gözüküyorlar. Zaten paket istendiği gibi değişiyor ve en sınırdaki bile merkeze yerleşmiyor mu? Yaşasın virtüel dünyamız!.. Bad Religion 17 yıllık, kıdemli punk gruplarından biri. Gerçi Bad Religion'ın son albümü "No Substance"da punk'a yedirilmiş bir pop-sound hissi var. Henüz politik kızgınlıklarını ironiyle karıp eğlendirmiyorlar ama, soft-punk çizgisine geldikleri de aşikar. Amerikan punk-hardcore gruplarının sistem ve din karşıtı duruşuna sadık kalsalar bile, bu duruşun artık sistemin bir başka parçası olduğunun artık herkes farkında... 1980'de temellenen Bad Religion, Jay Bentley, Greg Graffin'den oluşan ana kadroya Brian Baker, Greg Hatson ve Amazing Leaping Creskin'in katılmasıyla bugünkü nihai haline ulaştı. Amerikan sahnesindeki diğer hardcore-punk grupları ile dirsek temasında olan Bad Religion'ın benzer bir kulvarda koşmasının nedeni, aslında kıdemli Brian Baker ve Greg Hatson'ın punk çizgideki kişisel tarihlerinin yansıması. "No Substance"da parçaların ortaya çıkışı ağırlıklı olarak G. Graffin ve B. Baker'da yoğunlaşıyor. Albümde, tam anlamıyla olmasa da, yer yer hardcore pasajlara rastlamak mümkün. Açılış parçası "Hear It" başlar başlamaz sizi içeri doğru almaya başlıyor ve hangi yolun yolcusu olduğunuzu anlıyorsunuz. Arada bir 70'lerin sound'una kayar gibi yapan Bad Religion, hiç değilse bu sayede daha rafine bir "ses"e yönelmiş. "The Biggest Killer In America" –belki de sebep sağlam vokal tekniğidir– diğer parçalardan bir adım önde. Üzerlerinde kalan tatlı bir punk enerjisiyle bizi bazen ağır gitar riff'leriyle kandırmaya çalışır gözüküyorlar, belki de adamlar doğru da, biz kanmaya teşne değiliz. Hani, "pişman olmazsınız, eksik de kalmazsınız" hikayesi. ***C.S.***

Bütün balkonlu evler / Sokaklarda dolaşmam sizin içindir / Sizin için şiir yazarım / Bu şiiri de şimdi / Oturdum sizin için yazdım **SABAHATTİN KUDRET AKSAL**

BİS Oktay der ki mor kalemim bir tane / Güzeller emrine vermiş cihana / Gayri elâ gözlüm olsun bahane / Haydi kalem nazlı kalem mor kalem **OKTAY RİFAT**

Düzeltir, özür dileriz: **1.** Geçen ay Asiaminor söyleşisinde Kamil Erdem'e "Tenor seslere olan ilgimden dolayı bas gitara geçtim" dedirtmişiz. "Tenor" değil, "temel sesler" olacak. **2.** Tori Amos, Radiohead'in ilk albümünü değil son albümünü, yani "OK Computer"i etkileyici bulduğunu söylüyordu.

Deniz, deniz, mor deniz / Neşemizi gör deniz / "Annenizden izniniz / Var mı" diye sor deniz / Ey deniz, ulu deniz / Sağlığın yolu deniz / Yüzme bilmeyenlere / Tehlike dolu deniz **TAHSİN BİLENGİLİN**

Strange Brotherhood

NEW MODEL ARMY

(EMI / Kent)

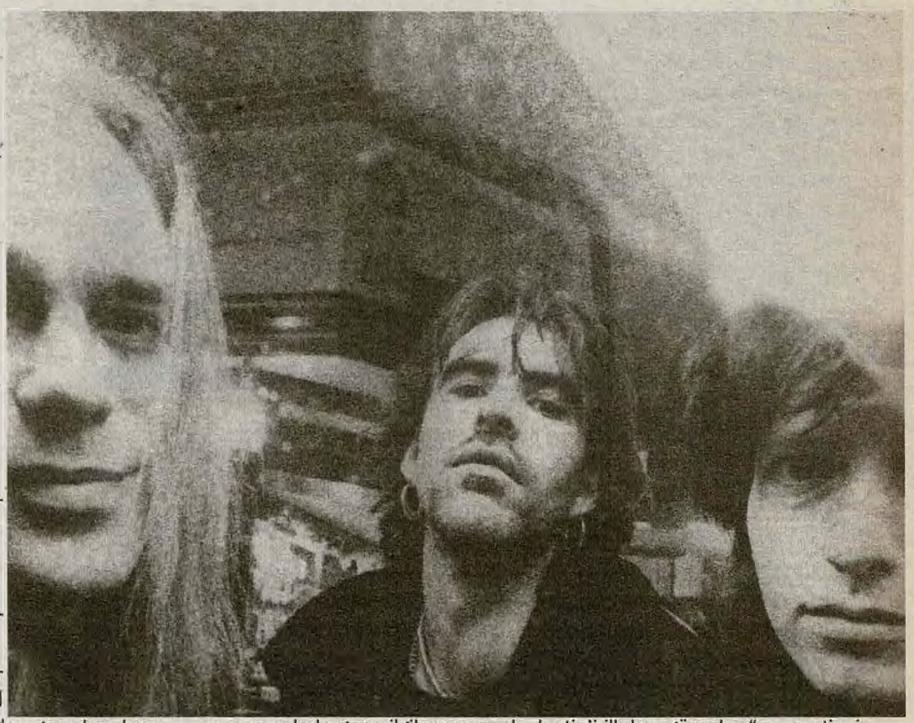

New Model Army, seksenlerin "dipten ve derinden" topluluğu. Müzikseverlerle "tuhaf" bir ilişkileri söz konusu. Tanımayanı hiç alaka göstermez, sevenlerinin gözündeyse o bir "kült grup!" Bizim, Asri Zamanlar Ordusuna katılma maceramız da pek farklı gelişmedi. Onları, ait oldukları onyılın bitiminde yakalayabildik, idmanlıydılar, erken kalkıp çok yol almışlardı. İtiraf etmek gerekirse, onların yanında yer almamızı engelleyen, ordunun baş kumandanı Justin Sullivan'ın kaymış gözüken tipiydi, fena halde Status Quo elemanlarını hatırlatırdı bize. Elbette "bizim için fiziksel güzellik önemli değil" diyemezdik, ama sonuçta göz görmeyince, kulak katlanabilirdi de... Sekiz yıl önceki "Impurity", bizim de onlara inanmamızı sağlayan albüm oldu. Sonra geçmişlerini kendilerinden dinledik, çok sevdik. Aradan geçen o kadar yılı ise bir single toplaması ('92) ve tek bir albümle ("Love of the Hopeless Causes") geçirdiler. Anladığımız, bu hız kesmenin gerisinde plak şirketleriyle olan didişmeler yer alıyordu. Şimdi, 1998'de, tekrar eski şirketleri bünyesindeki bir firma hesabına yapılan "Strange Brotherhood" ile su yüzündeler... Günümüz trendlerinin uzağında bir albüm "Strange Brotherhood", ne var ki New Model Army de bir "moda topluluk" değil zaten. Justin'in vokalinden gaz alan, hepsi tanıdık ancak hiçbiri eskinin tekrarı olmayan 12 şarkı. Düzenlemeler ince, uzun ve yakışıklı. Bu albümle dünyada bir şeylerin değişeceği yok; grubun seveni onları gene sevecek, albümün kapanış parçasına dikkat çekecek, "Queen of My Heart"ın adına inat güzel bir parça olduğunu söyleyecek, "tuhaf arkadaşlık"ın ne de güzel bir albüm ismi olduğunu düşünecek, grubu bilmeyen onlarla gene ilgilenmeyecek, Justin'i ilk kez görenler "aa, ne tipsiz adam bu" diyecek, fil adam ve Quasimodo içlerinin güzelliğini gene anlatamayacaklar insanlara, insanlar gene oksijen teneffüs edip karbondioksit iade edecek, arkadaşlarını tuhaf bir şekilde sevenler sevmeye devam edecek fakat gene sevilmeyecek... Esasen, dünyada varolalı beri aynı suyu döndürüp dolaştırıp içtiğimizi düşünürsek şaşacak fazla bir şey de yok. ***A.A.***

... okurken gözyaşlarımı tutamadım. Bu hikayelerde insanın doğrudan kalbine dokunan bir şey, bir yüreklilik, kimseleri suçlamayan bir saflık ve teslim olmuşluk var. Bununla birlikte hikayelerinin tümünde hafif bir alay (biraz küçümseme denebilir mi acaba?) ve boşvermişlik hissediliyor (ister misin sonunda sen meşhur bir yazar olunca ben de ünlü bir kritik olayım. Şaka maka bu işi çok sevdim ve devam ediyorum). Gelgelelim "İçimdeki Şeytanı Uyandırdın" hikayesine. Ayol o nasıl hikaye öyle, o nasıl coşku ne arzu, nasıl bir yakıcı istek, ne kadar içten yazılmış. Sen o tür bir coşkuyu hissetmemiş olsan imkanı yok o hikayeyi yazamazsın. İstediğin kadar yazının başına ve sonuna aklı başında bir kadınmış gibi müdahale et (bana kalsa baş ve son kısımları çıkarırdım çünkü hiç faydası yok onlar bu ateşi coşkuyu ve özlemi gizleyemiyor) okuyan müdahale eden sana değil anlatılana inanıyor. Beni bile ürküttün neredeyse benim de şeytanım...

GİDER AYAK GÜNAHA GİRMEKTEN KORKANLAR

Ülya Cenani Draz

ÇIKTI

Sezen Aksu'nun evine sık sık gitmende fayda var. Bundan sonra bütün sanatçılar onun kapısında yatacaklar. **KENAN ERÇETİNGÖZ** *(Emel'e)*

Burjuva düzeni artık adil değildir. Bu düzenin nasıl işlediğini biliyorum, büyüklere kimse dokunmuyor, yalnızca küçükler yakalanıyor. Nazik bir işadamı Martini'siyle öğle yemeği arasında suç işler, bunu zorlu bir iş meselesini "hallederek" yapar. Bu, kimsenin suç olarak görmeyeceği bir suçtur; işadamı da, işlediği şeyi suç olarak nitelemez. **DÜRRENMATT**, Yargıç ve Celladı

Susuyorum / Zaten dünyadayken de konuşmak için / Pek vaktim olmadı / Sabah gider akşam dönerdim / Rüya bile görmezdim geceleri / Doğrusunu isterseniz sudan ve kuştan söz etmeyi de / Sevmezdim **SABAHATTİN KUDRET AKSAL**

İnsanoğlu hep çekip gitmek ister; gidilecek yerin adı olmadığında, bu yer belirlenemediğinde ve sınırları da görülemediğinde, özgürlük diye adlandırılır. **ELIAS CANETTI**, İnsanın Sılası

Dertli Divani yakudum / Levh-i mahfûzdan okudum / Abâ hırka şal dokudum / Meğer bu işte üstadım **DERTLİ DİVANİ**

Days Of The New

DAYS OF THE NEW

(BMG Türkiye)

Birkaç yıl öncesine kadar sıkışan, büzüşen ruhlarımızı yüksek dozajda karanlık içeren Seattle çıkışlı gruplarla tedavi etmeye çalışıyorduk. Önce Kurt Cobain'in ölümü, ardından Soundgarden ve Alice In Chains'in dağılmasıyla Seattle mefhumuna nokta koyuldu derken, Kentucky'li dört gencin debut albümü geçti elimize. Aslında Days Of The New'ün şubat başında çıkan ilk single'ı "Touch, Peel And Stand"i radyoların "tap çart" programlarında duyduğumuzda, "yahu, Soundrgarden unplugged bir parça yapmış da haberimiz mi yok, yoksa bu ne?" gibi bir muammanın içinde kalmıştık. Grubun ismiyle aynı adı taşıyan ilk albümlerini dinlediğimizde pek de yanılmadığımızı anladık, çünkü Days Of The New, Alice In Chains, Soundgarden ve Pearl Jam'in tam da ortasında duruyor. Grup, vokal ve gitarda Travis Meeks, gitarda Todd Whitener, basta Jesse Vest ve davulda Matt Taul'dan oluşuyor. Yaptıkları müziğin olgunluğuna bakarsak, yaşları oldukça küçük. En gençleri Meeks ve Whitener 18, en yaşlıları Vest ise 20 yaşında. Ancak baştan söyleyelim, kesinlikle yeni bir "Hanson vaka-i vakvakiyesi" ile karşı karşıya değiliz. Gençler bu küçük yaşlarına rağmen çok gün görüp geçirmişler. Fotoğraftaki esas adam Travis Meeks'in 16'sına kadar kullanmadığı uyuşturucu kalmamış. 14 yaşında baba olmuş. Alkolik bir müzisyen olan babasıyla annesinin ayrılması yüzünden çocukluğunu gayet musibet bir büyükannenin yanında geçirmesi de cabası. Yani biraz gecikmeli olsa da, tam bir Seattle vakası.

Albümde oldukça depresif 12 akustik şarkı yer alıyor. Şarkıların çoğu yalnızlık, toplumla uyum sağlayamama, psikolojik baskılar, iç çekişmeler ve bunalımlar üzerine. Müziklerindeki sadeliği, uyumu, rahatlığı ve virtüoziteden sakınılmasını da hesaba kattığımızda, aklımıza hemen Alice In Chains'in "Jar Of Flies"ı ve MTV Unplugged'ı geliyor. Ancak AIC'e göre uçlarda dolaşmadıklarını ve keskinleşmediklerini de söylemek gerek. "Ben pislik ve yerim / Üzerimden geç benim..." gibi sözler çokça AIC'in "Dirt" ve "Angry Chair" gibi şarkılarını andırıyor. Meeks'in sesi de Eddie Vedder ve Layne Staley arasında gidip geliyor. Hatta "Freak" adlı parçada James Hetfield'vari etkiler dahi göze çarpıyor. Zaten "...And Justice For All"u da tüm zamanların en iyi heavy metal albümü olarak görüyorlarmış. Her ne kadar ona buna benzetsek de, DOTN, yalınlığı, gayri-kasık tavrı ve içtenliğiyle içinizde bir yerleri sızlatıyor. Bazen dişlerin arasından dökülen öfkeli sözcükler, bazen de hiçbir şeyi siklemeyen yılgın terennümleri ihmal ettiğimiz Seattle'a biraz daha sarılmamızı sağlıyor. Teybe koyduktan sonra çıkarması zor bir albüm, söyleyelim. Eğer kalbi Seattle'da kalanlardansanız, bu albümü kaçırmayın. Yok, "artık Seattle'la falan bir işim olmaz" diyenlerdenseniz, biraz zorlayıp önce albümü bir dinleyin deriz. ***K.D.***

Candy From A Stranger

SOUL ASYLUM

(Sony Türkiye)

90'ların ortalarından itibaren "alternatif rock" kalıbı çözülmeye başladı. Rock müzikteki bu anlamı dışında alternatif, tabii ki her zaman bir paye veya "iyi hal" olarak yerini koruyor. En iyisi durum tespiti kabilinden Soul Asylum'a bir bakalım. Mesele şu: Alternatif duruşu hiç bozmamış olmak ya da hepimizin bildiği malum sebeplerden enkaza dönüşmek. İşte burada Soul Asylum bir alternatif enkaz olarak karşımızda, aslında belki de dibimizde duruyor. Aslında kakalanmaya çalışılanın aksine, adamların eskiden alternatif oldukları da su götürür. Bu "alternatif rock" standında elimize daha neler verilmedi ki!.. Her alternatifi kendine yontmayı çok iyi bilen endüstri için Soul Asylum da yutulmaz bir lokma değildi ve kolayca yutuldu. Artık ne kadar bağırıp çağırmaya çalışsalar, sesleri endüstrinin yağ bürümüş karnından ne kadar duyulabilir? Soul Asylum, 1992'de en büyük ticari başarısını getiren –üç milyon satışlı– "Grave Dancers Union" albümünden beri Colombia etiketi altında yürüyor. 1981'de ilk defa Loud Fast Rules adıyla Minneapolis'den sahneye fırlayan grup, country ile beslediği hardcore kurtlarını da o zamanlar epey dökmüştü. Soul Asylum'ın ilk iki albümünün ("Say What You Will..." -'84, "Made To Be Broken" - '86) yapımcılığını 1990 başlarında grunge gruplarını da etkilemiş olan Hüsker Dü'nün şarkı yazarı ve gitaristi Bob Mould yapmıştı. Grubun Colombia öncesi prodüksiyon tarihlerinde ayrıca Patti Smith Group'dan Lenny Kaye ve Ramones, Living Colour gibi işleri olan Ed Stasium da yer alıyor. Kısacası, Soul Asylum'un geçmişindeki 70 sonları punk ve semi-punk gruplarına öykünür durumu, seçtikleri yapımcılarla da yerine oturuyordu. Elimizdeki "Candy From A Stranger" albümünü ise Rolling Stones, Peter Tosh, Killing Joke, Gipsy Kings gibi –yanyana gelince bir darmadağınıklık izlenimi veren– gruplara yapımcı ya da mühendis olarak bulaşmış Chris Kimsey prodükte etmiş. Hemen hemen tüm parçaları oluşturan lokomotif David Pirner (vokal, gitar) ile Daniel Murphy (gitar, vokal), Karl Mueller'dan (bas) oluşan çekirdek kadronun dışında, gruba, "Grave Dancers Union"da da davulunu çalan ve Duran Duran'ın son dönem üyelerinden Sterling Campbell dahil olmuş. Tanıdık akorlar, melodiler ve hatta tanıdık parçalar... Daha önce defalarca yürüdüğünüz yollara benzeyen başka bir yol. Yoğun bir aşinalık, dahası yoğun bir bıkkınlık herhalde. Yüzünü biraz Brit-pop'a dönmüş deforme bir elektrik country. Gözünüzü kapattığınızda, sizi yoldan çıkaracak herhangi bir şeye rastlamıyorsunuz. Tekin bir şekilde dinliyorsunuz. Grubun üzerindeki Bob Dylan'ın folk etkisi Dave Pirner vokalinde su yüzüne çıkıyor, albümdeki "See You Later" adlı akustik formattaki parçanın vokali bir an sizi şüpheye düşürebilir. İlk single "I Will Still Be Laughin"i yakın zamanda sık duyar olmuşsunuzdur, Pirner ve Campbell ortak çalışması "Lies Of Hate" görece öne çıkan parçalardan, "The Game"de ise hafiften kirişi kırmaya çalışmışlar. Albümde zaman zaman country-funk atımlar hissediyorsunuz. Bu 11 parçanın hiçbirini daha önce dinlememiş olsak da hepsini biliyoruz... Gerek müzikleri gerekse ruhları itibariyle yerlerine kazık çakmış durumdalar. Bir sonraki albümlerinin de –eğer olursa– bizi pek şaşırtmayacağını söylemek kehanet olmaz. Tabiriyle: takılın. Müzikleri kulak kıvrımlarınızda dolaşıp ya tekrar dışarı çıkar ya da oralarda kalır, belki dudağınıza dökülür ama daha ötesine gitmesini beklemeyin. ***C.S.***

Ömercan Süzek'i yitirdik.
30 . 8 . 1979 - 30 . 5 . 1998

[42:10] birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER
1. **Simply Red** Blue
2. **Calalonia** International Velvet
3. **Garbage** Version 2.0
4. **Madonna** Ray Of Light
5. **All Saints** All Saints
6. **Robbie Williams** Life Thru A Lens
7. **The Corrs** Talk On Corners
8. **Massive Attack** Mezzanine
9. **The Verve** Urban Hymns
10. **James** The Best Of...

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER
1. **Garbage** Version 2.0
2. **Symposium** On The Outside
3. **Nick Cave&The Bad Seeds** The Best Of
4. **808 State** 808:88:98
5. **Money Mark** Push The Botton
6. **Morcheeba** Big Calm
7. **Jazzy Jeff & Fresh Prince** Greatest Hits
8. **Saint Etienne** Good Humor
9. **George Martin** In My Life
10. **Peter Green** The Robert Johnson Songbook

AMERİKA ALBÜMLER
1. **Garth Brooks** The Limited Series
2. **"City Of Angels"** Soundtrack
3. **LeAnn Rimes** Sittin' On Top Of The World
4. **Dave Matthews Band** Before These Crowded Streets
5. **"Titanic"** Soundtrack
6. **Hanson** Scar Garage
7. **Vonda Shepard** Songs From 'Ally McBeal'
8. **Backstreet Boys** Backstreet Boys
9. **George Strait** One Step At A Time
10. **Céline Dion** Let's Talk About Love

ROLL DİSKO
Ajda Pekkan İki Yabancı
Ayna Dön Bak Aynaya
Embryo Ibn Batuta
Erkan Oğur & İsmail H. Demircioğlu Gülün Kokusu Vardı
Erkin Koray Şaşkın
Frank Sinatra My Way
Hakan Taşıyan Gözün Sevem
Léo Ferré Verlaine et Rimbaud
Lou Reed New York
Mark Eitzel West
Massive Attack Mezzanine
Morrissey Viva Hate
Neşet Ertaş Gönül Yarası
Page & Plant Walking Into Clarksdale
Pearl Jam Yield
Perry Blake Perry Blake
Rolling Stones Stripped
Sabahat Akkiraz Türkülerle Gide Gide
Serge Gainsbourg You're Under Arrest
Ulaş Özdemir Ummanda

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Nick Cave & The Bad Seeds** The Best Of...
2. **Zen** Tanbul
3. **Massive Attack** Mezzanine
4. **Pulp** This Is Hardcore
5. **Garbage** Version 2.0

ÇALINTI / Atlas
1. **Pachora** Pachora
2. **R. Towner / G. Peacock** A Closer View
3. **Oregon** Northwest Passage
4. **C. Haden / K. Barron** Night And The City
5. **D. Friedman / A. Cox / JL Matinier** Other Worlds

D-TONE / Atlas
1. **Las Vegas Grind** Striptiz Müzikleri
2. **Squirrel Nut Zippers** Hot
3. **Man or Astro-man** Is It?
4. **Amanda Lear** Bütün albümleri
5. **Türk avantür film müzikleri**

MEMLEKETTE EN ÇOK SATANLAR

YABANCI
1. **Ricky Martin** Vuelve
2. **What's Up 5** Various Artists
3. **Emma Shaplin** Carmine Meo
4. **Power Hits Vol. 5** Various Artists
5. **"Titanic"** Soundtrack
6. **Rachid Taha** Diwan
7. **Celine Dion** Let's Talk About Love
8. **Madonna** Ray Of Light
9. **Kylie Minogue** Kylie Minogue
10. **Power Gold** Various Artists
11. **Spice Girls** Spiceworld
12. **Deep Purple** Abandon
13. **Mariah Carey** Butterfly
14. **Massive Attack** Mezzanine
15. **Radyo 5 Slow Hits** Various Artists
16. **Gala** Come Into My Life
17. **Apocalyptica** Inquisition Symp.
18. **Aqua** Aquarium
19. **Natalie Imbruglia** Left Of The Middle
20. **Iron Maiden** Virtual XI

YERLİ
1. **Ahmet Kaya** Dosta Düşmana Karşı
2. **Ayna** Dön Bak Aynaya
3. **Ajda Pekkan** Best Of...
4. **Grup Laçin** Bekar Gezelim
5. **Müzeyyen Senar** Bir Ömre Bedel
6. **Ebru Gündeş** Sen Allahın Bir Lütfusun
7. **Çelik** Sevgilerimle
8. **İbrahim Erkal** Sırılsıklam
9. **Emrah** Dura Dura
10. **Hakan Taşıyan** Gözün Sevem
11. **Grup Gündoğarken** Mest Of...
12. **Athena** Athena
13. **Zülfü Livaneli** Nefesim Nefesine
14. **İbrahim Tatlıses** At Gitsin
15. **Muazzez Abacı** Cesaretim Var
16. **Zuhal Olcay** İhanet
17. **Orhan Gencebay** Klasikler
18. **Emel** Bana Özel
19. **Murat Göğebakan** Sen Rahatına Bak
20. **Kayahan** Emrin Olur

70'li yıllardan bir kısım protest song

'A' Bomb In Wardour Street - **The Jam** • America Eats Its Young - **Funkadelic** • Anarchy In The U.K. - **Sex Pistols** • Badlands - **Bruce Springsteen** • Before The Deluge - **Jackson Browne** • Brother Louie - **Stories** • Complete Control - **The Clash** • Feel Like A Number - **Bob Seger** • 54-46 - **Toots And The Maytals** • George Jackson - **Bob Dylan** • Gimme Some Truth - **John Lennon** • Glad To Be Gay - **The Tom Robinson Band** • God Save The Queen - **Sex Pistols** • Had Enough - **The Who** • Holidays In The Sun - **Sex Pistols** • I Don't Like Mondays - **The Boomtown Rats** • I Shot The Sheriff - **Bob Marley and The Wailers** • I'm So Bored With The USA - **The Clash** • Inner City Blues (Make Me Wanna Holler) - **Marvin Gaye** • Less Than Zero - **Elvis Costello** • Mercy, Mercy Me (The Ecology) - **Marvin Gaye** • Miss-tra Know It All - **Stevie Wonder** • Night Rally - **Elvis Costello** • Ohio - **Crosby, Stills, Nash and Young** • Respect Yourself - **The Staple Singers** • Right To Work - **Chelsea** • Southern Man - **Neil Young** • Sweet Home Alabama - **Lynyrd Skynyrd** • Thank You For Talkin' To Me, Africa - **Sly and The Family Stone** • There But For The Grace Of God Go I - **Machine** • Waiting For The End Of The World - **Elvis Costello** • Wake Up Everybody - **Harold Melvin and The Blue Notes** • Welcome To The Working Week - **Elvis Costello** • (What's So Funny 'Bout) Peace, Love and Understanding - **Elvis Costello** • White Riot - **The Clash** • Won't Get Fooled Again - **The Who** • The World Is A Ghetto - **War** • You Haven't Done Nothin' - **Stevie Wonder** • Your Generation - **Generation X**

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzonbironikiondörtonbeşonaltıyedisekizdokuzyirmibirbuçukyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikikır küçükırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

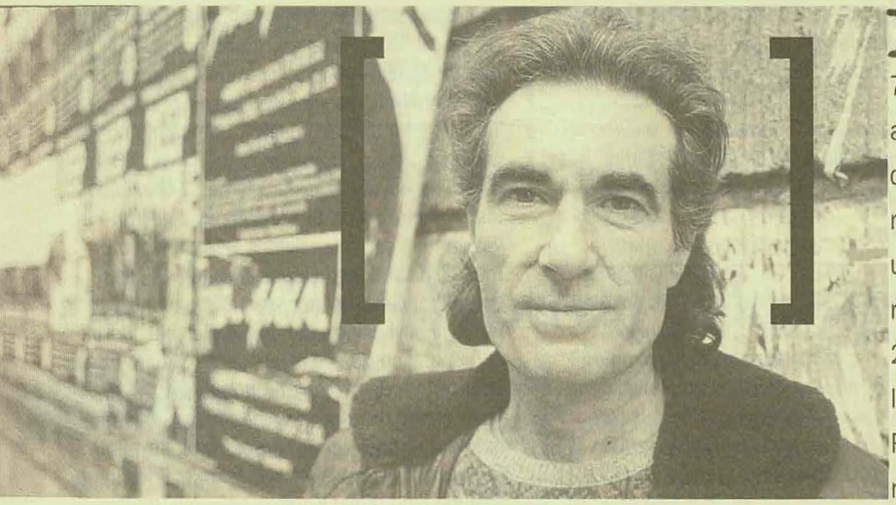

Nihat Örerel

70'lerin ortalarında, "Şaşkın" zamanlarında Erkin Koray'ın arkasında cevval bir davulcu vardı: Nihat Örerel. Sonra bildik hikaye, ekip dağıldı. Erkin Koray Kanada'ya Nihat Örerel Yeni Zelanda'ya gitti, atlasa bakarsanız biri dünyanın bir ucuna, diğeri öbür ucuna... Ama iki sene önce Erkin Koray'dan gelen bir telefon Nihat Örerel'in hayatını değiştirdi. 20 yıl aradan sonra geçtiğimiz aylarda yine İstanbul'da buluştular, yeni bir albüm için provalara başladılar... Örerel'i Roll'a davet ettik, tam kadro karşısına geçtik, eskileri, yenileri, oraları, buraları konuştuk...

NE BİÇİM "mesafeler" O ÖYLE!..

Nihat Örerel: Bir gün bir arkadaşımın evine gittim. Orada ilk defa Led Zeppelin'in ilk albümünü dinledim, "Good Times, Bad Times" diye bir parça vardı. Onu duyunca "tamam" dedim, "ilahi morluk!" Bu sesleri benim de çıkarmam lazım! Orada da önce davul çarptı kulağıma ama, davulu çok zor zannettiğim için, ilk yaptığım şey kendime bir gitar almak oldu. Kasımpaşa'da bir düğün salonunda Gökçen Taşkıran'la çalıyorduk. O çok iyi gitar çalıp söylüyordu, ben de ritm gitarda ona eşlik ediyordum. Daha çok oyun havası çalıyorduk. Zannederim orda koptum Türk müziğinden. *(gülüyor)* Kimse dinlemiyordu, herkes göbek atıyordu... Bir gün davulcu gelmedi. İş bana düştü. Davula ilk defa öyle oturdum. Çocuklar çok beğendi, davulcuyu gruptan attık, benim gitarı da satıp davul aldık, öyle başladı. Gökçen'den çok şeyler öğrendim, kankardeşimdir. Şimdi Timur Selçuk'un dershanesinde gitar hocası.

Bunalımlar'a gelene kadar başka kimlerle, hangi gruplarda çaldınız?

Bunalımlar'dan önce Fehiman Uğurdemir'le beraber Yaratıklar grubundaydık. Daha da evvel Gökçen Taşkıran'la beraber ortaokulda çaldığım grup vardı. Ruh isminde bir grup. Harbiye, Taksim veya Aksaray civarından gençlerdik. Fehiman, Yaratıklar'dan Kardaşlar'a gitti, ben Ahmet'le, Aydın Çakus'la beraber Bunalımlar'da müzik yaptım.

Bunalımlar'a girişiniz nasıl oldu?

Bunalım'da benden önce Hüseyin Sultanoğlu çalıyordu. O da Cem Karaca Kardaşlar'a gitti. Davulcu eksikliği doğdu, sorup soruşturdular kim var diye. Gidip çaldık beraber. Saçlarımız omuzlarımızdaydı, aynı şeyleri dinliyorduk, aynı şeyler dilimizdeydi. Ahmet Güvenç ailesiyle Esentepe'de müstakil bir evde yaşıyordu, bize bir oda verdiler, bütün aletleri oraya koyduk. Üçümüz orda, bir odada yatıyorduk, ben davulumun altında, öbürü hoparlörünün altında... Üç-dört ay öyle bir dönem geçirdik. Aydın biraz daha yaşlıydı bizden, beş yaş filan. Konserleri bağladı, Robert Kolej'de ilk konseri verdik, oradan Şan sineması derken öyle gitti...

"Taş Var Köpek Yok" 45'liğinde siz var mısınız?

Orada Hüseyin çalıyordu. Ben o zamanlar daha çok Kaygısızlar'la takılıyordum, Fuat Güner'le. O zamanlar Mazhar fazla takılmazdı... Bunalımlar'la ilk yaptığımız "eylem"lerden biri aslında Beyoğlu'nda çırılçıplak koşup resim çektirmekti. Gazetelerden birinin baş sayfasına koca haber olmuştuk. Dikkati çekmek için soyunduk, başladık İstiklal Caddesinde koşmaya. Sonra bir taksiye doluşup ordan nasıl kaçtığımızı hatırlıyorum... Bir keresinde Cağaloğlu'nda, Milliyet'in çatısında bir konser verdik. Hey mecmuası düzenlemişti. Aşağıda sokakta 500-600 kişi birikti, biz damda bangır bangır çalıyorduk...

Hafif vurmaya bir türlü alışamadım. Rock deyince öyle çalmak lazım. Davulun içinden bütün sesi alıp çıkartıyorsun. Tangoda hafif çalabiliyorsun da, rock gelince başka türlü oluyor: Boynuzlar büyüyor, ağzımızdan kan akmaya başlıyor!.. Bunalım elemanlarının hepsi öyleydi, kendimize Hayvanlar deseydik daha iyi olurdu.

Konserleriniz nasıl geçerdi, kimler gelirdi?

Bizim gibileri gelirdi. Koltuklarının altında aynı albümler olurdu. Bunalım konserini duyar duymaz Fatih'ten de gelirlerdi, Caddebostan'dan da, Harbiye'den de... O zamanlar bize Bunalımlar denmesine kızardık, hep Kaygısızlar, Haramiler, Ler, lar diye gidiyordu grup isimleri. Biz ismimize Grup Bunalım dedik... Konser duyurusunu koyar koymaz gazetede, hep aynı bin kişi toparlanırdı. Mecmualarda Led Zeppelin'i, Deep Purple'ı görüyorlardı, onların da öyle bir grubu olsun istiyorlardı. Moğollar da uzun saçlıydı ama öyle çalmıyorlardı. Erkin de uzun saçlıydı, ama "Kızları da Alın Askere"yi, "Çiçek Dağı"nı filan çalıyordu. Biz Avrupai bir grup olarak görülüyorduk. Bugün metal dedikleri şeyi biz o zaman yapıyorduk... Asker gibiydik, o disiplini bir daha başka bir grupta görmedim. Uyuma saatimiz birdi, kalkma saatimiz birdi, saçlarımızın uzunluğu birdi, hepimizde blucinler, büyük kemerler var. Taksim'den Harbiye'ye yürüyeceğiz, aynı adımlarla yürürdük. Bunları anlaşarak yapıyor değildik. Eve varırdık, herkes aynı Vanilla Fudge plağına saldırırdı.

Aileniz ne diyordu bu işlere?

Babam "harçlık yok sana, aç kalınca bagetlerini çiğne" diyordu. Ama annem köşeden "şu on lirayı al oğlum" derdi yine. Apartman dairesinde davulumu çalamıyordum, üç-dört tane yastık koyardım, yastıkların üzerinde sekiz saat "davul" çalardım. Davula vurduğun zaman seker ya geriye; yastıkta öyle olmuyor, kalıyor, elini kendin çekmek zorunda kalıyorsun. O yüzden acayip bileklerim kuvvetlenmiş. Hafif vurmaya bir türlü alışamadım. Rock deyince öyle çalmak lazım. Davulun içinden tonu söküp alıyorsun, sadece derinin sesini değil, bütün sesi alıp çıkartıyorsun. Tango çalınca hafif çalabiliyorsun da, rock gelince başka türlü oluyor: Boynuzlar büyüyor, ağzımızdan kan akmaya başlıyor!.. *(gülüyor)* Bunalım elemanlarının hepsi öyleydi, kendimize Hayvanlar deseydik daha iyi olurdu. Hele Ahmet, çaldığı zaman, üzerime üzerime geliyor zannederdim. Aydın da öyle, kendini atıp yerlerde gitar çalardı, çığlıklar atardı. Yazdığı şarkıya bak, "Sugarcube and LSD"; yerde on dakika LSD diye ağlardı, kimse sözleri bilmiyordu, bir bilseler toplayacaklar!.. Aslında LSD'ye hiç takılmadık. Bizde sadece büyük bir müzik aşkı vardı, hâlâ var da biraz bayatladı gibi. *(gülüyor)* Bizi kontrol altına alan hiçbir şeyi kullanmadık. Evet, çok alkol vardı, hele Erkin'le beraberken. Sabah kahvaltısı konyak, öğle yemeği konyak, akşam yemeği konyak...

Arkadaşlarınızla nerelerde takılırdınız?

Bir ara bir gruplaşma oldu, Levent'te. Bizden 500 mt uzakta Moğollar ev tuttu, onun tam yanında Aydın Çakus kız arkadaşıyla ev tuttu, bitişiğinde Kaygısızlar kalmaya başladı. Orası bir kasaba gibi oldu. Taner (Öngür) bu işlerde çok payı olan birisiydi, çok ileri görüşlüydü. Gençtik, hepimizin öğrenecek çok şeyi vardı. Ben en gençleriydim, 16-17 yaşındaydım.

İstanbul dışında turnelere çıkıyor muydunuz?

İstanbul'da seyircimiz var diye bizi İzmir fuarına çağırdılar. Adam bizi ne zannettiyse artık, gaze-

→57

teye ilan vermiş, en tepede kocaman Grup Bunalım diye yazıyor. Çıkıyorduk, "Black Night" çalıyorduk, önde iki çocuk alkışlıyordu, o kadar. Adam şaşırdı kaldı. İkinci hafta isim küçüldü, üçüncü hafta daha da küçüldü, dördüncü hafta en alta geldi. Sonunda işi kaybettik.

O vakitler Anadolu rock da yavaş yavaş başlıyordu. Hiç etkilenmediniz mi o akımdan?

Bunalım onlardan hep ayrı kaldı, hep İngilizce söyledi. Plak şirketine gittiğimiz zaman kapılar kapalıydı bize. Üstümüzde öyle bir aptallık vardı, tabii kimse demeyecekti, "siz Deep Purple'ın şarkısını onlardan daha iyi çalıyorsunuz, gelin bize plak yapın" diye... Ayrılmaya karar verdikten sonra, Aydın sazı eline alıp "Başak Saçlı Kadın" diye bir şey yaptı. Keşke yapmasaydı, kendisi de nefret etti, içten gelen bir şey değildi, öyle hissetmiyorduk.

Bunalımlar'dan sonra Siluetler serüveniniz var...

İki plak yaptık, sözleri ben yazdım. Mesela, "Bir Dost Bulamadım". İlk yayınlanan sözlerim onlardı. Küçük yaşlardan beri şiir yazıyordum zaten. Mesut'un elinde gitar riff'leri filan vardı ama söz yoktu. Birkaç söz yazdım, beğendi, çaldık. Benim istediğim müzik değildi, boş durmaktansa orada çalayım dedim. Altı ay falan sürdü.

Mesut Aytunca'nın müzikteki son dönemleriydi galiba...

Evet, caddede yürümeyi bile sevmiyordu artık, iyice içine kapanmıştı. Homoseksüeldi, biliyorsunuz. O yüzden müzisyenlerden de takdir görmüyordu. Ben Siluetler'deyken hiçbir müzisyenin gelip Mesut'la konuştuğunu görmedim. O da girmezdi aralarına. Kendi grubunun bile dışındaydı.

Sonra Erol Büyükburç'la çalmaya başlamışsınız..

Evet, Aydın da orada çalmaya başlamıştı. Erol çok meşhurdu, sık sık turneye çıkardı. Onunla da Elçiler grubu olarak üç-dört tane 45'lik yaptık. Bazıları yine benim sözlerimdi. Esasında Siluetler'de yaptığımız müzikten daha iyiydi. Ama yine de, Elvis'in ya da Tom Jones'un arkasında çalar gibiydik. Düşünsene, Elvis'in arkasında Black Sabbath çalıyor *(gülüyor)*... Ama Erol çok seviyordu, kimseye "dur, sakın öyle çalma" demiyordu...

Aydın Çakus ne yaptı sonraları?

Amerika'ya gitti, bir daha da gelmedi. Şimdi session gitaristi olarak Chicago'da çalışıyor. Orada çok iyi gruplarla çaldı, mesela Gentle Giants'la. Gittiğinde ilk yaptığı iş, müzik dergilerini açıp "gitarcı aranıyor" ilanlarına bakmak olmuş. Gentle Giants'ın ilanını görmüş sonra, gitmiş, işi almış. Ama o iş altı ay filan sürdü, grup dağıldı, birlikte konser verdiler ama plak dolduramadılar. "Bir Gentle Giants albümü çıksın da Türkiye Aydın Çakus'u o zaman dinlesin" diye bir hayali vardı.

"Krallar" şarkısı sokakta gördüğüm bizim arkadaşlar içindi. Krallar gibi yaşıyorlardı, hiçbiri çalışmazdı, ceplerinde beş kuruş paraları yoktu ama cigaralıkları, konyakları hiç eksik olmazdı. Bir tanesini geçen gün televizyonda gördüm, "bu bizim Coşkun değil mi?" dedim Erkin'e... "Oğlum" dedi, "onun ismi artık 'tecavüzcü' oldu."

Erkin Koray'la çalışmaya başlamanız nasıl oldu?

Erkin Koray'la çalmak çok büyük bir şeydi, ne çalarsam çalayım, kabulümdü. 17-18 yaşındaydım, ama üç senedir davul çalıyordum, artık yapacağımı yaptım zannediyorum. Erkin müzikten konuşmaya başlayınca, daha bir arpa boyu yol gittiğimi anladım. Dünyada sadece rock değil, başka müzikler de olduğunu onunla öğrendim: Hint müziği, Arap müziği, Erkin Koray müziği... Jimi Hendrix'le Pir Sultan Abdal'ın arasında bir yerdeydi Erkin. "Estarabim"in zurna melodisini karşına geçip gitarla çalınca şaşırıp kalıyorsun tabii.

O dönem Erkin Koray'ın çevresinde oldukça "deneyci" bir çevre varmış...

Esentepe'deki eve Orhan Gencebay da gelirdi, Aydın da gelirdi, Moğollar da gelirdi, Okay Temiz de gelirdi. İsmet Sıral zaten hep oradaydı. O zamanlar öğreniyordum, çevremdeki adamlar dev gibi adamlardı. Jam-session'lar yapılırdı. Okay Temiz benim davulları çalıyor, bambaşka sesler çıkarıyor. Benim elimde de darbuka var... Bambaşka bir boyut çıkıyordu... İsmet Sıral okuldu, kültür merkezi gibiydi. Saksofonuyla gelirdi. Kavalcılar hep yanında takılırdı. Beş-altı kişi oturmuşuz, birisi bongo çalıyor, birisi davul, birisi darbuka... Gelir, kolumu tutardı, "yanındaki zaten aynı şeyi çalıyor, sen senkopları çal" derdi, öbürüne "sen de şöyle çal" derdi... Adam odaya girdikten on dakika sonra anormal bir müzik çıkardı ortaya. Bir saat boyunca herkes çalıyor, nerelere nerelere gidiliyor, şööyle bir seyahat!.. O iki ayrı dünyanın bir araya gelmesi Erkin'in sayesinde oldu. Erkin Koray'la çalışmak macera gibi bir şeydi, çok yol açıcıydı. Arkadaşlara ayıp olmasın ama, Barış ya da Cem sadece şarkı söylüyordu, ama Erkin bütün enstrümanları şahane çalabiliyordu. Esentepe'deki evde piyano da vardı. Sabah beşte kalkmış, da na na na na... Annesi konservatuar hocası zaten. Bach çalardı, sonra sazı eline alıp "Goca Dünya"yı çalardı. Gece 12'de bir bakarsınız, bir parça çıkmış. Sonra haydi oturup konyakları açalım, söz yazalım...

Taner Öngür'e siz anlatmışsınız. Hep acid takılırmışsınız, bir gün de başka bir kafa olsun diye rakı içelim demişsiniz, "Şaşkın", "Fesuphanallah" ve "Komşu Kızı" bir gecede çıkmış.

Öyle bir şey var ama, o şarkılar değil. "Fesuphanallah"ı beraber yapmadık mesela. "Şaşkın", "Eyvah", bir de "Komşu Kızı" vardı galiba, caddenin karşısından, perdenin arasından bize bakan kız... Biz acid takılmadık çok. Taner'in acid kafası dediği, bizim "natural acid" kafası olsa gerek. *(gülüyor)* LSD almadan o adamlardan çok daha garip davranışlar yapıyorduk. O adam ne alırsa alsın, biz ondan daha "kötü"ydük. Rakı pek takılmazdık ama, o gün Erkin'le oturup içmiştik, bir şeyler yazdık işte.

"Şaşkın" 45'liğinden sonra çıkan "Krallar"la tekrar rock hattına döndünüz...

Erkin'le yaptığımız müziği yolda yürürken hiç enstrümansız ağzımızla da yapardık, sonra bunu konserlerde de uygulayalım dedik. Bu Fitaş konserinde davuldan kalkıp sahnenin önüne gelmişim bakın. Erkin'le müzikal olarak o kadar kaynaşmıştık ki, o gitarı ağzıyla söylerdi, ben ağzımla davul çalardım, Rauf (Ülgün) da işte böyle seyrederdi...

"Krallar"ın sözünü ben yazmıştım. Sokakta gördüğüm bizim arkadaşlar içindi. Şarkıdaki asıl isimleri "hiçbir şeyin kralları"ydı. Erkin onu kısalttı, "krallar" yaptı. Bu çocuklar krallar gibi yaşıyorlardı, hiçbiri çalışmazdı, ceplerinde beş kuruş paraları yoktu ama cigaralıkları, konyakları hiç eksik olmazdı. Nasıl yaptıklarını bir türlü anlayamadım. İstanbul'un uzun saçlı çocukları... Bir tanesini geçen gün televizyonda gördüm, "bu bizim Coşkun değil mi?" dedim Erkin'e... "Oğlum" dedi, "onun ismi artık 'tecavüzcü' oldu." *(gülüyor)* Coşkun kulüplerde dans ederdi, bazen idareciliği bile alırdı. Çocuklarla arası iyiydi, ben bu akşam şu kulübe gidiyorum deyince, belki yirmi kişi onunla giderdi. Yirmi kişi getirdiği için Coşkun'un içkisi bedava oluyordu... Bir başkası da Ayı Orhan.

Asit Orhan?

Evet Asit Orhan, biz ona Ayı derdik... Böyle arkadaşlarımız vardı... "Krallar" şarkısı tam benim tarzımdı, Bunalımlar'ı geri getirmişti. Ama zaten Erkin o tarzı da çok daha iyi çalıyordu bizden.

Provalarınız nasıl geçerdi?

Bizim çalışmamız o kadar garipti ki... Rauf askerdeyken Erkin'le ikimiz çalışmalar yapıyorduk. İzmir'den Zihin adında bir basçı getirdi Erkin. Saçlar, sakalları uzun; dev gibi bir çocuktu, ikimizi bir araya koy Erkin'le, öyle. Biz sürekli çalışıyoruz, ama çocuk bir türlü bası eline almıyor. Erkin bir nota vuruyor, bir dakika duruyor, iki dakika, üç dakika duruyor, bekliyor. Ben ufak ufak zillerle oynuyorum... Bir gün gene biz öyle kafamızda Pink Floyd takılıyoruz, o da davulların altına bir yer yapmış, uyuyor. Bir anda bagetleri aldığım gibi davula giriştim, fırladı kalktı çocuk. "Ulan" dedi, "N'apıyorsun? Siz beni delirtecek misiniz, bir aydır buradayım, ne zaman prova yapacağız, ne zaman çalmaya başlayacağız?" Erkin dedi ki "oğlum, biz zaten bir aydır çalıyoruz, sen ne zaman bası eline alacaksın, biz de onu merak ediyoruz..." "Nasıl çalmak bu yaa" dedi çocuk, "bir nota basıyorsun, duruyorsun öyle, gidiyorsun..." "Tabii" dedi Erkin, "biz onun derinlerine iniyoruz, orada neler neler duyuyoruz!" Çocuk "delirmişsiniz siz" diye bağırdı, bası aldığı gibi gitti, bir daha da görünmedi.

Yeni Zelanda'ya gitmek nerden aklınıza esti?

Bir gün burada Yeni Zelandalı bir kızla tanıştım. Bir kulübe içki içmeye gitmiştik, orada çalan grup bizi sahneye davet etti, çıktık, İngilizce söyledik. Orada bir grup turist vardı. Onların arasında Yeni Zelanda balesi varmış. Geldiler, "siz İngiliz grubu musunuz?" diye sordular. Oradan bir kızla benim bir elektriğim oldu, bütün arkadaşları geri döndü, kız burada kaldı. Bir sene boyunca konserlerde en öndeydi. Derken evini özlemeye başladı, bir de hamile kaldı tabii... "Ben eve gitmek istiyorum, Yeni Zelanda'da çocuk yapmak daha iyi" dedi, ben de ona katıldım, atladık, gittik. Orada oğlum Metin doğdu, üç sene sonra Yelda.

Orada yaşamakta zorluk çektiniz mi?

Havaalanına indiğim zaman cebimde 14 dolarım vardı. İki tane bavul, altı aylık hamile bir kız... Böyle başladık. Zordu. İngilizcem de çok kötüydü. İlk yaptığım şey, tren istasyonunda katarları boşaltmaktı, hamallık gibi bir şey. Sonra postanede iş buldum, bir sene para biriktirdim, bir bateri seti aldım, kulüplerde takılmaya başladım. Bir gece takıldığım kulüpte davulcu biraz sarhoştu, "benim yerime çıkıp çalar mısın" dedi. Çıktım, şarkıların hepsini biliyorum, çaldım. Çocuklar da işi bana verdiler, ertesi akşam onun davulları kalktı, yerine benim davullarım geldi.

Gökçen Taşkıran'la çalışırken de davulcu gelmeye başlamıştı...

Benim de şansım böyle, davulcu ya gelmiyor, ya sarhoş oluyor... *(gülüyor)* Öyle öyle iş ilerledi, gazetelerde yazılar çıkmaya başladı, "hurricane" diye. Bana "hurricane" derlerdi, "yıldırım davulcu". Oturup hayvan gibi çalıyorduk. Şimdi yaşlandık, öyle yapamıyoruz, daha çok teknikle hallediyoruz. O zaman davulu çalmaya değil, yemeye çalışıyorduk. *(gülüyor)* Sonra B.B.C. gibi başka gruplara, daha büyük gruplara geçtim, turnelere çıktık... Darbukayı da ilerlettim orada, çok iyi bir darbukacı oldum. Rock onların kendi müziği, kolayca yapıyorlar. Ama adamlara 9/8'lik çaldırana kadar akla karayı seçiyordum, bir hafta terliyordum. Bir sürü plaklar yaptık, bazılarında davul, bazılarında darbuka çaldım. Bir kere Almanya'dan klasik bir gitarcı geldi, benimle tanıştırdılar. Eve geldi, darbuka orada duruyor, üzerinde saksılar, çiçekler var. Dikkatini çekti, "bu ne ya" dedi, "Türk tumbası" dedim. Çok beğendi, kültür merkezinde konser vardı, o gitarıyla, ben darbukayla, etrafımda ziller, gonglar, çıktık. Sonra stüdyoya girdik, albüm kaydettik, koltuğunun altına bantları aldı, gitti Almanya'ya... Darbukayı hep dansözlerin arkasında gördüğümüz için, bizde de bir çekingenlik mi vardı acaba?.. Halbuki her şeyi geçip aleti alet olarak çalmaya başladığınız zaman, seslerin hepsi orada... Benim de işim o kadar kolaylaştı ki... Kamyon dolusu baterilerle gidiyordum konserlere, bir baktım, bir darbukayla, iki zille gitmeye başladım... Mesela Araplar darbukayı ellerine aldıkları zaman hep düyek denilen ritmi çalıyorlar. Çok iyi çalıyorlar ama, başka ritm yokmuş gibi, hep onun üzerine gidiyorlar. Belki yanlış konuşuyorum, o müziği çok iyi bilmiyorum, belki Orhan, Erkin kızar bana ama; her aletten başka türlü sesler çıkabilir, hepsini kullanmalısın... Şimdi darbukayı alıp şuraya otursam, elimi içine koyup çalsam, "bu adam n'aptığını bilmiyor, atın bunu" diyecekler. Ama darbukanın içinde de bir sürü ses var, neden kullanmayalım? Erkin böyle işlerde çok daha iyi, "Yağmur" diye şarkısı var, orada tellere eşiğin dışında vuruyor, kimse kullanmamıştır o sesleri... O araştırıyordu eskiden. Böyle adamlarla çalışmaktan biz de araştırmacı olduk. O dursa bile, biz durmuyoruz.

Erkin müzikten konuşmaya başlayınca, daha bir arpa boyu yol gittiğimi anladım. Dünyada sadece rock değil, başka müzikler de olduğunu onunla öğrendim: Hint müziği, Arap müziği, Erkin Koray müziği... Jimi Hendrix'le Pir Sultan Abdal'ın arasında bir yerdeydi Erkin.

Orada Nexus diye bir grupta çaldığınızı duyduk...

Asıl grubum Nexus'tu. "Commercial" değil, session grubu. Yanardağların lavlarının püskürmesinin müziğini yaptık ilk toplandığımızda. Onlar alevi yapıyorlar, ben taşların yuvarlanışını çıkarıyordum davuldan. O çalışmadan sonra Nexus doğdu. Madem hiç kimsenin şarkı söylemeye niyeti yok, o zaman aletlerin konuşması lazım. Çok büyük bir elektronik müzik yaptık orada. Vangelis'in progressive-caz yorumu gibiydi. Biraz Brian Eno gibi, hani "Havaalanları İçin Müzik" vardır ya... Elektronik, bana başka bir dünya verdi, davuldan sadece davul sesleri alıyorsun, elektronikte sample yaptığın bütün sesleri çalabiliyorsun. Elimde mikrofonla çocukların okuldan çıkış seslerini kaydediyorum, o kaydettiğim sesleri bile davulda çalıyordum. Silah kulübünde atış talimleri yaparlarken bir tüfeğin sesini almışım, "bam" diye bir davul sesi çıkarıyordum. Klavyelerden şelale sesleri geliyor, davuldan şimşekler çakıyor... Film müziği gibi. Rembrandt getiriyorlar Fransa'dan, bizi koyuyorlar sanat galerisinin köşesine, bütün resimleri çalıyoruz. Herkes resme bakarken resmin müziğini de duyuyor.

Yeni Zelanda'dan bahseder misiniz, nasıl bir yer?

Yeni Zelandalılar çok medeniler. Savaşçı bir memleket değil. Avustralyalılardan da daha medeniler, Amerikalılardan da, Kanadalılardan da... İnsan hakları olsun, kurulu sistem olsun, Yeni Zelanda on basar hepsine.

Türkler var mı orada?

Asyalılar da, Türkler de çok geliyor şimdi... Tahsilli Türkler gelmiyor ama. Lokantacılık yapıyorlar, hepsi kebapçı. Karadeniz'den çok insan geliyor, Kürtler geliyor... Türk-Kürt gerginliği olabiliyor, ama çok değil. Adam İstanbul'u görmemiş, Giresun'dan kalkıp Yeni Zelanda'ya geliyor. "Neden geldin" diye sordum bir çocuğa, "İngilizce öğrenmek için" dedi. İki saatlik uçuş, İngiltere'ye git!.. "Yeni Zelanda çok güzelmiş dediler, buraya geldim" dedi. Vay be!

Sizden başka Türkiyeli müzisyen var mıydı orada?

Bir Kürt kızı gelmişti, çok güzel şarkı söylüyordu, onunla güzel şeyler yaptık. Sonra abisi de geldi, saz çalıyordu, çok sevindim, onunla da çaldık. "Abi kendi müziğimizi yapmaya başlayalım, politik sözler yazar mısın" dedi. "Bırak" dedim, "ben siyasetten anlamam"... Böyle şeyler oluyor. Burdaki kavgayı oraya taşıyorlar... Halbuki yıllarca bekledim sazı bilen birisi gelsin diye.

Yeni Zelanda'da müzik atmosferi nasıl?

Daha çok nüfus, daha çok para, daha çok imkan olduğu için birçok Yeni Zelanda müzisyeni Avustralya'da yaşıyor. Avustralya'nın en iyi gruplarının yarısında Yeni Zelandalı müzisyenler var. Çok büyük bir alternatif müzik var orada. Ama ben sevmiyorum, çok basit geliyor. Artık rock dinlemiyorum. Progressive caz dinledim daha çok, onu çaldım. Etnik caza da takılıyorum son iki senedir. Nexus'un bas gitarcısı bir gün "hadi" dedi, "etnik

caz yapalım, elektroniklere hiç dokunmayalım, her şey akustik olsun." Oturduk, ikimiz tamamıyla akustik müzik yaptık, gitar, mandolin, darbuka, bongolar, sitar, tabla... O projenin ismini de "Çöl Eşkıyaları" koyduk, Türk şarkıları da çaldık. Bir zeybek çaldık mesela. Amerikalı biriyle zeybek çalmak bambaşka bir şey. Türk çalgıcısının onu modernleştirmesi çok zor kafasında. Ama bir Amerikalı çaldığında, taklit bile olsa, modern çıkıyor.

Turneye gelen gruplar oluyor mu?

Evet, tabii. 20 yaşımda oğlum, 17 yaşında kızım var orada... "Bon Jovi geldi, beni götürecek misin" diyor Yelda, "hayır" diyorum, "yok" diyorum, ikinci defa sorunca mecburen gidiyoruz, Bon Jovi seyrediyoruz. Oğlum zaten kendi başına gidiyor. Şimdi şarkı söylemeye başladı, rock yapıyor, Prodigy'i çok seviyor. Son gördüğümde kotunun yarısı eflatundu, yarısı siyah... *(gülüyor)* "Ne yapıyorsun böyle!" diyorum; "baba" diyor, "senin resimlerini de görüyoruz 68'lerde, saçlar buranda"... Susuyorsun tabii, o zaman ben gariptim, şimdi o bana garip geliyor. *(gülüyor)*

Türkçe konuşuyorlar mı?

Hayır, anneleri istemedi zaten. Bekledim beş-altı yaşlarına gelsinler diye. Tam öğretmeye başladım, uğraştım, bu sefer onlara garip geldi. Metin'e "Oğlum bu at" diyorum, "horse bu horse" diyor, "Türkçede bu at" diyorum, "no at baba, horse" diyor... *(gülüyor)* Bende bir aksan var tabii; çocuklar Yeni Zelandalı gibi İngilizce konuşmayı öğrendiler, "bizim babamız başkalarının babaları gibi konuşmuyor" diye düşünmeye başladılar. Benim İngilizce bilmediğimi zannedip bana İngilizce öğretmeye kalktılar... Yeni Zelanda'ya gittikten sekiz sene sonra hanımla ayrıldık. Çok meseleler oldu, çocukları göstermek istemedi, isimlerini değiştirmek istedi, acayip şeyler... Şimdi annelerini takmıyorlar, baba ilah gibi gözlerinde. İkisi de kendilerine bakmaya başladılar, Yelda koleji bitirdi, fotoğrafçılık yapıyor. Metin, allaaah, boyu 1.80 oldu zaten, kulüpten dışarıya çıkmıyor, Fransız kızları peşinde...

Türkiye'ye o zamandan beri hiç gelmemiş miydiniz?

Türkiye'ye gelip gidiyordum ama, öyle acayip zamanlarda geliyordum ki, kimseyi bulamıyordum. 90'da askerliğimi yaptım, Erkin Almanya'daymış, Taner Hollanda'da, Ahmet İngiltere'de... Kimse yok mahallede top oynayacak! 94'de geldiğimde Erkin Mersin'de konser veriyormuş, Ahmet'i bulamadım, bir Taner'le konuştum telefonda... Yeni Zelanda'daki telefon numaramı Taner'e vermiştim, Taner de Erkin'e vermiş. İki sene önce evde otururken, gece 12'de telefon etti Erkin. "Vay be" dedim, telefon elimden düştü. Grup yapmak için beni çağırdı. Sonunda atladım, geldim.

İnsanlar, ilişkiler değişik geldi mi?

Muhabbet hâlâ aynı gibi, ama daha tam içine giremedim. Müzisyenlerin çok daha iyi bir yere gelmiş olduğunu gördüm. O zamanlar bu kadar çok gitar çalan çocuk yoktu, çok güzel gitar çalmaya başlamışlar. Bateristler de iyiler. Şarkıcılar kırıtıyorlar. O biraz değişik geldi. O zamanlar uzun saçlıydık, afedersin, bize ibne gibi laflar atarlardı yolda, şimdi adamlar televizyonda dansözden beter. Demek ki bir yere gelmişiz Türkiye olarak! *(gülüyor)* Türk erkeğini hiç dansöz gibi kıvıran biri olarak görmemiştim!.. Ben bıraktığımda Tarkan, kılıçlarla at koşturan bir adamdı, Kartal Tibet'ti... Bir geldim, "işte Tarkan" dediler, "bu mu?" dedim. Benim ona soracağım soruyu o bana soruyor, "hepsi senin mi?" diyor. *(kahkahalar)*

Neleri özlemiştiniz buralardan?

İlk yaptığım iş Şişli'den Beyoğlu'na yürümek oldu, yirmi senedir istiyordum. Bir de lahmacunu çok özlemiştim. Bir lahmacuncuya girdim, "bana on tane lahmacun" dedim. Dalga geçer gibi bana şöyle bir baktı, "n'apacan bu kadarını abi" dedi. "Sen getir" dedim, "ben koyacak yer bulurum"... Yedi buçuğa geldim, pes ettim. Yeni Zelanda'da da lahmacun yapıyorlar ama iyi olmuyor. Yine de orada çok rağbet görüyorlar. Türk lokantalarında yer kalmıyor, tıklım tıklım...

İstanbul çok değişik geldi mi?

Ben üç milyon bırakmıştım, şimdi nüfus 10-15 milyon olmuş. Bazı sokaklara giriyorum, ulan diyorum, burda başım belaya girecek, binlerce kişi üzerime geliyor!.. Eskiden kalma pek iyi anılarım yok çünkü... Orda böyle bir nüfus olmadığı için birden böyle bir şok oldu. Auckland buraya nazaran tenha bir şehir. Herkes işten eve gittikten sonra zaten, in cin top oynuyor. Saat 8'de arabayla çıksan, bir saat dolaşsan, belki on kişi görürsün. Gece hayatı yok gibi. Herkes eve gidihp uyuyor...

Peki sıkılmadınız mı böyle bir yerde?

Ben eve gidip uyuyorum demedim ki. *(gülüyor)* Var bir-iki tane kulüp, müzisyen arkadaşlar da var... Ama Yeni Zelandalıların hayatı spor. Cumartesi-pazar bütün parklar, sahalar, her yer dolu. Tenis, rugby, futbol...

Türkçe beste yaptınız mı hiç orada?

Tabii. Her hafta en az bir tane yazmaya çalışıyorum. Hele şimdi İstanbul'a geldim, duygulandım, iyice hızlandım...

Demin çocukluktan beri şiir yazdığınızı söylediniz. Şiire, söz yazmaya ilginiz nereden geliyor.

İlkokulda "Dağbaşını duman almış"lardan etkilenmişimdir herhalde... Edebiyatı sevdim, Sartre, Kafka, Dante, Mevlana, Kur'an, İncil... Ümit Yaşar'ı severdim şairlerden, Ömer Hayyam'ı, Orhan Veli'yi... Epey şiir birikti elimde. Onları yayınlamak istiyorum, yaşlılığıma saklıyorum, gözlüklerimi takıp okuyacağım. Daha çok felsefe ve arkeoloji kitaplarına meraklıyım. Atlantis'e çok ilgim var, Atlantis hakkında bir kitap bulur bulmaz alırım.

Türkçeden bu kadar uzakken Türkçe yazmak zor olmuyor mu?

Hayatımın yarısı Türkiye'de geçti, yarısı Yeni Zelanda'da... Şimdi elimde dört defter var, ikisi İngilizce, ikisi Türkçe... Her şey yarı yarıya... Türkiye çok değişmiş, benim de yeni yazdığım şeyler daha değişik. Şakalar değişmiş mesela, onları yakalamaya çalışıyorum. Ben hep esprilerle yazarım, ciddi bir şey olsa bile araya bir espri koymaya çalışırım. "Şaşkın"ı yazarken Türkçeyle oynamaya çalıştım. "Tenhalarda menhalarda bitmiş aşkın" var mesela, "menhalarda" diye bir kelime yok ki, ama biz konuşurken öyle konuşuyoruz. Geçenlerde yazdığım bir şey var, "Mustang Ali"... Ben bu adamı gördüm yaa caddede!.. Başka bir isim bulunmazdı ki bu adama!..

Kim bu Mustang Ali?

Erkin'le yokuş yukarı bir yerde arabanın içindeyiz, yukardan koca cüsseli bir adam geliyor, pala bıyıklar nah böyle! Dev gibi bir Türk! Maşallahı var, ceketi de giymemiş, omzuna atmış, hop desen kesecek seni... Yokuştan üzerimize doğru geliyor, daha da büyük görünüyor. Adam yaklaşınca bir baktık, kafasındaki şapkanın üzerinde "Mustang" yazıyor. Yaa, ne alakası var yaa?!.. Mustang'le ne alakası var?!.. Amman tuttum kendimi, dayak yemeyelim... Erkin "ne gülüyorsun" dedi, "görmedin mi şapkasında ne yazıyor" dedim. O da gülmeye başladı...

Erkin Koray'ı nasıl buldunuz yıllar sonra?

Değişiklik yok... Biraz yaşlanmış tabii baba ama, aynı... Hâlâ aynı kelimeler, aynı ifade, aynı el kol hareketleri... Birisi kulüpte geçen gün yanıma geldi, "biliyorum, sen Yeraltı Dörtlüsü'ndensin" dedi, "Erkin Koray'la aynı el hareketlerini yapıyorsun, ona da benziyorsun"... Dedim ki, "Yeraltı Dörtlüsü'nde değildim ama, yaklaştın."

Yıllar sonra görünce biraz daha durulmuş gibi mi gördünüz onu?

Yok canım! *(gülüyor)* Hâlâ Erkin'in içinde çok iyi bir ruh var. Beni çağırması benim için şeref oldu. Erkin'le çalışmak, John Lennon'la çalışmak gibi bir şey, şakası yok... Yoksa dünyanın öbür tarafından atlayıp gelmezdim, mesela Barış için de, Cem için de gelmezdim... Orhan Gencebay için belki... Her zaman Orhan Gencebay'ın yazdıklarını sevdim. Arabesk olup olmaması önemli değil, dinlediğim zaman bana bir şey veriyorsa, tamamdır... Mesela buraya geldikten sonra Ahmet Kaya dinlemeye başladım. "O solcudur" dediler. Bana ne, benim alakam yok ki siyasetle. Sözleri güzel, bence doğru yolda.

Erkin Koray'la çalışmalar nasıl gidecek sizce?

Erkin durgunsa bile, onu da açmak bizim enerjimize kaldı. Aslında benim de açılmam lazım, benden ne beklediklerini tam bilmiyorum. Sahneye çıkıp orayı bir tufana mı sokmalıyız, yoksa oturup paşa paşa enstrümanımızı mı çalmalıyız? Erkin'in şarkılarında ahım şahım bir bateri durumu da yok, Kemancı'dan bir davulcu çağırsak, çalabilir. Ben değişikliğimi nasıl göstereceğimi bilmiyorum. Provalarda çıkacak herhalde... Şu konser anlayışını bir geri getirsek... Erkin'le de onu konuşuyoruz, Emek'te, Fitaş'ta konserler olsun diye... Eskiden çok güzeldi, Fitaş'ta sahneyi istediğin gibi dekore ederdin, kim nerede oturacak, davul nereye gidecek, hangi şarkıyı nerede çalacaksın... O zevk kaçmış gibi... Bu kadar değişiklik ummuyordum ben. Erkin bile kendi başına kulüplerde çalmaya başlamış. Bana biraz şok oldu. Güzel yapıyor, tamam da... Zor olacak biraz, kulağı davul makinasına alışmış, ben biraz değiştirince ritmi, kaşlar çatılacak. N'apalım, bunlar olacak... Bir şarkı, bir bölüm olacak, diyeceğim ki, "Erkin, şimdi de sen

B.B.C. (üstte), Nexus (altta)

bana çal". Yaparsa yapar, babadır çünkü... Yok derse yoktur, öyle de bir saygım vardır Erkin'e, şaşırtan bir saygı... Erkin'le benim aramda yaş farkı da var, 10-12 sene vardır herhalde...

O da özlemiştir grupla beraber çalmayı...

Grup olayını Türkiye'ye getiren Erkin'dir zaten. Çok özlemiş grup yapmayı... Genç çocuklarla yapması da zor. O leb demeden biz leblebiyi anlardık, iki nota çalsın, nereye gittiğini biliyorduk. On dakika solo yapsın, şarkıya nerede gireceğini bilirdik. Bunlar kendiliğinden olurdu, bir çalışmanın neticesi değildi. Bir kaset var yıllardır sakladığım, Erkin'le Nazilli'de yaptığımız bir konserin kaydı... Kaset eskimiş, bazen ığğn ığğn sesler geliyor. "Goca Dünya"yı çalıyoruz, 15 dakika, davul sololar, gitar sololar... Arkasından "Mesafeler"e giriyoruz, ama ne biçim "Mesafeler" o öyle!.. Bugün oradaki kıvılcımları vermemiz için terlememiz lazım.

Erkin Koray ayn geçirdiğiniz yirmi seneyi, kendi hayatını nasıl anlatıyor? Yirmi senenin dolmuşluğuyla çok mu konuşuyor, yoksa o hep bildiğimiz ketum Erkin Koray mı?

Anlatıyor, hep konuşuyor. Onun da başından çok şeyler geçmiş, Kanada'ya gidişi, karısından ayrılışı... Sıfıra düşmüş, tekrar başlamış... Koskoca Erkin Koray için zor... On sene sonra tekrar gelmişsin, kimse seni tanımıyor, yepyeni adamlar çıkmış piyasaya, albüm yap diyen yok, bir pizza salonunda çalışıp kızını öyle doyurmuşsun, Erkin Koray'ı tekrar yükseltmeye çalışmışsın...

Mesela hepimiz okulları aptalca buluyoruz, kızıyoruz, ediyoruz ama, kimse de çocuğunu okuldan almaya yanaşmıyor... O bunu yaptı. Bir türlü yapmaya cesaret edemediğimiz bir şey...

Erkin birçok cesaretler gösterdi evvel zaman içinde de... Bana da sürpriz oldu ama, yapmış işte... Yeni Zelanda'ya telefon edip gel demek de cesaret isterdi. Eminönü'nden gelmiyorsun ki. *(gülüyor)* Ben de az değilim: "A, tabii, ne zaman?" dedim. "Son sürat..." diye cevap verdi. Atlıyorsun uçağa, geliyorsun işte...

Sizde de var o bağsızlık hissi. Bir valize her şeyi sığdırıp gitmek...

Hayatı yaşamak; o her zaman hepimizde var olan bir şey... Ahmet Güvenç Türkiye'de beş dakika duramaz zannederdim, hep öyleydi, onu burada bulmam sürpriz oldu. Ahmet ya İngiltere'de, ya Amerika'da yaşayacak gibime gelirdi, ama burada kalmış... Erkin'in de Kanada'ya, Almanya'ya gidip on sene kalacağını düşünmezdim, burada bir rock star hayatı vardı, onu bırakıp gitmek kolay değil herkes için... Bana da hani macera olsun da, ne olursa olsun!.. Ama yine de huzurlu yerlerde yaşamayı seviyorum, Yeni Zelanda'yı seçmemin sebebi de o... Televizyonu açtığım zaman kafalar, gözler, kelleler yok yolda... Anlayamıyorum, burda çok dehşet var televizyonda. İki tane uydu varmış Avrupa'ya yayın yapan. Birbirimize sille tokat giriştiğimizi çok açık bir şekilde yayınlıyoruz. Vur Allah vur! Bir kaza olmuş, adam başka yerde, kolu başka yerde! Öbür tarafta İnsan Hakları Derneği başkanı vurulmuş, Show TV beş defa kanlar içinde gösteriyor... N'oluyor burada, bir kabus mu görüyorum? İnsanların ruh hastası olmaması için bir sebep yok. Bu kadar olur mu yaa? Böyle şeyleri insanın hafızası fotoğraf gibi çekiyor ve kaydediyor. Çekiyorsun, hoop, gözlerinin arkasında kaybolmuş. Ama rüyanda onu görüyorsun, hareketlerine yansıyor, karanlıkta düşünüyorsun... Ne lüzumu var, haberi ver, bir kişi öldü, iki kişi yaralandı, geç. Misal olsun diye gösteriyorlar, anlıyorum, ama her on dakikada bir misal mi olur ya?!. Galiba biz hep böyleydik, "babayiğit" adamlardık, kan gövdeyi götürür, biz gidip göbek atarız... Şurada 15 kişi ölmüş, haber bitiyor, "Tatlı Kaçıklar" başlıyor, kızlar dansediyor, allaah, ne güzel!.. Enflasyon var, kimsenin parası yok, ama kulüpler dolu, herkes göbek atıyor... Anlayamadığım şeyler var. Halkın üzerinde bir korku da var, darbe mi olacak, asker mi gelecek... Polis korku yaratıyor bir yandan... Benden daha kuvvetli birisinin söylemesi lazım bunları... 12-13 yaşında genç çocuklar var, bu kadar şiddet görmemeleri lazım televizyonda...

O zamanlar uzun saçlıydık, afedersin, bize ibne gibi laflar atarlardı yolda, şimdi adamlar televizyonda dansözden beter. Demek ki bir yere gelmişiz Türkiye olarak! Ben bıraktığımda Tarkan, kılıçlarla at koşturan bir adamdı, Kartal Tibet'ti... Bir geldim, "işte Tarkan" dediler, "bu mu?" dedim. Benim ona soracağım soruyu o bana soruyor, "hepsi senin mi?" diyor.

Erkin Koray'la çalışmaktan başka bir projeniz var mı?

Dolunay diye bir proje düşünüyorum. Bir elektronik caz grubu... İki-üç kişi tanısam, başka ne gibi müzikler yapılabileceğini göstermek isterim... Rock değil, funk değil, Türk popu değil... Başka müzikler var, gaipten gelen sesler var... Belki insanlar çok severler, belki istedikleri odur...

Erkin Koray'la yapamaz mısınız bu projeyi?..

Erkin Koray'ın yapamayacağı değil, yapmayacağı bir müzik bu... Nexus dinlettim ona, "hımm" dedi, "acayip"... Yarısına kadar dinledi, "ritm yok bunda, efekt yapıyorsun, teknik gösteriyorsun, ben ilk önce ritmi severim" dedi... Orada gösterdi kendini, rengini belli etti... Bir rüzgâr sesi, başka bir şey yok... Birden gök gürlüyor, karanlıktasın, belki dam da uçmuş üzerinden, sonra birden bir kalp atışı, dum dum, dum dum, bir çocuk doğmuş... Ritm sonra giriyor ama, önce beş dakika, on dakika ortaya öylece sesler atılmış... Müziği hamurmuş gibi yoğurup başka başka şeyler yapmak... Başka projelerim de var. Taner beraber bir albüm yapalım dedi. Fuat'la Özkan da bir şeyler yapmak istiyorlar. Bütün şanslarımı denemeliyim. İlk önce Erkin'le yapabileceğimi yapmak istiyorum. Sonra progressive bulduğum müzisyenlerle Dolunay'ı yapabilirim. Şarkı çalmak iyi ama, bir yere kadar. Sonra ben sıkılıyorum o tempolardan. Tam bir yere gideceksin, orada durman lazım ki, şarkıcı şarkı söylemeye başlasın. Bu yaştan sonra acı geliyor bunlar bana. Güzel de olsa şarkı sözleri, kafamda gireceğim müzik alanı daralıyor. Onun için iki-üç ayrı grupta çalışmak iyi bir şey. Bir yandan rock, bir yandan Dolunay, bir yandan caz... Hayırlısı olsun! Yapacak çok şey var ama, kısmet olur mu, bilmem. Hazıra dağ dayanmaz, buraya belirli bir parayla geldim. Oradaki hayatımı da tamamen kapatmış değilim, dondurdum her şeyi. Burada iyi bir hayat kuramazsam, yapabildiğim kadarını yapıp geri gideceğim.

Geçen sene bu zamanlar Erkin Koray'la söyleşi yaparken eski hikayeleri biraz anlatsın diye biraz sıkıştırmaya kalktık, "Nihat gelsin, o gelince anlatır bir şeyler" dedi. "Adres"i gösterdi... Var mı aklınıza gelen bir şeyler?

Durun yaa, yakacaksınız beni. *(gülüyor)* Bana düşmez Erkin'i anlatmak...

Başınıza çok işler geliyor muydu? "Eskiden kalma pek iyi anılarım yok" demiştiniz demin. Toplumun içine karıştığınızda gerçekten bir "bela" atmosferi var mıydı?

Vardı. Zannederim, birçok aydın kişinin veya müzisyenin Türkiye'yi bırakıp gitmesinin sebebi de o. Bir korku vardı içimizde. Paranoid bir insan olmaya doğru gidiyordum. Levent'te oturuyoruz, dolmuşa biniyoruz, Kulüp 12'ye gideceğiz, o zaman zarfında ne olacağını bilmiyorsun, her şey olabilir. Beş kişi üzerine atlayıp vurmaya da başlar, köşede bekleyip bıçak da çekerler. Bir gün adam tuttu beni, zaten çırpı gibi çocuğum, "ulan, neden saç uzatıyorsun" dedi. "Seviyorum da ondan, müzikle de uğraşıyorum..." falan dedim. "Ulan" dedi, "saçını uzatıp annene benzeyeceğine neden bıyık bırakıp da babana benzemiyorsun?" Tabancayı çekti, "ben yarın buraya altıda geleceğim" dedi, "saçların kesilmiş olacak, yoksa seni nerede görürsem vururum..." Tehdide bak ya! "Tamam abi" dedim, n'apayım! Var mı yaa öyle şey?!.. Kulübe gidersin, müzisyensin, iki tane kadın sana alaka gösterir, oradaki delikanlılar bunu hazmedemez... Yaşam öyleydi bizim için. Ben hiç vurulmuş değilim, Erkin'in başından öyle şeyler de geçmiş. Levent'te eve giderken, gece saat 2'de birden altı tane adam çıktı karşıma. Kafaları da kıyak. Altı tane tabanca birden. Resmen kimvurduya gidecektim. Yarım saat, oyuncak gibi, ite kaka, dert anlatmaya çalışıtım. Birdenbire bir adam çıktı, Hızır mı nedir! Üzerinde pardesü var. "Ne oluyor lan burada" dedi. "Aman abi" dedim, "beni öldürüyorlar". "Savulun lan" dedi, pardesünün önünü bir açtı, haydaa, kısa saplı bir balta çıkarttı... Allah Allaaah! Bende de iğne yok ha! "Girişirim, doğrarım hepinizi" dedi, "sen karışma, işin ne" dediler, ama adam gitmedi. Öbürleri tüydüler. Adam sonra beni eve kadar bıraktı. "Abi sen n'apıyorsun böyle baltayla?" dedim. "Benim bazen kafama eser, yürürüm" dedi, "birisi aptalca bir şey yapar diye balta alıyorum yanıma"... Valla iyi, diye düşündüm, o zaman ben de alayım yarın bir tane... *(gülüşmeler)*

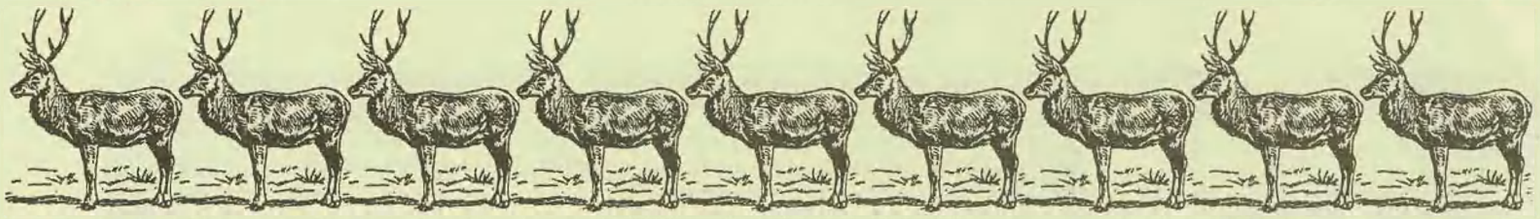

d→

DOST

Başkalarına inancımız, kendimizde neye inanmak istediğimizi açığa vurur. Dost özlemimiz ise bizi ele verir.

Dostunu uyurken gördün mü hiç, –nasıl göründüğünü anlamak için? Dostunun yüzü nasıldır sahi? Kaba ve pürüzlü bir aynada kendi yüzündür o senin.

Dostunu uyurken gördün mü hiç? Dostunu öyle görünce irkilmedin mi? Ah dostum, insan altedilmesi gereken bir şeydir.

Sezmekte ve susmakta usta olmalı dost: görmek istememelisin her şeyi. Dostunun uyanıkken ne yaptığını sana düşün açıklamalı.

Duru hava ve yalnızlık ve ekmek ve ilaç mısın dostuna sen? Nice kimseler kendi zincirlerini çözemezler de, dostlarının kurtarıcısı olurlar.

Köle misin? Öyleyse dost olamazsın. Zorba mısın? Öyleyse dostun olamaz.

Friedrich Nietzsche

"Böyle Buyurdu Zerdüşt"ten

g→

GÜL TÜRKÜSÜ

Bugün ben pirimi gördüm / Pirin eteği güldür gül / Eğildim yüzümü sürdüm / Pirin eteği güldür gül // Gülden terazi yapanlar / Gülü gül ile tartarlar / Gül alırlar gül satarlar / Çarşı pazarı güldür gül // Gülden değirmeni döner / Onun ile gül öğünür / Akar arkı döner çarkı / Bendi pınarı güldür gül // Gel ha gel ha Şah Hatayi / Dostun nefesi güldür gül / Şu öten garip bülbülün / Derdi figanı güldür gül

h→

HARING, KEITH

Amerikalı ressam, graffiti sanatçısı ve tasarımcısı Keith Haring, 1958 yılının bir bahar sabahında (4 Mayıs) Pennslyvania'nın Reading kasabasında doğdu. Daha bir yaşına gelmeden boya kalemleriyle çiziktirmeye başladı ve bir daha da durmadı. 15 yaşında uyuşturucu kullanmaya başladı. "Esmer güzeli"nden "melek tozu"na kadar her türlü uyuşturucuyu, uyarıcıyı, kapsülü, hapı, hepsini birden denedi. Bu tutkuyu ömür boyu terketmedi. 1978'de New York'ta "yeni bir başlangıç" yaptı. Görsel Sanatlar Okulu'na ve New York'un –AIDS öncesi– çok canlı homo-

Keith Haring "boyarken"

seksüel gece hayatına aynı anda kaydoldu. New York'a ayak bastığı andan itibaren, sokaklarda ve metroda gördüğü graffiti karşısında çarpıldı. Punk-rock ve sanat yanı ağır basan new-wave dalgaları içindeki yerini almakta gecikmedi. 1980 kışında elinde ispirtolu kalemle New York sokaklarında graffiti yapmaya başladı. Burroughs'un, Gysin'in edebiyatta kullandıkları cut-up (kes-yapıştır) tekniğini bu sokak resimlerinde kullandı. Bütün öteki graffiti sanatçıları gibi, kendi "etiketi" ile imzasını attı: "Işık saçan bebek" ile "gülen köpek" etiketleri, yerleri, sokakları, duvarları doldurdu. Hip-hop denen ve havada dolaşan "çıplak enerji"nin bir parçası, hatta öncüsü oldu: Disk-cokeyler, rap, scratching, elektrikli nabız... Bunları kendi görüntülerine doğrudan aktardı. Jean-Michel Basquiat'yı keşfetti. Kenny Sharf'la dostluk etti. Derken Andy Warhol'la tanıştı; büyük hayranlık duyduğu bu adamla yıllarca dostluk etti. Yine o sıralarda bir başka sokak çocuğu ile, Madonna'yla tanıştı; aynı "aşağı" çevrede dolanan bu iki garip kuş, yeraltı karşı-kültürünü bütün gırgırı ile birlikte kendi uğraşı alanlarına yansıttılar. 1987'de Kansas'ta şairlerin, yazarların bir araya geldiği büyük toplantıya takıldı. Orada dostluğunu ilerlettiği Burroughs ile birlikte "1988'de Mahşer" adlı baskı çalışmasını gerçekleştirdi. Burroughs bu çalışmadan sonra Keith'in "hayatı, kişiliği ve sanatı ile bir peygamber" olduğunu söyledi ve "yüzyılın en etkili sanatçısı olan Paul Klee gibi" Keith Haring'in de öteki ressamları derinden etkileyeceğini öne sürdü. 1988 başında AIDS olduğunu öğrendi. Cinsel ilişkilerini kesti. İlaçlar aldı ve eskisinden de daha büyük bir enerjiyle çalışmayı sürdürdü. 1989 yılında Pasadena'da Tasarım ve Sanat Okulu'nun duvarını boyadı ve öğrenciler tarafından büyük hayranlıkla "sanatın James Dean'i" olarak karşılandı. 1990 noel'inde durumu süratle kötüleşti. Komaya girdi. 16 Şubat 1990'da öldü. 31 yaşındaydı.

(Ömer Madra'nın "Keith Haring / Gökyüzünde bir havai fişek" adlı yazısından bolca kısaltarak. Status; Sayı: 31, 1993)

k→

KARACAOĞLAN

Ala gözlerini sevdiğim dilber / Göster cemalini görmeye geldim / Şeftalini derde derman dediler / Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim // Gündüz hayallerim gece düşlerim / Uyandıkça ağlamaya başlarım / Sevdiğim üstünde uçan kuşların / Tutup kanatların kırmaya geldim // Senin aşıkların gülmez dediler / Ağlayıp yaşını silmez dediler / Seni bir kez saran ölmez dediler / Gerçek mi efendim sormaya geldim // Senin işin yiyip içmek dediler / Yaran ile konup göçmek dediler / Göğsün cennet koynun uçmak dediler / Hak nasip ederse görmeye geldim // Mayıl oldum senin ince beline / Canım kurban olsun tatlı diline / Aşık olup senin hüsnün bağına / Kırmızı güllerin dermeye geldim // Karac'oğlan der ki işin doğrusu / Gökte melek yerde huma yavrusu / Söyleyim ben sana sözün doğrusu / Soyunup koynuna girmeye geldim

m→

MEVLEVİ AYİNİ

Bir Mevlevi ayini, her birine "selam" denilen dört bölümden oluşur. İlk selamda "devrirevan", ikinci selamda "evfer" usulünün kullanıldığı beyitler söylenilir. İki selam arasında aranağmeler çalınır. Bu bölümlerden sonra, Mevlevi ayinlerinin en renkli, melodiden yana en zengin ve uzun bölümü olan yörük semaiye geçilir. Üçüncü selamın sonunda gittikçe hızlanan tempo, dördüncü selamın birdenbire başlayan ağır temposuyla tezat oluşturur. Dördüncü selamdan sonra son peşrev ya da son yörük semai adı verilen enstrümantal parçalar çalınır. Son peşrev dindışı bir peşrev de olabilir, ama alışılmıştan daha hızlı çalınır. Zeki Mehmet Ağa'nın "Ferahfeza Peşrev"i, Gazi Giray Han'a atfedilen "Acemaşiran Peşrev"i bunlara örnektir. Ayin-i şerif diye de bilinen Mevlevi ayinlerindeki bestelerin sözleri Mevlana'nın Farsça yazdığı "Mesnevi"sinden alınmıştır. Mevlana'nın "Divan-ı Kebir"inden alınmış beyitler üzerine bestelenmiş ayinler de bulunmaktadır. Çeşitli yerlerinde "terennüm" adı verilen saz paylarının veya aranağmelerin bulunduğu eserler "mutrip" tarafından seslendirilirken semazenler sema eder. Esma, yani Tanrı adlarını zikir esasına dayalı söyleyen tarikatlerdeki müzik, zikre tempo veren, zikri idare eden, zikir edenleri coşturan, gerektiğinde yavaşlatan bir müziktir. Mevlevi ayininde esas, semayı idare etmektir. Küçük Derviş Mustafa Dede'nin "Bayati Ayin"i, Itri'nin "Segah Ayin"i, İsmail Dede Efendi'nin "Hüzzam Ayin", "Saba Ayin" ve "Ferahfeza"sı, Zekai Dede'nin "Suzidil" ve "Suzinak" ayinleri türlerinin en önemli eserleridir. Mevle-

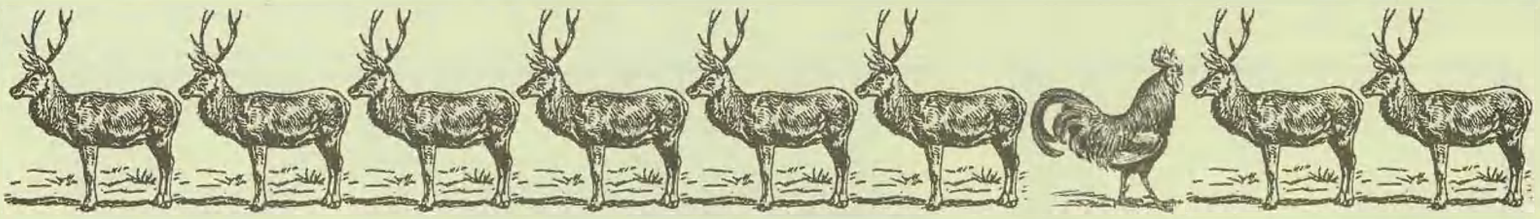

vi müziğinde ney ve kudüm en çok çalınan enstrümanlardır. Ayinde keman, ud, tanbur ve santur kullanılırsa, Mevlana'nın ve oğlunun çaldığı rebab da eşlik edebilir. Bir zamanlar ayinlerde viyolonsel de kullanılmıştır. Türkiye'ye ilk gelen piyano, İstanbul'daki Kulekapısı Mevlevihanesi'nde, bir kere çalınmış, fakat sesin öbür enstrümanlara uymadığı anlaşılarak bırakılmıştır ki, bu piyano şimdi Belediye Müzesi'ndedir.

S→

SİTÜASYONİZM

İkinci Dünya Savaşı sonrası... Nazilerin katliamları, yoksulluk ve sefaletin allak bullak ettiği Avrupa, kendini yeniden inşa etme gayreti içinde. Daha önceki hayata yer yok artık, yeni dekor soğuk savaş, gündelik hayat ise tüketim ya da tüketim hayalinden ibaret. Sanat henüz akla gelecek gibi değil. 1948 ile 1951 yılları arasında Kopenhag, Brüksel ve Amsterdam'da resimde yeni bir yol arayan, hayatta anlamı olan bir resim sanatı isteyen bir grup ressam, kendilerine "Cobra hareketi" adını vererek bir araya gelir. Söz konusu olan, politik bir tavırdır. Bu arada, Paris'te "Internationale lettriste" *(Letrizm: Anlamsız söz dizimi ve uyduruk ses ve sözcüklerden kurulu şiir akımı)* adlı bir grup da başka bir sanat biçimi arayışı içindedir: hayatın kendisi olan bir sanat. Coşkulu, tutkulu bir gündelik hayat, sürekli şenlik, sürekli bayram.
Cobra hareketi birkaç sergi ve bir dergiyle sesini duyurur, geçici bir yankı uyandırır ve ortadan kaybolur. "Internationale lettriste" ise neredeyse hiç farkedilmeden sahneden çekilir. Ancak, beş yıllık bir suskunluktan sonra, 1956 yılında, "Cobra Hareketi"nin önde gelen isimlerinden Danimarkalı ressam Asger Jorn, İtalya'da MIBI'yi (Hayalci bir Bauhaus için Uluslararası Hareket) kurar ve siyasi idealleriyle sanatsal arayışlarını içiçe geçiren yeni bir deneyime girişir. Daha geniş bir oluşum yaratma fikriyle, başta Paris'te tanıştığı "Internationale lettriste" olmak üzere, başka grupların üyelerine de çağrıda bulunur. Ve 1957'nin temmuz ayında, Asger Jorn, "lettriste"lerden Guy Debord ve Michele Bernstein'ın öncülüğünde "Internationale situationaliste"i kurar.
"Önce dünyayı değiştirmeyi düşünüyoruz." Tartışmayı başlatmak için Guy Debord tarafından kaleme alınan "Uluslararası sitüasyonist eğilimin eylem ve örgütlenme koşulları ve durumunun inşası üzerine rapor" bu cümleyle başlar ve Marx'ın ünlü 11. tezine atıfta bulunur: "Filozoflar sadece çeşitli biçimlerde dünyayı yorumladılar, bundan böyle söz konusu olan onu dönüştürmektir". En kalabalık oldukları ilk dönemde sanatsal kaygılar belki biraz daha ağır basar ama, "Internationale situationniste" sanatsal olduğu kadar siyasi bir harekettir. 1961'e gelindiğinde Jorn'un "hareket"ten ayrılmasıyla birlikte "Internationale situationiste" kendini devrimci bir teori geliştirmeye adar.
"Gündelik Hayatın Eleştirisi" adlı kitabı sitüasyonistler için en temel kaynaklardan biri olan filozof Henri Lefèbre ve "sosyalizm ya da barbarlık" grubunun dışında kimsenin sitüasyonistlere doğrudan katkısı olmaz. "Internationale situationniste"in üyeleri "troçkizmden daha ince, daha etkili, daha geçerli bir devrimci çizgi" arayışındadır. Eleştirileri radikal ve topyekundur: Modern dünyada insan yabancılaşmıştır. Gündelik hayatının hiçbir anlamı yoktur, buradaki her şey sahtedir. İnsan tıpkı öteki şeyler gibi bir şeydir artık. Bundan kurtulmak için kurduğu hayaller ve umutlar bile, bu cehennemî sistemin bir parçasıdır. Yalnızca devrim sürecinde insan kendisinin bilincine varabilir ve köleliğine kesin olarak son verebilir; işte o zaman, doğrudan demokrasi ve kendi kendini yönetime dayanan, sürekli yenilenen, sürdürülebilir bir örgütlenme içinde, şenlikli bir kardeşlik ortamında yaşayabilir. Hayatı değiştirmek için başkaldırmak gerekir. Bu değişim, doğal olarak çalışmanın ortadan kaldırılmasını, onun yerine, yeni tarz özgür bir faaliyetin konmasını gerektirir.
"Internationale situationiste" giderek ün kazanır. 1967'de yayınlanan iki kitap, sitüasyonistlerin tezlerini sistemli bir şekilde sergiler: Raoul Vaneigem'in "Traité de savoir vivre à l'usage des jeunes générations" (Genç kuşaklar için yaşama sanatı kılavuzu) ve Guy Debord'un "La Société du spectacle"ı (Gösteri toplumu). Sitüasyonistler 68 Mayısı'nda aktif rol alırlar, 1972'de müritlerinden kurtulmak ve en başından beri istedikleri gibi, 'avant-garde' olarak aşılmış olmak dileğiyle kendilerini lağvederler.

Çömelmiş Kadın, 1917

SCHIELE, EGON

Avusturyalı ressam. 1890'da doğdu, 1918'de öldü. Yüzyılın dönemecinde Viyana'da Habsbourg hanedanlığı çökerken yaşanan derin altüst oluş bütün eserlerine tüm acımasızlığıyla yansıdı. Başlangıçta Gustave Klimt, Jugendstil gibi ressamların izini sürdü, Uzakdoğu sanatından etkilendi, daha sonra dana keskin çizgilerle anlatımcılığa yöneldi. Manzara resimlerinde ve portrelerinde erotizme kapı araladı, marazi bir gerginlikle tualler boyadı.

Internationale Situationiste dergisinin Ekim 1967 tarihli 11. sayısının reklam afişinden bir kare

Ajda Pekkan

İ-ki Jabandjy
Gedjé qaranlyq
El-ler bir-les-mys
Gedje qaranlyq
galb-ler söz-leş-mys
İ-ki jabandyj
Ta-nıs-mys-lar böjle
Jyldız-lar sahid olmys bu asqa
Mah-tab de-mys -ki
Gedje asq basqa
Jabandjylyra japyms bir -de saqa
Ghaib-olmys mah-tab
Dal - mys gid -mys bulut-a
qaranlyq arar asıq-lar hep janjana
Ne -den gedjeji hep secyjorlar?
Jabandiylar el-ele sevysyjorlar

İ-ki jabandy,
Göz-ler bir-leş-mys
İ-ki jabandjy
galb-ler söz-les-mys
İ-ki jabandjy
Göl-ge-le-re sinmys
Jabandjylyr qaranlyq - da el-e-le sewysyjorlar

Asqın gö-zü kör
Gel gecelyn -ki saqlanyjor-lar
Göryrler bel -ki
Cunki gedje-ler
Günah-lar-la giz-li
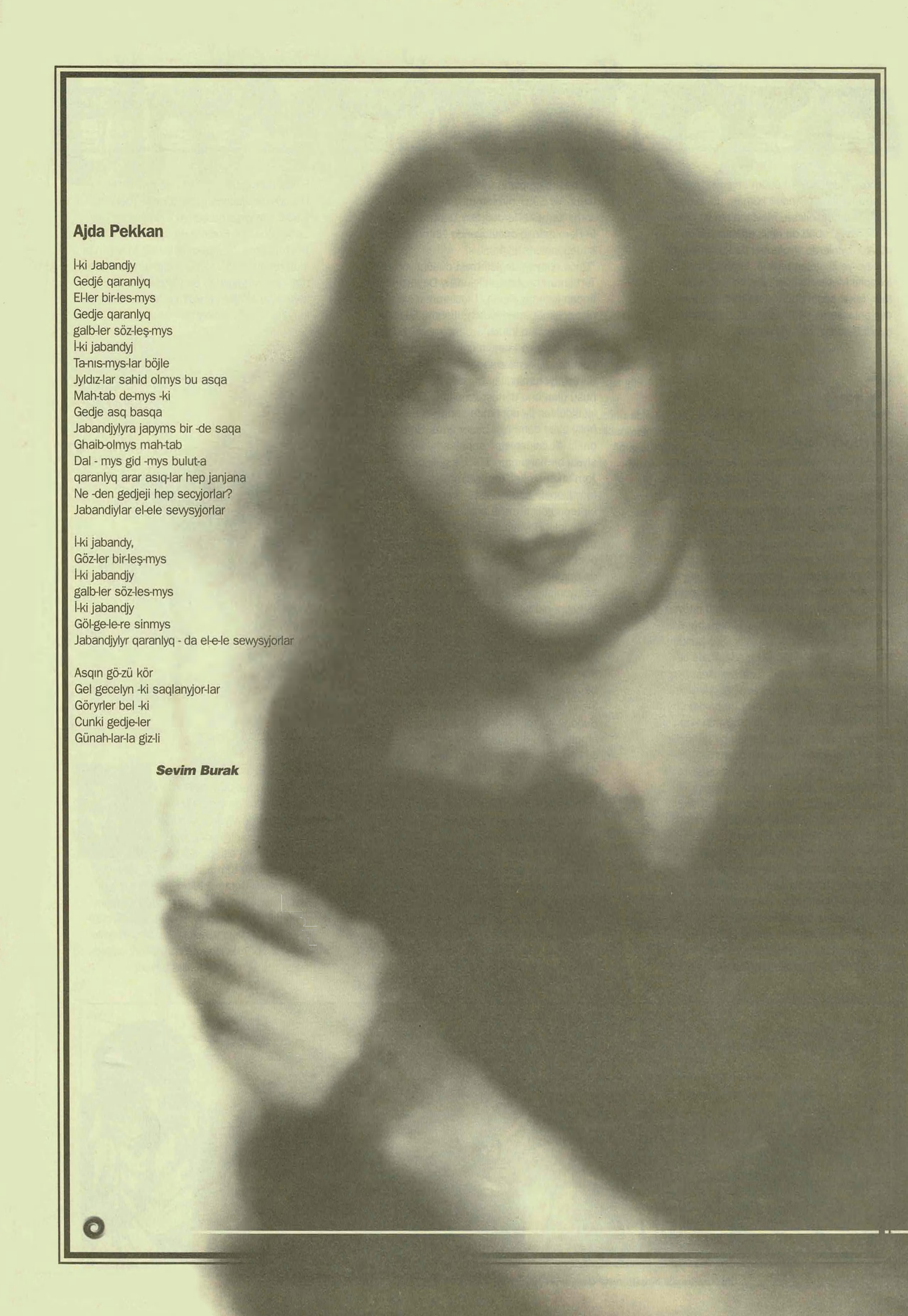
Sevim Burak